

03074

BIBLIOTEKA
IZBY PRZE-
MYSŁOWO-
HANDLOWEJ
W KRAKOWIE

L:l.

Sp. L.in.2759.

BIBLIOTEKA IZBY
PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ
W KRAKOWIE

WYDAWNICTWA IZBY HANDLOWEJ I PRZEMYSŁOWEJ
W KRAKOWIE, XX.

SPRAWOZDANIE
Z CZYNNOŚCI
I Z PUBLICZNYCH POSIEDZEŃ
IZBY HANDLOWEJ I PRZEMYSŁOWEJ
W KRAKOWIE

ROCZNIK XIV.

za rok 1907.

KRAKÓW.
NAKŁADEM IZBY HANDLOWEJ I PRZEMYSŁOWEJ.
Z Drukarni i Stereotypii A. KOZIAŃSKIEGO.
1908.

WYDAWNICTWA
IZBY HANDLOWEJ I PRZEMYSŁOWEJ
w Krakowie.

- I. Memoriał Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie w sprawie monopolu spirytusowego. Kraków, 1894.
  - II. Sprawozdanie za rok 1894. Kraków, 1895.
  - III. Sprawozdanie za rok 1895. Kraków, 1896.
  - IV. Memoriał Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie w sprawie podwyższenia podatku od spirytusu. Kraków, 1896.
  - V. Sprawozdanie z obrad Izby za r. 1896. Kraków, 1897.
  - VI. Sprawozdanie z obrad Izby za r. 1897. Kraków, 1898.
  - VII. Memoriał Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie w sprawie podwyższenia ceny kart korespondencyjnych. Kraków, 1898.
  - VIII. Memoriał Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie w sprawie żeglugi parowej na Wiśle. Kraków, 1898.
  - IX. Zbiór ustaw i rozporządzeń, dotyczących organizacji i zakresu działania Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie. Kraków, 1898.
  - X. Sprawozdanie za rok 1898. Kraków, 1899.
  - XI. Sprawozdanie za rok 1899. Kraków, 1900.
  - XII. Sprawozdanie za rok 1900. Kraków, 1901.
  - XIII. Die Ein- und Ausfuhr von Holz und Holzwaren in den wichtigsten Staaten sammt den einschlägigen Zolltarifen. Wiedeń, 1902.
  - XIV. Sprawozdanie za rok 1901. Kraków, 1902.
  - XV. Sprawozdanie za rok 1902. Kraków, 1903.
  - XVI. Sprawozdanie za rok 1903. Kraków, 1904.
  - XVII. Sprawozdanie za rok 1904. Kraków, 1905.
  - XVIII. Sprawozdanie za rok 1905. Kraków, 1906.
  - XIX. Sprawozdanie za rok 1906. Kraków, 1907.
  - XX. Sprawozdanie za rok 1907. Kraków, 1908.
  - XXI. Sprawozdanie za rok 1908. W druku.
-

Prezydyum Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie oddaje niniejszem w ręce krajowej publiczności czternasty z rzędu rocznik sprawozdań Izby, obejmujący rok 1907.

Rocznik ten, zastosowany jest w rozkładzie do poprzednich wydawnictw Izby.

Prezydyum Izby handlowej i przemysłowej:

Prezydent:
Maurycy Dattner.

Sekretarz:
Dr. Artur Benis.

VI

	Strona
Brak wagonów dla transportu wapna nawozowego	78
Browary, obniżenie procentu na zanik piwa	66
Budowa nowego dworca kolejowego w Krakowie	79, 99
Budowlanej pożyczki zaciągnięcie	43
Budowlanych pretensyi zabezpieczenie, projekt ustawy	49
Budowniczych stowarzyszenie, wykonywanie robót publicznych we własnym zarządzie	124
Budżet gmachu Izby na rok 1907	40
" Izby na rok 1907	35
" " na rok 1907, wnioski dodatkowe	289
" " na rok 1908, projekt	290, 292
Bydłem handel, przyboczna Rada weterynaryjna	147
Całodzienna służba telefon. i telegraf. w Okocimie	184
" " telegraficzna w Jaworznie	45
Całonocna służba telegraficzna w Tarnowie	184
Cech rzeźników i masarzy koszernych w Krakowie	137
Celny magazyn na dworcu w Tarnowie	118
" " w Krakowie, składowe	117
" urząd na dworcu w Szczucinie	118
Cen stosowności poświadczenia	24, 72, 179, 243, 284
Cenzorzy wekslowi dla filii Banku austro-węgierskiego	245
" " " " " krajowego	97
Certyfikaty pochodzenia	3, 23, 179, 244
" paszportowe	8, 24, 179, 244, 285
Cesarski jubileusz	285
Chałupnictwo, unormowanie konfekcyi odzieży, bielizny i obuwia	190
Charakter czynności przem., fryzyerzy	144
" " " wykonywanie rob. stolarskich przez handl. mebli	144
" " " zakres uprawnień instalatora wodociągów	203
" prawny duplikatu listu przewozowego	238
" przemysłowy przykrawania skór	171
" " reklamowania refakcyi młynarskich	204
" " skupowania surowych skór i odpadków sukiennych	279
" " sprzedaży nafty	202
" " szlifierstwa wędrownego	202
" " wykonywania robót kuśnierskich przez czapników	279
" " wyrobu obuwia sukiennego	48
" " " skrzyń do pakowania jaj	279
" " " win owocowych	48

	Strona
Eteryczne olejki i esencje wódczane, ograniczenia w sprzedaży	234
Fachowi sędziowie dla Jasła	181
" " " Krakowa	96
" " " Nowego Sącza, Rzeszowa i Wadowic	27
" " propozycje Izb	235
Falter Adolf, rzeczoznawca dla zakupna art. spożywczych	181
Federowicz Jan Kanty, wybór na wiceprezydenta	26
Feldman Salomon, stypendyum rękodzielnicze	89
Ferye wakacyjne, upoważnienie prezydium	172
Filia Banku krajowego, cenzorzy weksłowi	97
Filie banku austro-węgierskiego, cenzorzy weksłowi	245
Firm adresy 24, 73, 95, 154, 179, 244,	285
Firmy protokołowane, zmiany w r. 1907	303
Flaszek z piwem handel, uregulowanie	233
Fosforu białego używanie przy wyrobie zapalek	199
Frachtowe informacje	18
Fryzyerzy, sprzedaż wyr. higienicznych i kosmetycznych	144
Fussmann Marek, rzeczoznawca dla zakupna art. spożyw.	181
G alanteryjny handel, zakres uprawnień	203
Gawłuszowice, utworzenie stacyi telegraficznej	184
Gazolina, uwolnienia od podatku spożywczego	6
Gmach Izby, projekt budżetu na rok 1907	40
" " zaciągnięcie pożyczki budowlanej	43
Gorących napojów sprzedaż i wyrób, spoczynek niedzielny	201
Gorlice-Wiedeń, połączenia pocztowe	160
Górniczego ustawodawstwa reforma	287
Górniczego działu znawcy	75
Gremium kupieckie w Krakowie	204
H ala zbożowa, projekt zwyczajów dla handlu ziemiopłodami	82
Handel bydłem, przyboczna Rada weterynaryjna	147
Handel ziemiopłodami, projekt zwyczajów	82
Handlarze mebli, wykonywanie robót stolarskich	144
Handlarzy ryb stowarzyszenie przemysłowe	170
Handlarze szkła, przykrawanie szyb	47
Handlowe przemysły, dowód uzdolnienia	171
Handlowe i rękodzielnicze stypendya	87
Handlowi sędziowie dla Jasła	181
" " " Krakowa	96
" " " Nowego Sącza, Rzeszowa i Wadowic	27

	Strona
Kobiet i młodocianych pomocników nocna praca . . .	196
Kobiety, dowód uzdolnienia w rękodzielach	168
Kolejowa Rada państwa, sprawozdania	156, 249, 288
" " " wnioski	252
Kolejowe kradzieże węgla	114
Kolejowego dworca budowa w Krakowie	79, 98
Kolejowy urząd w Żywcu, telefon lokalny	46
Komercyjna Rada przy Muzeum handlowem, wybór zastępcy	155
Kominiarska taryfa w Krakowie	143
Komisya kraj. podatku zarobkowego, wybór zastępcy .	181
Komisye izbowe, wybory uzupełniające	75
Komiwojażerów karty legitymacyjne 8, 23, 72, 94, 153,	178, 243
Koncesyonowanie handlu piwem we flaszkach	233
Konfekcja odzieży, obuwia i bielizny, praca domowa	190, 286
Konferencya dla ustalenia warunków ruchu w porcie	185
w Nadbrzeziu	185
Konfiskata mięsa galic., wniosek r. Mandla	173
Konsumcyjny podatek, uwolnienia spirytusu i olejów min.	5
Kopalnianego drzewa sprzedaż, zwyczaj handlowy . . .	280
Kosmetycznych i higienicznych wyrobów sprzedaż przez	144
fryzyerów	144
Kostny węgiel, poświadczenia importu	3
Koszernych rzeźników stowarzyszenie	137
Kradzieże kolejowe węgla	114
Krakowa zabezpieczenie przed powodzią	81
Kraków, asesory handlowi	96
" budowa nowego dworca kolejowego	79, 98
" cenzorzy dla filii Banku austro-węgierskiego . .	245
" Gremium kupieckie	204
Kraków-Myślenice, połączenie samochodowe	159
Kraków, projekt zwyczajów dla handlu ziemiopłodami .	82
" przepełnienie w magazynie kolejowym	115
" składowe w magazynie celnym	117
" stosunki pocztowe	120
" telefon w Inspektoracie przemysłowym	161
" telefony	77, 122
" rozszerzenie stow. szklarzy na powiaty krakowski	278
i podgórski	278
Kraków-Warszawa, połączenie telefoniczne	185
Kraków-Wiedeń, połączenia osobowe	253
Kraków-Wieliczka, połączenia motorowe	254
Kraków-Wrocław-Berlin, połączenia pospieszne	252
Kraków-Zakopane, połączenia pospieszne	253

	Strona
Maszyny, ulgi cłowe przy sprowadzaniu 2, 24, 179, 244,	284
Mebli handlarze, wykonywanie robót stolarskich	144
Mendelsburg Albert, pożegnanie ustę. prezydenta	25
Miar i wag zakład w Andrychowie	77
Michalski Michał, wspomnienie pośmiertne	96
Miernicze aparaty w browarach, obniżenie proc. na zanik piwa	66
Mięsa galic. konfiskata, wniosek v. Mandla	173
Mineralne oleje, uwolnienia od podatku spożywczego.	5
Młodocianych robotników i kobiet nocna praca	196
Młynarskich refakcyi reklamowanie	204
Młynów zażalenie na dowóz zboża węgierskiego	115
Modniarek stowarzyszenie w Krakowie.	278
Motorowe połączenia, Kraków-Wieliczka	254
Muzeum handlowe, wybór zastępcy do Rady komercyjnej	155
Myślenice-Kraków, połączenie samochodowe	159
Nadbrzezie, konferencya celem ustalenia warunków ruchu	
w porcie	185
Naftą denaturowanie soli do konserwacyi skór	280
Nafty sprzedaż, charakter przemysłowy	202
Nakład zeszytów szkolnych	131
Należytości stacyjnej dla drzewa opałowego obniżenie	182
Napojów gorących sprzedaż i wyrób, spoczynek niedzielny	201
Nawojowa, utworzenie stacyi telegraficznej	184
Nawozowego wapna transport.	78
Niedogodności ruchu pocztowego w Krakowie	120
Niedzielne doręczanie listów wartościowych i pieniędzy	123
Niedzielny spoczynek przy wyr. i sprzedaży napojów gorących	201
" " w przem. rzeźniczym i masarskim	
w Krakowie	166
Niedzielny spoczynek " " "	201
w Podgórzu	201
Nocna praca kobiet i młodocianych robotników	196
Nowela do ustawy górniczej	287
Nowotny Feliks, rzeczoznawca dla zakupna art. spożywc.	181
Nowy dworzec kolejowy w Krakowie	79
Nowy Sącz, asesorowie handlowi	27
Nowy Sącz-Tarnów, połączenia z Wiedniem i Krakowem	254
Nycz Stanisław, stypendyum handlowe.	89
Obliczenie rentowności kanału Dunaj-Odra	257
Obniżenie należytości stacyjnej dla drzewa opałowego	182
" procentu na zanik piwa	66
Obuwia dostawy dla wojska	301

Obuwia, odzieży i bielizny konfekcyja, uregulowanie pracy domowej	190,	286
Obuwia sukienne wyrób, charakter przemysłowy		48
„ wojskowego dostawy		19
Ochronne marki	10, 23, 72, 94, 153, 178, 243,	284
Odpadki spodyum, poświadczenia importu		3
Odpadków sukiennych skupowanie, charakter przemysłowy		279
Odra-Dunaj-Wisła, obliczenie rentowności kanału		257
Odzieży, bielizny i obuwia konfekcyja	190,	286
Ogłoszenia dostaw	24, 73, 95, 154, 179, 244,	285
Ograniczenia sprzedaży olejków eterycznych i esencji wódczanych		234
Okocim, całodzienna służba telefoniczna i telegraficzna		184
Okradanie transportów węgla		114
Określi inspektorów piwnic winnych w Galicyi		234
Oleje mineralne, uwolnienie od podatku spożywczego		5
Olejki eteryczne i esencje wódczane, ogranicz. sprzedaży		234
Opałowe drzewo, obniżenie należności stacyjnej		182
Opinie w sprawach handlowych, znaczenie nazwy „Bazar“		238
„ „ „ termin „puszki pół formatu“		237
Opłaty składowego w magazynie celnym w Krakowie		117
„ transportowe na niemieckich drogach wodnych		157
Ordynacyi wyborczej reforma, interpelacya r. Kwiatkowskiego		89
Ordynacyi wyborczej Sejmowej reforma		147
Organizacya Gremium kupieckiego w Krakowie		204
„ przemysłowa rzeźników koszernych		137
„ stowarzyszenia techników-dentystów w Krakowie		278
Oświęcim-Wadowice, telefon międzymiastowy		44
Owocowych win wyrób, charakter przemysłowy		48
Palenie słomy do pakowania jaj		87
Państwowa Rada słowa, wybór	96,	245
„ „ kolejowa, sprawozdanie	155, 249,	288
Papierowych woreczków wyrób, charakter przemysłowy		203
Paszportowe certyfikaty	8, 24, 179, 244,	285
Patryn Czesław, stypendyum rękodzielnicze		89
Perlberger J. S., wspomnienie pośmiertne		180
Petrolina, uwolnienia od podatku spożywczego		6
Pieniądzy i listów wartościowych doręczanie w niedzielę		123
Piętniężnych interesów prowadzenie, zakres uprawnień		204
Pilzer Leopold, wybór do Rady komercyalnej przy Muzeum handlowem		155

	Strona
Piwa we flaszkach sprzedaż, uregulowanie	233
„ zanik, obniżenie procentu	66
Piwnic winnych inspektorzy w Galicyi	234
„Płatne w ciągu dni 8-u“, znaczenie klauzuli	68
Pochodzenia certyfikaty	3, 23, 179, 244
Pocztowe połączenia z Wiedniem	160
„ stosunki w Krakowie	120
Pocztowy urząd na dworcu w Krośnie	124
Podatek spożywczy, uwolnienia spirytusu i olejów min.	5, 24 73, 95, 153, 179, 244
Podatku zarobkowego komisya kraj., wybór zastępcy członka	181
Podgórze, spoczynek niedzielny w przemyśle rzeźniczym i masarskim	201
Podróżujący ajenci, karty legitymacyjne	8, 23, 72, 94, 153 178, 243
Pokostnicy, dowód uzdolnienia	169
Połączenia osobowe na linii Żywiec-Zwardoń	116
„ pocztowe z Wiedniem	160
„ pospieszne z Krzeszowicami	116
„ samochodowe Kraków-Myślenice	159
„ telefoniczne Kraków-Warszawa	185
„ „ Wadowice-Oświęcim	44
Port w Nadbrzeziu	185
Pośmiertne wspomnienie dla bp. Dra Arnolda Rapoporty	74
Poświadczenia importu	3
„ stosowności cen	24, 72, 179, 243, 284
Potocka Adamowa hr., kondolencya	180
Pożegnanie prez. Mendelsburga	25
Pozłotnicy, dowód uzdolnienia	169
Pożyczki budowlanej zaciągnięcie	43
Praca domowa w konfekcyi odzieży, bielizny i obuwia	190, 286
Praca nocna kobiet i młodocianych robotników	196
Prawny charakter duplikatu listu przewozowego	238
Pretensyi budowlanych zabezpieczenie, projekt ustawy	49
Prezydent Mendelsburg, pożegnanie	25
Prezydenta wybór	25
Prezydium, upoważnienie na czas feryi wakacyjnych	172
Próbek przewóz, ajenci podróźni	8, 23, 72, 94, 153, 178, 243
Procentu na zanik piwa obniżenie	66
Produktów rolniczych zakupno, rzeczoznawcy	98
Projekt budżetu na rok 1907	35
„ „ gmachu Izby na rok 1907	40

	Strona
Rozgraniczenia przemysłów, szlifierstwo wędrowne . . .	202
„ „ wyrób skrzyń do pakowania jaj . . .	279
„ „ wykonywanie rob. stolarskich przez handl. mebli . . .	144
„ „ wyrób obuwia sukienego . . .	48
„ „ „ win owocowych . . .	48
» „ „ woreczków papier. . .	203
„ „ zakres uprawnień instalatora wodociągów	203
Rozpisania dostaw 24, 73, 95, 154, 179, 244,	285
Rozszerzenie stowarzyszenia szklarzy w Krakowie	278
„ stacyi w Białej	256
„ „ Krosno	255
Ruchu ustalenie w porcie wiślanym, Nadbrzezie	185
Ryb handlarzy stowarzyszenie przemysłowe	170
Rzeczoznawcy dla zakupna artykułów rolniczych	98, 181
Rzeszów, asesorowie handlowi	27
„ cenzorzy wekslowi dla filii Banku austro-węg.	245
Rzeźnictwo i masarstwo, spoczynek niedzielny	166, 201
Rzeźników koszernych stowarzyszenie	137
Sąd powiatowy w Żywcu, telefon	45
Sądowych znawców lista	246
Samochodowe połączenie Kraków-Myślenice	159
„ „ Wieliczka-Kraków	254
Sardynki, znaczenie terminu „puszki pół formatu“	237
Schaitter Józef, rzeczoznawca prod. roln.	98
Sędziowie handlowi, Jasło	245
„ „ Kraków.	96
„ „ Wadowice	287
Sejmowej ordynacyi wyborczej reforma	147
Sieć telefoniczna w Krakowie, rekonstrukcja	122
Skarbnika Izby wybór	74
Składowe w krakowskim magazynie celnym	117
Skontrum kasy	31
Skór konserwacya, denaturowanie naftą soli	280
„ przykrawanie, charakter przemysłowy	170
„ surowych skupowanie, charakter przemysłowy	279
Skrzyń do pakowania jaj wyrób, charakter przemysłowy	279
Skupowanie odpadków sukiennych, charakter przemysłowy	279
Słomy do pakowania jaj, palenie	87
Soli do konserwacyi skór, denaturowanie naftą	280
„ uwolnienia od podatku spożywczego	6
Specjalizacya rękodzieł z p. 53. § 1. noweli przemysł.	169

	Strona
Spirytus, uwolnienia od podatku spożywczego	5
Spoczynek niedzielny w przem. rzeźniczym i masarskim w Krakowie	166
Spoczynek niedzielny w przem. rzeźniczym i masarskim w Podgórzu	201
Spoczynek niedzielny przy wyrobie i sprzedaży napojów gorących	201
Spoczynku nocnego kobiet i młodocianych robotników uregulowanie	196
Spodyum odpadki, poświadczenia importu	3
Spoliacye węgla podczas transportu	114
Spółki z ogr. poręką, lista rewizorów	28
Spożywczy podatek, uwolnienia spirytusu i olejów min. . .	5
Spożywczych artykułów zakupno przez wojsko, rzeczo- znawcy	181
Sprawozdanie z Rady kolejowej	155, 249, 288
„ z czynności biura 1, 23, 72, 94, 153, 178, ...	243
	284
Sprzedaż drzewa kopalnianego, zwyczaj handlowy	281
„ nafty, charakter przemysłowy	202
„ olejków eterycznych i esencji wódczanych ogra- niczenia	234
„ wyrobów higienicznych i kosmetycznych, fryzyerzy . . .	144
„ i wyrób napojów gorących, spoczynek niedzielny	201
Stacya w Białej, rozszerzenie	256
„ telegraficzna w Łabowej	276
„ „ w Lipnicy murowanej	277
„ „ w Łoniowej	277
„ „ w gminie Uszew	277
Stacyi Krosno rozszerzenie	255
Stacyjnej należytości dla drzewa opałowego obniżenie . . .	182
Statut Gremium kupieckiego w Krakowie	206
„ Rady przybocznej dla małego przemysłu	161
Statystyka ruchu towarowego między Galicyą a Czechami . .	183
Stawki taryfowe, biuro wywiadowcze	18
Stolarskich robót wykonywanie przez handlarzy mebli	144
Stosowności cen poświadczenia	24, 72, 179, 243, 284
Stosunki w krakowskim magazynie kolejowym	115
„ pocztowe w Krakowie	120
Stowarzyszenie budowniczych, wykonywanie robót publi- cznych we własnym zarządzie	124
Stowarzyszenie modniarek i wyr. sztuczne kwiaty	278
„ przemysłowe „Gremium kupieckie“ w Kra- kowie	204

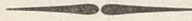
	Strona
Stowarzyszenie przemysłowe handlarzy ryb w Krakowie	170
" " rękodzielników w Zakopanem	46
" " rzeźników koszernych	137
" " techników-dentystów w Kra- kowie	278
Stypendya rękodzielnicze i handlowe	87
Subwencya na wystawę przem.-rolniczą w Wadowicach	239
Sucha-Żywiec, ulepszenie połączeń	256
Sukiennego obuwia wyrób, charakter przemysłowy	48
Sukiennych odpadków skupowanie, charakter przemysłowy	279
Surowych skór skupowanie, charakter przemysłowy	279
Sypialne wagony Kraków-Wiedeń i Kraków-Berlin	255
Szarski dr. Henryk, ograniczenia obrotu olejkami i esen- cyami wódczanami	234
" " " , wybór do Rady cłowej	96, 245
Szczucin, urząd celny na dworcu	118
Szewskie roboty, dostawy dla wojska	19
Szklą handlarze, przykrawanie szyb	47
Szklarzy stowarzyszenie w Krakowie, rozszerzenie	278
Szkolnych zeszytów nakład	131
Szlifierstwo wędrownie, charakter przemysłowy	202
Sztafirerzy, dowód uzdolnienia	169
Sztucznych kwiatów wytwórcy, organizacya stowarzyszenia	278
Szwajcarya, zaprowadzenie bezpośredniego wagonu	252
Szyb przykrawanie przez handlarzy szkła	47
Tarnów , całonocna służba telegraficzna	184
" cenzorzy wekslowi dla filii Banku austro-węg.	245
" magazyn celny na dworcu	118
" Nowy Sącz, połączenia z Wiedniem i Krakowem	254
Taryfa kominiarska w Krakowie	143
Taryfowe biuro wywiadowcze	18
Taryfy wyjątkowej na cukier reaktywowanie	182
Techników-dentystów stowarzyszenie, Kraków	278
Telefon w inspektoracie przemysłowym	161
" lokalny w Żywcu	45
" Kraków-Warszawa	185
" w Krakowie	77
" w gminie Uszew	277
Telefon w Krakowie	122
Telefon międzymiastowy Wadowice-Oświęcim	44
Telefoniczna i telegraficzna służba całodzienna w Okocimie	184
Telegraf w Jaworznie, całodzienna służba	45
" w Łabowej	276

	Strona
Telegraf i telefon w Łoniowej	277
„ w gminie Uszew	277
„ w Lipnicy murowanej	277
Telegraficzna i telefoniczna służba całodzienna w Okocimie	184
„ służba całonocna w Tarnowie	184
Telegraficznych kart zaprowadzenie	183
Towarowego ruchu między Galicyą a Czechami statystyka	183
Towarzystwa akcyjne, rewizorzy dla badania projektów .	75
Transport wapna nawozowego	78
Transportowe opłaty na niemieckich drogach wodnych .	157
Transportów węgla okradanie.	114
Transporty całowozowe z Czech do Galicyi, statystyka .	183
Tryest, zaprowadzenie wozu bezpośredniego	252
U goda z Węgrami	247
Ulgi cłowe na maszyny	2, 24, 179, 244, 284
Ulgi paszportowe, ...	8, 24, 179, 244, 285
Unormowanie pracy domowej w konfekcyi odzieży, bielizny	
i obuwia	190
Uprawnienia przemysłowe, opinie Izby 47, 48, 144, 171	202
203, 204, 238,	279
Upoważnienie prezydium na czas feryi wakacyjnych .	172
Uregulowanie handlu piwem we flaszkach	233
„ pracy domowej w konfekcyi odzieży, obuwia	
i bielizny	286
Urząd pocztowy na dworcu w Krośnie	124
Urząd kolejowy w Żywcu, telefon lokalny	46
Urząd celny na dworcu w Tarnowie	118
„ „ „ „ w Szczucinie	118
Ustawodawstwa górniczego reforma	287
Ustawa o zabezpieczeniu pretensyi budowlanych	49
Ustalenie warunków ruchu w porcie Nadbrzezie	185
Utworzenie Gremium kupieckiego w Krakowie	204
Uzanse dla handlu ziemiołdami, projekt	82
Uwolnienia od podatku spożywczego 5, 24, 73, 95, 153, 179,	244
Uzdolnienia dowód w rękodzielnach, wykonywanych przez	
kobiety	168
„ „ w przemysłach handlowych	171
„ „ dyspenzy	13
Uzupełniające wybory do komisji	75
Używanie białego fosforu przy wyrobie zapalek	199
Uszew, stacya telegraficzna	277
W achtel Bernard, sprawozdanie z Rady kolejowej . . .	155

	Strona
Wadowice, asesory handlowi	27, 287
Wadowice-Oświęcim, telefon międzymiastowy	44
Wadowice, wystawa przemysłowo-rolnicza	239
Wag i miar zakład w Andrychowie	77
Wagony sypialne Kraków-Wiedeń i Kraków-Berlin	255
Wagonów brak dla transportu wapna nawozowego	78
Wakacyjne ferye, upoważnienie prezydium	172
Wapna nawozowego transport	78
Warszawa-Kraków, połączenie telefoniczne	185
Wasserberg Norbert, rzeczoznawca dla art. spożywczych	181
Węgiel kostny, poświadczenia importu	3
Węgla rozdawnictwo	76
Węgla transportów okradanie	114
Węgierskiego zboża dowóz	115
Węgry, przedłożenie ugodowe	247
Wekslowi cenzorzy dla filii Banku krajowego	97
" " " " " austro-węgierskiego	245
Weterynaryjna Rada przyboczna	145
Wiceprezydenta wybór	26
Wiedeń-Kraków, połączenia osobowe	253
Wieliczka-Kraków, połączenia motorowe	254
Wielopole skrzyńskie, utworzenie stacyi telegraficznej	184
Win owocowych wyrób, charakter przemysłowy	48
Winnych piwnic inspektorzy w Galicyi	234
Wisła-Dunaj-Odra, obliczenie rentowności kanału	257
Wisły kanalizacya pod Krakowem	81
Wnioski do budżetu na rok 1907	289
" na Radę kolejową	252
Wódczane esencye, ograniczenia w sprzedaży	234
Wodociągów instalator, zakres uprawnień	203
Wojskowe dostawy obuwia	19, 301
Wojskowe zakupy art. spoż., rzeczoznawcy	181
Woreczków papierowych wyrób, charakter przemysłowy	203
Wspomnienie pośmiertne dla p. Dra Arnolda Rapoporty	74
Wybór członków Rady cłowej, zatwierdzenie	245
" skarbnika Izby	74
Wyborczej ordynacyi reforma, interp. r. Kwiatkowskiego	89
" " do Sejmu reforma	147
Wybór zastępcy do Rady komercyalnej przy Muzeum handlowem	155
" do państwowej Rady cłowej	96, 245
" prezydium	25
Wybory uzupełniające do komisji	75

	Strona
Wyjątkowej taryfy na cukier reaktywowanie	182
Wykonywanie robót kuśnierskich przez czapników . . .	279
" " publicznych we własnym zarządzie .	124
" " stolarskich przez handlarzy mebli .	144
Wyrażenie „puszki pół formatu“	237
Wyrób obuwia sukienego, charakter przemysłowy . . .	48
" i sprzedaż napojów gorących, spoczynek niedzielny	201
" win owocowych, charakter przemysłowy	48
" skrzyń do pakowania jaj	279
" woreczków papierowych, charakter przemysłowy	203
Wystawa przemysłowo-rolnicza w Wadowicach	239
Wywiadowcze biuro dla spraw taryfowych	18
Wzory przemysłowe	12, 94, 153, 179
Zabezpieczenie miasta przed powodzią	81
" pretensyi budowlanych	49
Zaciągnięcie pożyczki budowlanej	43
Zakaz używania białego wzgl. żółtego fosforu przy wy-	
robie zapalek	199
Zakład miar i wag w Andrychowie	77
Zakopane-Kraków, połączenia pospieszne	253
Zakopane, stowarzyszenie rękodzielników	46
Zakres uprawnień przemysłowych, opinie Izby 47, 48, 144,	
202, 203, 204, 279	171
Zamknięcie rachunków Izby za rok 1906	31
Zanik piwa, obniżenie procentu	66
Zapalek wyrób, używanie białego fosforu	199
„Zapłaci Pan w ciągu dni 8-miu“, znaczenie klauzuli .	68
Zaprowadzenie kart telegraficznych	183
Zarobkowego podatku komisya kraj., wybór zastępcy	
członka	181
Zatęchnięcie kaszy przy przewozie, zwyczaj handlowy .	81
Zatrzymywanie się pociągów pospiesznych w Krzeszo-	
wicach	116
Zatwierdzenie wyboru członków Rady cłowej	245
Zboża węgierskiego dowóz	115
Zeszytów szkolnych nakład	131
Ziemioplodami handel, projekt zwyczajów	82
Zmiany w protokolacyi firm	303
Znaczenie nazwy „Bazar“	238
Znaczenie terminu „puszki pół formatu“	237
Znawcy z działu górniczego	75
Znawców sądowych lista	246
Zniżki celne na maszyny	2, 24, 179, 244, 284

	Strona
Zwardoń-Żywiec, ulepszenie połączeń kolejowych . . .	116
Zwyczaj handlowy przy przewozie kaszy	81
" " przy sprzedaży drzewa kopalnianego	281
Zwyczaj dla handlu ziemiopłodami, projekt	82
Żegluzne opłaty na niemieckich drogach wodnych . . .	157
Żółtego fosforu używanie przy wyrobie zapalek	199
Żywiec-Sucha, ulepszenie połączeń	256
Żywiec, telefon w Sądzie powiatowym	45
Żywiec-Zwardoń, ulepszenie połączeń kolejowych . . .	116

I.

Sprawozdanie z czynności biura za rok 1907.

1. Sprawy bieżące.

Stan agend Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie widoczny jest z zamieszczonego niżej zestawienia za ostatnie trzy lata:

	w r. 1905	1906	1907
Załatwiono ogółem spraw:	7016	7871	7558
Wysłano pism do stron i władz:	9379	13380	9742
Sesji plenarnych odbyła Izba	7	8	7
Stałe sekcye Izby odbyły posiedzeń a mianowicie:	43	44	47
Komisyja połączonych sekcyi	10	12	8
Komisyja budżetowa	1	9	3
Komisyja dla komunikacyi kolejowych i wodnych	3	3	10
Komisyja zarządu gmachu Izby	—	13	5
Komisyja dla spraw koncesyjnych i osobistych	—	2	17

W roku 1907 odbyły się nadto:

- 1) Trzy posiedzenia komisji dla skontrum kasy i kontroli rachunków,
- 2) Trzy posiedzenia komitetu dla sprawy utworzenia stowarzyszenia kupieckiego w Krakowie,
- 3) Narada prezydentów Izb galicyjskich w sprawie statutu rady przybocznej dla małego przemysłu,
- 4) Posiedzenie specjalnego komitetu dla wydania opinii o projekcie zwyczajów dla handlu płodami rolnymi w Krakowie.

2. Ulgi cłowe na maszyny.

W myśl postanowień traktatu handlowego z Niemcami oraz opartych na zasadzie największego uprzywilejowania traktatów handlowych, zawartych z innymi państwami, przysługują od dnia 1. marca 1906 pewnym maszynom, sprowadzonym dla użytku w tutejszych zakładach przemysłowych, zniżki celne, wyszczególnione w tabeli umieszczonej przy punkcie 13. ogólnych postanowień do klasy XL. taryfy cłowej.

Przepisami tymi ograniczone zostały ulgi celne, przyznane importowi maszyn poz. 287 dawnej taryfy cłowej.

Uzyskanie ulgi zależy od potwierdzenia przez Izbę handlową i przemysłową faktu, że maszyna jest przeznaczona do użytku we własnym zakładzie przemysłowym osoby sprowadzającej maszynę.

W następującej tabeli, ułożonej wedle przepisów danych postanowień celnych, przedstawiony jest import obcokrajowych maszyn, sprowadzonych o traktatowo zniżonem cła, do bezpośredniego użytku zakładów przemysłowych, położonych w okręgu tej Izby:

Rodzaj maszyn	1904	1905	1906	1907
	Waga w kilogramach brutto			
Maszyny dla przemysłu tkackiego i przędzalniczego	61.519	54.098	44.723	39.858
Maszyny dynamo-elektryczne . . .	1.634	2.474	—	—
Maszyny młyn. i młyny walcowe . . .	16.680	7.449	—	5.455
Młyny na inne cele	354	16.861	12.590	—
Maszyny i kotły okrętowe	7.045	25.098	—	—
Prasy i maszyny ceramiczne	76.709	56.085	473.909	27.008
Maszyny do obróbki drzewa	—	—	10.339	10.205
Maszyny dla przem. kapelusznicz.	—	—	—	7.338
Maszyny dla przemysłu metalowego i żelaznego	—	—	6.382	—
Maszyny do dzielenia ciasta	843	—	—	—
Maszyny inroligatorskie	1.873	—	—	—
Wentylatory	—	—	2.824	—
Maszyny do fabrykacji papieru	—	1.215	—	—
Maszyny do wyrobu musztardy	—	—	2.102	—
Maszyny dla przemysłu górniczego	—	—	5.477	—
Maszyny drukarskie	—	—	5.430	—
Razem	166.657	163.280	563.776	89.864

Maszyny sprowadzono w ubiegłym roku przeważnie z Saksonii. Z Anglii pochodziły dwie maszyny dla przemysłu tkackiego, ze Szwecyi jedna maszyna dla obróbki drzewa.

3. Poświadczenia, dotyczące celu importu.

(Verwendungsnachweis).

Poświadczeń, dotyczących celu importu (Verwendungsnachweis) na towary przywiezione do Austrii, wystawiono w roku 1907 – 15.

Poświadczenia te dotyczyły odpadków spodyum i węgla kostnego, sprowadzanych z Rosyi do wyrobu nawozów sztucznych.

Poniższa tabelka daje obraz ruchu za ostatnie 5 lat:

Rok	Ilość zwolnień	Waga w kg.
1903	6	99.168
1904	17	193.701
1905	49	601.965
1906	7	97.141
1907	15	174.292

4. Certyfikaty pochodzenia.

W myśl postanowień celnych niektórych państw zagranicznych (Rosya, Francya, Anglia, Hiszpania, Serbia, Kanada, Japonia i i.) zaopatruje Izba wysyłane do tych krajów transporty w certyfikaty pochodzenia, celem dostarczenia dowodu, że odnośny towar jest proveniencji austro-węgierskiej.

W ostatnich czterech latach wystawiono świadectw dla przesyłek zawierających:

	1904	1905	1906	1907
bibułkę do papierosów	—	9	—	—
bławatne towary	—	—	—	1
cynk surowy	—	3	4	2
gumowe węże	1	—	—	—
likiery	—	1	2	—
maszyny	3	1	—	—
meble gięte	2	—	7	1
metalowe towary	1	—	—	—
parafinowe łuski	2	—	—	—
pierze	—	—	—	1
pręcie	—	—	—	1
skóry	—	—	1	—
skórzane wyroby	—	—	1	1
śliwownicę	1	2	1	—
sukno	—	—	—	1
wino	1	—	—	—
zamki	—	—	1	1
żelazne wyroby	1	1	—	—
żółtko płynne	1	3	1	—
żywicę	—	1	—	—
Razem	13	21	18	9

Według państw przeznaczenia rozkładają się wysyłki roku 1907 w następujący sposób:

Północna Ameryka	2
Francya	1
Japonia	1
Niemcy	1
Rosya	4
Razem	9

Waga przesyłek, dla których Izba wydała świadectwa pochodzenia, była następująca :

Zawartość przesyłki:	Waga w kg. netto			
	1904	1905	1906	1907
bibułki do papierosów	—	81.462	—	—
bławatne towary	—	—	—	152
cynk surowy	—	30.019	39.988	10.021
gumowe węże	82	—	—	—
likiery	—	48	128	—
maszyny	3.235	96	—	—
meble gięte	549	—	22.266	1.687
metalowe towary	20	—	—	—
parafinowe łuski	10.060	—	—	—
pierze	—	—	—	265
pręcie	—	—	—	9.251
skóry	—	—	307	—
skórzane wyroby	—	—	19	10
śliwowica	123	322	135	—
sukno	—	—	—	924
wino	45	—	—	—
zamki	—	—	100	5
żelazne wyroby	4.723	56	—	—
żółtko płynne	210	370	570	—
żywica	—	570	—	—
Razem	19.047	112.943	63.513	22.315

5. Uwolnienia od podatku spożywczego.

Poświadczeń na uwolnienie spirytusu i olejów mineralnych, użytych na cele przemysłowe, od opłaty państwowego podatku spożywczego, wystawiono w roku 1907: 39.

Zamieszczone niżej tabele dają szczegółowy obraz ruchu uwolnień za ostatnie cztery lata:

Wydano poświadczeń na uwolnienie		Ilość w latach			
		1904	1905	1906	1907
spirytusu	do wyrobu politory i lakierów	—	—	—	1
	do wyrobu octu	1	3	2	1
	do wyrobu świec	—	—	—	1
cukru	do wyrobu wódek	1	—	—	—
soli	do czyszczenia nafty	1	—	1	—
eteru siarczanego	do wyrobu siatek gazowych	—	—	—	1
petroliny	do popędu motorów	3	—	—	—
gazoliny	do popędu motorów	—	1	—	—
benzyny	do celów ekstrakcyjnych	2	2	—	—
	do czyszczenia matery jedwabnych i wełnianych	1	2	2	2
	do popędu motorów	25	34	49	33
	do rozcieńczania farb	—	1	—	—
	do fabrykacji rurek szklanych	—	1	—	—
	do wyrobu papierków synapizmowych	—	—	1	—
	do wyrobu pasty na obuwie	—	—	1	—
	do wyrobu sukna	—	—	1	—
	Razem	34	44	57	39

Rozkładając uwolniony spirytus i oleje mineralne wedle sprowadzonej ilości, otrzymujemy następujący obraz:

Ilość sprowadzona		miara wzgl. waga	w l a t a c h			
			1904	1905	1906	1907
spirytusu	do wyrobu politory i lakierów	w hektolitrach	—	—	—	1.000
	do wyrobu octu		30	125	280	110
	do wyrobu świec		—	—	—	100
	Razem		30	125	280	1.210
petroliny	do popędu motorów	w centnarach metrycznych	288	—	—	—
gazoliny	do popędu motorów		—	24	—	—
benzyny	do celów ekstrakcyjnych		90	657	250	—
	do czyszczenia materii jedwabnych i wełnianych		50	25	102	50
	do popędu motorów		2308	2939	4453	1963
	do rozcieńczania farb		—	40	—	—
	do wyrobu rurek szklanych		—	10	—	—
	do wyrobu pasty na obuwie		—	—	60	—
	do wyrobu papierków syntapizmowych		—	—	25	—
	do wyrobu sukna		—	—	5	—
	Razem		2.736	3.713	4.895	2.013
cukru	do wyrobu wódek		30	—	—	—
eteru siarczan.	do wyrobu siatek gazowych		—	—	—	3.6
soli	do czyszczenia nafty		100	—	—	—

Zastosowanie benzyny do celów motorycznych pozornie tylko uległo zmniejszeniu. Władze skarbowe udzielają obecnie pozwoleń na wolny od podatku pobór benzyny nie jak dawniej na jeden rok tylko, ale na nieograniczony przeciąg czasu. Odpada wobec tego potrzeba corocznego opiniowania prośb tych przez Izbę, a cyfry roku 1907 odnoszą się tylko do uwolnień świeżych. W rzeczywistości wzrasta konsumpcja benzyny w szybkim tempie, zwłaszcza wskutek rozpowszechnienia się samochodów, lokomobil i motorów benzynowych, używanych w przemyśle.

6. Certyfikaty paszportowe.

Firmom protokołowanym okręgu Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie, wysyłającym swych agentów do Rosji, wydano paszportowych certyfikatów:

Rok	Ilość certyfikatów
1904	15
1905	12
1906	20
1907	21

7. Karty legitymacyjne dla podróżnych agentów.

W myśl rozporządzenia ministerstwa kolei żelaznych z dnia 21. listopada 1905 r. L. 55048/16 wydaje Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie dla agentów podróżnych, wysyłanych przez hurtownicze firmy swego okręgu, karty legitymacyjne, uprawniające komiwojażerów do przewozu próbek towarowych za opłatą 0.2 halerzy za każde 10 kilogramów wagi i każdy kilometr jazdy.

Rozkładając ilość wydanych kart wedle towarów, na które wydane zostały, otrzymuje się następujący obraz:

Towary	1903	1904	1905	1906	1907
Aksesorya dla podróżnych . . .	3	2	—	—	—
Bawelniane wyroby	—	—	1	—	2
Bielizna	1	2	—	—	—
Bławatne wyroby	27	34	30	36	40
Chińskie srebro	—	—	—	—	1
Cholewki	—	—	—	—	4
Chustki	—	—	—	2	—
Cukry	2	3	3	4	6
Czapki i kapelusze	6	7	8	7	—
Dywany	—	—	1	—	—
Farby malarskie	1	1	4	3	2
Fornitury	—	—	—	—	1
Futra	—	—	1	—	—
Galanteryjne wyroby	7	9	11	23	18
Gorsety	—	—	—	—	2
Herbata i towary kolonialne . . .	1	—	—	—	—
Jubilerskie wyroby	6	6	5	8	7
Kapelusze	—	—	—	—	8
Keramiczne wyroby	—	—	1	—	—
Konfekcyje	6	12	12	6	4
Koszykarskie wyroby	1	1	1	1	1
Krótkie towary	—	1	6	3	1
Masarskie wyroby	—	—	—	1	—
Metalowe wyroby	2	—	1	1	—
Mleczarskie maszyny	—	—	—	1	1
Modne towary	5	14	15	11	24
Norymberskie towary	12	17	17	13	24
Obuwie	4	4	6	6	7
Papier i przybory do pisania . . .	5	3	5	4	8
Platerowane wyroby	2	—	—	—	—
Perfumy, mydelka	1	1	—	—	—
Płóciennne towary	1	1	1	2	—
Pończochy, trykoty	1	1	—	—	—
Sukna i wyroby sukienne	3	4	7	6	5
Szczotki i pędzle	13	11	11	7	13
Szklą i lampy	5	2	2	1	2
Torby podróżne	—	—	—	—	1
Wódki	1	—	—	—	1
Wielniane wyroby	—	—	1	2	6
Włóczkowe wyroby	—	—	—	1	4
Wielna sztuczna	1	1	2	—	—
Zegary, zegarki	2	2	5	7	11
Razem	119	139	157	156	204

Następująca tabelka przedstawia ilość kart legitymacyjnych wedle siedziby firmy wysyłającej:

Siedziba firmy:	1903	1904	1905	1906	1907
Kraków i okolica	91	94	110	110	151
Andrychów	1	—	1	1	—
Biała	7	11	10	7	13
Dębniaki	1	1	—	—	—
Nowy Sącz	1	5	8	7	5
Nowy Targ	—	—	—	—	1
Oświęcim	—	1	2	2	—
Podgórze	2	1	—	—	1
Rzeszów	1	7	6	11	11
Tarnów	15	20	20	17	21
Wieliczka	—	2	—	1	—
Razem	119	142	157	156	203

8. Marki ochronne.

Ruch marek ochronnych przedstawia się jak następuje:

	zarejestrowano w latach:				
Marki przeznaczonych na towary:	1903	1904	1905	1906	1907
Bawełniane	1	1	2	2	—
Bieliznę	—	—	—	2	1
Bibułki i tutki cygaretowe	4	30	20	14	30
Brykiety	—	—	—	—	1
Chemiczne produkty	—	1	12	3	3
Cukier	1	—	—	—	3
Cykoryę	—	—	—	—	1
Cygarniczki	—	1	1	—	—
Czapki	—	—	—	1	—
Czekoladę	—	6	—	—	—
Druki	—	—	—	—	2
Druciane wyroby	—	—	—	—	2
Farby	—	—	1	—	—
Farbkę do bielizny	1	—	1	—	—
Do przeniesienia	7	39	37	22	43

zarejestrowano w latach:

Marek przeznaczonych na towary:	1903	1904	1905	1906	1907
Z przeniesienia	7	39	37	22	43
Fezy	—	17	8	1	—
Galanteryjne towary	1	—	1	9	—
Herbatę	7	16	10	9	2
Jaja	—	—	2	—	—
Kawę	—	1	2	—	1
Kolonialne	—	—	—	2	—
Korzenne	—	—	2	3	—
Konserwy	—	—	—	1	—
Krótkie towary	1	—	9	—	—
Krochmal	—	—	1	—	—
Lecznicze i kosmetyczne środki	9	2	9	1	9
Likiery i wódki	17	5	10	—	—
Mąkę	—	10	—	—	1
Masło	—	1	6	—	1
Maszyny rolnicze	—	—	—	1	—
Mleko	—	—	—	—	1
Mydło	10	3	2	1	2
Naftę	1	—	2	1	2
Norymberskie	—	—	1	2	—
Papę dachową	—	1	2	—	—
Papier i materiały do pisania	7	2	2	1	7
Pasty do czyszczenia metali	1	—	—	2	5
Pasy maszynowe	—	1	1	—	—
Powroźnicze wyroby	1	—	—	—	—
Pieczywo zbytkowe i cukry	—	1	—	—	—
Piwo	—	8	—	1	3
Przybory wojskowe	—	—	—	1	—
Spirytus	—	—	—	1	—
Ser	—	—	—	2	—
Sukno i wyroby sukienne	—	—	—	2	—
Surogaty kawy	4	3	10	11	—
Świece	—	—	4	—	—
Do przeniesienia	66	110	120	74	77

Marek przeznaczonych na towary:	zarejestrowano w latach:				
	1903	1904	1905	1906	1907
Z przeniesienia	66	110	120	74	77
Szczotki i pędzle	1	—	—	—	—
Tłuszcze roślinne	—	—	—	4	—
Wełniane wyroby	—	—	6	—	—
Wino	1	1	—	—	—
Wódki	—	—	—	—	10
Wodę sodową	—	—	1	—	1
Zapałki	—	—	—	3	1
Zegarki kieszonkowe	—	4	7	—	—
Żelazne i stalowe wyroby	—	2	—	—	2
Razem	68	117	134	81	91

9. Wzory przemysłowe.

Ruch wzorów przemysłowych przedstawia się jak następuje:

Wzorów przeznaczonych na:	zarejestrowano w latach:				
	1903	1904	1905	1906	1907
Automaty do smarowania	—	1	—	—	—
Bibułki	—	—	—	4	—
Biczyska	—	1	—	—	—
Błacharskie wyroby	—	—	3	1	1
Bloki do rysowania	—	1	—	—	—
Cukrowych wyrob. opakowanie	—	1	—	—	1
Czapki i inne kuśnierskie wyroby	—	—	—	1	—
Gumowe wyroby	—	1	—	—	—
Herbatę	—	1	—	—	—
Karty korespond. z widokami	55	—	—	2	—
Krawaty	—	—	—	4	1
Konfekcyę męską	3	—	—	—	—
Lecznicznych i kosmetycznych środków opakowanie	—	—	4	—	2
Do przeniesienia	58	6	7	12	5

Wzorów przeznaczonych na:	zarejestrowano w latach:				
	1903	1904	1905	1906	1907
Z przeniesienia	58	6	7	12	5
Metalowe modele	8	—	4	1	3
Mazaki	—	—	—	—	1
Miotły ryżowe	—	—	—	—	1
Obrazki symboliczne	—	2	—	—	—
Opaski na wąsy	1	—	—	—	—
Papierowe wyroby	—	1	12	1	—
Peleryny damskie	—	1	—	—	—
Podpalaczki	2	—	—	12	—
Puder płynny	—	1	—	—	—
Reklamy	—	1	—	—	—
Rybnych konserw opakowanie .	4	8	1	—	—
Skórzane wyroby	5	4	—	—	—
Surogatów kawy opakowanie .	2	—	—	—	—
Szklane cygarniczki	—	—	1	—	—
Wełniane wyroby (sukna) . .	26	5	—	3	10
Wódek i likierów opakowanie .	1	—	5	—	—
Wozy do wywożenia śmieci .	—	—	—	—	4
Zegarki	—	2	—	—	—
Żelazne wyroby i konstrukcje .	—	1	1	3	—
Razem .	107	32	31	32	24

10. Dyspenzy od dowodu uzdolnienia.

Opinii w kierunku udzielenia dyspenzy od złożenia formalnych świadectw na uzdolnienie w przemysłach rękodzielniczych, udzielono w roku 1905 w 29, w roku 1906 w 24, w roku 1907 w 79 wypadkach.

Poniżej (str. 14—15) przedstawia się ruch dyspens od dowodu uzdolnienia za ostatnie 5 lat.

Prośby o dyspenzy od dowodu uzdolnienia	Ilość w latach				
	1903	1904	1905	1906	1907
w przemyśle:					
Blacharskim	—	—	—	1	1
Cholewarskim	—	—	—	—	2
Ciaśt cukierniczych, wypie- kania	1	—	1	—	1
Czapnickim	—	—	1	—	—
Fryzyerskim i golarskim	2	—	1	—	1
Garncarskim	—	—	—	—	1
Introligatorskim	1	2	—	—	1
Jubilerskim i złotniczym	—	1	—	—	—
Kaflarskim	—	—	—	1	—
Kaletniczym	—	—	—	—	1
Kamieniarskim	—	—	1	—	—
Kominiarskim	—	—	1	—	—
Kołder wyrobu	—	—	—	1	—
Kołodziejskim	—	—	—	—	1
Koszykarskim	—	—	—	—	1
Kowalskim	—	—	—	—	7
Krawieckim	2	1	1	2	7
Kuśnierskim	1	—	—	—	—
Lakierniczym	—	—	—	—	2
Malarskim	1	2	1	2	2
Masarskim	2	3	3	2	15
Pasków i torb ceratowych wyrobu	1	—	—	—	—
Piekarskim	—	4	2	2	2
Pierniarskim	—	—	1	—	—
Pokrywania dachów łupkiem i dachówką	1	—	—	—	—
Pudełek wyrobu	—	1	—	—	—
Rzeźniczym	4	4	7	4	14
Rzeźbiarskim	—	—	1	1	—
Do przeniesienia	16	18	20	16	60

Prośby o dyspenzy
od dowodu uzdolnienia

w przemyśle:	Ilość w latach				
	1903	1904	1905	1906	1907
Z przeniesienia	16	18	20	16	60
Rymarskim	—	—	—	—	3
Rysowniczym	—	—	—	1	—
Ślusarskim	1	—	—	1	—
Stolarskim	—	—	2	1	—
Studniarskim	—	—	1	—	—
Szewskim	—	—	4	3	8
Szklarskim	—	1	—	1	5
Szlifierskim	1	—	—	—	—
Tapicerskim	—	—	1	1	1
Zegarmistrzowskim	2	1	1	—	2
Razem	20	20	29	24	79

Na poszczególne powiaty przypada następująca ilość dyspensz:

Powiat	Ilość w latach				
	1903	1904	1905	1906	1907
białski	—	—	1	1	3
bocheński	—	—	—	—	1
brzeski	—	—	—	1	9
chrzanowski	—	—	2	—	2
dąbrowski	—	—	1	—	—
gorlicki	1	—	—	—	—
jasielski	1	—	—	—	4
kolbuszowski	2	5	5	4	7
Kraków miasto	4	3	5	7	9
krakowski	5	3	2	2	1
limanowski	—	1	1	1	1
łańcucki	—	—	—	—	2
mielecki	—	1	—	—	2
Do przeniesienia	13	13	17	16	41

Powiat	Ilość w latach				
	1903	1904	1905	1906	1907
Z przeniesienia	13	13	17	16	41
myślenicki	—	1	1	1	3
niski	—	—	1	—	7
nowosądecki	1	—	—	—	—
nowotarski	—	—	—	—	4
podgórski	2	—	1	—	3
przeworski	1	—	—	2	3
ropczycki	—	—	1	2	2
rzeszowski	—	1	—	2	2
strzyżowski	—	—	1	1	1
tarnobrzesci	—	—	1	—	8
tarnowski	3	3	6	—	2
wielicki	—	—	—	—	3
żywiecki	—	2	—	—	—
Razem	20	20	29	24	79

Z wykazanej w poprzedzającej tabeli ilości dyspensz przypadają na miasta powiatowe następujące cyfry:

Miasto	Ilość w latach				
	1903	1904	1905	1906	1907
Brzesko	—	—	—	—	1
Chrzanów	—	—	1	—	1
Dąbrowa	—	—	1	—	—
Jasło	1	—	—	—	—
Kolbuszowa	1	2	2	2	1
Kraków	4	3	5	7	9
Łańcut	—	—	—	—	2
Limanowa	—	—	—	—	1
Myślenice	—	1	—	—	—
Nisko	—	—	1	—	1
Nowy Sącz	1	—	—	—	—
Nowy Targ	—	—	—	—	2
Do przeniesienia	7	6	10	9	18

Miasto	Ilość w latach				
	1903	1904	1905	1906	1907
Z przeniesienia	7	6	10	9	18
Przeworsk	—	—	—	1	1
Podgórze	—	—	1	—	1
Rzeszów	—	1	—	1	1
Tarnobrzeg	—	—	—	—	3
Tarnów	3	1	1	—	—
Wieliczka	—	—	—	—	1
Żywiec	—	1	—	—	—
Razem	10	9	12	11	25

Wzrost ilości podań o dyspenzy w roku 1907 tłumaczy się okolicznością, że wydana w tym roku nowela do ustawy przemysłowej zawiera pewne obostrzenie przepisów o dowodzie uzdolnienia. Rękodzielnicy nieposiadający formalnych dowodów uzdolnienia, starali się tedy o uzyskanie kart przemysłowych przed wejściem w życie postanowień o egzaminach czeladniczych.

Znaczna ilość podań o dyspenzy od dowodu uzdolnienia dotyczy zresztą rękodzielników, wykonujących faktycznie odnośny przemysł od szeregu lat, a zmuszonych obecnie pod wpływem surowszej kontroli władz przemysłowych, do ulegalizowania tego stanu.

W stosunku do liczby kart przemysłowych, wydanych w tym samym czasie na podstawie dowodu uzdolnienia, przedstawia się przypadająca na 29 powiatów zachodniej Galicyi ilość dyspenz: 71, (8 prośb zostało przez Izbę odmownie zaopiniowanych), znikająco małą.

11. Biuro wywiadowcze dla spraw taryfowych.

Ilość informacji frachtowych, udzielonych przez istniejące przy Izbie biuro wywiadowcze dla spraw taryfowych, przedstawia się za ostatnie trzy lata w następujący sposób:

Towar:	Ilość relacji:		
	1905	1906	1907
Belki	—	—	6
Błacha czarna	11	—	—
Cegła	—	—	2
Cukier	10	—	—
Dachówka	2	—	—
Drzewo okrągłe do 2.5 m.	1	—	—
Drzewo „ ponad 2.5 m.	—	1	—
Kapusta	—	2	—
Maszyny żelazne	1	—	6
Nafta	—	—	1
Nawozy	13	146	194
Otręby	—	—	12
Papier do pakowania	5	—	—
Produkty chemiczne	—	25	—
Ser	—	—	2
Skóry	—	—	7
Skóry odpadki	—	—	3
Stearyna	—	8	—
Trawa morska	2	—	—
Węgiel kamienny	1	—	2
Worki jutowe	—	—	2
Wosku odpadki	—	6	55
Zboże.	6	21	118
Żelazo i wyroby żelazne	69	—	—
Ziemniaki	11	—	—
Żołądki solone	—	—	1
Razem	132	209	411

12. Rozdział dostaw obuwia wojskowego.

Rękodziela szewskie biorą od r. 1891 udział w dostawach obuwia dla wojska. Rozdział dostaw tych odbywa się w stosunku 75:25 — pomiędzy wielki przemysł fabryczny i rękodzielników szewskich, zorganizowanych w stowarzyszenia.

Rozdziałem dostaw zajmuje się ministerstwo robót publicznych, względnie oddział jego dla popierania przemysłu. Ilość obuwia, ceny, odbiór dostawy, kontrola nad wykonaniem i t. d. należą do c. i k. ministerstwa wojny. Projekt rozdziału dostaw, przygotowany przez oddział dla popierania przemysłu, bada corocznie specjalna komisja, zwoływana przez ministerstwo robót publicznych, w której biorą także udział delegaci Izb handlowych i przemysłowych.

Zamieszczona niżej tabela przedstawia przydział obuwia wojskowego w całej Przedlitawii za ostatnie 7 lat:

Rok	Ilość par	Wartość dostawy	Ilość Stowarzyszeń	Ilość Członków
1901	60.871	637.826 K.	160	11.949
1902	61.672	650.600 K.	128	8.620
1903	59.330	659.058 K.	129	9.560
1904	62.822	886.113 K.	171	12.021
1905	59.864	705.109 K.	167	11.696
1906	51.797	610.500 K.	159	10.926
1907	48.400	607.331 K.	153	11.307

Udział stowarzyszeń szewskich okręgu krakowskiej Izby handlowej i przemysłowej w tych dostawach, widoczny jest z następującego zestawienia (str. 20):

Rok	Ilość stowarzyszeń	Ilość majstrów	Ilość par
1901	20	1318	4728
1902	15	980	5259
1903	17	1352	5529
1904	23	1861	5880
1905	30	2290	6410
1806	22	1968	5875
1907	24	2319	5103

Rozdział dostaw obuwia wojskowego pomiędzy kraje koronne, a w ich granicach między okręgi Izb handlowych, odbywa się wedle pewnego stałego klucza. W razie zwiększenia się kontyngentu dostaw wojskowych, przydzielanych rękodzielnemu szewskiemu, wchodzi przy rozdziale dodatkowym tensam klucz w zastosowanie.

Celem zapewnienia interesentom swego okręgu jak największej korzyści gospodarczej z dostaw wojskowych, starała się Izba zawsze o przydział robót takim stowarzyszeniom, które byłyby rzeczywiście w stanie wykonać otrzymane zamówienie. W ten sposób uniknąć można rozdrobnienia dostaw i rozprószenia zysku przez udział zbyt wielkiej ilości oferentów.

Istnieje uzasadniona nadzieja, że już przy rozdziale dostaw na rok 1908 powiększonym zostanie kontyngent dla rękodzieln, z czego odpowiedni procent przypadnie na skutek zabiegów Izby także rękodzielnikom zachodniej Galicyi.

**IZBA
HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.**

SPRAWOZDANIE
z publicznego posiedzenia
IZBY HANDLOWEJ i PRZEMYSŁOWEJ w KRAKOWIE
z dnia 15 stycznia 1907 roku.

TREŚĆ.

I.

**Sprawozdanie z czynności biura za czas
od ostatniego posiedzenia.**

1. **Sprawy bieżące.** Str. 23.
2. **Karty legitymacyjne.** Str. 23.
3. **Marki ochronne.** Str. 23.
4. **Świadczenia pochodzenia.** Str. 23.
5. **Poświadczenia stosowności cen.** Str. 24.
6. **Ulgi cłowe.** Str. 24.
7. **Ulgi paszportowe.** Str. 24.
8. **Ulgi podatkowe.** Str. 24.
9. **Adresy firm.** Str. 24.
10. **Ogłoszenia dostaw.** Str. 24.

II.

Wybory.

11. Pożegnanie prezydenta Mendelsburga. Str. 25.
12. Wybór prezydium. Str. 25.
13. Wybór asesorów dla Nowego Sącza, Rzeszowa i Wadowic. Str. 27.
14. Rewizorzy dla spółek z ograniczoną poręką. Str. 28.

III.

Rachunki Izby.

15. Zamknięcie rachunków za rok 1906 i skontrum kasowe. Str. 31.
16. Projekt budżetu na rok 1907. Str. 35.
17. Zaciągnięcie pożyczki budowlanej. Str. 43.

IV.

Komunikacje.

18. Telefon międzymiastowy Wadowice – Oświęcim. Str. 44.
19. Zaprowadzenie całodzienniej służby telegraficznej w Jaworznie. Str. 45.
20. Telefon lokalny w Żywcu. Str. 45.

V.

Sprawy przemysłowe.

21. Stowarzyszenie rękodzielników w Zakopanem. Str. 46.
22. Przykrawanie szyb przez handlarzy szkła. Str. 47.
23. Charakter przemysłowy wyrobu win owocowych. Str. 48.
24. Charakter przemysłowy wyrobu obuwia sukienego Str. 48.

VI.

Ogólne sprawy gospodarcze.

25. **Projekt ustawy o zabezpieczeniu pretensyi budowlanych.** Str. 49.
26. **Obniżenie procentu na zanik piwa.** Str. 66.
27. **Czas płatności przekazów kupieckich.** Str. 68.

I.

Sprawozdanie z czynności biura za czas od ostatniego posiedzenia.**1. Sprawy bieżące.**

W czasie od ostatniej sesyi do dnia 15 stycznia 1907 załatwiono 683 aktów, które pociągnęły za sobą potrzebę wysłania 754 pism do władz i stron.

2. Karty legitymacyjne.

Kart legitymacyjnych dla agentów podróżnych wydano 84, a mianowicie: 1 na towary bawełniane, 17 na towary bławatne, 2 na cholewki, 4 na farby, 7 na towary galanteryjne, 1 na gorsety, 2 na towary jubilerskie, 4 na kapelusze, 3 na konfekcyę, 1 na koszyki, 1 na towary krótkie, 9 na towary modne, 6 na towary norymberskie, 3 na obuwie, 4 na papiery, 1 na sukna, 1 na szkło, 7 na szczotki, 3 na towary wełniane, 4 na towary włóczkowe, 1 na wódki, 2 na zegarki.

3. Marki ochronne.

Marki ochronnych zaprotokołowano 6, a mianowicie: 4 na bibułki cygaretowe, 2 na towary żelazne.

4. Świadectwa pochodzenia.

Wydano 1 świadectwo pochodzenia na meble gięte, przeznaczone do Francyi.

5. Poświadczenia stosowności cen.

Władzom wojskowym wydano 44 poświadczeń stosowności cen.

6. Ulgi cłowe.

Wydano 3 certyfikaty na ulgi cłowe przy sprowadzaniu maszyn z zagranicy. Poświadczenia te dotyczą maszyn ślusarskich i ceglarskich, jakoteż maszyn dla walcowni cynku.

7. Ulgi paszportowe.

Firmom protokołowanym okręgu Izby wydano 2 poświadczenia, celem uzyskania ulg paszportowych przy wyjeździe do Rosyi.

8. Ulgi podatkowe.

Opinii w sprawie uwolnienia od podatku spożywczego benzyny, przeznaczonej do celów przemysłowych, wydano 7.

9. Adresy firm.

Władzom oraz stronom prywatnym podano adresy:

Fabryk mąki kościanej,
 Handli maszyn do pisania,
 „ nafty,
 „ wódek,
 Instalatorów światła elektrycznego,
 Rafineryi cukru,
 „ nafty,
 „ olejów mineralnych,
 Studniarzy i
 Spedytorów.

10. Ogłoszenia dostaw.

Ogłoszono w dziennikach rozpisanie dostaw na fażyny, obuwie, poręcze drogowe, smary, oraz na roboty budowlane dla Dyrekcyi kolei państwowych w Krakowie.

Posiedzeń komisyjnych odbyła Izba pięć, a mianowicie: 2 posiedzenia komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych, 1 zarządu gmachu, 1 komisji budżetowej oraz 1 komisji połączonych sekcji.

II.

Wybory.

11. Pożegnanie prezydenta Mendelsburga.

Przed przystąpieniem do porządku dziennego zabiera głos p. wiceprezydent Götz do następującego przemówienia:

„Szanowni Panowie!

Sądzę, że odpowiem intencji i przekonaniom wszystkich tu obecnych Panów — jeżeli jako ustępujący wiceprezes wyrażę najgorętsze podziękowanie naszemu długoletniemu prezesowi p. Albertowi Mendelsburgowi. (Oklaski).

P. Prezydent Mendelsburg, który dla podeszłego wieku 15 listopada roku ubiegłego złożył Swe obowiązki, przewodniczył nam przez długie lata w tej podniosłej harmonii, jaka cechowała zawsze Izbę i jaka dziś należy do najpiękniejszych części jej tradycji. Obowiązki połączone z urzędowaniem swoim pełnił zawsze gorliwie i sumiennie i całą duszą był im oddany, toteż postępowaniem Swojem zjednał sobie u nas wszystkich ogólny szacunek i cześć. Dzisiaj proszę Go, aby przyjął zapewnienie, że uczucia te z naszej strony i nadal zawsze towarzyszyć Mu będą.“

Przemówienie p. wiceprezydenta przyjmuje Izba długotrwałymi oklaskami.

12. Wybór prezydium.

Przewodnictwo obejmuje najstarszy wiekiem członek Izby p. Henryk Schwarz, który zarządza wybór prezydenta, wiceprezydenta i delegata Izby do prezydium, powołując na skruratorów pp. Kwiatkowskiego i Wachtla. Głosowanie odbywa się kartkami i wydaje następujący rezultat:

Wybór prezydenta: Głosujących 32. Z tego otrzymał

p. Maurycy Dattner głosów 20; 12 białych kartek. Wybrany został tedy p. Maurycy Dattner.

Głos zabiera nowowybrany prezydent p. Dattner:

Szanowni Panowie!

„Przeważna część Szanownych Panów raczyła mnie zaszczycić swoim zaufaniem, wybierając mnie prezydentem Świątnej Izby. Oddaliście Panowie najwyższą godność, jaką dysponujecie w moje ręce. Obejmując ten dla mnie zaszczytny obowiązek proszę przyjąć zapewnienie, że mojem usilnem dążeniem będzie, aby przez uczciwą pracę i obiektywne traktowanie spraw izbowych zyskać zaufanie całej Izby.

Uważając stanowisko prezydenta Izby handlowej i przemysłowej za postereunek najważniejszy w całym kupiectwie i przemyśle, zdaję sobie sprawę z tego, jakie to stanowisko wkłada na mnie obowiązki i jaką odpowiedzialność. Jeżeli zatem z całą gotowością przystępuję do tej pracy, czynię to w tej niezawodnej nadziei, że Szanowni Panowie nie odmówią mi swego współdziałania w tej pracy“.

Wybór wiceprezydenta: Głosujących 32. Z tego otrzymał poseł Jan Kanty Federowicz głosów 23; 9 kartek białych. Wybrany poseł Jan Kanty Federowicz.

Głos zabiera p. Federowicz:

Szanowni Panowie!

„Powołany na stanowisko wiceprezydenta Izby handlowej i przemysłowej — postuszny Waszemu wezwaniu oświadczam, że wybór przyjmuję. Nie będę szkiecować całego programu mej przyszłej działalności — określa go ściśle statut naszej Izby.

Przy znanej pracowitości naszego prezydenta prawdopodobnie rzadko tylko będę w położeniu pełnienia moich funkcji, niemniej jednak czuję odpowiedzialność tego urzędu ze względu na stosunki w naszym kraju panujące. Kraj nasz zdobywać musi zawsze to, co mu się słusznie należy z tytułu swych sił żywotnych i swego rozmiaru“.

Wybór delegata Izby do prezydyum: Głosujących 32. Z tego otrzymał p. Tadeusz Epstein głosów 21; białych kartek 11. Wybrany p. Tadeusz Epstein zabiera głos:

„Dziękuję Szanownym Panom za wybór, tak dla mnie zaszczytny. O ilebym przyszedł kiedy w położenie pełnienia mych funkcji w zastępstwie prezydenta i wiceprezydenta Izby, — będę się starał nie zawieść zaufania Szanownych Panów. Spodziewam się, że zadaniu memu będę mógł chociaż w części podolać“. (Oklaski).

13. Wybór asesorów dla Nowego Sącza, Rzeszowa i Wadowic.

Na wniosek komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych, przedłożony przez r. Bazesa, uchwalono zaproponować następujące osobistości jako kandydatów na urząd sędziów fachowych zawodu kupieckiego:

Dla Sądu obwodowego w Nowym Sączu:

Kampfa Mojżesza,
Kwiecińskiego Tadeusza,
Nowakowskiego Stanisława,
Rittera Feliksa.

Dla Sądu obwodowego w Rzeszowie:

Czernego Henryka,
Holzera Izaka,
Jaśkiewicza Stan., z grona kupców samodzielnych,
Baua Wilhelma,
Rylskiego Edm., z grona kupców niesamodzielnych.

Dla Sądu obwodowego w Wadowicach:

Gołamba Michała,
Hupperta Izraela,
Kluka Teofila,
Münza Ferdynanda,
Offnera Samuela,
Prażmowskiego Wincentego,
Żaroffego Kornela.

14. Rewizorzy dla spółek z ograniczoną poręką.

W myśl § 45 ustawy o spółkach z ograniczoną poręką z dnia 6. marca 1906 Dz. p. p. L.: 58. przedkładają Izby handlowe i przemysłowe krajowej władzy politycznej listę osób, które nadają się do wykonywania urzędu rewizorów dla spółek z ograniczoną poręką. Obowiązek ten unormowany został bliżej przez § 3. rozporządzenia ministerstwa sprawiedliwości, wydanego w porozumieniu z ministerstwami spraw wewnętrznych i handlu dnia 20. lipca 1906 Dz. p. p. L: 155.

W przeciągu 6-ciu miesięcy od wydania tego rozporządzenia nastąpić ma ułożenie listy rewizorów w grupach, obejmujących główne kategorie najważniejszych gałęzi handlu i przemysłu.

W uwzględnieniu stosunków produkcyjnych i handlowych swojego okręgu, przedstawiła Izba na wniosek komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych c. k. Namiestnictwu we Lwowie następującą listę kandydatów na urząd rewizorów:

I.

Przemysł żelazny, metale i maszyny:

Epstein Tadeusz, współdyrektor zakładu „Stowarzyszenia dla wyrobu towarów żelaznych i druczianych w Krakowie.“

Schmeja Maksymilian, fabrykant maszyn w Białej.

Zieleniewski Leon, prezydent Rady zawiadowczej Towarzystwa akcyjnego c. k. uprzyw. fabryki maszyn L. Zieleniewski w Krakowie.

II.

Tkactwo i przędzalnictwo:

Grünspan Joachim, wyroby bawełniane i tkackie w Andrychowie.

Hess Gustaw, fabrykant sukna w Białej.
 Lukas Rudolf, " " "
 Strzygowski Karol, " " "
 Vogt Jan, " " "
 Zajączek Franciszek " " w Kętach.
 Zipser Erwin, fabrykant sukna w Mikuszowicach.

III.

Przemysł drzewny:

Ader Michał, właściciel tartaku i fabryki mebli giętych w Krakowie.
 Dattner Maurycy, współwłaściciel firmy Falter i Dattner, tartaki parowe w Krakowie.
 Falter Dr. Bruno, współwłaściciel firmy Falter i Dattner, tartaki parowe w Krakowie.
 Muranyi Roman, właściciel stolarni parowej w Krakowie.
 Weill Rudolf, fabrykant mebli giętych w Buczkowicach.

IV.

Wyrób cementu, wapna, cegieł, dachówek, kamieni etc.:

Ehrenpreis Maksymilian, właściciel wapienników w Krakowie.
 Kamsler Herman, właściciel wapienników w Mydlnikach.
 Kirchmayer Adam, fabrykant kafli w Dębnikach.
 Liban Bernard, współwłaściciel fabryki cementu w Podgórzu.
 Liban Władysław, współwłaściciel wapienników w Podgórzu.
 Merz Wilhelm, dyrektor płaszowskiej fabryki dachówek i cegieł w Krakowie.
 Steingraber Dr. Gustaw, profesor technologii chemicznej w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie.

Wimmer Władysław, współwłaściciel fabryki dachówek w Niepołomicach.

V.

Przemysł naftowy:

Mac Garvey William, rafinerya i kopalnia nafty w Marympolu.

Olszewski Dr. Stanisław, inżynier górniczy we Lwowie.

Stawiarski Waleryan, rafinerya i kopalnia nafty w Jedliczu.

Zins Dawid, rafinerya nafty i handel produktów naftowych w Tarnowie.

VI.

Piwo, spirytus, środki spożywcze, przemysł chemiczny:

Chmurski Anastazy, właściciel fabryki przetworów chemicznych w Krakowie.

Dąbrowski Mieczysław, dyrektor gazowni miejskiej w Krakowie.

Götz Jan Okocimski, właściciel browaru w Okocimie.

Gross H. M., fabrykant wody sodowej w Krakowie.

Kuźnizky Emil, fabryka smołowca i destylatów węglowych w Brzezince.

Liban Bernard, fabrykant cementu w Podgórzu.

Perlberger Joachim Szymon, rafinerya spirytusu i fabryka wódek w Kłaśnie.

Reich Zygmunt, fabryka likierów w Białej.

Rossknecht Michał, dyrektor browaru J. Götz'a w Okocimie.

Seeling Ludwik de Saulenfels, dyrektor Arcyksiężęcej fabryki likierów w Izdebniku.

Schwanenfeld Leon, fabrykant rozolisów i wódek w Tarnowie.

VII.

Przemysł handlowy i znawcy o charakterze ogólnym.

Bazes Gustaw, właściciel składu szkła i porcelany w Krakowie.

Blumenfeld Adolf, właściciel składu węgla w Krakowie.

Epstein Juliusz, współwłaściciel domu bankowego Blau i Epstein w Krakowie.

Federowicz Jan Kanty, poseł na Sejm krajowy i właściciel handlu win w Krakowie.

Jawornicki Józef, właściciel handlu towarów kolonialnych w Krakowie.

Kwiatkowski Jan, właściciel handlu węgla w Krakowie.

Mendelsburg Zygmunt, współwłaściciel domu bankowego A. Mendelsburg w Krakowie.

Schwarz Henryk, właściciel handlu towarów bławatnych w Krakowie.

Szarski Dr. Henryk, właściciel handlu towarów kolonialnych w Krakowie.

III.

Rachunki Izby.**15. Zamknięcie rachunków za rok 1906 i skontrum kasowe.**

P. radca Blumenfeld zdaje sprawę z przeprowadzonej przez komisję budżetową rewizji ksiąg kasowych i funduszków Izby.

Komisya znalazła zgodnie z przedłożonymi jej rachunkami:

W stanie czynnym:

A. Zapas gotówki	K.	7.519·15
B. Salda Conti:		
	K. h.	
1. Poczta kasa czekowa	97·—	
2. Kaucya telefoniczna	130·—	
3. Kaucya na urządzenie III. stacyi telef.	260·—	
4. Kaucya na koszta po- życzki budowlanej	412·25	
5. Zaliczki: Urzędników	1.390·50	
Dyurnistów	230·—	
6. Powiatowa kasa oszcz., kaucye budowlane	752·50	
7. Kasa oszcz. m. Krakowa, kaucye budowl. i czyn- szowe	2.810·13	
8. Bank krajowy, deponowane papiery	73.800·—	
9. Pożyczka budowlana, amortyzacja kapitału	<u>1.950·66</u>	K. 81.833·04
C. Rachunek efektów:		
Papiery kaucyjne	K.	12.800·—
D. Fundusz budowy:		
Saldo z dniem 31/XII 1906	K.	42.887·03
Razem	K.	<u>145.039·22</u>

W stanie biernym:

A. Fundusz bieżący	K.	23.765·29
B. Fundusz emerytalny	K.	77.527·25
C. Salda Conti:		
	K.	h.
1. Kaucye budowlane		12.572·31
2. Kaucye czynszowe		3.803·76
3. Wydział krajowy, pożyczka dla Barcewicza		380·—
4. Józef Mehoffer, depozyt na stempel		10·—
5. Bank krajowy	K.	43.746·68
Razem	K.	<u>145.039·22</u>

Fundusz bieżący wykazuje:

W dochodach:

	K.	h.
Remanent z dnia 1. stycznia 1906 roku		13.817·19
Składka na Izbę		66.983·02
Marki i wzory		1.245·—
Odsetki od złożonych kapitałów		141·85
Różne drobne dochody	K.	<u>82.504·79</u>

W wydatkach:

	K.	h.
Pensye		17.840·—
Zasługi		993·14
Dyurna		4.490·—
Remuneracye dla urzędników manipulacyjnych		<u>520·—</u>
Do przeniesienia		23.843·14

	K	h.
Z przeniesienia	23.843	14
Dodatek drożyzniany dla dyetaryuszów	550	20
Podatek za urzędników	455	07
Kataster przemysłowy	2.438	97
Potrzeby kancelaryjne	2.591	08
Podróże	884	40
Druki	2.704	50
Biblioteka	1.387	05
Ogrzewanie i oświetlenie	1.582	70
Wydatki prezydyalne	400	—
Porto, telegramy i telefon	1.067	08
Subwencye na rok bieżący 1906	11.183	88
Subwencye za rok 1905	2.809	40
Wydatki nadzwyczajne	2.765	93
Komorne (lokal woźnego)	300	—
Fundusz emerytalny	3.776	10
Remanent z dnia 31 gru- dnia 1906	K.	58.739·50
	K.	23.765·29
<u>Razem . . . . .</u>	K.	<u>82.504·79</u>

Bilans funduszu bieżącego :

daje rezultat następujący :

W stanie czynnym:

Remanent z dnia 31. grudnia 1906 . . . . . K. 23.765·29

W stanie biernym:

Niewypłacone subwencye K. 4.170·—

Amortyzacya pożyczki bu-

dowlanej . . . . . K. 1.950·66 K. 6.120·66

Stan czynny pr. saldo . . . . . K. 17.644·63

K. 23.765·29

Imieniem komisji budżetowej wnosi sprawozdawca:

„Udziela się za rok 1906 absolutorium kasowego i rachunkowego prezydium, skarbnikowi i rachmistrzowi Izby“.

Izba wniosek ten uchwała jednogłośnie.

16. Projekt budżetu na rok 1907.

Referent p. Dyr. Blumenfeld przedstawia projekt budżetu Izby na rok 1907, uchwalony na posiedzeniu komisji budżetowej w dniu 5 stycznia 1907 i projekt budżetu gmachu, uchwalony na komisji zarządu gmachu w dniu 4 stycznia 1907:

Projekt budżetu na rok 1907.

	Budżet		Projekt
	1905	1906	na 1907
A. Wydatki:			
I. Pensye:	K o r o n		
1. Sekretarza pensya	6.000	6.000	6.000
2. „ dodatek	2.000	2.000	2.000
3. „ pięciolecie	600	600	600
4. Koncypisty I. pensya	2.000	2.000	2.000
5. „ dodatek	400	400	400
6. Koncypisty II. prow. wynagrodzenie	—	1.200	2.400
7. Oficyna I. pensya	2.400	2.400	2.400
8. Oficyna I. dodatek aktywalny	400	400	400
9. Oficyna I. pięciolecie	240	240	240
10. Oficyna II. pensya	2.000	2.000	2.000
11. Oficyna II. dodatek aktywalny	400	400	400
12. Oficyna II. pięciolecie	200	200	200
Do przeniesienia	16.640	17.840	19.040

	Budżet		Projekt
	1905	1906	na 1907
	K o r o n		
Z przeniesienia .	16.640	17.840	19.040
13. Zasluga woźnego .	960	960	960
14. Kwaterowe " .	—	300	300
15. Liberya " .	—	100	100
16. Liberya stróża .	—	100	—
17. 10% dodatek drożyzniany dla urzędników manipul. . . .	520	520	520
18. Dyurna	3.700	4.900	6.100
19. 10% noworoczne dla dyurnistów i służby	466	586	706
20. Podatek osobisto-dochodowy i pensyjny	300	300	455·07
II. Kancelarya:			
21. Kataster	1.500	1.500	300
22. Potrzeby kancelar. .	1.000	1.400	1.800
23. Podróże	600	600	600
24. Podróże członków .	—	3.000	—
25. Druki	1.600	1.600	1.600
26. Portorya, telegramy, telefon	800	1.000	1.000
27. Biblioteka, pisma, oprawy	700	700	1.000
28. Opał, światło, woda	500	1.500	1.500
29. Wydatki prezydyalne	600	600	3.600
III. Subwencye:			
30. Akademia handlowa w Krakowie	4.000	4.000	4.000
31. Akademia handlowa fundusz jubil. . . .	3.000	3.000	3.000
Do przeniesienia .	26.686	43.706	46.581·07

	Budżet		Projekt
	1905	1906	na 1907
K o r o n			
Z przeniesienia .	26.686	43.706	46.581·07
32. Szkoła handlowa u- zupelniająca Biała .	400	400	400
33. Szkoła przem. uzup. Biała	400	400	400
34. Szkoła przem. uzup. Brzesko	—	200	200
35. Szkoła przem. uzup. Chrzanów	200	200	200
36. Szkoła przem. uzup. Dębica (warunk.) .	—	—	200
37. Szkoła przem. uzup. Gorlice	300	300	300
38. Szkoła przem. uzup. Jasło	200	200	200
39. Szkoła przem. uzup. Leżajsk (warunk.) .	—	—	200
40. Szkoła przem. uzup. Podgórze	200	200	300
41. Szkoła przem. uzup. Rzeszów	200	200	—
42. Szkoła przem. uzup. Nowy Sącz	200	200	200
43. Szkoła przem. uzup. Stary Sącz	200	200	200
44. Szkoła przem. uzup. Tarnobrzeg	200	200	200
45. Szkoła przem. uzup. Tarnów	300	300	300
46. Szkoła przem. uzup. Żywiec	200	200	—
Do przeniesienia .	29.686	46.906	49.881·07

	Budżet		Projekt
	1905	1906	na 1907
	K o r o n		
Z przeniesienia .	29.686	46.906	49.881'07
47. Szkoła niedzielna kongregacji kupieckiej Kraków	—	300	—
48. Kredyt na dalsze subw. dla szkół przemysłowych uzupeł. .	—	—	1.100
49. Szkoła zaw. gastron. Kraków	—	—	400
50. Szkoła zaw. stolarska Kalwarya	400	400	400
51. Szkoła zaw. ceglarska Podgórze	600	600	600
52. Szkoła zaw. kowalska Sułkowice	400	400	400
53. Szkoła zaw. ślusarska Świątniki	500	500	500
54. Szkoła zaw. koszykarska Brzostek (jednorazowa zapomoga na utworzenie szkoły .	—	—	200
55. Stypendya na wyjazd dla osób pracujących w handlu i rękodziel.	—	—	5.000
56. Kursa zaw. majsterskie	1.300	1.300	1.300
57. Wystawy rękodziel. .	—	300	300
58. Wystawa metalowa .	500	—	—
59. Wystawa dla przem. budowl. Kraków .	—	—	300
60. Centralny Związek przem. fabrycznego .	200	200	200
61. Stow. przem. Bielsko-Biała	400	400	400
Do przeniesienia .	32.986	51.306	90.981'07

	Budżet		Projekt
	1905	1906	na 1907
	K o r o n		
Z przeniesienia .	32.986	51.306	60.981·07
62. Stow. kupców i młodzieży handl. katol.	300	300	300
63. Stow. młodzieży handlowej izraelskiej .	300	300	300
64. Stowarz. opieki nad terminatorami izrael.	400	400	400
65. Stowarz. opieki nad uwoln. więźniami .	50	50	50
66. Izba handlowa Aleksandrya	50	50	50
67. Izba handlowa Konstantynopol	50	50	50
68. Izba handlowa Paryż	—	25	25
69. Kraj. Związek turyst.	—	30	100
IV. Wydatki nadzwyczajne:			
70. Wydatki nieprzewidziane	1.000	1.000	1.000
71. Rezerwa na wydatki wyborcze	1.800	—	—
72. Datek z łaski dla emerytowan. woźnego .	150	150	150
V. Fundusz emerytalny:			
73. Składka 5%	2.469·30	2.692·10	3.170·30
74. Dodatek do funduszu pensyjnego	1.100	600	1.068
VI. Gmach:			
75. Spłata kapitału pożyczkowego	—	1.950·66	2.426·38
76. Lokal Izby (niedobór administr. gmachu) .	—	1.085·42	5.000
Razem .	51.855·30	60.789·18	75.070·75

B. Pokrycie:

Remanent kasowy	K. 15.000
5% składka spodziewana na rok 1907	„ 61.000
Marki i wzory	„ 1.000
	<hr/>
Razem	K. 77.000

Budżet gmachu Izby na rok 1907.

Dochody:

1. Apteka Lesikowskiego,	czynsz i i	K. 4.459·14
2. Mleczarnia Feldmana,	„ „	1.656·—
3. Skład Alfa Separator,	„ „	2.551·71
4. Hala zbożowa,	„ „	4.260·—
5. Mieszkanie prezydenta,	„ „	2.500·—
6. Mieszkanie sekretarza,	„ „	2.800·—
7. Mieszk. p. Kwiatkowskiego	„ „	2.100·—
8. Izba		
Subwencja miejska	K. 2.000·—	
Za lokal woźnego	„ 300·—	
Za ogrzewanie i światło	„ 1.500·—	3.800·—
Koszta lokalu Izby (niedobór)		5.000·—
		<hr/>
	Razem K.	29.126·85

Wydatki:

1. Podatki:		
domowo czynszowy	K. 1.578·69	
gminny i wodociągowy	„ 1.100·—	
wodomierz	„ 24·—	K. 2.702·69

	Z przeniesienia	K.	2.702·69
2. Ubezpieczenie:			
budynek	K.	145·83	
wodociąg i ogrzewanie	"	147·92	
szyby	"	<u>83·36</u>	K. 377·11
3. Różne wydatki:			
płaca stróża i liberya	K.	700·—	
ubezpiecz. od wypadku i Kasa chorych	"	18·43	
rozmaite nieprzewidziane	"	<u>500·—</u>	K. 1.218·43
4. Opał i światło:			
węgle i drzewo	K.	3.000·—	
kominarz	"	130·—	
gaz i elektryczność	"	<u>1.500·—</u>	K. 4.630·—
5. Odsetki:			
od pożyczki 335.000 K. (cały rok)	K.	14.936·02	
od pożyczki 85.000 K. (cały rok)	"	3.800·10	
od pożyczki 65.000 K. (pół roku)	"	1.462·50	K. 20.198·62
		<u>Razem</u>	K. 29.126·85

Do projektu budżetu dodaje referent następujące wnioski:

do poz. 36 i 39. Szkole przemysłowej uzupełniającej w Dębicy i szkole przemysłowej uzupełniającej w Leżajsku udzielić subwencji po 200 koron, płatnych po otwarciu tych szkół;

do poz. 40. Szkole przemysłowej uzupełniającej w Podgórzu podwyższyć subwencję z 200 na 300 koron;

do poz. 41, 46 i 47. Subwencję dla szkół przemysłowych uzupełniających w Rzeszowie i Żywcu, jakoteż dla Szkoły niedzielnej Kongregacji kupieckiej w Krakowie skreślić z budżetu na rok 1907 w myśl uchwały Izby z dnia

13. lutego 1906, gdyż szkoły te nie wniosły podań o udzielenie subwencji;

do poz. 48. Aby umożliwić udzielenie subwencji szkołom, które się spóźniły z wniesieniem podań, względnie dopiero w tym roku mają być otwarte, wstawić w budżet na rok 1907 pozycję ramową „Kredyt na dalsze subwencje dla szkół przemysłowych uzupełniających“ w wysokości 1.100 koron;

do poz. 49. Szkole zawodowej dla pomocników gastronomicznych udzielić subwencji w kwocie 400 koron płatnej po otwarciu szkoły;

do poz. 54. Szkole zawodowej dla przemysłu koszykarskiego w Brzostku udzielić zapomogi w kwocie 200 koron, płatnej po założeniu szkoły i przedłożeniu budżetu;

do poz. 55. W wykonaniu swej uchwały z dnia 30. października 1906 przeznacza Izba na rok 1907 kwotę 5.000 koron na cele stypendyów wyjazdowych dla osób pracujących w zawodzie handlowym i rękodziełach i porucza ułożenie szczegółowych warunków konkursu komisji połączonej sekcji.

Wybór osób uwzględnić się mających przekazuje Izba komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych;

do poz. 59. Krakowskiemu Towarzystwu technicznemu udzielić subwencji w kwocie 300 koron na koszty urządzenia nieustającej wystawy przemysłu budowlanego;

do poz. 69. Subwencję dla krajowego Związku turystycznego podwyższyć z 30 na 100 koron.

W dyskusji podnosi p. Epstein, że koszty lokalu Izby ciągle wzrastają, gdyż wynoszą w tym roku 8.800 koron a w przyszłym roku wynosić będą z powodu wydatków na nową pożyczkę 9.200 K.

Izba uchwała projekt budżetu na rok 1907, jakoteż projekt budżetu gmachu na rok 1907 wraz z wszystkimi wnioskami komisji budżetowej i uchwała zatrzymać na rok 1907 składkę w dotychczasowej wysokości 5%.

17. Zaciągnięcie pożyczki budowlanej.

Imieniem komisji budżetowej przedstawia referent p. Dyr. Blumenfeld następujący wniosek:

„W wykonaniu uchwały sesji plenarnej z dnia 26. czerwca 1906 postanawia Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie zaciągnąć w Kasie oszczędności miasta Krakowa pożyczkę budowlaną w kwocie 65.000 koron na warunkach promesy Kasy oszczędności z dnia 4. grudnia 1906 L. 6879, zatwierdzoną w zasadzie przez c. k. Ministerstwo handlu reskryptem z dnia 3. sierpnia 1906 L. 20034/1906 i upoważnia do zeznania skryptu dłużnego wedle formularza Kasy oszczędności do L. 6879, jakoteż do podjęcia waluty i podpisania obrachunku, prezydyum oraz pp. Kwiatkowskiego i Wachtla“.

Do wniosku dodaje p. referent następujące objaśnienia:

Wedle rachunku funduszu budowy kosztuje budowa gmachu Izby do dnia 15. stycznia 1907 wraz z interkalaryjami, odsetkami i kosztami od pożyczki, K. 463.887,03. Z tego kwota K. 420.000 została pokryta dotychczasowymi pożyczkami, a kwota K. 43.887,03 drogą pożyczki wewnętrznej z funduszu bieżącego, względnie pensyjnego.

Na pokrycie tego braku funduszu budowy, tudzież na pokrycie dalszych kosztów wykończenia budowy i urządzenia ma posłużyć uchwalona już swego czasu w zasadzie pożyczka w kwocie K. 65.000.

Pożyczka ta wyda po strąceniu należności prawnych, kosztów i odsetek od chwili jej zaciągnięcia aż do chwili płatności pierwszej raty, wynik w gotówce K. 62.860. Po zrefundowaniu dotychczasowego niedoboru K. 43.887,03 pozostanie do dyspozycji gotówka w kwocie K. 18.972,97, z której zostają pokryte przypadające jeszcze do wypłaty należności.

Izba uchwała jednogłośnie przedstawiony przez referenta wniosek.

IV.

Komunikacje.**18. Telefon międzymiastowy Wadowice-Oświęcim.**

Dyrekcya poczt i telegrafów we Lwowie zamierza przystąpić do budowy międzymiastowej linii telefonicznej z Wadowic przez Andrychów i Kęty do Oświęcimia, gdzie w dniu 1-go grudnia 1906 roku otwartą została państwowa sieć telefoniczna o bezpośrednim połączeniu z Krakowem, Wiedniem i Prusami.

Pierwotnie przedstawiła Dyrekcyja ministerstwu odmienny wniosek, gdyż uważała za korzystniejsze doprowadzenie linii Wadowice-Andrychów-Kęty nie do Oświęcimia, lecz do Białej. Nowy projekt pozostaje w związku z odmownym stanowiskiem ministerstwa handlu w sprawie urządzenia w Białej samoistnej sieci z centralnem biurem w tamtejszym Urzędzie pocztowym.

Dyrekcya poczt i telegrafów przedkładając Izbie do wydania opinii projekt linii telefonicznej Wadowice-Andrychów-Kęty-Oświęcim zauważa, że z połączenia takiego odniosłyby interesowane miasta między innymi i tę korzyść, że cała wspomniana międzymiastowa linia, jak i sieci miejscowe w Wadowicach, Andrychowcie i Kętach nie pozostawałyby w żadnym stosunku zależności od centralnego biura telefonicznego w Bielsku, które podlega Dyrekcyi poczt i telegrafów w Bernie. Obsługa całej linii mogłaby się tedy odbywać w języku polskim, używanym także przez biuro telefoniczne w Oświęcimiu.

Nadto wynosiłaby należytość za 3-minutową rozmowę pomiędzy Wadowicami, Andrychowem i Kętami z jednej, a Krakowem z drugiej strony via Oświęcim tylko K. 1.—, podczas gdy opłata za taką samą rozmowę via Biała musiałaby kosztować K. 1'60.

W opinii, którą Izba udzieliła Dyrekcyi podniesiono, że przeprowadzenie międzymiastowej linii telefonicznej Wadowice-Andrychów-Kęty na Oświęcim uważać należy rze-

czywiście za korzystniejsze, aniżeli przeprowadzenie tej linii do Białej.

Dla Andrychowa, Wadowic i Kęt jest Kraków owem centrum gospodarczem, z którym wymienione miasta związane są całym splotem handlowych i przemysłowych interesów. Komunikacja telefoniczna, która czyni korespondencję pomiędzy Krakowem, Andrychowem, Wadowicami i Kętami tańszą, przedstawia się więc jako korzystniejsza tak ze stanowiska owych miast, jak i ze stanowiska miasta Krakowa.

19. Zaprowadzenie całodziennej służby telegraficznej w Jaworznie.

Służba pocztowa przy urzędzie telegraficznym w Jaworznie ograniczoną jest dotychczas na czas od 8—12 przedpołudniem i od 2—6 popołudniu. Dyrekcyja poczt i telegrafów nosząc się z zamiarem zaprowadzenia całodziennej służby telegraficznej w tej miejscowości, zwróciła się do Izby z prośbą o wydanie opinii, czy i z jakich względów zachodzi potrzeba takiego zarządzenia.

Izba wychodząc z zasadniczego stanowiska, że wszelki rozwój instytucji komunikacyjnych w naszym kraju, połączony jest z wielkimi korzyściami gospodarczymi, oświadczyła się za zaprowadzeniem całodziennej służby telegraficznej w Jaworznie.

Miejscowość ta jest bowiem siedzibą wielkich kopalń węgla i wykazuje znaczny ruch przemysłowy, który posługuje się nader często komunikacją telegraficzną.

20. Telefon lokalny w Żywcu.

Sfery handlowe i przemysłowe miasta Żywca odniosły się do Izby z prośbą o poparcie kroków, mających na celu włączenie biur tamtejszego sądu powiatowego jakoteż urzędu kolejowego w Żywcu, do miejscowej sieci telefonicznej.

Izba uznając powyższe żądanie interesentów żywieckich jako zupełnie słuszne i uzasadnione, zwróciła się do Sądu krajowego wyższego w Krakowie, jakoteż do Dyrekcyi kolei państwowych w Krakowie, z dłuższem przedstawieniem w tej sprawie.

Przy tej sposobności wskazała Izba na okoliczność, że koła handlowe i przemysłowe, które przyczyniły się znacznemi ofiarami do zaprowadzenia komunikacyi telefonicznej w Żywcu, tak długo nie mogą odnieść prawdziwej korzyści z tej inwestycyi państwowej, jak długo nie zostaną włączone do nowo utworzonej sieci najważniejsze instytucye i urzędy, z którymi publiczność, zwłaszcza handlowa i przemysłowa, nader często komunikować się musi.

Za przychylnem załatwieniem żądań interesentów przemawia dalej wzgląd, że biura żywieckiego sądu powiatowego oddalone są od siebie dość znacznie, tak, że porozumienie się interesentów ze sądem powoduje ciągłą utratę czasu. Podobny motyw przemawia także za urządzeniem komunikacyi telefonicznej na dworcu kolei państwowej w Żywcu.

V.

Sprawy przemysłowe.

21. Stowarzyszenie rękodzielników w Zakopanem.

Rękodzielnicy zamieszkali w gminach Zakopane, Kościeliska, Murzasichla, Bukowina i Poronin, zwrócili się do namiestnictwa z prośbą o wyłączenie ich ze Stowarzyszenia zjednoczonych rękodzielników w Nowym Targu i o utworzenie dla nich odrębnego stowarzyszenia z siedzibą w Zakopanem.

Izba oświadczyła się już w roku 1903 za utworzeniem osobnego stowarzyszenia przemysłowego dla rękodzielników w Zakopanem. Stanowisko swoje uzasadniła Izba wówczas znaczną odległością między Zakopanem a Nowym Targiem, obecną siedzibą rozciągającego się na cały powiat zbiorowego stowarzyszenia przemysłowego. Odle-

głość ta utrudnia w wysokim stopniu spełnienie zadań ustawowych, nałożonych na stowarzyszenia przemysłowe.

Liczba samodzielnych rękodzielników osiadłych w samym Zakopanem, wynosi według zapisków Izby około 150; w połączeniu z rękodzielnikami wymienionych poprzednio gmin sąsiednich, mogą tedy utworzyć organizację, odpowiadającą w zupełności swemu celowi. Przez wyłączenie od zbyt rozległego stowarzyszenia nowotarskiego, znaleźć mogą interesa rękodzielnicze powyższych gmin w każdym razie lepsze zastępstwo, niż to miało dotychczas miejsce.

Przy rozpatrywaniu tej kwestyi należało także wziąć pod rozwagę, że Zakopane jako pierwszorzędna miejscowość klimatyczna, wykazuje w miesiącach letnich bardzo znaczny przyływ obcych rękodzielników. Stosunki te wymagają z natury rzeczy skutecznej i szybkiej kontroli ze strony stowarzyszenia przemysłowego, mającego swą siedzibę w samym Zakopanem.

Izba oświadczyła się z tych względów za utworzeniem odrębnego stowarzyszenia przemysłowego rękodzielników w Zakopanem — w przeświadczeniu, że przy dostatecznej ilości członków przyczynia się skupienie terytoryalne stowarzyszeń do intensywniejszego strzeżenia wspólnych interesów członków.

22. Przykrawanie szyb przez handlarzy szkła.

Starostwo w Jaśle odniosło się do Izby z zapytaniem, czy handlarze szkła uprawnieni są do przykrawania tafli szklanych na szyby wedle życzenia stron kupujących.

Uchwalono odpowiedzieć, że w myśl rozporządzenia ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 10 września 1904 L. 31593, wydanego do c. k. namiestnictwa w Pradze, a opublikowanego w zbiorze orzeczeń Frey-Marescha, tom IV. L. 6494, przysługuje handlarzom szkła prawo przykrawania tafli szklanych wedle życzeń kupujących, (nach Angabe der Kunden).

23. Charakter przemysłowy wyrobu win owocowych.

Starostwo w Wadowicach zwróciło się do Izby z prośbą o wydanie opinii, czy wyrób i sprzedaż win owocowych jest przemysłem wolnym czy też podlega obowiązkowi koncesyi.

Wedle wyjaśnień udzielonych przez starostwo, polega wyrób win owocowych w danym wypadku na wygniataniu moszczu z owoców. Moszcz poddaje się następnie fermentacyi po dodaniu cukru i drożdży. Po ukończeniu procesu fermentacyi, spuszcza się uzyskany w ten sposób płyn do beczek i odstawia go do odleżenia.

Petent starający się o koncesyę podnosi w podaniu swoim okoliczność, że w powiecie wadowickim produkujeją owoców wykazuje bardzo znaczne rozmiary. Owoce te wywozi się obecnie do Prus, tak iż zachodzą w tej okolicy wszelkie warunki powołania do życia nowej gałęzi fabrykacyi, mianowicie wyrobu win owocowych.

Po przeprowadzeniu dochodzeń, odpowiedziała Izba Starostwu, że wyrób i sprzedaż win owocowych nie podpada pod postanowienia ustawy z dnia 21 czerwca 1880 Dz. p. p. L. 120, względnie rozporządzenia ministeryalnego z dnia 16 września 1880 Dz. p. p. L. 121.

Wyrób win owocowych traktowany być może jedynie jako wolny przemysł wyrobu napojów, zawierających alkohol.

Natomiast wyszynk i drobna sprzedaż (Aus-schank und Kleinverschleiss) win owocowych należy w myśl § 16 ust. c. ustawy przemysłowej do zakresu uprawnień przemysłu gospodnio-szynkarskiego i podlega obowiązkowi koncesyjnemu.

24. Charakter przemysłowy wyrobu obuwia sukiennego.

Starostwu w Białej wydano opinię, że wyrób obuwia sukiennego uważać należy za przemysł wolny.

Podobne stanowisko zajmują wydane w tym przedmiocie orzeczenia Izb handlowych i przemysłowych w Pra-

dze i Libercu, zamieszczone w zbiorze Frey-Marescha tom IV. L. 5073 i 5074.

VI.

Ogólne sprawy gospodarcze.

25. Projekt ustawy o zabezpieczeniu pretensyi budowlanych.

Od dłuższego już czasu cierpi przemysł budowlany zwłaszcza w zachodnich krajach austriackich pod rozmaitemi nieuczciwymi manipulacyami, znanemi pod ogólną nazwą „Bauschwindel“. Zapomocą podstawienia rzeczywistych albo fikcyjnych przedsiębiorców zrywa się bezpośredni związek między budującym z jednej, a rękodzielnikami i dostawcami materyałów z drugiej strony. Właściciel gruntu oddaje budowę prywatnemu przedsiębiorcy budowlanemu za umówioną kwotę ryczałtową. Generalny przedsiębiorca natomiast zawiera kontrakty z poszczególnymi rękodzielnikami i dostawcami materyałów. Wynika stąd, że rękodzielnik przy wypłacie niema pretensyi do właściciela domu, który reprezentuje zawsze pewną wartość majątkową. Posiada on jedynie pretensyę obligatoryjną do przedsiębiorcy, którym może być często jednostka niewypłacalna.

Drugą formą t. zw. „Bauschwindel“ jest sprawa kredytów budowlanych, używanych częstokroć jako pokrywka dla uprawiania lichwy.

Celem zabezpieczenia budujących przed tego rodzaju nadużyciami, wniósł subkomitet komisji przemysłowej w Radzie państwa obszerny projekt ustawy, który posiada w oryginale następujące brzmienie:

Gesetzentwurf über die Sicherung der Bauforderungen.

§ 1.

Bei Neu- und Umbauten findet eine Sicherung der Bauforderungen nach den Bestimmungen dieses Gesetzes statt.

Als Neubau im Sinne dieses Gesetzes ist eine Bauführung dann anzusehen, wenn die betreffende Grundfläche vor der behördlichen Baubewilligung unverbaut oder nur mit nebensächlichen Baulichkeiten, die für die Errichtung neuer Wohngebäude im allgemeinen nicht von Belang sind, besetzt war.

Umbau im Sinne dieses Gesetzes ist eine Bauführung an Stelle bereits bestandener nicht bloss untergeordneter Baulichkeiten (2), mögen auch Fundamente oder Kellermauern des früheren Gebäudes ganz oder teilweise zu dem neuen Bauwerk benützt werden.

§ 2.

Als Bauforderungen gelten:

1. Die Geldforderungen der an der Herstellung des Baues beteiligten Gewerbetreibenden für zu dem Baue geleistete Arbeit nebst den dazu beigestellten Sachen, ferner der behördlich autorisierten Privattechniker für ihre Tätigkeit bei dem Baue und ihre der Bauführung dienenden Aufwendungen. Hinsichtlich der Baumeister gilt diese Bestimmung insoweit, als sie sich bei Ausführung des Baues nicht anderer Gewerbeinhaber bedienen.

2. Die Geldforderungen, welche den die Bauführung mit Heranziehung anderer Gewerbeinhaber besorgenden Baumeistern und sonstigen Unternehmern des Bauwerkes oder einzelner Teile desselben als Vergütung für ihre bezügliche Mühewaltung zustehen oder ihnen aus der durch sie bewirkten Tilgung von Forderungen der unter Z. 1 bezeichneten Art erwachsen.

Es macht keinen Unterschied, ob die Forderungsansprüche unter Z. 1 und 2 sich auf ein Rechtsverhältnis zu dem Grundeigentümer gründen oder ob sie gegen andere Personen erwachsen sind.

3. Die im Grundbuche nach Anmerkung der Baubewilligung (§ 4) und vor Anmerkung der Benützungsbewilligung (§ 7) ausdrücklich als Baukredithypotheken einge-

tragenen Geldforderungen, insofern die Darlehensvaluta vom Baugeldgeber an das gemäss § 6 errichtete Baugeldamt abgeführt und durch letzteres zur Auszahlung gelangt ist. Die Zinsen dieser Darlehensvaluta gehören bis zur Höhe von 1 Prozent über den gesetzlichen Zinsfuss gleichfalls zu den Bauforderungen.

§ 3.

Die baubehördliche Bewilligung zu einem Neu- oder Umbaue ist nach Rechtskraft von der Baubehörde ohne Verzug dem Grundbuchsgerichte mitzuteilen. Dabei ist die Katastralbezeichnung und die Grundbuchseinlage der betreffenden Liegenschaft anzuführen und eine gutächtliche Äusserung abzugeben, ob es sich um einen Neubau und die Herstellung eines Wohngebäudes im Sinne dieses Gesetzes handelt.

§ 4.

Das Grundbuchsgericht hat, wenn es findet, dass es sich um Errichtung eines zu Wohnzwecken bestimmten Neubaus oder Umbaus handelt, die Baubewilligung bei dem betreffenden Grundbuchskörper anzumerken (Bauvermerk), wobei ersichtlich gemacht werden muss, ob die Bauführung einen Neubau oder Umbau betrifft. Bildet die dem Baue gewidmete Liegenschaft nur einen Teil des Grundbuchskörpers, so ist sie abzuschreiben und in eine eigene Einlage einzutragen; bedarf es zu dieser bücherlichen Grundteilung eines geometrischen Planes, so ist dieser auf Kosten des Grundeigentümers zu beschaffen.

Gegen den Bauvermerk gerichtete Rekurse sind im Grundbuche anzumerken.

Findet das Grundbuchsgericht die Eintragung des Bauvermerkes nicht zu verfügen, so hat es die grundbücherliche Anmerkung des abweislichen Beschlusses anzuordnen.

Handelt es sich um einen Neubau, so hat das Grundbuchsgericht, wenn auf der Liegenschaft vor dem Bauver-

merk Belastungen eingetragen sind, nach Rechtskraft des Bauvermerkes die Feststellung des Wertes der Baustelle unter Zuziehung der erforderlichen Sachverständigen vorzunehmen. Hiezu sind nebst dem Eigentümer der Liegenschaft alle Personen für welche hierauf bürgerliche Rechte haften, behufs Wahrung ihres Interesses zu laden.

Die Kosten der Wertermittlung hat der Eigentümer zu tragen.

Der rechtskräftig festgestellte Wert ist im Grundbuche ersichtlich zu machen.

Das Gericht hat, falls eine Ermittlung des Wertes der Baustelle gemäss Absatz 4 nicht stattfindet, von dem Unterbleiben der Wertermittlung, im anderen Falle aber von der erfolgten Berichtigung der Kosten der Wertermittlung der Baubehörde Nachricht zu geben. Erst dann darf der Bau in Angriff genommen werden.

§ 5.

Der Gesamtheit der Bauforderungen wird an der Liegenschaft das Pfandrecht mit der Rangordnung des Bauwerkes (§ 4) eingeräumt.

Im Verhältnisse der Bauforderungen untereinander geniessen die Baugeldhypothen (§ 2, Z. 3) den Vorrang vor den übrigen Bauforderungen.

Bei einer Mehrheit von Baukredithypothen bestimmt sich die Rangordnung derselben unter einander nach dem Range ihrer bürgerlichen Eintragung.

Hat nach Inhalt des Bauvermerkes ein Neubau stattgefunden, so gehen die Baugläubiger im Falle der Zwangsversteigerung der Liegenschaft hinsichtlich des den Baustellenwert (§ 4, Absatz 6) übersteigenden Theiles des Meistbotes auch den vor dem Bauvermerke eingetragenen Berechtigten vor.

Durch eine nach Eintragung des Bauvermerkes vorgenommene Veräusserung der Liegenschaft aus freier Hand wird die Geltendmachung der Bauforderungen nicht berührt.

§ 6.

Nimmt der Grundeigentümer Baukredit in Anspruch, so hat der Baukreditgeber, um der durch dieses Gesetz zugestandenem Begünstigungen teilhaftig zu werden, die Darlehensvaluta an das Baugeldamt abzuführen.

Dem Baugeldamte liegt ob, die Verwendung der Darlehensvaluta zur Berichtigung von Bauforderungen der im § 2, Z. 1 und 2 bezeichneten Art zu sichern.

Das Baugeldamt darf eine Bauforderung nur dann berichtigen, wenn über sie ein mit dem Visum des Bauführers oder dessen Stellvertreters versehener Beleg beigebracht wird und das Amt sich durch sorgfältige Prüfung des Beleges und durch geeignete Erkundigungen, nötigenfalls durch Augenscheinsvornahme die Überzeugung von dem Bestande und der Fälligkeit der Forderung verschafft hat.

Werden mehrere Bauforderungen zur Zahlung angemeldet, ohne dass die für den betreffenden Bau jeweils vorhandenen Baugelder zu ihrer gänzlichen Tilgung hinreichen, so sind auf alle Forderungen verhältnismässige Abschlagszahlungen zu leisten.

Das Baugeldamt hat über die empfangenen Baugelder und die geleisteten Zahlungen ordentlich Buch zu führen.

Die Errichtung des Baugeldamtes ist Sache der betreffenden Gemeinde. Die Gemeinde kann ein Baugeldamt nur errichten, wenn sie die Haftung für die pflichtgemässe Geschäftsführung des Baugeldamtes, insbesondere für die ordentliche Verwahrung der an dasselbe abgeführten Baugelder und deren gehörige Verwendung nach Massgabe der geltenden Gesetze rechtsgültig übernimmt.

Die näheren Bestimmungen über die Geschäftsführung der Baugeldämter sind durch Statuten festzusetzen, welche der Genehmigung der Minister der Justiz, des Handels und des Innern unterliegen.

§ 7.

Die baubehördliche Bewilligung zur Benützung des hergestellten Wohngebäudes ist von der Baubehörde ohne Verzug dem Grundbuchsgerichte mitzuteilen.

Wird die Benützungsbewilligung für einzelne Teile des Wohngebäudes zu verschiedenen Zeiten erteilt, so hat die Mitteilung an das Grundbuchsgericht erst bei der letzten Benützungsbewilligung zu geschehen.

Das Grundbuchsgericht hat die Benützungsbewilligung im Grundbuche anzumerken.

§ 8.

Binnen drei Monaten nach Einlangen dieser Mitteilung beim Grundbuchsgerichte sind alle unberichtigten Bauforderungen mit Angabe ihrer Fälligkeitstermine bei dem Grundbuchsgerichte schriftlich oder mündlich zu Protokoll zur Liquidierung anzumelden.

Jede Anmeldung hat ein möglichst genaues Verzeichnis der geleisteten Arbeiten mit Namhaftmachung des Bestellers sowie mit Angabe des Wertes der einzelnen Leistungen und der erhaltenen Abschlagszahlungen zu enthalten. Derselben sind die zur Bescheinigung des Anspruches dienenden Urkunden in Urschrift oder Abschrift beizulegen.

Eine Wiedereinsetzung in den vorigen Stand gegen das Versäumen der Anmeldungsfrist findet nicht statt.

§ 9.

Zugleich mit der bücherlichen Anmerkung der Benützungsbewilligung hat das Grundbuchsgericht mittels einer Kundmachung, die auf dem Baue an einer in die Augen fallenden Stelle anzuschlagen ist, die Baugläubiger über die ihnen obliegende Verpflichtung zur Anmeldung ihrer Bauforderungen im Sinne der §§ 2, 5, Schlussabsatz, und § 8 zu belehren. In der Kundmachung ist der letzte Tag der Anmeldungsfrist kalendermässig anzugeben.

§ 10.

Rechtzeitig eingebrachte, jedoch als mangelhaft befundene Anmeldungen hat das Grundbuchsgericht den Parteien unter Bezeichnung der Formgebrechen mit der Anweisung zurückzustellen, die Anmeldung nach Behebung der Formgebrechen, spätestens am letzten Tage der gesetzlichen Anmeldungsfrist bei sonstiger Nichtberücksichtigung im weiteren Verfahren wieder einzubringen.

Anmeldungen, die erst nach Ablauf der gesetzlichen Frist eingebracht oder wiedereingebracht werden, sind als verspätet zurückzuweisen.

§ 11.

Sämtliche Anmeldungen sind sofort nach Einlangen bei dem Grundbuchsgerichte in eine Übersichtstabelle einzutragen. Jedermann kann davon Einsicht nehmen und sich auf seine Kosten Abschriften und Auszüge erteilen lassen.

§ 12.

Wurden innerhalb der bestimmten Frist (§ 9) keine Bauforderungen angemeldet oder die eingebrachten Anmeldungen sämtlich zurückgezogen, so hat das Grundbuchsgericht den Bauvermerk, die Anmerkung des Baustellenwertes und die Anmerkung der Benützungsbewilligung von Amts wegen zu löschen.

Dem Grundeigentümer sind auf sein Ansuchen die beim Baugeldamte für den betreffenden Bau erliegenden Baugelder auszufolgen.

Die Baukredithypotheken bleiben in ihrem Bestande als Pfandrechte für Forderungen aus einem gegebenen Kredite im Sinne des § 14, Absatz 2, des allgemeinen Grundbuchgesetzes, nach Massgabe ihres durch die Eintragung begründeten Ranges (§ 29 a. G. G.) unberührt.

§ 13.

Wurden Anmeldungen von Bauforderungen rechtzeitig eingebracht, so hat das Grundbuchsgericht nach Ablauf der Frist eine Tagsatzung bei dem Grundbuchsgerichte als Baugerichte zur mündlichen Verhandlung über den Bestand und die Fälligkeit der angemeldeten Forderungen anzu-beraumen. Dazu sind die anmeldenden Gläubiger, der Eigentümer der Liegenschaft und, falls während des Baues ein Eigentumswechsel stattgefunden hat, auch sein Rechts-vorgänger, ferner der den Bau etwa führende Bauunter-nehmer, der Besteller der Arbeit und das Baugeldamt nach den Vorschriften über die Zustellung von Klagen zu laden.

§ 14.

Das Baugericht besteht aus einem Richter des Grund-buchsgerichtes als Vorsitzenden und vier Beisitzern.

Von letzteren werden zwei aus den Mitgliedern der Baugewerbegeossenschaften, einer aus den Hauseigentü-mern und einer aus dem Stande der Architekten vom Ju-stizminister für die Dauer von drei Jahren ernannt; eine Wiederernennung ist nicht ausgeschlossen.

In gleicher Weise sind für die Beisitzer des Bauge-richtes acht oder zwölf Ersatzmänner zu ernennen.

Das Amt der Beisitzer und Ersatzmänner des Bauge-richtes ist ein Ehrenamt. Zu demselben sind nur unbe-scholtene, besonders vertrauenswürdige und geschäftskun-dige Männer befähigt, die das 30. Lebensjahr vollendet haben und nicht im Genusse ihrer bürgerlichen Rechte oder in der Verfügung über ihr Vermögen durch Gesetz oder richterliche Anordnung beschränkt sind.

Die Beisitzer und Ersatzmänner des Baugerichtes ha-ben vor Antritt ihres Amtes die gewissenhafte und unpar-teiische Ausübung ihres Amtes eidlich anzugeloben. Diese Angelobung nimmt der Vorsteher des Grundbuchsgerichtes entgegen. Bei Wiederernennung genügt die Verweisung auf die bereits geleistete Angelobung.

Hinsichtlich der Stellung der Beisitzer und Ersatzmänner des Baugerichtes finden die Bestimmungen des § 21, Absatz 2, des Gerichtsorganisationsgesetzes vom 27. November 1896, R. G. Bl. Nr. 217, sinngemässe Anwendung.

Die näheren organisatorischen Vorschriften sind dem Verordnungswege vorbehalten.

§ 15.

Bei der Verhandlung hat das Baugericht das Zustandekommen einer gütlichen Einigung der Parteien nach Möglichkeit zu fördern, im übrigen aber nach den Grundsätzen der streitigen Gerichtsbarkeit vorzugehen.

Die Anmeldungen der nicht erschienenen Parteien sind insoweit zu berücksichtigen, als sie unbestritten sind.

Eine Wiedereinsetzung in den vorigen Stand gegen die Versäumung der Tagsatzung findet nicht statt.

§ 16.

Die Verhandlung hat sich rücksichtlich der Bauforderungen der in § 2, Z. 1 und 2 bezeichneten Art auch auf die Erörterung der Verpflichtung zur Zahlung zu erstrecken; bei den Baukreditforderungen (§ 2, Z. 3) hingegen unterbleibt die Erörterung der Zahlungsverbindlichkeit.

Wird bezüglich einer angemeldeten Forderung eine Einigung aller Beteiligten erzielt, so hat dies die Wirkung eines gerichtlichen Vergleiches.

Wird hingegen der Bestand oder die Fälligkeit der angemeldeten Bauforderung oder die Zahlungsverpflichtung ganz oder zum Teile bestritten, ohne dass darüber eine Einigung zu stande kommt, so hat das Baugericht auf Grund der von den Parteien beigebrachten Beweismittel und des Ergebnisses der gepflogenen Erhebungen, nötigenfalls nach Einvernehmung von Sachverständigen und Augenscheinsvornahme, durch Urteil zu entscheiden.

Wird Zahlung aufgetragen, so ist für sie eine Frist von 14 Tagen zu bestimmen.

§ 17.

Übersteigt die angemeldete Bauforderung den üblichen Wert der geleisteten Arbeit um mehr als den fünften Teil, so kann nicht nur der Grundeigentümer, sondern auch jeder andere Beteiligte verlangen, dass sie auf den Betrag des üblichen Lohnes oder Preises gemindert werde, jedoch unbeschadet einer höheren Vergütung für Leistungen, die unter erschwerenden Umständen stattfanden, sowie für Leistungen von besonderer Beschaffenheit. Falls die Höhe der Forderung auf einer Vereinbarung beruht, steht dieses Recht dem anderen Vertragsteile nicht zu.

§ 18.

In dem Erkenntnisse des Baugerichtes ist zugleich über den Ersatz der Gerichtskosten nach Massgabe der folgenden Bestimmungen zu entscheiden:

Die mit der Einbringung der Anmeldungen verbundenen Auslagen, ferner die Kosten der Beteiligung der Parteien und ihrer Vertreter an der Verhandlung sowie die Zustellungsauslagen fallen den betreffenden Parteien zur Last.

Die übrigen mit der Verhandlung verbundenen Auslagen hat der Bauherr zu bestreiten. Insofern jedoch eine Anmeldung ganz oder zum Teile als unbegründet erkannt wird oder ein höherer Kostenaufwand durch ein unbegründetes Vorbringen verschuldet worden ist, sind die bezüglichen Kosten der Verhandlung von dem betreffenden Gläubiger zu tragen.

§ 19.

Rechtsmittel gegen Erkenntnisse des Baugerichtes sind nicht zulässig.

§ 20.

Auf Grund der vorgenommenen Feststellungen der Bauforderungen hat das Grundbuchsgericht nach Ablauf

von 14 Tagen von Amts wegen den grundbücherlichen Vollzug in folgender Weise zu verfügen:

Bei den Baukredithypotheken ist einzutragen, welcher Betrag davon als Bauforderung festgestellt worden ist.

Für die anderen Bauforderungen ist, insoweit nicht etwa deren inzwischen erfolgte Berichtigung dargetan wird, das Pfandrecht auf die Liegenschaft einzuverleiben, wobei jede Bauforderung ausdrücklich als solche zu bezeichnen ist.

Zudem muss die den einzelnen Bauforderungen gemäss § 5, Absatz 1 bis 3, zukommende Rangordnung und, falls der Bauvermerk einen Neubau betrifft, deren Vorrang hinsichtlich des den Baustellenwert übersteigenden Teiles des Meistbotes vor den von dem Bauvermerk eingetragenen Forderungen (§ 5, Absatz 4) ersichtlich gemacht werden.

Zugleich sind der Bauvermerk und die Anmerkung der Benützungsbewilligung zu löschen.

Die für die Urkundensammlung nötigen Abschriften sind von Amts wegen anzufertigen.

§ 21.

Ist die Baubewilligung vor dem Beginn des Baues erloschen, so hat die Baubehörde davon ohne Verzug dem Grundbuchsgerichte Mitteilung zu machen.

Das Gericht verfügt die Löschung des Bauvermerkes und der Anmerkung des Baustellenwertes.

Dem Grundeigentümer sind auf sein Ansuchen die beim Baugeldamte für den betreffenden Bau erliegenden Baugelder auszufolgen.

Hinsichtlich der eingetragenen Baukredithypotheken gilt die Vorschrift des § 12, Absatz 3.

§ 22.

Desgleichen hat die Baubehörde dem Grundbuchsgerichte unverzüglich Mitteilung zu machen, wenn nach

dem Beginn des Baues von dessen Fortsetzung Abstand genommen oder die Baubewilligung rechtskräftig für rechtsunwirksam erklärt worden ist.

Das Grundbuchsgericht hat diese Mitteilung im Grundbuche anzumerken. Vom Zeitpunkte des Einlangens der Mitteilung beginnt die im § 8 bestimmte Frist zur Anmeldung der Bauforderungen und es findet das weitere Verfahren zur Sicherung der Bauforderungen in Gemässheit der §§ 8 bis 19 statt.

§ 23.

Soweit in diesem Gesetze nichts anderes angeordnet ist, haben in dem darin geregelten Verfahren die Grundsätze der ausserstreitigen Gerichtsbarkeit zur Anwendung zu kommen.

Insbesondere gelten hinsichtlich der Anfechtung der gerichtlichen Beschlüsse die Bestimmungen der §§ 9 bis 11, dann 14 und 15 des kaiserlichen Patentgesetzes vom 9. August 1854, R. G. Bl. Nr. 208. Jedoch findet gegen Entscheidungen der zweiten Instanz, womit ein Beschluss des unteren Richters bestätigt wurde, kein weiteres Rechtsmittel statt.

Hat als Grundbuchsgericht ein Gerichtshof einzuschreiten, so werden die in diesem Gesetze dem Grundbuchsgerichte zugewiesenen Obliegenheiten durch ein Mitglied des Gerichtshofes als Einzelrichter besorgt.

In Bezug auf die Verständigung von Grundbuchsakten finden die Vorschriften des allgemeinen Grundbuchs-gesetzes Anwendung.

Gegen die auf Grund dieses Gesetzes erlassenen Grundbuchsbescheide ist nur das Rechtsmittel des Rekurses binnen 14 Tagen nach Zustellung zulässig.

§ 24.

Die im diesem Gesetze vorgesehenen Obliegenheiten der Gerichte sind als Feriatsachen zu behandeln.

§ 25.

Mit Einleitung der Zwangsversteigerung einer Liegenschaft, bei welcher der Bauvermerk eingetragen ist, fällt die Durchführung oder Fortsetzung des in den §§ 8 bis 23 geregelten Verfahrens dem Exekutionsgerichte zu. Dem Grundbuchsgerichte bleibt nur die Durchführung der betreffenden grundbücherlichen Eintragungen vorbehalten.

Akte und Entscheidungen des Grundbuchsgerichtes und des Baugerichtes, die vor Einleitung der Zwangsversteigerung erfolgt sind, behalten im Vorfahren vor dem Exekutionsgerichte ihre Geltung.

Als Vorsitzender des Baugerichtes tritt nach Einleitung der Zwangsversteigerung der Exekutionsrichter an Stelle des Grundbuchsrichters ein.

§ 26.

Bei Einleitung der Zwangsversteigerung hat das Grundbuchsgericht, wenn die Aufforderung zur Anmeldung der Bauforderungen bereits erlassen worden ist (§ 9), die betreffenden Akten samt den bei ihm eingebrachten Anmeldungen sofort an das Exekutionsgericht abzutreten. Dergleichen sind Anmeldungen, die später beim Grundbuchsgerichte einlangen sollten, unverzüglich dem Exekutionsgerichte zu übermitteln.

War bei Einleitung des Versteigerungsverfahrens die vorstehend gedachte Aufforderung noch nicht erlassen, so hat das Exekutionsgericht, sobald es die Versteigerung bewilligt oder um den Vollzug einer bewilligten Versteigerung ersucht wird, die entsprechende Kundmachung gemäss § 9 zu verlautbaren. Der letzte Tag des Anmeldefrist ist nach dem Tage des Anschlages der Kundmachung auf dem Baue zu bezeichnen; das Exekutionsgericht ist als Anmeldestelle zu bezeichnen. Der Versteigerungstermin ist derart festzusetzen, dass zwischen dem Anschlag der Kundmachung und dem Versteigerungstermine ein Zeitraum von mindestens drei Monaten liegt.

Bis zum Ablauf der Anmeldefrist ist eine Ausfertigung aller im Versteigerungsverfahren ergehenden Beschlüsse, deren Zustellung an die eingetragenen Hypothekargläubiger gesetzlich vorgeschrieben ist, auch auf dem Bauplatze an einer in die Augen fallenden Stelle anzuschlagen. Überdies sind Ausfertigungen des Versteigerungsediktes denjenigen Baugläubigern zuzustellen, die Anmeldungen eingebracht haben; ferner sind diese Gläubiger zu der Verhandlung über die Verteilung des Meistbotes zu laden.

Die Bestimmungen des § 171, Absatz 2 der Exekutionsordnung finden rücksichtlich der Baugläubiger der in § 2, Z. 1 und 2, erwähnten Kategorien keine Anwendung.

Bei Vornahme der Schätzung der Liegenschaft ist der bis dahin erwachsene Bauaufwand abgesondert festzustellen. Dieser Bauaufwand vertritt bei der vorläufigen Feststellung des Lastenstandes die Gesamtheit der pfandrechtlich gedeckten Bauforderungen. Seine Höhe ist im Versteigerungstermine vom Richter bekannt zu geben.

§ 27.

Auf die durch dieses Gesetz den Bauforderungen zugestandenen Begünstigungen kann nicht im voraus wirksam verzichtet werden.

§ 28.

Durch die Bestimmungen dieses Gesetzes wird die anderweitige Geltendmachung von Ansprüchen der Baugläubiger, für deren Sicherung dieses Gesetz nicht Vorsorge trifft oder die dem darin geregelten Verfahren nicht unterzogen wurden, nicht berührt.

Dies gilt insbesondere von etwaigen Zinsenansprüchen betreffs der im § 2, Z. 1 und 2, bezeichneten Bauforderungen sowie von den Ansprüchen der Baugläubiger bei Unterlassung rechtzeitiger Anmeldung.

§ 29.

Die bei dem Baugeldamte erliegenden Baugelder sind der Verpfändung und Exekution ganz entzogen.

§ 30.

Die Gemeinde, die das Baugeldamt errichtet (§ 6), hat gegen den Grundeigentümer Anspruch auf eine angemessene Vergütung für die vom Baugeldamte besorgte Geschäftsführung nach Massgabe eines statutarisch festzusetzenden Tarifes, welcher der Genehmigung der Minister der Justiz, des Handels und des Innern unterliegt. Die Vergütung darf ein Prozent der an das Baugeldamt abgeführten Gelder nicht übersteigen.

Zur Eintreibung dieser Gebühr ist die politische sowie die gerichtliche Exekution zulässig; ausserdem steht der Gemeinde zur Sicherung der Gebühr das Zurückbehaltungsrecht an den in der Verfügung des Baugeldamtes befindlichen Geldern zu.

Im Falle der Exekution auf die Liegenschaft, in Ansehung deren die Gebühr erwachsen ist, gelangt sie, sofern sie nicht über drei Jahre rückständig aushaftet, in der Rangordnung des Bauvermerkes vor den Bauforderungen zum Zuge.

§ 31.

Die Bestimmungen dieses Gesetzes finden sinngemässe Anwendung in den Gebieten, wo Verfachbücher bestehen.

§ 32.

Durch Verordnung der Minister der Justiz, des Handels und des Innern wird nach Einvernehmung der betreffenden Handels- und Gewerbekammern, der Genossenschaftsverbände und Landesausschüsse bestimmt, in welchen Gemeinden und Gemeindeteilen dieses Gesetz Anwendung zu finden hat.

Voraussetzung der Anwendung des Gesetzes ist, dass die Errichtung des in § 6 vorgesehenen Baugeldamtes durch Uebernahme der Haftung der Gemeinde und durch Vorlage entsprechender Statuten für das gedachte Amt sichergestellt ist.

Die Verordnung ist nach Einvernehmung der im ersten Absatze bezeichneten Stellen aufzuheben, sobald die Notwendigkeit der Anwendung dieses Gesetzes in dem betreffenden Orte entfallen ist oder die Gemeinde die Auflassung des Baugeldamtes beschliesst.

Im Falle der Aufhebung der Verordnung hat das Gesetz in den betreffenden Gemeinden oder Gemeindeteilen nur noch in Ansehung derjenigen Liegenschaften Anwendung zu finden, bei denen die bücherliche Eintragung des Bauvermerkes bereits stattgefunden hat.

§ 33.

Die Bauführungen des Allerhöchsten Hofes, ferner des Staates, der Länder und Gemeinden sowie der in ihrer Verwaltung stehenden öffentlichen Fonds, dann Bauführungen auf Eisenbahngrundstücken der dem öffentlichen Verkehre dienenden Eisenbahnen sind von den Bestimmungen dieses Gesetzes ausgenommen.

§ 34.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes sind Meine Minister der Justiz, des Innern und des Handels beauftragt.

Projekt powyższy udzielony został Izbie do wydania opinii. Komisya połączonych sekcji, która się nad tą sprawą zastanawiała, przyszła do przekonania, że ze stanowiska interesów okręgu Izby nie zachodzi potrzeba wydania specjalnej ustawy przeciwko nadużyciom budowlanym.

Rozwijający się coraz silniej przemysł budowlany w zachodniej Galicyi nie nosi na sobie znamion praktyk oszukańczych, przeciw którym zwrócone są postanowienia

przytoczonego wyżej projektu. Zarówno w Krakowie, jak i po mniejszych miastach obwodu Izby prowadzi zwyczajnie właściciel gruntu budowę sam i na rachunek własny. Umowy z rękodzielnikami i dostawcami materiałów zawierane też bywają bezpośrednio przez właściciela gruntu, względnie w jego imieniu.

W okręgu Izby nie napotyka się też owego podwójnego stosunku między właścicielem a prowadzącym budowę, który powoduje, że właściciel obowiązany jest bezpośrednio do zapłaty tylko wobec przedsiębiorcy budowlanego, podczas gdy wobec rękodzielników, dostawców i t. p. występuje jedynie przedsiębiorca jako kupujący względnie zamawiający, przy zupełnem wyłączeniu materialnej odpowiedzialności właściciela.

Nadto istnieje w okręgu Izby zwyczaj wypłat tygodniowych za dostarczone materiały i roboty, tak, iż nie zachodzi obawa przed nadużyciami, którym projekt ma zapobiegać. Postanowienia projektu nie liczą się więc w dostatecznej mierze z stosunkami faktycznymi, a ze stanowiska zachodniej Galicyi nie ma potrzeby wydawania tego rodzaju norm ustawowych.

Ustawa służyć ma dwom celom zasadniczym. Jednym z nich jest postulat, aby kredyt budowlany spełnił swe zadanie gospodarcze i zużyty był jedynie dla przeprowadzenia budowy, na którą go podjęto; drugim uniknięcie, aby naturalny stosunek dłużny między właścicielem budowy a dostawcami materiałów i rękodzielnikami nie został naruszony przez wsunięcie dalszego ogniwa pośredniego, jakim bywa przedsiębiorca budowlany. Wartość majątkowa właściciela gruntu wzrasta oczywiście przez prowadzenie budowy. To podniesienie wartości dokonuje się na koszt dostawców, którym też przysługiwać winna bezpośrednia pretensya do właściciela.

Cała skuteczność ustawy zależy jednak od okoliczności, czy gmina jaka zdecyduje się do utworzenia tzw. „Baugeldamt“. Wskutek tego zależnem jest podjęcie walki z nadużyciami budowlanemi w poszczególnych gminach

od okoliczności formalnej, czy rada gminna życzy sobie utworzenia tego urzędu. Na tego rodzaju ograniczenie skuteczności ustawy zgodzić się nie można, gdyż nadużyciom budowlanym należy ze względów ogólnopństwowej ochrony prawnej przeciwdziałać wszędzie w sposób jednolity.

Cała ustawa staje się wobec tego z góry illuzoryczną. W takich właśnie miastach, gdzie rozpowszechnione są w przemyśle budowlanym oszukańcze manipulacje, zachodzi obawa, że gmina cofnie się przed odpowiedzialnością, złączoną z utworzeniem tego urzędu. Wszak t. zw. „Baugeldamt“ badać ma skrupulatnie — pod odpowiedzialnością gminy — płaćność i słuszność każdego rachunku budowlanego. Takie zadanie przekracza w ogólności siły urzędu w tych miejscowościach, gdzie przyjęły się formy t. zw. „Bauschwindel“.

W końcu podnieść wypada, że rozwlekłe postępowanie przed tym urzędem, rozliczne formalności przy zgłaszaniu pretensyi budowlanych, przepisy o zaczepialności rachunków budowlanych, a zwłaszcza nieodwołalny charakter rozstrzygnięć sądu budowlanego o istnieniu jakiej pretensyi, nie dają żadnej gwarancji osiągnięcia celu, zamierzonego przez ustawę. Mimo tych wszystkich utrudnień, które trafiają z pewnością dotkliwie uczciwy interes budowlany, nie zdoła zaprojektowana ustawa położyć kres oszukańczym manipulacyom. Tak np. może właściciel budowy w porozumieniu z jednym dostawcą (§ 17) uniemożliwić reszcie dostawców pokrycie się ze środków budowlanych.

Z tych powodów oświadczyła się Izba na wniosek komisji połączonych sekcji przeciw omówionemu projektowi.

26. Obniżenie procentu na zanik piwa.

Rozporządzeniem namiestnictwa we Lwowie z dnia 29. listopada 1906 L:157152, ogłoszonym w Nr. 155 Dz. u. kr., niżony został od dnia 1 stycznia 1907 przyznawany przy poborze krajowej opłaty konsumcyjnej zanik na piwo w browarach, posługujących się aparatem mierniczym, z 8% na 6%.

Na skutek wniosku nagłego, zgłoszonego przez p. Jana Götza Okocimskiego, uchwaliła Izba zwrócić się do namiestnictwa z usilną prośbą o cofnięcie tego zarządzenia, które obciąża w nader dotkliwy sposób interesa krajowego przemysłu browarnianego. Produkcya piwa jest w kraju naszym i tak obciążoną bardzo wysokimi opłatami publicznemi, które nie pozwalają rozwinąć się należycie tej gałęzi przemysłu, a nie mniejsze świadczenia publiczne czekają na przemysł ten po zniesieniu prawa propinacyi w roku 1910.

Izba zaznaczyła przy tej sposobności z całym naciskiem, że przed wydaniem podobnego zarządzenia w Czechach, uznano za stosowne wejść w kontakt z tamtejszym przemysłem piwowarskim. Rezultatem takiego zbadania sprawy było, że redukcya ta w Czechach nie została wprowadzoną w życie.

Zdaniem interesowanych sfer nie zachodzą żadne uzasadnione przyczyny, mogące usprawiedliwić wyższe obciążenie dodatkiem krajowym większych browarów, które posiadają aparaty miernicze. Rzecz się ma raczej przeciwnie, gdyż większe a zatem zaopatrzone w aparaty miernicze browary, produkują zwykle w Galicyi piwo silniejsze, przy którym większy procent zaniku bardziej jest usprawiedliwionym.

Zniżenie procentu na zanik piwa spowoduje też znacznie wyższe stosunkowo obciążenie produkcji piwa w Galicyi w porównaniu z obciążeniem w innych krajach. W kraju naszym wyrabia się głównie piwo 12-stopniowe i cięższe, podczas gdy n. p. w Czechach przeważna część produkcji obejmuje niższostopniowe słabsze piwa, które niższa procentu na zanik trafia mniej dotkliwie.

Izba nie mogła też pominąć milczeniem faktu, iż rozporządzenie, wprowadzające redukcję procentów zanikowych, doręczone zostało browarom w ostatnich dniach grudnia (dwom wielkim browarom w okręgu Izby dnia 30. i 31. grudnia) 1906, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1907.

Jako instytucja powołana z ustawy do strzeżenia interesów handlu i przemysłu, musiała Izba w końcu dopomnieć się dla sfer interesowanych w sposób stanowczy o prawo głosu i wysłuchania opinii w sprawach mających tak doniosły wpływ na stosunki jednej z najważniejszych gałęzi przemysłu.

27. Czas płatności przekazów kupieckich.

Ministerstwo skarbu wezwało Izbę o objawienie opinii w sprawie biegu krótkoterminowych przekazów kupieckich. W szczególności zapytuje ministerstwo, czy w okręgu Izby ustalonym jest zwyczaj kupiecki, na podstawie którego przekazy zaopatrzone klauzulą „zapłaci Pan w ciągu 8-miu dni“ płatne są w ciągu ośmiu dni od wystawienia przekazów, względnie czy sfery interesowane łączą z powyższą klauzulą znaczenie 8-dniowego biegu od dnia prezentacji.

W dalszym ciągu pragnie się ministerstwo dowiedzieć, czy praktyka kupiecka zachodniej Galicyi czyni i jaką różnicę, między znaczeniem klauzuli „płatne w ciągu dni 8-miu“ a brzmieniem „zapłaci Pan w ciągu dni 8-miu“.

Wkońcu dotyka ministerstwo w swym reskrypcie także przekazów, wystawionych na Węgrzech i w krajach okupowanych, jakoteż przekazów zagranicznych. Co do tej kategorii przekazów, zaopatrzonych w przytoczone powyżej dopiski, chodzi rządowi o stwierdzenie, czy istnieje jaka różnica między nimi a między przekazami krajowymi. Ministerstwo porusza w tym względzie myśl, iż należałoby czas biegu przekazów wystawionych zagranicą unormować odmiennie, przy uwzględnieniu geograficznej odległości i dłuższego trwania biegu pocztowego.

Na podstawie sprawozdania komisji połączonych sekcji uchwalono w myśl wniosku p. Dyr. Blumenfelda odpowiedzieć ministerstwu, że według ogólnego zwyczaju kupieckiego w tut. okręgu, liczy się 8-dniowy czas płatności krótkoterminowych przekazów kupieckich wyłącznie od dnia wystawienia.

W tym względzie nie zachodzi żadna różnica między przekazami, zaopatrzonymi w klauzulę „zapłaci Pan w ciągu dni 8-miu“ a takimi, które wykazują brzmienie „płatne w ciągu dni 8-miu“.

Co się tyczy różnicy między traktowaniem przekazów zagranicznych a traktowaniem przekazów wystawionych w kraju, dała Izba wyraz zapatrywaniu, iż pożądanem jest przedłużenie 8-dniowego czasu płatności przekazów zagranicznych, samo bowiem dłuższe trwanie biegu pocztowego spowodować może u tych przekazów znaczne skrócenie czasokresu 8-miu dni. Izba oświadczyła się tedy za przedłużeniem tego okresu w miarę odległości geograficznej miejsca wystawienia i dłuższego trwania biegu pocztowego.

Rok 1907.

Sesja II.

**IZBA
HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.**

SPRAWOZDANIE
z publicznego posiedzenia
IZBY HANDLOWEJ i PRZEMYSŁOWEJ w KRAKOWIE
z dnia 19 lutego 1907 roku.

TREŚĆ.

I.

**Sprawozdanie z czynności biura za czas
od ostatniego posiedzenia.**

1. **Sprawy bieżące.** Str. 72.
2. **Karty legitymacyjne.** Str. 72.
3. **Marki ochronne.** Str. 72.
4. **Poświadczenie stosowności cen.** Str. 72.
5. **Ulgi podatkowe.** Str. 73.
6. **Adresy firm.** Str. 73.
7. **Ogłoszenia dostaw.** Str. 73.

II.

Wybory i sprawy osobiste.

8. **Wspomnienie pośmiertne.** Str. 74.
9. **Wybór skarbnika.** Str. 74.
10. **Wybory uzupełniające do komisji.** Str. 75.
11. **Rewizorzy dla badania projektów towarzystw akcyjnych.** Str. 76.
12. **Rozdawnictwo węgla.** Str. 76.

III.

Sprawy przemysłowe.

13. **Publiczny zakład dla miar i wag w Andrychowie.**
Str. 77.

IV.

14. **Telefon w Krakowie.** Str. 77.
15. **Transport wapna nawozowego.** Str. 78.
16. **Budowa nowego dworca kolejowego w Krakowie.**
Str. 79.
17. **Zabezpieczenie miasta przed powodzią.** Str. 81.

V.

Zwyczaje handlowe.

18. **Zwyczaj handlowy przy przewozie kaszy.** Str. 81.
19. **Projekt zwyczajów dla handlu ziemiopłodami.**
Str. 82.

VI.

Sprawy handlowo-polityczne.

20. **Palenie słomy, używanej do pakowania jaj.** Str. 87.

VII.

Stypendya i subwencye.

21. **Stypendya rękodzielnicze i handlowe.** Str. 87.

VIII.

22. **Interpelacya r. Kwiatkowskiego w sprawie reformy ordynacyi wyborczej.** Str. 89.

I.

Sprawozdanie z czynności biura za czas od ostatniego posiedzenia.**1. Sprawy bieżące.**

W czasie od ostatniej sesyi do dnia 19. lutego 1907 załatwiono 734 aktów, które pociągnęły za sobą potrzebę wysłania 993 pism do władz i stron.

2. Karty legitymacyjne.

Kart legitymacyjnych dla agentów podróżujących wydano 21, a mianowicie: 2 na towary bławatne, 2 na cukry i czekoladę, 2 na towary galanteryjne, 1 na towary modne, 6 na towary norymberskie, 1 na sukna, 2 na wyroby wełniane, 5 na zegarki.

3. Marki ochronne.

Mark ochronnych zaprotokołowano 13, a mianowicie: 4 na bibułki cygaretowe, 1 na brykiety, 1 na herbatę, 1 na papiery, 1 na płótna, 1 na środki spożywcze, 3 na wódki i likiery, 1 na wodę sodową.

4. Poświadczenia stosowności cen.

Władzom wojskowym wydano 6 poświadczeń stosowności cen.

5. Ulgi podatkowe.

Opinii w sprawie uwolnienia od podatku spożywczego benzyny, eteru siarczanego i spirytusu denaturowanego, przeznaczonych do celów przemysłowych, wydano 7, oraz 1 opinię w sprawie uwolnienia przedsiębiorstwa przemysłowego od wszelkich dodatków do podatków państwowych.

6. Adresy firm.

Władzom oraz stronom prywatnym podano adresy:

Fabryk	drożdży,
"	kwiatów sztucznych,
"	kapeluszy,
"	obuwia,
"	mebli giętych,
"	posadzek,
"	kopyt szewskich,
handli	kwiatów sztucznych,
"	desek,
"	obrazów i tow. galanteryjnych,
kopalni	węgla,
eksporterów	wyrobów drewnianych,
agentów i	
krawczyń.	

7. Ogłoszenia dostaw.

Ogłoszono w dziennikach rozpisanie dostaw na faszyzny, wełnę drzewną, środki spożywcze dla szpitala, obuwie dla armii oraz na roboty budowlane dla Dyrekcji kolei w Krakowie.

Posiedzeń komisyjnych odbyła Izba sześć, a mianowicie: 2 posiedzenia komisyjne dla spraw koncesyjnych i osobistych, 1 prezydyalne i zarządu gmachu oraz 1 komisji połączonych sekcji.

II.

Wybory i sprawy osobiste.

8. Wspomnienie pośmiertne.

Przed przystąpieniem do porządku dziennego poświęca prezydent Maurycy Dattner wspomnienie pośmiertne bł. p. **Drowi Arnoldowi Rapoportowi**, który przez blisko 30 lat zastępował Izbę zarówno w Radzie Państwa jak i w Sejmie krajowym. Zmarły brał żywy udział w pracach reprezentacji państwowej i Sejmu i cieszył się zawsze sympatją i zaufaniem swoich kolegów.

Sprawa uprzemysłowienia kraju miała w osobie bł. p. Dra Rapoporta zawsze gorliwego orędownika. Jego czynnemu współudziałowi zawdzięczać należy, że w ostatnich czasach założony został w okręgu Izby wielki zakład fabryczny.

Jakkolwiek od dziesiątek lat mieszkał stale we Wiedniu, nie przestał być nigdy czynnym dla całego kraju i czuł się zawsze prawdziwym Polakiem.

Pamięć Dra Rapoporta zostanie w Izbie zawsze niezapomnianą.

Członkowie Izby stojąc wysłuchali przemówienia przewodniczącego i uchwalili zamieścić tę manifestację żałobną w protokole.

9. Wybór skarbnika.

Z powodu wyboru p. r. Jana Kantego Federowicza na wiceprezydenta Izby, opróżnił się urząd skarbnika Izby.

Na urząd ten powołany został jednogłośnie p. r. Jan Kwiatkowski.

10. Wybory uzupełniające do komisji.

Z powodu wyboru p. Maurycego Dattnera na prezydenta, a p. Jana Kantego Federowicza na wiceprezydenta Izby opróżniły się miejsca, które nowi członkowie prezydium piastowali dotychczas w komisjach izbowych.

Przy wyborze uzupełniającym powołani zostali:

- 1) Do komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych pp. Jakób Bober i Dr. Henryk Szarski;
- 2) Do komisji prezydyjalnej pp. Herman Kamsler i Jan Kwiatkowski;
- 3) Do komisji budżetowej pp. Tadeusz Epstein i Dr. Henryk Szarski.

11. Rewizorzy dla badania projektów towarzystw akcyjnych.

Na wniosek komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych uchwalono na rok 1907 przedstawić c. k. Namiestnictwu na urząd rewizorów dla badania projektów na zakładanie towarzystw akcyjnych, te same osoby, które przedstawiono c. k. Namiestnictwu na rewizorów dla spółek z ograniczoną poręką (pag. 28).

Listę tą uchwalono uzupełnić osobną grupą znawców z zakresu przemysłu górniczego.

Z działu tego przedstawiła Izba następujące osobistości: Bartonec Franciszek, inspektor górniczy i hutniczy w Sierszy, Drobniak Franciszek, kierownik kopalni węgla w Brzeszczu, Kowarzyk Hugon, aut. inżynier górniczy i inspektor kopalni w Jaworznie, Macher Henryk, dyrektor i właściciel kopalni ropy w Jaśle, Müller Antoni c. k. st. zarządca górniczy w Wieliczce, Nowak Stanisław, autoryzowany inżynier górniczy w Jaśle, Pieniążek Wacław, właściciel kopalni nafty w Lipinkach, Rogawski Kwiryn, autor. inżynier górniczy w Jaśle, Sokołowski Stanisław, inżynier górniczy w Krzeszowicach, Suszycki Zenon, przedsiębiorca wiertniczy w Jaśle, Walter Henryk, c. k. emeryt. nadradca górniczy w Krakowie.

12. Rozdawnictwo węgla.

Komisya przydyalna Izby powzięła w dniu 14. b. r. na wniosek p. r. Bazęsa uchwałę, aby wobec niezwyklej ostrości zimy i znacznej drożyzny węgla przyjść z pomocą najuboższym kupcom i rękodzielnikom przez bezpłatne rozdanie tysiąca cetnarów cłowych węgla. Koszta tej akcyi uchwalono pokryć z funduszków przydyalnych Izby.

Rozdawnictwem węgla zajęli się członkowie komisyi przydyalnej, która kooptowała do tego celu z poza swego grona pp. Jana Godzickiego, Piotra Kosobuckiego i Norberta Wasserberga.

Oprócz ofiarowanej przez Izbę ilości 1.000 cetnarów, otrzymała komisya nadto od prywatnych ofiarodawców 1.700 cetnarów węgla, tak, iż do dyspozycyi komisyi zostawała ogólna ilość 2.700 cetnarów, a gotówka, złożona na ręce przewodniczącego wynosiła 1.780 K.

Komisya przystąpiła bezwłocznie do określenia sposobu rozdawnictwa węgla, który Izba musiała wydawać własnym kosztem w składzie ajencji Gwarectwa jaworznickiego.

Wydawanie odbywało się w czasie od 21. lutego do 16. marca b. r. (na podstawie asygnat, podpisanych przez przewodniczącego i sekretarza pod dozorem funkcyonaryusza izbowego.)

Komisya węglowa odbyła posiedzeń 16, w ciągu których układano listy osób, zasługujących na uwzględnienie, czerpiąc materyał zarówno ze zgłoszeń, które w Izbie napływały, jak i z adresów, dostarczonych przez członków komisyi. Doreczania asygnat obdarowanym podjęli się sami członkowie, gdyż posyłanie pocztą przedstawiało drogę niepewną i niedogodną.

Jako najmniejszą ilość przy rozdawaniu ustanowiła komisya 5 cetnarów. W nieznacznej liczbie wypadków udzielono po 10 cetnarów.

Komisya wydała ogółem 544 asygnat, opiewających na 2.720 cetnarów. Z ilości tej otrzymało 522 rękodzielników po 5, a 11 po 10 cetnarów.

Ogólny koszt rozdanej ilości 2.720 cetnarów cłowych wyniósł wraz z frachtem, akcyzą i wydatkami na rozdawnictwo 2.709 koron 90 h.

III.

Sprawy przemysłowe.

13. Publiczny zakład dla miar i wag w Andrychowie.

Na zapytanie Starostwa w Wadowicach oświadczyła się Izba za urządzeniem publicznego zakładu dla mierzenia i ważenia, projektowanego przez gminę Andrychów.

Wprowadzenie pewności i stałej kontroli w używaniu miar i wag wpływa bowiem tylko korzystnie na stosunki obrotu towarowego.

IV.

Komunikacje.

14. Telefon w Krakowie.

Ze strony publiczności, posługującej się telefonem a w pierwszym rzędzie ze strony sfer handlowych i przemysłowych miasta napływają do Izby nieustanne zażalenia na wadliwe funkcjonowanie krakowskich urządzeń telefonicznych.

Wedle informacji z kół urzędowych znajduje się obecnie w budowie nowa centrala automatyczna, przeznaczona do zastąpienia niewystarczającej zupełnie dzisiejszej centrali, która obliczoną jest zaledwie na 500 abonentów. Roboty budowlane mają być rozłożone na dwa lata, tak, że nowa sieć mogłaby zostać oddaną do publicznego użytku dopiero z końcem roku 1908.

Izba była już kilkakrotnie zmuszoną, wnosić do władz pocztowych energiczne zażalenia na niedający się opisać stan zaniedbania całej komunikacji telefonicznej w Krakowie. Na wszystkie reklamacje otrzymywała Izba jedynie odpowiedź, że przed oddaniem do użytku nowej sieci automatycznej, nie można wogóle myśleć o na-

leżytem i odpowiadającym przepisom funkcjonowaniu telefonów.

Tej samej odpowiedzi udzielono także J. E. Panu Ministrowi handlu, który zwiedził centralę telefoniczną podczas ostatniego swego pobytu w Krakowie.

Obecnie stan się tak dalece pogorszył, że telefon lokalny faktycznie nie funkcjonuje.

Zbytecznym byłoby dowodzić szczegółowo, jak silnie cierpi ruch handlowy i przemysłowy z powodu tych niedogodności, które wzbudzają coraz większe niezadowolenie sfer kupieckich.

Skoro zarząd telefonów wymierza należyłości abonentowe według kupieckiej zasady świadczenia za usługi i każe sobie opłacać urządzenia telefoniczne bez sięgania do ogólnopństwowych środków finansowych, wychodzi publiczność konsumująca ze słusznej zupełnie zasady, że w konsekwencji tego systemu należy przecież umożliwić abonentom korzystanie z telefonu.

Cel ten da się jednak osiągnąć tylko w drodze przyspieszenia budowy nowej centrali.

Z kompetentnego źródła technicznego zapewniono zresztą Izbę, że cała budowa dałaby się bez podwyższenia kosztów w jednym roku ukończyć.

Na podstawie jednomyślnej uchwały sesji plenarnej zwróciła się tedy Izba do ministerstwa handlu z żądaniem, aby roboty budowlane około urządzenia nowej centrali telefonicznej w Krakowie, zostały z możliwym pośpiechem doprowadzone do końca.

15. Transport wapna nawozowego.

Fabryki wyrabiające wapno nawozowe w okręgu Izby załą się, iż zbyt wapna nawozowego oraz leżące w interesie rolnictwa używanie tego nawozu, jest w Galicyi nader utrudnione z powodu, iż czas wysyłki towaru schodzi się z porą manewrów, podczas której ruch towarowy ulega z natury rzeczy bardzo daleko idącym ograniczeniom.

Producenci podnoszą nie bez słuszności, iż wysyłka wapna nawozowego, jako interes czysto sezonowy jest ograniczoną na bardzo krótki przeciąg czasu. Jeżeli wapiennik wapna nawozowego wysłać nie może w czasie kiedy go rolnik potrzebuje, traci się w zupełności możność zbytu.

Wobec tego zwróciła się Izba do c. k. Dyrekcji kolei państwowej w Krakowie z wnioskiem, czyby się nie dało potrzebom tego ruchu o tyle uczynić zadosyć, aby pewną dosyć wczesnie zamówioną ilość wagonów, bez względu na manewry, w porze jesiennej przeznaczyć na wysyłkę wapna nawozowego, w analogii do przesyłek buraków w sezonie cukrowym.

W sprawie tej otrzymała Izba z Dyrekcji kolei odpowiedź, że nie istnieje formalne skontyngentowanie wozów przy transportach buraków. Skupienie większej ilości wozów około pojedynczych cukrowni wynika przedewszystkiem z bardzo znacznych rozmiarów tych transportów, następnie z okoliczności, że przesyłki buraków poruszają się w regule pomiędzy niewieloma stacyami nadawczemi a stacją oddawczą odnośnej cukrowni, co umożliwiałoby ekonomiczne wyzyskanie wozów, nie dające się osiągnąć przez zamierzone skontyngentowanie wapna nawozowego.

16. Budowa nowego dworca kolejowego w Krakowie.

Prezydent p. Dattner składa sprawozdanie z akcyi w sprawie budowy nowego dworca w Krakowie. W sprawie tej wyjechała do Wiednia osobna deputacya złożona z reprezentantów Izby i Gminy m. Krakowa. Deputacya interweniowała u dyrektora kolei północnej Dra Banhansa oraz u ministra Derschatty. Dr. Banhans zapowiedział w najbliższym czasie przyjazd do Krakowa, celem zbadania sprawy na miejscu.

Minister kolei żelaznych oświadczył, iż o poruszonych brakach przekonał się naocznie w czasie swego pobytu w Krakowie oraz że uznaje konieczność budowy nowego dworca w Krakowie.

Na obu posłuchaniach stała deputacja na stanowisku, iż połowiczne roboty względnie prowizorya w żadnej mierze nie zaradzą złemu. Sprawę należy załatwić radykalnie.

W tym celu jest konieczne przesunięcie dworca towarowego do wylotu ulicy Krowoderskiej. Na miejscu zaś obecnego dworca towarowego należy przystąpić do budowy nowego dworca osobowego.

Po powrocie deputacyi z Wiednia zaprosił prezydent Izby interesowane sfery kupieckie i przemysłowe oraz naczelników władz i urzędników, mających pomieszczenie na dzisiejszym dworcu, na ankietę do Izby, celem uzyskania konkretnych danych i szczegółowych życzeń w sprawie budowy przysłego dworca.

Zebrany w ten sposób materiał posłuży jako substrat do wygotowania memoriału, który prezydium zamierza wręczyć osobiście dyrektorowi Banhansowi w czasie jego pobytu w Krakowie.

Prezydent Dattner wyjaśnia, że materiał ten jest już zebrany i wyczekuje przyjazdu Dra Banhansa. Daty odnośne są również do dyspozycji członków Izby, a ewentualne dalsze życzenia mogą w memoriale być zamieszczone.

Równocześnie zwraca p. prezydent uwagę na okoliczność, iż urzeczywistnienie postulatów budowy nowego dworca wymagać będzie dłuższego czasu. W międzyczasie wypadnie stworzyć pewnego rodzaju prowizoryum. Zadaniem Izby będzie zatem i w tym kierunku wystąpić wobec Dra Banhansa z konkretnymi wnioskami.

Nad sprawozdaniem wywiązuje się ożywiona dyskusja, w której zabierają głos pp. Maksymilian Ehrenpreis, Jan Kwiatkowski, Jakób Judkiewicz, Zygmunt Resch i Bernard Wachtel.

W myśl wniosku r. Wachtla przekazuje Izba przygotowany przez prezydium materiał do rozpatrzenia komisji kolejowej.

17. Zabezpieczenie miasta przed powodzią.

R. Uderski zdaje sprawę z przebiegu ankiety odbytej we Wiedniu 12 b. m. w sprawie kanalizacji Wisły pod Krakowem i zabezpieczenia miasta przed powodzią. Ankieta odbyła się przy udziale prezesa p. Dattnera oraz sprawozdawcy, w obecności ministra handlu Dra Fořta.

Sprawozdawca komunikuje oświadczenie złożone na ankiecie przez ministra handlu, iż pogłoski, jakoby budowa kanałów nie miała przyjść do skutku, są nieprawdziwe.

Minister zapewnił, iż w bieżącym roku podjęte będą roboty około kanalizacji Wisły od ujścia Wilgi do Dąbia oraz roboty około budowy obu kolektorów, jednego po stronie podgórskiej, drugiego po stronie krakowskiej.

Wyloty kolektorów znajdują się powyżej jazu w Dąbiu. Dalej dokonaną będzie budowa jazu w Dąbiu dla podniesienia poziomu wód Wisły, niemniej budowa mostu na przedłużeniu ul. Starowiślnej, wreszcie podjęte zostaną w najbliższym czasie roboty około przełożenia koryta Rudawy.

Co się tyczy zabezpieczenia miasta przed powodzią, którato sprawa pozostaje w związku z regulacją Wisły od wapienników do ujścia Wilgi, zapadnie rozstrzygnięcie w czerwcu b. r.

V.

Zwyczaje handlowe.

18. Zwyczaj handlowy przy przewozie kaszy.

Jeden z sądów powiatowych zachodniej Galicyi zwrócił się do Izby z zapytaniem, czy przy sprzedaży kaszy tarczanej t. zw. częstochowskiej, obowiązana jest strona towar ten przesyłać pociągiem towarowym pospiesznym. Rozchodzi się w danym wypadku o zateńnięcie, które nastąpić miało rzekomo wskutek przesłania kaszy z Tarnowa do Oświęcimia pociągiem ciężarowym.

Przesłuchani przez Izbę znawcy podali, że kasza częstochowska jest produktem wilgotnym, że jednak nie istnieje zwyczaj osuszania jej przed oddaniem do przewozu.

Dochodzenia odnośnie wykazały, że w braku specjalnego polecenia ze strony kupującego, niema sprzedawca obowiązku przesłać zamówioną kaszę pociągiem towarowym pospiesznym. Zatechnięcie towaru w czasie transportu nie może być w tym wypadku poczytane sprzedawcy za winę.

19. Projekt zwyczajów dla handlu ziemiopłodami.

Dzięki wyjątkowo korzystnemu geograficznemu położeniu pomiędzy granicą Królestwa Polskiego i Górnego Śląska, istnieje w Krakowie od dawnych lat bardzo ożywiony handel ziemiopłodami i zbożem oraz artykułami olejnymi i pastewnymi pochodzenia galicyjskiego oraz rosyjskiego (transit). Handel ten, przy którym jako nabywcy występują głównie kupcy z Górnego Śląska, oraz ze Śląska austriackiego i z Moraw, tudzież interesenci lokalni jak młyny, olejarnie, gorzelnie, browary, gospodarstwa rolne (nasiona, artykuły pastewne) dostawcy różnego rodzaju i i., odbywał się dotychczas w sposób czysto indywidualistyczny. Strony umawiały się w każdym poszczególnym przypadku o warunki sprzedaży, co znowu bardzo często dawało powód do opierających się o sądy kosztownych sporów, zwłaszcza, że natura szybkiego obrotu targowego nie pozwala na drobiazgowy i dokładny omówienie i przewidzenie wszystkich szczegółów i ewentualności.

Brak norm dla typowych i ciągle w równym kształcie powracających interesów kupieckich w handlu ziemiopłodami, dawał się w końcu bardzo dotkliwie odczuć i producentom i handlarzom. Stan ten ułatwiał mniej uczciwym elementom szykany wobec drugiego kontrahenta a cały obrót nabierał charakteru, który język kupiecki trafnie oznacza „dzikim handlem“.

Acz u poważniejszych interesentów wyrobił się z biegiem czasu pewien na zagranicznych przykładach wzoro-

wany sposób zawierania i dopełniania umów, to przecież była to rzecz ujęta tylko w ustną tradycję i zawiśła w swem wykonaniu tylko od dobrej woli stron wzajemnie się znających, ufających sobie i ożywionych wzajemną dobrą wolą.

Niejednokrotnie też dla uproszczenia i dla zyskania stałej prawnej podstawy interesu, przyjmowano całkiem dla naszych stosunków nieodpowiednie normy giełdy wiedeńskiej lub budapeszteńskiej, a obce kupiectwo, głównie z pruskiego Śląska, poczynano omijać targ krakowski i ściągając naszych sprzedawców na targi, odbywające się w pogranicznych niemieckich miastach górnośląskiego rewiru.

Towarzystwo „Hala zbożowa“ powstałe przed kilku laty, poczęło pracować nad naprawą tych stosunków. Naprzód zewnętrznie. Hala, uzyskawszy w nowym gmachu Izby handlowej, sposobny ku temu celowi lokal, spowodowała na początek, że handel ziemiopłodami, prowadzony dawniej pod gołym niebem na Kleparzu, przeniósł się do lokalu zamkniętego.

Następnie utworzył się w Hali zbożowej sąd polubowny, który drobne spory pomiędzy kupcami, wynikłe z wykonywania umów o kupno lub sprzedaż ziemiopłodów, załatwiał zaraz na miejscu w krótkiej drodze, czyto nakłaniając obydwie strony do odpowiadającej słuszności ugody, czyto wydając na podstawie zapisów kompromisarskich, wyroki polubowne.

Dalszym krokiem na tej dziedzinie było wypracowanie „Projektu zwyczajów dla handlu płodami rolniczymi w Krakowie“, który udzielony został Izbie przez c. k. Namiestnictwo do wydania opinii. Sprawę tę poruczyła Izba specjalnemu subkomitetowi, złożonemu z członków Izby pp. Jakóba Judkiewicza, Zygmunta Rescha, Bernarda Wachta i Norberta Wasserberga. Do obrad tych zaproszony został nadto Wydział Stowarzyszenia Hali zbożowej, imieniem którego wzięli udział w pracach subkomitetu wiceprezes Dr. Karol Kolischer i sekretarz D. Bincer.

Opracowane na podstawie szczegółowych obrad i gruntownej dyskusyi sprawozdanie subkomitetu stwierdza prze-

dewszystkiem, że projekt nie obejmuje zwyczajów handlowych w ścisłym tego słowa znaczeniu, t. z. nie obejmuje powszechnie już w Krakowie praktykowanych i długoletnim używaniem uświęconych norm. „Zwyczaj” przedstawiają się raczej jako z wielkim znawstwem stosunków handlowych i lokalnych zestawiony, bardzo racjonalny projekt wprowadzenia postępowej praktyki w krakowski handel ziemiopłodami.

Postanowienia zawarte w „Zwyczajach” są po części praktykowane na targach zbożowych innych miast, utrzymujących z Krakowem stosunki handlowe, a po części są rodzajem kodyfikacji owych zapytrań, jakim hołduje światło i dobrą wiarą w interesach się kierujące kupiectwo.

W tym składzie rzeczy uważać należy zawarty w „Zwyczajach” projekt ujednolicenia i ujednostajnienia sposobu, w jaki kupno i sprzedaż ziemiopłodów ma być zawierane i wykonywane, ogółem za potrzebny, pożyteczny i odpowiedny.

W szczegółach zauważa atoli sprawozdanie co następuje:

a) Krakowski handel ziemiopłodami jest handlem efektywnym. Celem każdego interesu na krakowskim targu ziemiopłodami jest faktyczna odstawa i odbiór towaru i faktyczna zapłata umówionej ceny kupna.

Obrót ma tutaj charakter wybitnie targowy, a nie giełdowy.

Ta zasada znalazła swój wyraz w statucie stowarzyszenia „Hala zbożowa” (§ 5).

Izba pragnęłaby atoli, dla uniknięcia wszelkich nieporozumień, widzieć tę zasadę wyrażoną także i w „Zwyczajach” przez dodatek przy § 28.:

„W Hali zbożowej są po myśli § 5 statutu dopuszczalne tylko interesa efektywne t. zn. obliczone na rzeczywistą sprzedaż i kupno towarów. Interesa regulowane przez różnicę kursów albo obliczone na różnicę cen, są w Hali zbożowej niedopuszczalne”.

b) Przy § 47 winno stwierdzenie złamania umowy

nastąpić albo wprost przez strony listem poleconym, albo za pośrednictwem notaryusza lub sądu.

Interwencja sekretaryatu Hali zbożowej, wydaje się Izbie wobec czysto prywatnego i nieodpowiedzialnego stanowiska funkcjonaryszki biura Hali zbożowej, mniej odpowiednią.

c) Przy § 48. ust. *c)* przewidzianą jest interwencja zaprzysiężonego pośrednika. Tacy pośrednicy są dopuszczalni atoli tylko przy targach publicznych, co w Hali zbożowej niema miejsca.

Ustęp ten jak również ustępy *d)* *e)* i *f)* § 48, powinny być wyeliminowane, a stwierdzenie wysokości odszkodowania powinno być pozostawione uznaniu sądu polubownego.

d) Analogiczne zmiany należałoby też wprowadzić przy tekście § 49, 50 i 50a.

e) Branie próbek przewidziane § 55 może nastąpić tylko przez c. k. Notaryusza albo przez zaprzysiężonego znawcę sądowego. Ani Izba handlowa ani urzędnik Hali do takich czynności nie jest uprawnionym.

f) Przy § 71. należałoby granicę z 100 dkg. podnieść do 200 dkg.

Daleko trudniej i zawilej przedstawia się Izbie kwestya nadania wypracowanym przez Halę zbożową „Zwyczajom“ takiej mocy, aby się stały powszechnie w Krakowie obowiązującą normą przy zawieraniu interesów o ziemiopłody.

Izba sądzi, że tak ważna u nas gałąź obrotu handlowego, jak kupno i sprzedaż ziemiopłodów, tak długo będzie pod względem prawnym pozbawioną wszelkiej stałości, jak długo normy w tej mierze wydane, nie będą miały ważności obligatoryjnej.

Ze stanowiska Hali jako stowarzyszenia opartego na ustawie z r. 1867 wynika, że „Zwyczajom“ przez Halę uchwalone, wtenczas tylko będą obowiązywać kontrahentów, jeżeli obie dwie strony dobrowolnie przy zawieraniu interesu zaakceptują

owe „Zwyczajaje“ i to w pełnej świadomości ich postanowień i ich treści.

Uchwała stowarzyszenia „Hali zbożowej“, wprowadzająca w życie owe „Zwyczajaje“ nie może, jak to wynika z ustawy o stowarzyszeniach z r. 1867, wywierać wpływu na prawno- prywatne stosunki pomiędzy członkami, a przestrzeganie postanowień, zawartych w „Zwyczajajach“, w obecnym stanie rzeczy, będzie zdaniem Izby zawsze zawiśłem od tego, czy się poszczególni kontrahenci zgodzą, aby „Zwyczajaje“ wziąć za prawną podstawę przy zawieraniu, względnie przy wykonaniu kupna i sprzedaży ziemiopłodów.

Izba nie może również zataić pewnych wątpliwości co do postanowienia § 1. „Zwyczajów“, że mają one zastosowanie w każdej transakcyi dotyczącej artykułów, będących przedmiotem obrotu handlowego Hali zbożowej, o ile taka transakcyja przysła do skutku w Hali zbożowej.

Izba, uznając w całej pełni konieczną potrzebę uregulowania handlu ziemiopłodami w Krakowie, sądzi atoli, że zamierzony cel wprowadzenia ładu i stałości w tę pełną największej gospodarczej doniosłości gałąź obrotu handlowego, da się osiągnąć tylko wówczas, jeżeli postanowienia nazwane przez Halę „Zwyczajajami“ będą ogłoszone we formie regulaminu targowego dla handlu ziemiopłodami w Krakowie. Tylko bowiem w takim wypadku wszystkie transakcyje na krakowskim targu ziemiopłodami zawierane, będą musiały w sposób jednolity stosować się do postanowień objętych „Zwyczajajami“.

Analogia tego stosunku znachodzi się już w Krakowie, w wydanym przez c. k. Namiestnictwo regulaminie dla targów bydłych w Krakowie, który to regulamin również zawiera cały szereg prawno-publicznych postanowień, obowiązujących każdego, kto na targu krakowskim kupuje albo sprzedaje bydło.

Wydanie takich prawno-publicznych norm, celem uregulowania handlu ziemiopłodami pod formą regulaminu targowego wydaje się Izbie ze wszech miar potrzebnem

i wskazanem, i Izba ze swej strony poleciła ten sposób załatwienia sprawy najżyczliwiej i jak najgoręcej uwadze c. k. Namiestnictwa.

VI.

Sprawy handlowo-polityczne.

20. Palenie słomy używanej do pakowania jaj.

Z powodu obawy przed zawleczeniem zarazy bydłeczej z Rosyi wydało c. k. Namiestnictwo swego czasu zarządzenie, aby słomę, używaną do opakowania transportów jaj z Rosyi, palono bezpośrednio po wyładowaniu towaru.

Przepis ten naraża handlarzy jaj okręgu Izby na liczne niedogodności, gdyż spalanie tak wielkiej ilości słomy, jak się jej do transportu jaj używa, zabiera bardzo dużo czasu i przedstawia ze względu na niebezpieczeństwo pożaru, manipulację, wymagającą znacznego nakładu ostrożności.

Interesowani starają się obecnie o zniesienie powyższego przepisu, motywując prośbę swą okolicznością, iż do pakowania przesyłek jaj używa się notorycznie jedynie słomy świeżej, która się z bydłem nie mogła znaleźć w żadnej styczności. Wobec wygaśnięcia chorób bydłeczych w Rosyi nie zachodzi nadto zdaniem sfer interesowanych, obawa zawleczenia stamtąd zarazy.

Izba poleciła powyższą prośbę handlarzy jaj życzliwej uwadze c. k. Namiestnictwa.

VII.

Stypendya i subwencye.

21. Stypendya rękodzielnicze i handlowe.

Chcąc utrwalić pamięć otwarcia swego nowego gmachu dziełem publicznego użytku, przeznaczyła Izba na posiedzeniu w dniu 30 października 1906 r. fundusz 60.000 K. na cele wykształcenia osób, pracujących w przemyśle, handlu i rękodzielach.

W wykonaniu tej uchwały wyznaczyła Izba na rok 1907 kwotę 5.000 koron na cele stypendyów wyjazdowych dla osób, pracujących w zawodzie handlowym i rękodzielnach.

Komisyja połączonych sekcji, której poruczono ułożenie szczegółowych warunków konkursu zgodziła się na ustalenie warunków w następującem brzmieniu:

„Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie rozpisuje niniejszem konkurs na następujące jednorazowe stypendya:

I. Jedno stypendyum podrózne dla absolwenta wyższego handlowego zakładu naukowego, mającego zamiar udać się za granicę dla pogłębienia swej zawodowej wiedzy.

Stypendyum wynosi 1200 K. oraz zasiłek na koszta podróży.

II. Pięć stypendyów podróźnych dla czeladników albo majstrów zawodu murarskiego, pokostniczego, instalatorskiego, stolarskiego (budowl.), oraz ślusarskiego (budowl.).

Każde stypendyum wynosi 600 K. oraz zasiłek na koszta podróży.

Stypendya są przeznaczone dla osób narodowości polskiej, poddanych austriackich i udzielane będą tylko na rok.

W podaniach należy dokładnie oznaczyć cel i sposób zamierzonej pracy zagranicą kraju.

Izba zastrzega sobie przy poszczególnych stypendyach przepisanie specjalnych warunków, pod którymi stypendyum będzie udzielane i wypłacane (sprawozdanie o postępie praktyki, względnie oznaczenie czasu wyjazdu oraz miejsca, w którem praktyka ma się odbywać).

Podania zaopatrzone w potrzebne dokumenta oraz świadectwa dotychczasowej pracy należy wnosić na ręce Prezydium Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie najdalej do dnia 15. marca 1907“.

Stosownie do uchwały pełnej Izby, zajęła się rozstrzygnięciem podań o stypendya komisya dla spraw koncesyjnych i osobistych, która rozpatrywała w pierwszym rzędzie podania rękodzielników.

Mimo ogłoszenia konkursu w wszystkich dziennikach

miejscowych i czasopismach zawodowych wpłynęła niewielka stosunkowo liczba podań. Jedyne o stypendyum dla ślusarza i o stypendyum dla lakiernika starało się po trzech petentów; o stypendyum dla instalatora wpłynęło jedno podanie. Na stypendya stolarskie i murarskie nie wpłynęło ogółem żadne podanie.

Podania o stypendya rękodzielnicze przesłała Izba Towarzystwu technicznemu w Krakowie, celem wydania opinii. Towarzystwo poleciło do uwzględnienia podanie pokostnika Salomona Feldmana i ślusarza Edwarda Bijalda, jakoteż instalatora Czesława Patryna. Komisya uwzględniła podania powyższych rękodzielników w myśl wniosków Towarzystwa.

Stypendyum stolarskie otrzymał Waleryan Lesiecki, stypendyum dla murarza Józef Hiks.

Komisya oświadczyła się przytem za odbyciem przez stypendystów nauki teoretycznej na kursach Muzeum technologicznego we Wiedniu, poczem postara się Izba o umieszczenie ich u odpowiednich pracodawców, celem dostarczenia im potrzebnych wiadomości praktycznych.

Ułożenie warunków szczegółowych i programu podróży poruciła komisya przydyum Izby.

Rezultat rozpisania konkursu o stypendyum handlowe przedstawia się natomiast znacznie korzystniej. Ogólna liczba podań o udzielenie tego stypendyum wynosi 10.

Po dokładnem rozpatrzeniu warunków wszystkich petentów, uchwaliła komisya uwzględnić prośbę p. Stanisława Nycza, urzędnika komercyjnego browaru Jana Götza w Okocimie, który zamierza ukończyć Akademię handlową we Wiedniu.

VIII.

Interpelacye.

22. Interpelacya r. Kwiatkowskiego w sprawie reformy ordynacyi wyborczej.

R. Kwiatkowski zwraca się w interpelacyi z zapytaniem, co Prezydyum zamierza uczynić wobec nowej ordy-

nacyi wyborczej, która pozbawia reprezentantów handlu i przemysłu prawa wysyłania przedstawicieli do Rady państwa.

Prezydent Izby p. Dattner zaznacza w odpowiedzi, że nie należy bardzo ubolewać nad utratą prawa wyboru posłów z kuryi Izb handlowych i przemysłowych, gdyż Izby wybierały dotąd nie kupców, ale przeważnie adwokatów. Mówca sądzi, że celem obrony swych praw powinni kupcy i przemysłowcy jednoczyć się w silne organizacje i popierać takich kandydatów, którzy będą gotowi stać zawsze na straży interesów handlu i przemysłu. Mówca nie zapatruje się pesymistycznie na wynik wyborów, mających się odbyć na podstawie nowej ordynacyi wyborczej i wyraża nadzieję, że nawet posłowie ze sfer robotniczych poczuwać się będą do obrony handlu i przemysłu. Wiedzą oni bowiem dobrze, iż od rozwoju obu tych gałęzi życia gospodarczego zależy ogólny dobrobyt.

**IZBA
HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.**

SPRAWOZDANIE

z publicznego posiedzenia

IZBY HANDLOWEJ i PRZEMYSŁOWEJ w KRAKOWIE

z dnia 23 kwietnia 1907 roku.

—
TREŚĆ.

I.

**Sprawozdanie z czynności biura za czas
od ostatniego posiedzenia.**

1. **Sprawy bieżące.** Str. 94.
2. **Karty legitymacyjne.** Str. 94.
3. **Marki ochronne.** Str. 94.
4. **Wzory przemysłowe.** Str. 94.
5. **Poświadczenia stosowności cen** Str. 94.
6. **Ulgi podatkowe.** Str. 95.
7. **Adresy firm.** Str. 95.
8. **Ogłoszenia dostaw.** Str. 95.

II.

Sprawy osobiste i wybory.

9. **Wspomnienie pośmiertne.** Str. 96.
10. **Wybór członków do państwowej Rady cłowej.** Str. 96.
11. **Asesorzy handlowi dla Krakowa.** Str. 96.
12. **Cenzorzy weksłowi dla filii Banku krajowego.**
Str. 97.
13. **Rzeczoznawcy dla zakupu artykułów rolniczych.**
Str. 98.

III.

Komunikacje.**A. Sprawy kolejowe.**

14. **Budowa nowego dworca kolejowego w Krakowie.**
Str. 98.
15. **Okradanie transportów węgla.** Str. 114.
16. **Stosunki w krakowskim magazynie kolejowym.**
Str. 115.
17. **Dowóz zboża węgierskiego.** Str. 115.
18. **Przystanek kolejowy w Chrzanowie.** Str. 116.
19. **Zatrzymywanie się pociągów pospiesznych w Krzeszowicach.** Str. 116.
20. **Połączenia kolejowe na linii Żywiec — Zwardoń.**
Str. 116.

B. Sprawy celne.

21. **Składowe w krakowskim magazynie celnym.** Str. 117.
22. **Urząd celny na dworcu w Szczakowie.** Str. 118.
23. **Magazyn celny na dworcu w Tarnowie.** Str. 118.

C. Sprawy pocztowe.

24. **Stosunki pocztowe w Krakowie.** Str. 120.
25. **Telefony w Krakowie.** Str. 122.
26. **Doręczanie listów wartościowych i pieniędzy w niedziele.** Str. 123.
27. **Urząd pocztowy na dworcu w Krośnie.** Str. 124.

IV.

Sprawy przemysłowe.

28. **Wykonywanie robót publicznych we własnym zarządzie.** Str. 124.
29. **Nakład zeszytów szkolnych.** Str. 131.
30. **Stowarzyszenie rzeźników koszernych.** Str. 137.
31. **Taryfa kominiarska w Krakowie.** Str. 143.
32. **Sprzedaż wyrobów higienicznych i kosmetycznych przez fryzyerów.** Str. 144.
33. **Wykonywanie robót stolarskich przez handlarzy mebli.** Str. 144.

V.

34. **Przyboczna Rada weterynaryjna** Str. 145.

VI.

35. **Reforma sejmowej ordynacji wyborczej.** Str. 147
-

Sprawozdanie z czynności biura za czas od ostatniego posiedzenia.

1. Sprawy bieżące.

W czasie od ostatniej sesji do dnia 23 kwietnia 1907 r. załatwiono 1225 aktów, które pociągnęły za sobą potrzebę wysłania 1091 pism do władz i stron.

2. Karty legitymacyjne.

Kart legitymacyjnych dla agentów podróżujących wydano 18, a mianowicie, po 2 na towary bawełniane, bławatne, galanteryjne, obuwie, papiery i sukna, po 1 na wyroby cukiernicze, farby, wyroby złote i srebrne oraz na zegarki.

3. Marki ochronne.

Mark ochronnych zaprotokołowano 17, a mianowicie: na bibułki 3, na bieliznę 1, na druki 1, na herbatę 1, na kosmetyki 1, na masło 1, na tow. metalowe 1, na piwo 2, na środki lecznicze 2, na tutki 3, na wódki 1.

4. Wzory przemysłowe.

Wzorów przemysłowych zgłoszono 10, z czego 9 na sukna, a 1 na wóz do wywożenia śmieci.

5. Poświadczenia stosowności cen.

Władzom wojskowym i cywilnym wydano 41 poświadczeń stosowności cen.

6. Ulgi podatkowe.

Wydano 4 opinie w sprawie uwolnienia od podatku spożywczego benzyny.

7. Adresy firm.

Władzom oraz stronom prywatnym podano adresy :

fabryk kafli,
 „ kopyt szewskich,
 „ mebli giętych,
 „ gipsu,
 „ posadzek ksyłolitowych i asbestowych,
 „ wyrobów żelaznych
 importerów wyrobów z chińskiego srebra,
 instalatorów światła elektrycznego,
 handlarzy: towarów bławatnych,
 „ łubinu,
 „ jelit,
 „ włosów,
 zakładów elektryczno-technicznych.

8. Ogłoszenia dostaw.

Ogłoszono w dziennikach rozpisanie dostaw na fa-
 szyny, wyroby lniane i bawełniane, wagi kolejowe, loko-
 motywę dla kopalni w Wieliczce oraz na budowę kon-
 strukcyi żelaznej dachów na stacyi w Nowym Sączu.

Posiedzeń komisyjnych odbyła Izba 9, a mianowicie:
 3 posiedzenia komisyi dla spraw koncesyjnych i osobistych,
 3 kolejowej, 1 budżetowej, 1 prezydyjalnej oraz 1 połączo-
 nych sekcyi.

Prezydent Maurycy Dattner konstatuje wobec komisarza rządowego radcy dworu p. Adama Federowicza komplet i otwiera posiedzenie o godzinie 4. popołudniu.

II. Sprawy osobiste i wybory.

9. Wspomnienie pośmiertne.

Przed przystąpieniem do porządku dziennego poświęca prezydent żałobne wspomnienie zmarłemu prezydentowi miasta Lwowa śp. Michałowi Michalskiemu, długoletniemu i zasłużonemu członkowi bratniej Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie.

Wspomnienia o śp. Michalskim wysłuchała Izba na znak żałoby, stojąc.

10. Wybór członków do państwowej Rady cłowej.

Na wniosek komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych wybrała Izba jako swych delegatów do państwowej Rady cłowej pp. Zygmunta Rosenzweiga, przemysłowca drzewnego z Wieliczki i Dra Henryka Szarskiego.

11. Asesorzy handlowi dla Krakowa.

Prezydium sądu krajowego w Krakowie zawiadomiło Izbę, iż trzechletni czasokres funkcyjny urzędujących obecnie sędziów fachowych zawodu kupieckiego przy sądzie krajowym w Krakowie, upłynął z dniem 31. grudnia 1906, wzgl. z dniem 17. lutego 1907.

Prezydium sądu wezwało Izbę o przedstawienie propozycji na opróżnione miejsca.

Na wniosek komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych uchwalono zaproponować dotychczasowych sędziów fachowych pp.:

Ancyca Waclawa,
 Federowicza Jana Kantego,
 Fritscha Hermana,
 Kwiatkowskiego Jana,
 Merza Wilhelma,
 Porebskiego Augusta,
 Prażmowskiego Dra Adama,

Suskiego Wiktora,
Bobera Ignacego,
Schillera Leona.

Nadto zaproponowała Izba jako nowych kandydatów pp.:
Rosenzweiga Zygmunta, właściciela handlu drzewem
w Wieliczce,

Libana Władysława, przemysłowca i członka Izby
handlowej i przemysłowej w Podgórzu,

Grossego Juliusza, jun., współwłaściciela prot. firmy
„Juliusz Grosse“ hurtowny handel win i towarów kolo-
nialnych w Krakowie,

Hochstima Jakóba, właściciela prot. firmy „Jakób
Hochstim“, kantor wymiany w Krakowie,

Peterseima Rudolfa, właściciela prot. firmy „M. Peter-
seim“, fabryka maszyn w Krakowie.

12. Cenzorzy wekslowi dla filii Banku krajowego.

Dyrekcya Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lo-
domeryi doniosła Izbie, że z dniem 30. czerwca 1907
upływa 3-letnia kadencya cenzorów dla działu wekslowego
przy filii Banku krajowego w Krakowie.

Na wiosek komisji dla spraw koncesyjnych i oso-
bistych, uchwalono zaproponować Dyrekcyi Banku krajo-
wego następujące osoby, jako kandydatów na cenzorów
wekslowych:

Bazes Gustaw,
Bober Jakób,
Falter Adolf,
Fritsch Herman,
Godzicki Jan,
Holzer Zygmunt,
Jawornicki Józef,
Kwiatkowski Jan,
Markus Karol,

Matusiński Jacek,
 Mendelsburg Zygmunt,
 Mikucki Ksawery,
 Rimler Henryk,
 Schwarz Henryk,
 Skrzyński Dr. Stefan,
 Słonecki Zenon,
 Sulikowski Aleksander,
 Suski Wiktor.

13. Rzecznawcy dla zakupu artykułów rolniczych.

C. i k. Intendanturze 10. korpusu w Przemyśle zaproponowała Izba jako rzeczoznawców dla zakupu produktów rolniczych i artykułów młynarskich, pp.: Dra Maurycego Holzera, właściciela dóbr i Józefa Schaittera, kupca w Rzeszowie.

III.

Komunikacje. Sprawy kolejowe.

14. Budowa nowego dworca kolejowego w Krakowie.

Akcja wdrożona przez krakowską Izbę handlową w sprawie budowy nowego dworca kolejowego, sięga kilku lat wstecz. Odczuwane oddawna przez cały świat handlowy i przemysłowy braki stacji krakowskiej przybrały w ostatnich czasach, zwłaszcza pod wpływem ogólnych trudności transportowych w zimie r. 1906/7, rozmiary, zagrażające wprost katastrofą i działające zabójczo na ruch handlowy miasta. Wskutek nieracjonalnej gospodarki zarządu dawnej kolei północnej, która starała się opędzić ruch z ominięciem wszelkich wydatków inwestycyjnych, nastąpiło takie spiętrzenie trudności komunikacyjnych na stacji krakowskiej, że same organy kolejowe uznać musiały, iż stan taki nie da się nadal utrzymać.

Istniejąca w łonie Izby komisya dla komunikacyi kolejowych i wodnych zastanawiała się już w listopadzie 1906 r. nad środkami, któreby doprowadziły do korzystnego rozwiązania sprawy dworca i wówczas już przyszła do przekonania, że budowle i urządzenia stacyi krakowskiej, zastosowane w swych rozmiarach do stanu z przed pół wieku, żadną miarą nie odpowiadają obecnym potrzebom ruchu i muszą być zastąpione budową nowego dworca, zaprojektowanego i urządzonego z uwzględnieniem postępów nowoczesnej techniki i potrzeb ruchu handlowego miasta.

Zapatrywanie to znalazło wyraz na pełnem posiedzeniu Izby z 12. grudnia 1906, które na wniosek referenta, r. Jakóba Judkiewicza, uchwaliło jednogłośnie następującą rezolucyę:

„Wobec notorycznej niedostateczności krakowskiego dworca kolejowego, pod którego brakami cierpi od wielu lat nader dotkliwie cały rozwój handlu i ruchu w mieście Krakowie, zwraca się Izba handlowa i przemysłowa do ministerstwa kolejowego, z przedstawieniem nieodzownej i nieodwłocznej konieczności budowy nowego, a zwłaszcza towarowego dworca i z usilną prośbą, aby c. k. ministerstwo kolejowe z możliwym pośpiechem i z całą energią przystąpiło do przygotowania budowy.

Izba uznaje budowę nowego dworca, zwłaszcza towarowego, za sprawę pierwszorzędną wagi i najwyższej doniosłości oraz uważa za swój obowiązek czuwać nad jej korzystnem rozwiązaniem.

Rezolucyę tę udzieli prezydyum Izby do wiadomości gminie miasta Krakowa.“

Na podstawie porozumienia z prezydyum miasta wyjechała do Wiednia wspólna deputacya Izby i miasta, która przedstawiła dyrektorowi kolei północnej, bar. Banhansowi obecny stan dworca i życzenia sfer kupieckich i przemysłowych w tym przedmiocie. Cennem było przyznanie dyr. Banhansa, że wobec wzmożonego w ostatnich czasach ru-

chu towarowego, dworzec krakowski, który nawet w normalnych czasach nie odpowiada potrzebom, zadaniom swym podolać nie może. Deputacya zajęła stanowisko, że półśrodkami rzeczy naprawić nie można i że zbudowanie nowego dworca towarowego okazuje się koniecznem. Zarówno w ministerstwie kolejowem, jak i w ministerstwie skarbu otrzymała deputacya przyrzeczenie, iż rząd zabierze się energicznie do poruszonej przez Izbę sprawy.

Chcąc dać sposobność sferom interesowanym w ruchu kolejowym do wypowiedzenia swych uwag i życzeń w sprawie nowego dworca, zwołało prezydium Izby na dzień 31. stycznia 1907 ankietę, na którą prócz członków Izby zaproszono wszystkie instytucje autonomiczne i rządowe, mające związek z ruchem kolejowym, krakowskie stowarzyszenia i organizacje kupców i producentów, nadto szereg znaczniejszych firm prywatnych działu handlowego, przemysłowego, górniczego i transportowego.

Kilkogodzinny przebieg obrad ankiety dostarczył Izbie nader cennego materiału w sprawie życzeń świata kupieckiego, odnośnie do braków dzisiejszego dworca. Prócz ogólnych żalów na brak wagonów, małą ilość i krótkość torów, ciągle opóźnienia w dostawie wozów, zwrócono uwagę na szczupłość składów celnych kolei północnej, na brak magazynów i piwnic dla przechowywania artykułów podlegających opłacie celnej itd.

Podobne skargi odezwały się na nieustanne kradzieże węgla i innych towarów, umożliwiaone przez brak dozoru, nieszczelne oparkanie i niedostateczne oświetlenie dworca głównego, magazynów i dworca zestawczego na Krowodrzy.

Reprezentanci handlu zbożem podnoszą fatalne skutki braku magazynów zbożowych, które we dwa lata po spłonięciu, nie zostały jeszcze odbudowane.

Okazało się w dalszym ciągu, że służba akcyzowa

i manipulacya pocztowa cierpią dotkliwie pod szczupłością ubikacyi i brakiem odpowiednich lokalów na biura.

Przedstawiony przez prez. Dattnera projekt Izby, aby nowy dworzec towarowy wybudować na Krowodrzy, dzisiejszych zaś budowli stacyjnych użyć na przebudowę i rozszerzenie dworca osobowego, znalazł powszechne uznanie u wszystkich interesentów.

Podnoszone przez niektórych mowców trudności dojazdowe z powodu odległości przyszłego dworca od centrum miasta, usunięte zostały przez wskazanie na konieczność stworzenia dogodnych dróg dojazdowych, jakoteż na możliwość terytoryalnego rozszerzenia przyszłego dworca i wygodnego usytuowania magazynów, lokalów urzędowych, ilości torów itd.

Zarząd kolei północnej stanął w kwestyi dworca krakowskiego na stanowisku odmiennem. Na konferencyi, odbytej w dniu 21. lutego 1907 przy udziale zastępcy ministerstwa kolei żelaznych i c. k. Dyrekcyi kolei północnej, przedstawiono reprezentantom Izby i miasta niewystarczający zupełnie plan rozszerzenia obecnego dworca przez dobudowanie jednego magazynu towarowego przy ul. Bosackiej i udogodnienie dojazdu do dworca.

Na projekt kolei północnej nie mogły się interesowane czynniki żadną miarą zgodzić. Wspólna konferencya miasta i Izby, zwołana przez tę ostatnią w dniu 23. lutego stwierdziła, że półśrodki i częściowe naprawy proponowane przez kolej w niczem nie zaradzą brakom obecnego dworca. Jednomyślne zapatrywanie wszystkich sfer, interesowanych w ruchu kolejowym, domaga się wreszcie radykalnego rozwiązania sprawy przez budowę nowego i zastosowanego do warunków transportowych dworca towarowego, któryby przewidywał specjalne potrzeby stacyi krakowskiej, zwłaszcza dla silnego obrotu reekspedycyjnego zbożem, importu węgla itp.

Ze względu na niezwykłą doniosłość sprawy dworca

krakowskiego nietylko dla miasta Krakowa, lecz pośrednio dla całego życia ekonomicznego kraju, uważała Izba za konieczne, spowodować także uchwałę Sejmu krajowego w tym przedmiocie.

Poseł Izby na Sejm krajowy, wiceprez. Józef Sare, zgłosił też mimo krótkości sesyi wniosek nagły, który motywując obszernie żadaną przez Izbę budowę nowego dworca i wykazując zgubny wpływ dzisiejszego stanu na ruch handlowy zachodniej części kraju, wzywa rząd:

1. Aby przystąpił w możliwie najkrótszym czasie do budowy nowego centralnego dworca kolejowego, tak dla ruchu towarowego jak i osobowego w Krakowie, któryby odpowiadał wszystkim wymogom nowoczesnej techniki oraz potrzebom handlu i przemysłu i uwzględniał znaczenie Krakowa, jako głównego węzła komunikacyjnego dla obrotu towarami między zachodem a wschodnią częścią kraju;

2. aby pod zastrzeżeniem równoczesnej budowy nowego dworca, wystawiono bezzwłocznie na obecnym dworcu prowizoryczne magazyny zbożowe, powiększono magazyny na towary krajowe i zagraniczne i zaprowadzono wszelkie urządzenia, niezbędne dla utrzymania normalnego ruchu towarowego;

3. aby stacya krakowska prowadzoną była w zarządzie jednolitym przez siły krajowe.

Po ukończeniu dochodzeń, przeprowadzonych w dalszym ciągu przez biuro Izby, uchwalono przesłać c. k. Dyrekcyi kolei północnej memoriał następującej treści:

„Od szeregu lat stanowi urągający wszelkiemu opisowi stan dworca kolei północnej w Krakowie, przedmiot żywych skarg wszystkich sfer interesowanych w ruchu kolejowym.

Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie zajmowała się już kilkakrotnie sprawą zaniedbania i niedogodności obecnego dworca kolejowego, którego braki następczą coraz większe przeszkody wzrastającemu nieustannie ru-

chowi towarowemu i osobowemu. Stosunki te zaostrzyły się w ostatnich czasach do tego stopnia, że nie mogą być żadną miarą dalej utrzymane.

Pewną stagnację w krokach Izby spowodowało długie trwanie pertraktacji o upaństwowienie kolei północnej. Do dalszego pogorszenia stosunków komunikacji osobowej i towarowej przyczyniły się zaniedbania dawnego zarządu kolei północnej.

W myśl uchwały sesyi plenarnej, przedstawiła Izba w porozumieniu z gminą miasta Krakowa całą tę sprawę przez usta specjalnej deputacji Dyrektorowi kolei północnej. Zastępcy Izby zaznaczyli przy tej sposobności z całym naciskiem, że szybka i radykalna reforma leży zarówno w interesie handlu i przemysłu, jak i w interesie normalnego funkcjonowania całej komunikacji kolejowej.

Na podstawie własnych dochodzeń i na podstawie dostarczonego przez interesentów materiału faktycznego, Izba nabrała przekonania, że problem dworca kolejowego może być rozwiązany jedynie przez zbudowanie nowego dworca. Zapatrywanie to podzielają także techniczne sfery kolejowe i powołane organy ruchu.

Całe urządzenie stacyi krakowskiej, stanowiącej przecież bardzo ważny punkt węzłowy na granicy cesarstwa niemieckiego i Rosyi, uniemożliwia zaspokojenie potrzeb samego lokalnego ruchu towarowego.

Kraków pośredniczy w masowym obrocie towarowym między całym zachodem a wschodnimi częściami kraju i posiada wysoko rozwinięty ruch tranzytowy i rekspedycyjny. Dzisiejsze budowle i urządzenia stacyjne, projektowane 50 lat temu, wedle rozmiarów ówczesnego ruchu, znajdują się obecnie w nader zaniedbanym stanie i powodują wobec wzmożonego ruchu transportowego ciągle stagnacje i przeszkody.

W krakowskim ruchu towarowym odróżnić należy głównie trzy rodzaje transportów:

Obrót lokalny, obejmujący około 250 wagonów dziennie, obrót reekspedycyjny, na który przypada stosownie do sezonu 25–60 wozów, wreszcie obrót tranzytowy towarów, które przechodzą przez Kraków w kierunku ze wschodu na zachód.

Przeciętnie zatrzymuje się każdy wagon w Krakowie conajmniej 4 dni. Sam obrót lokalny wymaga tedy takiej ilości torów, jakaby dla 1000 wagonów wystarczyć mogła. Tymczasem nie posiada stacya krakowska nawet właściwych torów manipulacyjnych i ruch na prawej stronie dworca odbywać się musi na jednym torze bocznym, wystarczającym na 40 wagonów.

Dłuższych garniturów nadchodzących do Krakowa na tym torze wogóle umieścić nie można. Trzeba je rozdzielić i zaraz przeprowadzić manipulację.

Sytuację na dworcu zaostża jeszcze jedna okoliczność. Pociągi towarowe nadchodzące ze wschodnich linii kolei państwowej, muszą być na dworcu rozdzielane i stosownie do destynacji nowo zestawiane. Przy dziennem przecięciu 16 pociągów, cierpi pod tem załatwienie ruchu lokalnego, a cała komunikacja w Krakowie doznaje nieustannych przerw.

Często stacya nie może przyjąć nawet normalnie nadchodzących pociągów osobowych i pospiesznych, które na tz. Vorbahnhofie czekać muszą na wjazd.

Wskutek braku bocznych torów, musi stacya krakowska wysuwać wagony z przesyłkami lokalnemi, zwyczajnie zaraz po ich nadejściu, z głównego dworca na oddalony o kilka kilometrów od Krakowa, dworzec manipulacyjny (Vorbahnhof). Dopiero na kilkukrotne nalegania stron, i o ile na to szczupłość torów pozwala, wysuwa się wozy te z zapełnionego dworca manipulacyjnego z powrotem na główny dworzec. To dwukrotne przesuwanie wozów pociąga za sobą znaczną stratę czasu i przedłuża niepomniernie czas postoju wozów, mimo krótkości terminu wyładowania

i mimo całego nacisku, wywieranego przez zarząd kolejowy na strony.

Pod tymi samymi brakami cierpi także nadzwyczaj doniosły pod względem gospodarczym ruch reekspedycyjny w Krakowie.

W obrocie tym trzeba stronom możliwie wcześniej przygotować wozy reekspedycyjne, gdyż towar w Krakowie wymaga manipulacji, oclenia i pobrania próbek dla dalszego transportu, zwłaszcza do Niemiec. W przeciwieństwie do urządzeń reekspedycyjnych w bliskich Katowicach, które posiadają nawet przyrządy do napełniania worków towarem idącym alla rinfusa, nie dostawia się w Krakowie wozów reekspedycyjnych stronom nawet przed rampę. Wozy te umieszcza się w otwartym polu na torze, tak że manipulowanie wzgl. ładowanie do worków, odbywa się na gołej ziemi, bez względu na stan pogody, a worki wnosić muszą robotnicy pojedynczo do wagonów.

Nadchodzących do Krakowa przesyłek lokalnych nie mogą więc interesenci ani na czas odebrać, ani oclić, ani przeładować, ani też nie mogą nadać towaru w przepisany czas. Towar awizuje się w najrzadszych wypadkach na czas, a odbiorca czekać musi niestosunkowo długo na wydanie przesyłki. Tak np. dostawia się stronom wozy z węglem często w 5 dni po nadejściu awiza, a to samo dzieje się i przy innych przesyłkach. Nieobliczalne straty grożą każdemu nadawcy lub odbiorcy, przez tak przewlekłe manipulacje przy awizowaniu, odbiorze, umieszczaniu na składzie i przy wszystkich innych czynnościach połączonych z transportem towaru.

II. W związku z tymi brakami pozostaje szczupłość obecnych magazynów i składów. Poprzednio już wspomniano, jak bardzo cierpią przesyłki masowe w ruchu reekspedycyjnym, wskutek zupełnego braku odpowiednich lokalów składowych. Stan ten uległ w ciągu ostatniego roku znacznemu pogorszeniu, wyłącznie z winy zarządu kolejowego. Jakkolwiek bowiem rok już upłynął od po-

żaru, który zniszczył całe magazyny zbożowe na stacyi krakowskiej, nie postarano się dotąd o zastąpienie ich nowymi, a zarząd kolejowy nie zdaje sobie sprawy z olbrzymich strat, poniesionych przez kwitnące dawniej gałęzie handlu. Znaczna część rosyjskich transportów zbożowych, idąca dotychczas przez Kraków, omija obecnie osławioną ze swych stosunków stacyę krakowską i obierając inne ruty, zagraża również dochodom skarbu kolejowego. Dalsze trwanie dzisiejszego stanu rzeczy, musi w konsekwencyi doprowadzić do zupełnej ruiny krakowskiego handlu zbożem.

Magazyn cłowy jest pod względem rozmiarów i urządzenia zupełnie nieodpowiedni. Mimo podwyższenia składowego do potrójnej wysokości, jest magazyn cłowy, który w myśl układu ze skarbem państwa z dnia 8 sierpnia 1875, prowadzić ma kolej we własnym zarządzie i odpowiednio do potrzeb ruchu, — stale mniej lub więcej przepełniony. Jakkolwiek więc magazyn kolei północnej nosi na sobie charakter urzędowego składu po myśli ustawy cłowej, nie mogą strony wskutek braku miejsca w tym magazynie, przedsięwziąć tych manipulacji z towarem, do których są uprawnione wedle § 236 ordynacyi cłowej i monopolowej i wedle § 294 rozporządzenia wykonawczego do ordynacyi.

Piwnice dla przechowywania towarów ulegających zepsuciu są zbyt szczupłe; nie ma też osobnych oddziałów dla towarów, które należy magazynować odrębnie. Na podobne niedogodności wystawione są towary podlegające opłacie spożywczej, które się przechowuje w ciasnych i zaćmionych lokalach; nie ma dalej osobnego magazynu na piwo.

Z powodu braku miejsca nie mogą też strony wynająć magazynów prywatnych, dla użytku własnych interesów.

Dla ruchu zbożem i produktami rolniczymi niema żadnych urządzeń specjalnych, jakkolwiek Kraków utrzymuje właśnie w tych artykułach bardzo żywe stosunki z Rosyą i górnym Śląskiem wzgl. zachodnią częścią cesarstwa niemieckiego.

Dla ekspedycyi towarów masowych brak jest wszelkich potrzebnych urządzeń; ładownie węgla są zbyt szczupłe i nie wystarczające; nie przewidziano placów składowych dla węgla, drzewa, kamieni i materiałów budowlanych. Dotąd nie istnieją też żadne mechaniczne urządzenia, któreby przyspieszały i ułatwiały załadowanie i wyładowanie ciężkich towarów.

Stacya krakowska posiada tylko po jednej kasie frachtowej nadawczej i wydawczej, a biura te umieszczone są w ubikacjach brudnych, ciasnych i urągających wszelkim przepisom sanitarnym.

Lokale, których zarząd kolejowy obowiązany jest dostarczyć do urzędowej manipulacji celnej i do kontroli podatku spożywczego, posiadają bardzo niewygodne i szczupłe ubikacje dla stron. Publiczność czekać musi całemi godzinami w brudzie, zaduchu i upale, zanim dociśnie się do okienka.

Manipulacya towarami, podlegającymi opłacie spożywczej, odbywa się na miejscu, nieosłoniętem nawet półdaszkiem, (Flugdach). Towar otwiera i bada się pod gołym niebem i bez względu na pogodę, często w kurzu, deszczu lub śniegu.

Przestrzeganie przepisów regularnego ruchu jest w tych stosunkach wykluczone, a strony interesowane w obrocie kolejowym, są zupełnie bezsilne wobec opisanych niedogodności.

Zarząd kolejowy pragnie usunąć trudności w ruchu, spowodowane zresztą nie przez zbyt ni napływ towarów, lecz przez własne zaniedbania kolei, w drodze zarządzeń, przedstawiających się jako dalsze obciążenie kupiectwa. Kolej skracza tedy nieustannie czas załadowania, ogranicza czas wolny od składowego i podwyższa znacznie opłatę składowego i wozowego. Zarządzenia te nie mogą oczywiście przynieść poprawy w dzisiejszych stosunkach, a narażają handel i przemysł na ciężkie straty materyalne.

Zarówno stan dróg dojazdowych jak i komunikacji na samym terenie dworca towarowego stanowi przedmiot ciągłych skarg publiczności korzystającej z dworca. Dla całego ruchu osobowego na dworzec nadawczy, jak i dla ruchu frachtowego do t.z. magazynu cłowego i magazynu kolei północnej, służy jedna tylko wąska droga dojazdowa, tak iż nie dadzą się ominąć kolizye i przeszkody w ruchu. Główny dojazd na dworzec towarowy przez ulicę Pawią, zagraża wprost bezpieczeństwu publicznemu, gdyż wszystkie wozy ciężarowe krzyżować muszą szereg torów poprzecznych.

Drogi na dworcu samym są ciasne, kręte i znajdują się w nędznym wprost stanie.

Dworzec krakowski jest źle ogrodzony i niedostatecznie strzeżony. Oświetlenie jest tak liche, że w niektórych częściach panują zupełne ciemności, dla innych wystarczy musi oświetlenie naftowe.

Spoliacze są na dworcu krakowskim zjawiskiem codziennym. Nieustanne kradzieże towarów stanowią prawdziwą plagę, wobec której strony są zupełnie bezbronne. Gorsze jeszcze stosunki panują na dostępnym ze wszystkich stron i zupełnie otwartym dworcu manipulacyjnym, dokąd wystawia się wozy z powodu braku miejsca na głównym dworcu.

Przy węglu zdarzają się ubytki, wynoszące 50% wagi wozu.

Zarząd kolejowy odpowiada na wszystkie żale i skargi albo zupełnym milczeniem, albo błażami wymówkami.

III. Izba handlowa i przemysłowa zwraca wprawdzie w pierwszym rzędzie uwagę na stosunki dworca towarowego, pod którymi handel i przemysł cierpią najdotkliwiej, podnosi jednak z naciskiem, że i dworzec osobowy w Krakowie przedstawia nader opłakany obraz.

Kraków liczy dzisiaj przeszło 100.000 mieszkańców

nadto ciąży gospodarczo ku miastu liczna stosunkowo, bo 75,000 głów wynosząca ludność gmin podmiejskich.

Ruch osobowy na dworcu jest tedy bardzo żywy i bardzo różnorodny, peron obecny jednak w całym założeniu i rozmiarach, nie może podolać temu ruchowi. Wszystkie ubikacje i lokale dworca osobowego, wszystkie dostępy, przejścia, schody są tak szczupłe i ciasne, że w okresach silniejszego ruchu zagraża natłok wprost bezpieczeństwu życia pasażerów.

Główna hala dworca osobowego jest z przyczyn, do których Izba jeszcze powróci, stale przepełniona, tak iż podróżni z trudem tylko precyzyjnie się mogą przez tłum ludzi.

Przy sprzedaży biletów i nadawaniu pakunków krzyżują się nieustannie podróżujący, którzy te czynności załatwiają, wskutek czego wzrasta natłok i zamieszanie w westybulu. Poczekalnie są małe i nieczyste, pozbawione światła i powietrza i niezaopatrzone w odpowiednią wentylację. Pokoje służące za poczekalnie są tak szczupłe i przepełnione zaduchem, że strony czekać muszą wśród ogólnego natłoku, na korytarzach głównej hali.

W Krakowie istnieje jak wiadomo bardzo silny ruch podróźnych III. klasy. Cała struga emigracyjna z Galicyi południowej, Rosyi, Królestwa polskiego, dalej Bukowiny i Rumunii przejeżdża przez Kraków. Robotnicy rolni, idący „na Saksy“, przejeżdżają w wielkich grupach do 800 ludzi, często w osobnych pociągach, przez Kraków lub z Krakowa, do morawsko-śląskiego zagłębia węglowego, do Niemiec, Danii, Szwecyi i innych krajów.

Pociągi osobowe kolei państwowej nie przechodzą — jak wiadomo — przez Kraków transyto. Wszyscy pasażerowie muszą w Krakowie wysiąść i czekać do zestawienia wzgl. do nadejścia osobnego pociągu. Podróżni przyjeżdżający z dalszych okolic i mający za sobą często 20—30 go-

dzin jazdy koleją, pragną zresztą wsiąść w Krakowie dla posilenia się, odpoczynku itd.

Emigranci i robotnicy wiozą ze sobą z reguły duże pakunki (worki, pościel, kufry). Z wszystkimi swymi bagażami muszą się ci biedni ludzie gnieść w zadymionej i niewentylowanej poczekalni III. kl., która zarazem obejmuje restaurację i bufet. Podróżni III. kl. żadną miarą nie mogą zmieścić się w poczekalni i tułają się wbrew wszelkim przepisom po dworcach, korytarzach albo rozkładają się obozem w westybulu wraz z ciężkimi pakunkami i rodziną. Wszędzie zaś gdzie istnieje ruch wychodźczy, choćby już w sąsiednich Mysłowicach, urządzone są specjalne hale i poczekalnie dla emigrantów i robotników sezonowych. Kraków niema dla ruchu tego żadnych urządzeń.

Cały ruch osobowy w Krakowie odbywa się na dwóch jednostronnych i wąskich dworcach. Dla wielkiego ruchu z Wiednia, Niemiec i Rosyi, jak i dla nader silnego ruchu do Galicyi i na wschód, służy jedno wąskie przejście tunelem. Podróżni, którzy chcą opuścić peron, spotykają się i kolidują z pasażerami odjeżdżającymi z Krakowa. Tunel ten służy zarazem dla transportu pakunków tak, iż każdy kawałek bagażu znosi się schodami na dół i do góry. Manipulacja pakunkami jest wskutek tego ociężałą, niewygodną i opóźniającą znacznie ruch osobowy.

Umieszczenie dworca osobowego, usytuowanie sali jadalnej, urzędu telegraficznego, bufetu, toalety, magazynu, pakunków podręcznych itd. jest nieodpowiedne. Wszystkie urządzenia te, służące rzekomo dla wygody i komfortu publiczności, znaleźć można tylko z wielkim trudem i nakładem czasu. Mimo kilkakrotnych reklamacyi Izby, niema dotąd na stacyi niektórych urządzeń, które stanowczo znajdować się winny na dworcu osobowym. Tak n. p. nie ustawiono dotąd mimo kilkakrotnych starań Izby, mownicy telefonicznej na dworcu osobowym.

Urząd pocztowy na dworcu, dla którego lokalu również dostarcza zarząd kolejowy, posiada tak szczupłe ubi-

kacye dla stron, że jak to Izba już kilkakrotnie w swych przedstawieniach podnosiła, publiczność czekać musi przed urzędem całemi godzinami, a często w ogóle nie może dostać się w ciągu godzin urzędowych do lokalu. Zdarza się nieraz, że strony wracają z pakunkami i listami do domu, nie załatwiwszy swych czynności“.

Dyrekcya kolei północnej przyznaje w sposób bardzo lojalny i uznania godny, że stosunki obecne muszą uleść rychłej zmianie. Nowa Dyrekcya objawszy po upaństwowieniu zarząd kolei północnej, wdrożyła też akcyę, celem częściowego usunięcia obecnych braków na dworcu towarowym i zaprosiła Izbę na konferencyę, aby zasięgnąć jej zdania co do projektowanego prowizoryum budowlanego.

Wedle planów, zamierzonym było zbudowanie magazynu betonowego o średnio wielkich rozmiarach, połączonego z dworcem kilkoma torami.

Izba podziela zapatrywanie Dyrekcyi kolei północnej, że panujące obecnie na dworcu stosunki wymagają możliwie rychłego wydania zarządzeń prowizorycznych. Izba wyraziła jednak obawę, że budowa magazynu wedle przedłożonych jej planów należeć będzie do prowizoryów, które mają tendencyę powolnego wżycia się i które zdolne są odsunąć na zbyt daleki plan ostateczne rozstrzygnięcie sprawy.

Przeznaczone dla Krakowa prowizoryum, winno być w ten sposób urządzone, aby w żadnym wypadku nie mogło stanowić przeszkody dla jedynie racjonalnego rozwiązania sprawy, t. j. budowy nowego dworca towarowego.

Wobec nader oględnej i ostrożnej polityki inwestycyjnej zarządu kolei państwowych, trudno było Izbie uwierzyć, że magazyn mający powstać kosztem $\frac{1}{2}$ miliona

koron, stanowić ma prowizoryum na kilka tylko lat przeznaczone.

Interesenci nie mogą pozbyć się uczucia obawy, że takie prowizoryum narazi na niebezpieczeństwo, budowę wielkiego nowego dworca towarowego, albo przynajmniej będzie w stanie znacznie opóźnić urzeczywistnienie tej myśli.

Również i usytuowanie tego magazynu, przeznaczanego dla ruchu na prawej stronie dworca, nie jest bez zarzutu. Magazyn nie posiada bowiem ze strony miasta żadnego bezpośredniego dostępu w obrębie dworca. Aby dostać się do projektowanego magazynu trzeba by opuścić dworzec i okrążyć wielkim łukiem całą budowę przez ulicę Bosacką. Izba sądzi zaś, że w obrębie dworca powinny być wszystkie magazyny dostępne bezpośrednio od strony miasta.

Izba wyraziła tedy prośbę, aby Dyrekcyja niezależnie od stworzenia tymczasowego prowizoryum, przystąpiła z całą energią i z całym pośpiechem do budowy nowego dworca kolejowego, urządzonego wedle wszystkich wymagań nowoczesnej techniki kolejowej.

Kopie memoriału udzielono Radzie m. Krakowa, Dyrekcyi kolei państwowych w Krakowie, c. k. Namiestnictwu we Lwowie i Wydziałowi krajowemu we Lwowie.

Dyrekcyja kolei północnej wystąpiła w międzyczasie z nowym projektem rozszerzenia stacji. Dyrekcyja zamierza budynki opróżnione wskutek przeniesienia do Płaszowa ogrzewalni i warsztatów kolei państwowych, obrócić na magazyny i utworzyć trzeci peron z osobną halą pakunkową i bezpośrednią komunikacją z westibulu na peron osobowy.

Izba i Gmina zajęły wobec tego projektu stanowisko takie, jakie znalazło wyraz w zamieszczonym powyżej memoriale. W szczególności wzbudzić musiała zaniepokojenie okoliczność, że kolej gotową jest wykonać prowizoryum stosunkowo bardzo kosztowne. Nasuwało się bowiem mimowoli przypuszczenie, że prowizoryum takie służyć będzie miało przez dłuższy przeciąg czasu, a budowa nowego dworca odłożoną zostanie na jakiś późniejszy, nie dający się obecnie przewidzieć czasokres.

Równocześnie czynił prezydent Dattner zabiegi, aby sprowadzić do Krakowa miarodajne osobistości z zarządu kolei Północnej, celem naocznego przekonania decydujących w sprawie dworca czynników, że z radykalnem rozwiązaniem całej kwestyi nie da się dłużej zwlekać.

Odkładany kilkakrotnie przyjazd dyrektora kolei Północnej bar. Banhansa, nastąpił w dniu 27. maja 1907 r. Po dokładnem zwiedzeniu całej stacji krakowskiej, jakoteż dworca zestawczego na Krowodrzy, zebrali się uczestnicy komisji na konferencyę w sali posiedzeń Izby. Przy udziale zastępców kolei Północnej, c. k. Dyrekcji kolei państwowych w Krakowie, gminy miasta Krakowa, Hali zbożowej i licznego zastępu członków Izby, toczyły się kilkogodzinne obrady nad sprawą rozszerzenia obecnego, względnie wybudowania nowego dworca. Dyskusya toczyła się głównie nad charakterem budowli i zarządzeń prowizorycznych, projektowanych przez kolej Północną celem zaradzenia najsilniej odczuwanym brakiem dzisiejszego dworca. Reprezentanci Izby i miasta nie mogli bowiem zgodzić się na wybudowanie nowych kosztownych magazynów na terenie dzisiejszej stacji, przez co zostałaby odsunięta na dłuższy czas budowa nowego dworca, który powinien się znaleźć na Krowodrzy.

Konferencya doprowadziła do przyjętego przez obie strony rezultatu, że nowy centralny dworzec towarowy musi być zaprojektowany na gruntach dzisiejszego dworca zestawczego w Krowodrzy.

Nadto uznano konieczność poczynienia na razie prowizorycznych zarządzeń w ten sposób, aby one stały w ścisłym związku z budową nowego dworca.

Plenarne posiedzenie Izby zatwierdziło wszystkie opisane kroki i poleciło prezydium Izby, aby nadal czuwało troskliwie nad rychłym i korzystnym rozwiązaniem tej dla Krakowa tak doniosłej kwestyi.

15. Okradanie transportów węgla.

Właściciele krakowskich składów węgla zakomunikowali Izbie odpis podania wniesionego do Dyrekcyi kolei północnej we Wiedniu, w sprawie powtarzających się nieustannie kradzieży węgla z wozów kolejowych.

Przyczynę częstej spoliacyi upatrują interesowani w ciągłych spóźnieniach transportów, które w regule bywają po rozmaitych stacyach zatrzymywane przez kilkanaście dni.

Kradzieże węgla zdarzają się przeważnie na terytorium kolei północnej, między Szczakową a Krakowem, najczęściej zaś na krakowskim dworcu manipulacyjnym, i dosięgają zazwyczaj 10-15 cetnarów metrycznych na wagonie.

Interesowani domagają się, aby Dyrekcyja kolei północnej przez regularne dostawianie transportów węgla, wydatne pomnożenie liczby stróżów i staranniejszy niż dotąd nadzór nad obcą własnością położyła kres tym stosunkom.

Powyższe przedstawienie handlarzy węgla poparła Izba w energiczny sposób u c. k. Dyrekcyi kolei północnej we Wiedniu. Nadto zwróciła się Izba do c. k. Starostwa w Krakowie i do c. k. Dyrekcyi kolei północnej w Krakowie z prośbą, aby w swoim zakresie działania wydały zarządzenia, zapobiegające w interesie bezpieczeństwa publicznego, dalszym kradzieżom węgla.

16. Stosunki w krakowskim magazynie kolejowym.

Izbę dochodzą od dłuższego czasu skargi na stosunki panujące na tutejszym dworcu kolejowym i w magazynie c. k. kolei państwowych.

W szczególności żalą się interesowani, iż liczba wagonów przeznaczonych do przewozu towarów w kierunku do Galicyi jest zupełnie niewystarczającą. Z tego powodu magazyn c. k. kolei państwowych stale jest wypełniony towarami tak, że dalsze przesyłki czekają pod gołym niebem nieraz całemi godzinami na ekspedycję, pozbawione wszelkiego nadzoru ze strony zarządu kolejowego.

Temu stanowi rzeczy dałoby się choć w części zapobiedz przez powiększenie ilości wozów towarowych dla przesyłek w stronę Galicyi, co umożliwiłoby szybkie i regularne załadowanie towarów złożonych w magazynie.

Izba zwróciła się tedy do Dyrekcji kolei państwowych w Krakowie z prośbą o zbadanie tej sprawy i możliwie rychłe uwzględnienie uzasadnionych życzeń tutejszych sfer handlowych i przemysłowych.

17. Dowóz zboża węgierskiego.

Jeden z młynów parowych zachodniej Galicyi donosi Izbie, że koleje węgierskie ograniczyły w takim stopniu dowóz zboża, iż galicyjskie młyny zmuszone są zastanowić ruch. Stosunki te panowały już w jesieni r. 1906, obecnie jednak zaostrzyły się wskutek braku wagonów i narażają nasz przemysł młynarski na nieobliczalne straty.

Na prośbę interesentów interweniowała Izba w tej sprawie w c. k. ministerstwie handlu, wskazując na okoliczność, że koleje węgierskie powołują się na rzekomy brak wagonów i nie skuteczniają zupełnie przesyłek zboża do Galicyi.

Z tem przedstawieniem rzeczy połączyła Izba prośbę, aby ministerstwo handlu użyło swego wpływu u węgierskich władz kolejowych i zapobiegło dalszym szkodom dla galicyjskich młynów.

Interwencja ministerstwa handlu odniosła o tyle skutek, iż ministerstwo kolejowe wydało natychmiast potrzebne zarządzenia centralnemu urzędowi dla dyrygowania wozami.

18. Przystanek kolejowy w Chrzanowie.

Zwierzchność gminy miasta Chrzanowa wniosła do Izby prośbę o poparcie starań w sprawie przywrócenia dawnego przystanku kolejowego dla ruchu osobowego i posyłek pospiesznych w Chrzanowie, który przed 3-ma laty zwinięty został przez kolej północną.

Odległość obecnego przystanku przy t. z. Hucie od miasta Chrzanowa wynosi 2 klm., tak iż ludność tamtejsza, a zwłaszcza kupcy chrzanowscy wolą posługiwać się furmankami i wyjeżdżać do stacyi Trzebini, aniżeli odbywać tak długą drogę.

Zastępca Izby w państwowej Radzie kolejowej zgłosił wobec tego wniosek o przywrócenie dawnego przystanku w Chrzanowie.

19. Zatrzymywanie się pociągów pospiesznych w Krzeszowicach.

Szereg interesentów przemysłowych i handlowych z Krzeszowic, Tenczynka, Grojca, Poremby, Czarnej i t. d., zwrócił się do Izby z prośbą o wyjednanie lepszych połączeń kolejowych między Krzeszowicami a Krakowem i Wiedniem.

Petenci powołują się na okoliczność, że Krzeszowice i ich najbliższa okolica jako siedziba znacznej ilości wielkich przedsiębiorstw przemysłowych i górniczych, związane są licznymi węzłami natury gospodarczej z Krakowem i Wiedniem.

Stosownie do życzenia stron, zgłoszony został na Radzie kolejowej wniosek o zatrzymywanie się w Krzeszowicach pociągów pospiesznych kolei północnej, Nr. 1. i 2.

20. Połączenia kolejowe na linii Żywiec-Zwardoń.

Mieszkańcy miasta Żywca i okolicy, w szczególności reprezentanci osiadłego w dolinie Soły wielkiego przemysłu

fabrycznego, uważają się na niedogodności w rozkładzie jazdy na przestrzeni Żywiec-Zwardoń.

W szczególności brak jest tym okolicom dogodnych połączeń z Bielskiem, Suchą i Dziedzicami.

Interesowani domagają się zaprowadzenia pociągu rannego ze Zwardonia, któryby umożliwił w Żywcu połączenie z pierwszymi pociągami rannymi do Dziedzic i Suchej. Dla ruchu w kierunku przeciwnym należałoby zaprowadzić wieczorny pociąg ze Żywca do Zwardonia, dla podróżujących, którzy używają ostatnich pociągów wieczornych od Dziedzic do Suchej.

W myśl życzeń interesentów zgłoszony został wniosek na wiosenną sesję Rady kolejowej.

Sprawy celne.

21. Składowe w krakowskim magazynie celnym.

W listopadzie r. 1906 powzięła Izba uchwałę, aby domagać się u c. k. ministerstwa kolei żelaznych przywrócenia dawnego poziomu opłaty składowego w kolejowym magazynie celnym, które podwyższone zostało w dwójnasób.

Dla Krakowa specjalnie jest sprawa ta tem większej wagi, że podwyższenie składowego trafia nader dotkliwie niektóre gałęzie obrotu, w szczególności zaś handel towarami kolonialnymi, który uprawia od dawna i w bardzo szerokiej mierze interes prowincjonalny. Detajliście na prowincyi kredytuje grosista krakowski jedynie wartość towaru, podczas gdy cło na ten towar przypadające, opłaca sam odbiorca. Kupiec krakowski musi tedy utrzymywać towar tak długo na składzie, póki cały zapas nie zostanie rozkupiony.

Wobec podwyższonego w trójnasób składowego, znajduje się grosista w położeniu przymusowem. Musi bowiem towar wykupić na własne koszta i kredytuje swojemu odbiorcy oprócz ceny kupna, także należność celną. Narazonym jest tedy na wyższe ryzyko i traci procent zarówno

od cła jak i od opłaty składowego, które w łącznej swej wysokości przekraczają bardzo często cenę towaru.

Powyższy stan rzeczy wywiera nader szkodliwy wpływ na ogólne stosunki konkurencyjne krakowskiego handlu towarami kolonialnymi. Krakowski grosista liczyć się bowiem musi z znacznie wyższym składowem, niż jego konkurent w innych prowincjach lub miastach Austrii.

22. Urząd celny na dworcu w Szczucinie.

Podróżni używający nowej linii kolejowej Tarnów-Szczucin żalą się, że na dworcu w Szczucinie niema urzędu celnego.

Pasażerowie jadący z Rosyi przez Szczucin udawać się muszą dla załatwienia formalności celnych do urzędu celnego, odległego o 2 km. od dworca. Okoliczność ta w wysokim stopniu utrudnia używanie linii szczucińskiej.

Izba zwróciła się do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, z wnioskiem w sprawie przeniesienia urzędu celnego na dworzec, gdzie z natury rzeczy znajdować się powinien.

C. k. krajowa Dyrekcyja skarbu we Lwowie oznajmiła Izbie, że reskryptem z dnia 22. lutego 1906, L. 1742, zezwoliło c. k. Ministerstwo skarbu na utworzenie ekspozytury ub. urzędu cłowego w Szczucinie na dworcu kolejowym, z upoważnieniem do zastosowania sumarycznego postępowania zapowiedczego w obrocie towarów na kolejach żelaznych według przepisów ustawy z dnia 18. września 1857 (Dz. u. p. Nr. 176), odraczając na później decyzję w sprawie przeniesienia wspomnianego urzędu cłowego na dworzec kolejowy.

23. Magazyn celny na dworcu w Tarnowie.

Na prośbę interesentów tarnowskich zwróciła się Izba w grudniu 1906 r. do Dyrekcyi kolei państwowych w Krakowie z wnioskiem, aby przy zaprojektowaniu nowego dworca w Tarnowie, przewidziano także umieszczenie urzędu celnego na stacyi. Wedle odpowiedzi otrzymanej obecnie od Dyrekcyi kolei państwowej, nie może ta sprawa

być wzięta pod rozwagę, gdyż jak twierdzi Dyrekcyja, ilość przesyłek podlegających w Tarnowie ocłeniu, tak drobniagowych (kilka tysięcy na rok), jakoteż całowozowych (jedna na rok), jest tak małą, że koszta umieszczenia osobnego urzędu i magazynu cłowego na dworcu kolejowym w Tarnowie, byłyby w porównaniu z tą ilością nieproporcjonalnie wielkie.

Nadto twierdzi Dyrekcyja, że i korzyści z takiego zarządzenia byłyby niewielkie.

Izba jednakowoż nie podziela zapatrywań c. k. Dyrekcyi co do rozmiarów ruchu towarowego w Tarnowie. Po Krakowie i Lwowie jest Tarnów najznacniejszym centrum handlowem w Galicyi, a specjalnie gałąź handlu importowego jest w tem mieście wysoko rozwinięta, gdyż cały prawie handel detaliczny środkowej Galicyi pokrywa swe zapotrzebowanie u kupców i importerów tarnowskich.

Odpowiednio do tego stanu rzeczy wykazują zarówno ruch kolejowy jak i ruch pocztowy w Tarnowie bardzo wysokie cyfry, na co dowodu dostarczyć mogą daty statystyczne samego ruchu pocztowego. W r. 1904 obejmował ruch pakietowy w Tarnowie ilość 270.000 przesyłek. Aby wykazać, że Tarnów w handlu galicyjskim specjalnie wybitną zajmuje rolę, wystarczy porównać cyfry te z datami ruchu pakietowego miast o podobnej cyfrze zaludnienia np. Tarnopola, który miał w r. 1904—126.800 przesyłek, albo Kołomyi, gdzie obrót wynosił 108.600 przesyłek.

W latach 1905 i 1906, za które statystyka jeszcze ogłoszoną nie została, wzmógł się ruch towarowy w Tarnowie bardzo znacznie, a twierdzenia Izby odnosić się muszą również do stosunków z ostatnich czasów. Z powodu braku odpowiednich urządzeń, odbywa się cłenie przesyłek tarnowskich nie na miejscu, ale w urzędach granicznych.

Podobnie ma się rzecz z ocłeniem całowagonowych przesyłek, które obecnie tylko dla znacznych kosztów i braku upoważnienia obecnego urzędu celnego nie jest przez kupiectwo praktykowane. W razie umieszczenia urzędu cłowego na dworcu kolejowym, mogłyby się te

manipulacje celne odbywać w samym Tarnowie z wielką korzyścią dla rozwoju ruchu handlowego.

Izba zauważyła wkońcu, że nowo wybudowany magazyn cłowy musiałby oczywiście posiadać odpowiednie rozmiary na pomieszczenie tej znacznej ilości towarów, jaka przez Tarnów przechodzi i w magazynach czasowo składaną być musi. W dzisiejszych stosunkach i wobec wielkiej szczupłości obecnego dworca radzi sobie zarząd kolejowy przez podwyższanie należności składowego, powodując w ten sposób nowe utrudnienia dla ruchu towarowego.

24. Stosunki pocztowe w Krakowie.

W sprawie niedogodności służby pocztowej w Krakowie zwróciła się Izba do c. k. ministerstwa handlu z przedstawieniem w następującej kwestyi:

Od kilku już lat występuje Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie, zarówno wobec c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów dla Galicyi we Lwowie, jak i wobec c. k. ministerstwa handlu we Wiedniu z bezskutecznymi reklamacjami w sprawie niedogodności ruchu pocztowego w Krakowie.

Wszelkie wyjaśnienia i tłumaczenia urzędowe nie mogą zmienić faktu, że w całych dzielnicach doręcza się pierwszą pocztą dopiero o godz. 11. lub 12. w południe, że przekazy pieniężne nadchodzące pocztą ranną, dochodzą do rąk adresatów dopiero w godzinach popołudniowych, że doręczanie telegramów i listów ekspres trwa kilka godzin, jednym słowem, że cała manipulacja pocztowa nie odbywa się z tą szybkością i ścisłością, jakiej publiczność wymagać może od należycie urządzonej organizacji pocztowej.

Skargi kupiectwa na doręczanie poczty są tem bardziej uzasadnione, że mimo wielokrotnych starań nie ustanowiono dotąd nowych schowek, które pozwoliłyby stronom rzec się pomocy organów pocztowych i odbierać pocztę przez własnych funkcyonaryuszów.

Również i nadawanie poczty napotyka na podobne niedogodności.

Umieszczenie urzędów pocztowych, lokale dla stron przeznaczone, obsadzenie okien i t. d. nie odpowiadają zupełnie wzmożonemu ruchowi pocztowemu ostatnich lat.

Przy nadawaniu poczty, a zwłaszcza wielkich ilości paczek panuje wieczorami taki ścisk, że dla utrzymania porządku potrzebną jest często asystencya policyi.

Wszak wystarczy przypatrzeć się chociażby raz, ruchowi w urzędzie pocztowym na Stradomiu lub na dworcu kolei północnej podczas godzin ekspedycyowania poczty kupieckiej, aby się przekonać że twierdzenie ministerstwa handlu, jakoby lokale te dla manipulacyi wystarczały, nie odpowiadają rzeczywistym stosunkom.

Dzisiejszy główny urząd pocztowy w Krakowie mieści się od lat w tych samych biurach, powiększonych nieznacznie przez wypowiedzenie niektórym najemcom. W międzyczasie zaś powołane zostały do życia całkiem nowe instytucye pocztowe, a ruch wzmógł się kilkakrotnie.

Izba powołuje się w tym względzie na daty, komunikowane przez c. k. ministerstwo handlu.

W przeciągu 3-ech lat (1903/5) wzmógł się obrót listowy z 12.500,000 na 37.500,000. Ilość listów pieniężnych i paczek wzrosła z 800,000 na 1.600,000; liczba przesłanych gazet z 1.500,000 na 2.001,900; w r. 1903 nadano 244,000, 3 lata później 282,000 i wypłacono 565,000 wzgl. 560.000 przekazów. Stosunkowo mały przyrost przekazów pieniężnych tłumaczy się przez silniejsze używanie innych sposobów wypłaty, jak czek pocztowy i żyrowy ruch bankowy. Liczba nadanych telegramów wzrosła o 10%, liczba przyjętych o 15%, przyczem zauważyć należy, iż bardzo znaczna część wiadomości telegraficznych przypada obecnie na telefon międzymiastowy. Liczba rozmów telefonicznych lokalnych i międzymiastowych, wzrosła w tym samym okresie czasu z 650,000 na 1.200,000.

Jest rzeczą zupełnie jasną, że to imponujące wzmożenie się ruchu wymaga koniecznie pomnożenia personalu i powiększenia ubikacyi.

Izba uczyniła spostrzeżenie, że powiększony choć w niedostatecznej mierze personal, nie może wprost podolać swym obowiązkom z powodu braku miejsca. Podobnie możliwą jest szybka obsługa publiczności tylko wtedy, jeżeli urządzi się więcej okienek i wystawi więcej wag na paczki, czemu staje na przeszkodzie w pierwszej linii brak miejsca.

Warunkiem uzdrowienia dzisiejszych stosunków pocztowych w mieście Krakowie jest zdaniem Izby rozszerzenie budynku pocztowego w takich rozmiarach, któreby odpowiadały ciąglemu rozwojowi naturalnemu ruchu pocztowego.

Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie zwróciła się do ministerstwa handlu z prośbą o wdrożenie dochodzeń w poruszonych przez nią sprawach i możliwie rychłe podjęcie potrzebnych robót budowlanych.

25. Telefony w Krakowie.

Na kilkakrotną osobistą i pisemną interwencję w sprawie przyspieszenia rekonstrukcji sieci telefonicznej w Krakowie, otrzymała Izba z ministerstwa handlu dnia 28. lutego 1907 zawiadomienie, iż roboty około układania kabli telefonicznych, przerwane z powodu zimy, zostaną na nowo podjęte z początkiem miesiąca kwietnia b. r. i będą ukończone z końcem maja 1907. Dalsze roboty rekonstrukcyjne około wolnych przewodów będą przyspieszone tak, że ich ukończenie nastąpić ma najpóźniej z końcem listopada b. r. Ponieważ do tego terminu przeprowadzoną zostanie również zmiana dotychczasowego systemu pojedynczych przewodów telefonicznych na system przewodów podwójnych, zostaną tem samem usunięte obecne trudności w komunikacji telefonicznej, które przypisać należy właśnie istnieniu połączeń telefonicznych o przewodach pojedynczych.

W trakcie powyższych robót rekonstrukcyjnych poczyni zarząd telefonów z całym pośpiechem przygotowania dla urządzenia nowej centrali telefonicznej. Ministerstwo handlu wyraża przekonanie, iż w ten sposób stworzone zostaną do wiosny 1908 warunki, konieczne dla należytego funkcjonowania sieci telefonicznej w Krakowie.

26. Doręczanie listów wartościowych i pieniędzy w niedziele.

W myśl rozporządzenia ministerstwa handlu z dnia 5. stycznia 1907 L. 79, zastanowiła c. k. Dyrekcyja poczt i telegrafów we Lwowie na próbę, poczynszy od 1. marca 1907, w niedziele doręczanie listów wartościowych i pieniędzy w obrocie przekazowym, pocztowym i pocztowych kas oszczędności, w tych urzędach, w których doręczanie to skuteczniają specjalne organy. Do tych urzędów należą obecnie Jarosław, Kołomyja, Kraków, Lwów, Przemyśl, Rzeszów, Stanisławów, Stryj, Tarnów i Tarnopol.

Wyjęte z pod tego zarządzenia są przesyłki, które w myśl obowiązujących przepisów doręcza się zaraz po nadejściu osobnym posłańcem.

W miejscowościach, w których powyższe rozporządzenie ma zastosowanie, wolno adresatom odbierać w urzędzie pomienione przesyłki podczas wyznaczonych dla stron godzin urzędowych, bez złożenia należytości za przechowanie.

Powyższe ograniczenie odnosi się także do zleceń pocztowych i listów poleconych za zaliczką, jeżeli doręczanie tych przesyłek połączone jest z doręczaniem listów wartościowych i pieniędzy.

Rozporządzenie Dyrekcyi poczt wywołało w kołach kupieckich Krakowa, Tarnowa i Rzeszowa wielkie zaniepokojenie. Na prośbę interesentów zwróciła się Izba do Dyrekcyi poczt i telegrafów z wnioskiem, aby powyższe miasta posiadające bardzo wielki ruch handlowy i przemysłowy, jakoteż nader ruchliwy obrót wekslowy za pośrednictwem miejscowych banków, wyłączone zostały od zastanowienia doręczania listów wartościowych i pieniędzy w niedziele i święta, o ile na te dni przypada 1. wzgl. 2. dzień miesiąca.

Weksle kupieckie płatne są przeważnie w ostatnim dniu miesiąca. Jeżeli kupiec lub przemysłowiec nie otrzyma w tym dniu gotówki na wykupno weksła, zaś na następny dzień przypadnie niedziela lub święto i gotówka w razie nadejścia nie zostanie mu doręczoną, może nara-

zić się na przykre skutki protestu, które nie tylko pociągają za sobą koszta, ale działają nader szkodliwie na stosunki kredytowe odnośnych firm, bo zdolne są podkopać ich nienaganną dotąd reputację kupiecką i podać w wątpliwość punktualność w wypełnianiu zobowiązań. Ma to miejsce zwłaszcza wtedy, gdy weksel jest płatny w Banku zaraz z rana na trzeciego dnia; poczta pieniężna dochodzi bowiem do rąk adresata przeważnie dopiero koło południa.

To samo odnosi się do wypadku, gdy na niedzielę lub święto przypadnie 2. dzień miesiąca. Jeżeli weksel płatnym jest ostatniego dnia miesiąca, natenczas drugi dzień następnego miesiąca, na który przypadnie niedziela lub święto, jest wolny od protestu. W tym dniu atoli winien kupiec otrzymać gotówkę, aby mógł zaraz następnego dnia zrana weksel wykupić.

Wobec tego koniecznem jest wyłączenie wymienionych miejscowości od zastanowienia doręczania listów wartościowych i pieniędzy w niedziele i święta, na które przypada 1. względnie 2. miesiąca.

27. Urząd pocztowy na dworcu w Krośnie.

Znaczna ilość interesentów przemysłowych miasta Krosna nadesłała Izbie zbiorowe podanie o kreowanie urzędu pocztowego na tamt. dworcu kolejowym. Ze względu na bardzo znaczny ruch pocztowy w Krośnie i niedogodne umieszczenie obecnego urzędu pocztowego dla potrzeb przedsiębiorstw przemysłowych działu naftowego, poparła Izba prośbę tę w c. k. Ministerstwie handlu we Wiedniu.

IV.

Sprawy przemysłowe.

28. Wykonywanie robót publicznych we własnym zarządzie.

Od szeregu lat występuje Izba zarówno wobec centralnych władz rządowych jak i urzędów autonomicznych w obronie zasady, aby wykonywane z funduszków publi-

cznych roboty i dostawy, dostępne były krajowym przedsięwzięciom i aby władze odstąpiły zarówno w interesie samej sprawy, jak i w interesie rozwoju przemysłu prywatnego, od przeprowadzania tych znacznych częstokroć robót, we własnym zarządzie.

W ostatnich czasach wystosowała Izba w tym przedmiocie obszerny memoriał do ministerstwa kolei żelaznych który nie odniósł jednakowoż pożądanego skutku. W jednym z przytoczonych przez Izbę wypadków (przebudowa dworca kolejowego w Bochni), przystąpić miał zarząd kolejowy do przedsięwzięcia robót we własnym zarządzie, mimo wszelkich przedstawień interesowanych kół technicznych i przedsiębiorców budowlanych.

Obecnie otrzymała Izba z krakowskiego Stowarzyszenia budowniczych zawiadomienie, iż rząd przystępuje do robót około przełożenia koryta Rudawy pod Krakowem we własnym zarządzie.

Postanowienie to wywołało powszechne zdziwienie i rozgoryczenie w kołach technicznych i przemysłowych. Stoi ono w rażącej sprzeczności ze skargami, jakie podnoszą od wielu lat i przy każdej sposobności zarówno przemysłowcy budowlani i ich korporacje, jak niemniej Izba handlowa i przemysłowa, przeciw wykonywaniu przez rząd robót publicznych we własnym zarządzie.

Na skutek uchwały komisji połączonych sekcji weszła sprawa ta na porządek dzienny plenarnego posiedzenia Izby.

Po wygłoszeniu referatu przez r. Uderskiego uchwaliła Izba wysłać do J. E. p. Namiestnika specjalną deputację, w skład której zaproszony został także delegat Stowarzyszenia budowniczych w Krakowie.

Stosownie do uchwały Izby wręczyła deputacja J. E. p Namiestnikowi memoriał następującej treści:

»Wasza Ekscelencyo! Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie pozwala sobie zwrócić się do Waszej Ekscelencyi z przedstawieniem w sprawie wykonywania wielkich robót publicznych a w szczególności budowli wodnych, we własnym zarządzie. Sprawa ta jest takiej dla całego naszego

życia gospodarczego doniosłości, że Izba musi jej poświęcić kilka zasadniczych uwag.

I. Gdy rząd przed kilku laty obwieścił szeroką akcyę gospodarczą, polegającą na przedsięwzięciu wielkich robót i gdy w programie inwestycyjnym widniały także znaczne kwoty wstawione na budowę w obrębie Galicyi wykonać się mające, oczekiwali wszyscy przemysłowcy w kraju z upragnieniem owej chwili, gdy pomienione roboty zostaną rozdane. Dopatrywano się w nich, polegając na słowach c. k. rządu, ożywczego źródła, mającego zasilić wyczerpane zasoby gospodarcze i sądzono, że otworzy się tutaj wdzięczne pole do pracy dla przedsiębiorców i robotników.

Rzeczywistość niestety zawiodła pokładane nadzieje.

Mimo to, że ustawa o drogach wodnych została uchwaloną i ogłoszoną, mimo upływu czasu, mimo że roboty w innych prowincjach (kanalizacye czeskie, koleje alpejskie) są częścią w pełnym toku, częścią w trakcie ostatecznego ukończenia, u nas w kraju właściwej akcyi inwestycyjnej nawet jeszcze nie rozpoczęto, a to czego obecnie jesteśmy świadkami, napawa nas wszystkich najgorszymi obawami na przyszłość. Nietylko bowiem, że roboty publiczne w Galicyi, które przecież z inwestycjami dla innych krajów koronnych tworzyły i polityczne i gospodarcze junctim, dokonywują się u nas tylko na bardzo małą skalę, prowadzi się je nadto w sposób, który pozbawia krajową przedsiębiorczość prawie wszelkiej z nich korzyści.

Głównym szkodnikiem na tem polu, jest wprowadzony w Galicyi system wykonywania wielkich przedsięwzięć, w szczególności budowli wodnych, we własnym zarządzie.

Pierwszym wypadkiem, który zaniepokoił krajowych przedsiębiorców było postępowanie c. k. rządu w sprawie budowy portu w Nadbrzeziu, drugim są również we własnym zarządzie dokonywane roboty około przełożenia koryta Rudawy w Krakowie.

Izba musi z całym naciskiem zaznaczyć sprzeczność, leżącą pomiędzy takim postanowieniem c. k. Namiestni-

ctwa, a pomiędzy celem akcji inwestycyjnej, która ma skrzepić gospodarczą inicjatywę jednostki i stać się czynnikiem, ożywiającym pracę prywatnego kapitału i indywidualną przedsiębiorczość.

Przy budowie portu w Nadbrzeziu zachowano przynajmniej pozory dobrej woli oddania budowy w przedsiębiorstwo. I dopiero skoro pierwsza, acz pod niemożliwymi finansowo warunkami rozpisana licytacja nie wydała — tak jak wszyscy świadomi rzeczy z góry przewidzieli i przewidzieć mogli — odpowiedniego rezultatu, postanowił rząd wykonać budowę we własnym zarządzie.

Wtenczas też podnosiły się zewsząd poważne głosy na dotkliwą krzywdę, jaka spotkała przedsiębiorców przez to, że ich wzywano do składania ofert, że ich narażano na pracę umysłową oraz często bardzo znaczne koszty studyów wstępnych i kalkulacji planów i ofert, aby później wszystkie te żmudne i kosztowne operaty, wypracowane ryzykiem osób prywatnych, jedynie w nadziei otrzymania roboty, jednym zamachem pióra unieważnić, względnie zagarnąć.

W sprawie budowli w Krakowie postąpiono jeszcze bezwzględniej i z jeszcze większem lekceważeniem prywatnej przedsiębiorczości, gdyż nie rozpisując nawet publicznej licytacji, rozpoczęto wprost robotę we własnym zarządzie.

Motywa tej decyzji nie są Izbie znane.

Izba przypuszcza atoli może, że pokutują tu jeszcze owe idee, które znalazły wyraz w odpowiedzi danej Izbie, skoro reklamowała dla prywatnej inicjatywy budowę portu w Nadbrzeziu.

Ma to być „pożytek dla funduszu budowy i znakomita korzyść dla robotników“.

Otóż właśnie przykład budowy w Nadbrzeziu powinien był dowodnie przekonać c. k. rząd, że obydwie te motywy są zupełnie iluzoryczne i nierealne. Budowa w Nadbrzeziu jest chyba dostatecznie odstrasającym przykładem, jak pod względem technicznym i finansowym źle wypadają wielkie roboty, prowadzone we własnym zarzą-

dzie państwa. Rzeczą jest notoryczną, że owa rzekoma znakomita korzyść dla robotników polegała w tem, że zamiast użyć robotników kwalifikowanych, używano do roboty w sposób wręcz przeciwny wszelkim zasadom polityki społecznej, źle płatnych i leniwie pracujących, niekwalifikowanych wyrobników dziennych. Nasz wykwalifikowany robotnik zmuszony był szukać stałego zatrudnienia u przedsiębiorstw budowlanych poza granicami kraju, a przy budowie portu w Nadbrzeziu pracowali ciągle zmieniający się, wiejscy niekwalifikowani wyrobnicy, ściągani ze wszystkich części kraju. Tego zaś chyba nie potrzeba udawać, że pozornie tania praca robotnika niekwalifikowanego gospodarczo jest droższą, aniżeli lepiej płatna, ale i więcej wydatna i jakościowo lepsza praca robotnika kwalifikowanego, nie mówiąc już zupełnie o społecznej szkodliwości takiego procederu. Faktem jest dalej, że budowle w Nadbrzeziu wykonane są w sposób, któregooby z pewnością rząd nie tolerował, gdyby był budowle wykonał przedsiębiorca prywatny, od któregooby się z racją domagano jak najściślejszego przestrzegania warunków ofertowych. Przy rozpisywaniu budowy postawiono warunki takie, że oferenci licząc się z ich brzmieniem, żądać musieli wysokich cen, (betonowanie pasami na krzyż, sposób wykonania murów ciosowych etc.). Tymczasem przy wykonaniu robót we własnym zarządzie, rząd sam będąc w jednej osobie projektantem, wykonawcą i kontrolorem, od tych warunków się zwolnił. Nic dziwnego więc, że oszczędzisz sobie w ciągu budowy we własnym zarządzie wykonywanej, wszystkich owych uciążliwości i obostrzeń, którym się musieli poddać przedsiębiorcy, dokonał może pozornie roboty tańszej, zwłaszcza że część kosztów, któreby łożyć musiał przedsiębiorca z własnej kieszeni, obciążyla ogólny budżet państwa, a nie budżet tej budowy. O ileby zaś rząd był stworzył wobec siebie co do sposobu roboty jakości i materiałów — że tylko wspomnimy sprawę kamienia, sprowadzonego z Rosyi — te same rygory, jakich żądał od przedsiębiorców, z pewnościąby robota koszty-

wała daleko więcej, aniżeli opiewała najwyższa oferta prywatna.

II. Przy budowlach ziemno-wodnych w Krakowie, rząd bez rozpisywania ofert wprost przystąpił do wykonywania robót we własnym zarządzie.

Przeciwno takiemu sposobowi postępowania musi Izba wnieść energiczny protest.

Izba musi z całym naciskiem podnieść niepowetowaną szkodę moralną, jaką się wyrządza przez takie postępowanie rozwijającej się dopiero u nas przedsiębiorczości prywatnej i również wielką szkodę materyalną, która spotyka prywatny kapitał, pozbawiony możliwości do pracy.

„Znakomite korzyści dla robotników“, na które się powoływało swego czasu c. k. namiestnictwo, są więcej niż problematyczne. Zwykli wyrobnicy dzienni nie są lepiej płatni wprost z kas państwowych, niż przez prywatnych pracodawców. O ile zaś chodzi o robotników ukwalifikowanych, jest zasada wyrażona przez c. k. namiestnictwo wprost mylną.

Robotnik ukwalifikowany nabyć może specjalnych zdolności do pewnego rodzaju prac tylko w takim przedsiębiorstwie, które mu dostarcza stałej roboty i ciągle go zatrudnia. Każdy przedsiębiorca w większym stylu, wykształca pod własnym okiem wprawiony zastęp zaufania godnych i wyćwiczonych ludzi. Takiego stałego personelu, urząd wykonywujący dorywczo budowle, ani nie posiada, ani nie jest w stanie sobie go wychować i zapewnić. Jeżeli rząd odciąga tych ludzi od przedsiębiorców prywatnych, rujnuje tylko przedsiębiorcę a robotnikowi ukwalifikowanemu nie tylko bytu nie polepsza, ale owszem podkopuje jego stałość. Znanym jest dalej z codziennego doświadczenia faktem, iż intensywność i wydatność pracy robotniczej we własnym zarządzie prowadzonej, jest słabszą i mniejszą, aniżeli w przedsiębiorstwach prywatnych. Prawdę tych słów stwierdza szereg przykładów, od robót „regie“ w warsztatach kolejowych, aż do prostych robót drogowych i ziemnych. Braki w organizacji, w doborze lu-

dzi i w podziale pracy sprawiają pospół, że roboty takie idą leniwo i ociężale, bez twórczego wysiłku woli. Taka ospała, pozbawiona ożywiającego napięcia energii praca, wpływa na robotników demoralizująco, ściąga siły zdolne i chętne do poziomu najslabszych i oddziaływa zgubnie na przedsiębiorstwa prywatne.

Nie można w końcu przemilczeć i tego, że niejednokrotnie robota w tak zwanym własnym zarządzie przeobraża się w praktyce w t. zw. „Kleinaccord“ rozdawany z wolnej ręki pokątnym, niekwalifikowanym, lokalnym, t. zw. „przedsiębiorcom“ a szkodliwy, tak gospodarczo jak społecznie.

Trudno też zgłuszyć poważną obawę i troskę, że w rezultacie ociężała i kosztowna praca we własnym zarządzie, stłumi inicjatywę prywatną, tę podstawę każdego opartego na pracy dobrobytu.

Sprawa musi być postawiona jasno.

Jeżeli decydujące czynniki chcą, aby z robót publicznych spłynęła istotnie materalna i moralna korzyść dla gospodarczego życia kraju, muszą się zgodzić na to, że je będą wykonywać i że na nich będą zarabiać przedsiębiorcy w drodze rzetelnej, jawnej i lojalnej konkurencji. Do tego celu prowadzi na razie jedna tylko droga: Rozdawanie każdej roboty w drodze racjonalnie rozpisywanych ofert. Izba uważa zasadniczo za niesłuszne, aby jakakolwiek władza rządowa, powołana z natury obecnego ustroju państwowego wyłącznie do nadzoru, łączyła w sobie funkcje projektanta, przedsiębiorcy, wykonawcy i odbiorcy gotowej budowli. Izba musi też z całą stanowczością zaprotestować przeciw temu, aby z państwowych funduszków publicznych wykonywane roboty, nadużywane były, zwłaszcza u nas, jako dźwignia, przeciw prywatnej inicjatywie przemysłowej i aby pozorami całkiem nierzeczywistej polityki socjalnej osłaniały się nieprzychylnie samorzutnej pracy indywidualnej tendencje biurokratyczne.

Izba ośmiela się zaapelować tutaj wprost do Waszej Ekscelencji, jako nie tylko do znakomitego i bogatego w doświadczenie znawcy naszych spraw gospodarczych,

ale i jako do Męża, który dzierżąc w Swym ręku władzę nad krajem, zawsze dawał dowody obywatelskiego pojmowania Swych obowiązków.

Izba pozwala sobie tedy prosić Waszą Ekszelencyę o łaskawe zarządzenie, aby na przyszłość c. k. Namiestnictwo zaniechało wykonywania robót publicznych we własnym zarządzie, a w szczególności, aby obecne roboty około przełożenia łożyska Rudawy w Krakowie, rozdane zostały do wykonania w drodze publicznej licytacji“.

Deputacya przyjętą została przez J. E. p. Namiestnika w sposób bardzo życzliwy i otrzymała zapewnienie, że rząd postara się o rozwiązanie tej kwestyi w sposób korzystny dla przedsiębiorstw krajowych.

29. Nakład zeszytów szkolnych.

C. k. Rada szkolna krajowa zwróciła się do Izby z prośbą o wydanie fachowej opinii na podane poniżej pytania, dotyczące wprowadzenia nowych zeszytów szkolnych do użytku w szkołach ludowych.

„Podnoszone częstokroć skargi na lichy gatunek, wysokie ceny i nieodpowiednie wykonanie zeszytów szkolnych, używanych w szkołach pospolitych i wydziałowych spowodowały c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty do wydania w tej sprawie postanowień, które mają być uzupełnione szczegółowymi przepisami c. k. Rady szkolnej krajowej.

Wydane przez c. k. Ministerstwo postanowienia zasadnicze są następujące:

1. Papier używany do wyrobu zeszytów, powinien być niezbyt cienki, mocny, dobrze klejony, gładki, bez zbytniego połysku, biały z odcieniem żółtawym; używanie papieru niebieskiego jest wzbronione. Waga jednej (nowej) ryzy papieru, używanego do wyrobu zeszytów rachunkowych i zeszytów do pisania, ma wynosić 12 kg. (mały format kancelaryjny) 34×42, czyli 1 m² tego papieru ma wa-

żyć 84 g. Według uznania c. k. Rady szkolnej krajowej może być na ten cel użyty także papier o wadze jednej ryzy (nowej) 10 kg. w małym formacie kancelaryjnym 34×42 , czyli 1m^2 tego papieru może ważyć 70 g. W każdym razie jednak mogłyby być wprowadzone we wszystkich szkołach ludowych w całym kraju zeszyty sporządzone wyłącznie z takiego samego gatunku papieru.

Na zeszyty do ćwiczeń w piśmie rondowem należy używać nieco grubszego papieru; to samo odnosi się też do zeszytów, tudzież bloków rysunkowych, do wyrobu których należy używać papieru niezbyt gładkiego, ani zbyt szorstkiego, a nadto nie ulegającego łatwo wycieraniu (radzowaniu).

2. Format zeszytów kaligraficznych i rysunkowych ma być podłużny, wszystkich innych zeszytów stojący. Wielkość formatu wszystkich gatunków zeszytów do ćwiczeń piśmiennych powinna wynosić przynajmniej 20.5×16.5 cm, zeszytów rysunkowych co najmniej 24×19.5 cm.

3. Każdy zeszyt ma być zaopatrzony w okładkę z papieru mocnego, barwy ciemnej, nie ulegającego łatwo zbrukaniu; na okładce nie wolno umieszczać jakichkolwiek rycin lub ogłoszeń, natomiast mają być na niej uwidocznione: rodzaj i numer zeszytu (n. p. Zeszyt do pisania Nr. . . . i t. d.), cena ustanowiona przez c. k. Radę szkolną krajową, objętość zeszytu i firma nakładcy. Na okładce ma pozostać nadto miejsce odpowiednie na podpis ucznia tudzież nazwę szkoły, klasy i oddziału, do którego uczęszcza. O ile to ma być uwidocznione na okładce samej lub też na nalepionej na niej kartce, przepisze c. k. Rada szkolna krajowa.

4. Wszelkie zeszyty tak do pisania, jak rysunkowe, winny być zeszyte trwale nicią. Zeszywanie drutem jest wzbronione.

5. Lineament ma być cienki, lecz wyrazisty, wykonany farbą niebieską. Bliższe postanowienia co do szerokości lineamentu względnie szerokości marginesów itp. wyda c. k. Rada szkolna krajowa. Używanie kratkowa-

nych, lub skośnemi liniami zaopatrzonych zeszytów lub tabliczek jest wzbronione.

6. W każdym zeszytcie do pisania powinna się znajdować bibuła w dobrym gatunku, wielkości formatu zeszytu; każdy zeszyt rysunkowy ma być zaopatrzony w podkładkę, natomiast tak zwane bibułki (atłasówki) są zbędne.

7. Każdy zeszyt powinien, nie wliczając wkładki, zawierać co najmniej 8 kartek. Objętość poszczególnych rodzajów zeszytów, tudzież ich cenę przepisze c. k. Rada szkolna krajowa.

8. Celem poinformowania nakładców zeszytów, a także kupców zajmujących się ich sprzedażą i rodziców, których dzieci uczęszczają do szkół ludowych, o zewnętrznym wyglądzie przepisanych zeszytów szkolnych, będą w każde szkole tudzież u władz szkolnych utworzone okazow zbiorke zeszytów normalnych, dostępne dla wszystkich resowanych. Zbiorki te nie mogą jednak być zaopatrzo jakakolwiek nazwą lub marką firmy nakładowej, lecz mają być wyraźnie oznaczone jako „zeszyty na okaz“ (Muster).

Uwzględniając powyższe przepisy zasadnicze, zechce Szanowna Izba udzielić c. k. Radzie szkolnej krajowej swej opinii w następujących kwestiach:

a) jaką należałoby ustanowić cenę maksymalną zeszytów szkolnych do ćwiczeń piśmiennych, zeszytów do ćwiczeń w piśmie rondowem, zeszytów rysunkowych i bloków rysunkowych, zawierających ośm, dwanaście, szesnaście i dwadzieścia kartek oprócz okładki. Przy oznaczeniu ceny, należałoby uwzględnić dwojaki gatunek papieru, stosownie do wagi 1 m², wynoszącej 84 g. lub 70 g.;

b) w jakiej mierze zwiększenie formatu zeszytów ponad podane powyżej minimum wpływałoby na podwyższenie ceny zeszytów, względnie bloków;

c) czy przyklepanie na okładce osobnych kartek na podpisy (punkt 3) jest praktyczne i pożądane i czy miałyby ono wpływ na cenę zeszytów;

d) w jakim terminie mogłoby nastąpić obowiązkowe wprowadzenie nowych zeszytów w szkołach ludowych;

względnie jaki przeciąg czasu, licząc od chwili ogłoszenia wykonawczego rozporządzenia c. k. Rady szkolnej krajowej, byłby potrzebny do wysprzedaży zapasów obecnie używanych zeszytów szkolnych.

Wreszcie zechce Izba podać do wiadomości c. k. Rady szkolnej krajowej firmy nakładowe, któreby oświadczyły gotowość dostarczenia władzom szkolnym bezpłatnie pewnej ilości zbiorów normalnych „zeszytów szkolnych na okaz“.

Po przeprowadzeniu dochodzeń z firmami nakładczymi swego okręgu uchwaliła Izba na wniosek komisji połączonych sekcji udzielić c. k. Radzie szkolnej krajowej następującej odpowiedzi:

„Jeżeli sprawa nakładu zeszytów szkolnych ma być rozwiązana w sposób, który w równej mierze uwzględni interesu krajowych producentów jak i konsumującej publiczności, należałoby wprowadzić u nas przede wszystkim pewne zasadnicze zmiany obecnego stanu.

I. Nakład zeszytów szkolnych w Galicyi różni się od nakładu zeszytów szkolnych w innych krajach np. w Czechach tem, iż w Czechach dopuszczony jest do użytku tylko jeden gatunek papieru, którego 1000 arkuszy waży 12 kg. Papier ten używanym jest również i na zeszyty przeznaczone na pismo rondowe. Używanie dwojakiego rodzaju papieru, 10 i 12-kilowego, proponowane przez Radę szkolną jest niepraktyczne. Różnica 2-óch kg. w wadze 1000 arkuszy papieru, co odpowiada obecnie wartości około 1 K 16 h., sprawia, że zeszyty z papieru lżejszego mogłyby być w produkcji o tę kwotę na 250 sztukach tańsze. Jestto cena, której w drobnej sprzedaży zupełnie niepodobna uwzględnić. Konsumenta zeszyt wyrobiony z papieru 12 lub 10-kilowego zawsze będzie równo kosztował. Natomiast wprowadzenie papieru 12-kilowego jako normalnego, usunie niełojalną i nieuczciwą konkurencyę pomiędzy producentami, z których niektórzy kosztem papieru prześcigają się w rabatach, udzielanych drobnym odsprzedawcom.

Gdy jakość papieru w cenie zwykłych zeszytów szkolnych uwzględnioną być nie może, należałoby wprowadzić

papier jednolity, który nakładcom umożliwi zarazem uproszczenie dotychczasowego nakładu.

II. Drugą wielką wadą obecnego systemu jest zbyt wielka ilość przepisanych grubości. W Galicyi istnieją zeszyty 8-12-16 i 20-kartkowe, tak, że nakładca musi produkować i utrzymywać z każdego gatunku zeszytów cztery różne grubości.

Używanie zeszytów cienkich jest dla publiczności niekorzystne, gdyż przy równej cenie niestosunkowo wielka część kosztów przypada ze szkodą jakości papieru, na robotę introligatorską. I tutaj za przykład mogłyby posłużyć Czechy, gdzie są przepisane tylko 12 i 20-kartkowe zeszyty. Zeszyty 12-kartkowe z papieru 12-kilowego kosztują tam 6 hl., a więc taką samą cenę, jaką u nas kosztuje zeszyt równej objętości, ale z gorszego papieru. Nakładca bowiem łożąc mniej na roboty introligatorskie, może za tę samą cenę dać lepszy materiał.

Izba proponuje tedy na ćwiczenia pisemne i ćwiczenia rondowe unormować przy zatrzymaniu obecnych cen 6 i 10 halerzy, zeszyty obejmujące 12 względnie 20 kartek (oprócz okładki) z papieru, którego 1000 arkuszy w formie kancelaryjnym mniejszym waży 12 kg.

Nakład zeszytów należałoby dalej ujednostajnić przez wprowadzenie normalnego koloru okładki na poszczególne zeszyty oraz przez wprowadzenie jednolitego sposobu oprawiania zeszytów. Teraz bowiem nakładcy muszą wyrabiać zeszyty o podwójnych i pojedynczych okładkach, co również nakład komplikuje i przez to podraża.

Co do sposobu liniowania zeszytów, należy się oświadczyć przeciw rastrowi przerywanemu t. z. niedociąganemu do samego brzegu kartki. Rastrowanie takie, którego nie można skutecznie zaraz przy fabrykacji papieru, jest blisko o 2 korony na ryzye droższe niż rastrowanie przeciągane, co musiałoby znaleźć wyraz w cenie zeszytu. Margines składający się z linii pionowej, przecinającej w stosownym oddaleniu od brzegu ciągły lineament, nie podroży natomiast ceny zeszytu.

III. Co do zeszytów rysunkowych i bloków rysunkowych sądzi Izba, że pozostawione być mogą dotychczasowe ceny. Pytanie, o ile zwiększenie formatu zeszytu ponad minimum, wpływa na podwyższenie ceny zeszytu, nie da się oznaczyć, dopóki nie będzie znanym rozmiar tego zwiększenia formatu. O ileby format zeszytu pociągał za sobą potrzebę używania arkuszy o wielkości zwykle w handlu nie używanej, podrożenie to byłoby w każdym razie bardzo znaczne i bez żadnej proporcji do zwiększenia powierzchni zeszytu.

To samo odnosi się i do bloków. Przy bloku jest robota introligatorska dosyć trudna i dosyć kosztowna. Im blok większy, tem robota introligatorska jest trudniejsza i tem większa część ceny przypada na koszta sporządzenia. Następnie i to należałoby wziąć pod uwagę, że blok większy musi być sporządzony z lepszego papieru rysunkowego tak, że na bloki o większych rozmiarach żadna normalna cena ustanowić się nie da, jak niemniej nie da się ustalić żaden stosunek pomiędzy powiększeniem powierzchni bloku a wysokością ceny.

IV. Przyklepanie osobnych kartek na okładce nie powiększa wprawdzie ceny zeszytu, ale jest ze wszechmiar niepożądane i niepraktyczne. Przez przyklepanie kartek za pomocą klejstru, okładka się kurczy a nadto kartki przy zeszytach układanych w stosy tworzą daleko grubszą, twardą warstwę t. zw. kamień, wskutek którego pakowanie zeszytów i utrzymywanie ich w gładkim stanie napotyka na znaczne trudności.

V. Obowiązkowe wprowadzenie nowych zeszytów szkolnych ludowych mogłoby nastąpić dopiero z początkiem roku szkolnego 1908, jeżeli dotyczące przepisy o nakładzie zeszytów pojawią się najpóźniej w listopadzie roku bieżącego. Zamówienie papieru potrzebnego na zeszyty oraz na okładki, trwa w obecnych stosunkach 3 miesiące. Dalszych dwóch miesięcy potrzebuje nakładca do sporządzenia zeszytów, a wkońcu czasu co najmniej 2 miesięcy na manipulację, sprzedaż i ekspedycję.

Jeżeli się zważy, że zeszyty już dnia 15. sierpnia muszą być w ręku ostatniego detajlisty na prowincyi, musi nakładca 7 - 8 miesięcy przed rozpoczęciem roku szkolnego wziąć się do nakładu zeszytów.

Ze względu na to dalej, że aż do końca roku szkolnego 1907/8 używane będą zeszyty starego typu i że nakładcy muszą w tej mierze uczynić zadość swoim odbiorcom, należałoby wprowadzić termin przejściowy np. półroczny, w którymby wolno było jeszcze (może tylko na pewnego rodzaju ćwiczenia) używać zeszytów starych, tak aby nakładcy i detajliści nie ponieśli szkody przez niesprzedanie starych zeszytów.

VI. W Galicyi zachodniej istnieje kilka poważniejszych firm nakładowych: Fischer Jan i Spółka, J. F. Fischer, Ladau & Zucker, I. Ringer, wszyscy w Krakowie oraz A. Markus Gold we Wieliczce. Z tych nakładców każdy dostarczy chętnie władzom szkolnym potrzebnej ilości zbiorów okazowych“.

30. Stowarzyszenie rzeźników koszernych.

Magistrat miasta Krakowa wezwał Izbę o wydanie opinii, czy pożądanem jest ze względu na stosunki miejscowe, utworzenie 2-go stowarzyszenia przemysłowego rzeźników i masarzy w Krakowie, mającego składać się z przemysłowców, trudniących się wyrębem mięsa koszernego oraz przemysłowców, trudniących się rzeźnictwem i masarstwem koszernem w Krakowie i powiecie politycznym krakowskim.

Po przesłuchaniu stron interesowanych oświadczyła się Izba po myśli § 106 ust. przem. przeciwko powyższemu projektowi Magistratu miasta Krakowa.

Izba uważa stowarzyszenie we formie proponowanej przez Magistrat, właśnie ze względu na stosunki miejscowe, za wręcz niepożądane i szkodliwe, a nadto sądzi, że wobec istniejących w przemyśle rzeźnickim w Krakowie stosunków faktycznych, założenie takiego stowarzyszenia, sprzeciwia się wprost ustawie, w szczególności przepisowi § 107 ust. przem.

Na uzasadnienie swej opinii podnosi Izba, co następuje:

I. Stosunki organizacyi rzeźników w Krakowie przedstawiają od wielu lat smutny stan rozprężenia i znajdują się w jaskrawem przeciwieństwie do przepisów ust. przem.

W Krakowie istnieje z dawnych czasów t. zw. cech rzeźników, który dotychczas składa się wyłącznie z majstrów rzeźnickich wyznania chrześcijańskiego, osiadłych w mieście Krakowie. To stowarzyszenie, które powstało z dawnego cechu względnie bractwa, posiada swój własny majątek i pielęgnuje obok zadań przekazanych stowarzyszeniom przez ust. przem., także bardzo żywo swe dawne tradycje religijne i obrzędowe.

Ten charakter cechu sprawił, że stowarzyszenie rzeźników t. zw. Cech na Kottłowym, nie chce do swego grona przyjmować majstrów rzeźnickich innego wyznania, w szczególności żydów. Skutkiem dalszym tego jest, że majstrowie rzeźnicy i masarscy wyznania izraelskiego żyją wraz z swymi współpracownikami zupełnie poza ustawową organizacją stowarzyszeniową, co za sobą pociąga zwłaszcza dla młodzieży nader smutne i opłakane następstwa.

Terminatorzy rzemiosła rzeźnickiego wstępujący do majstrów żydów, nie są wpisani do żadnego stowarzyszenia, nie są tedy uczniami w rozumieniu ustawy przemysłowej, nie mogą otrzymać świadectwa nauki, nie mogą się wyzwolić na czeladników, tak jak to ustawa nakazuje, nie mogą wskutek tego odbyć ustawowego czasu pracy i nie mogą w normalnej i regularnej drodze nigdy otrzymać z powodu braku dowodu uzdolnienia, karty przemysłowej na samodzielne wykonywanie rzeźnictwa lub masarstwa.

Współpracownicy rzeźnicy, pracujący u majstrów żydów, są tedy w Krakowie zupełnie wyjęci z pod rządów ustawy przemysłowej tak, iż pod względem prawnym nie mogą być uważani za czeladź rękodzielniczą w rozumieniu ustawy przemysłowej, ale są raczej młodszymi i starszymi wyrobnikami, zajętymi w przemyśle rzeźniczym lub masarskim.

O ile jedna z tych osób pragnie uzyskać dowód uzdolnienia, aby potem samodzielnie rozpocząć rzemiosło,

co w szczególności ma miejsce u synów majstrów rzeźniczych i masarskich, musi się uciekać albo do łaski w drodze dyspenzy od dowodu uzdolnienia, albo też przez praktykę w innem mieście uzyskać potrzebne poświadczenie. Również jest utrudnieniem dla współpracowników rzeźniczych, pracujących u majstrów żydów, uzyskanie miejsca poza Krakowem, gdyż brak im właśnie owego formalnego świadectwa nauki i pracy, na co specjalnie w zawodzie rzeźniczym wszędzie wielką zwracają uwagę. Dla dokładności należy jeszcze wyjaśnić, że u majstrów żydów pracują „terminatorzy“ i „czeladnicy“ obojga wyznań, tak chrześcijanie jak i żydzi. Niekorzyści dezorganizacyi rękodzieła rzeźniczego w Krakowie spotykają więc nie tylko majstrów żydów, ale i wszystkich współpracowników, zajętych u majstrów żydowskich, bez względu czy to są chrześcijanie czy żydzi.

W ten sposób wytworzył się w Krakowie obok grupy rzeźników chrześcijańskich, zorganizowanej w myśl ustawy przemysłowej w stowarzyszenie cechu rzeźników, oraz obok samodzielnych i nie należących do żadnego stowarzyszenia majstrów rzeźniczych żydowskich, których karty przemysłowe pochodzą z czasów przed rządami noweli przemysłowej albo z innych miast galicyjskich, — jeszcze proletaryat współpracowników rzeźniczych, tak katolików jak i żydów, który jest wyłączony z organizacyi stowarzyszeniowej i stoi pod względem prawnym na równi z dziennymi wyrobnikami (Hilfsarbeiter).

II. Z tą prawną dezorganizacyą rękodzieła rzeźniczego, stoi w pewnym kontraście bardzo ścisła gospodarcza i faktyczna łączność, pomiędzy rzeźnikami chrześcijańskimi i żydowskimi.

Długoletnie zwyczaje oraz przepisy rytualne, obowiązujące żydów przy spożywaniu mięsa, wytworzyły w Krakowie, gdzie blisko 30% ludności należy do tego wyznania, praktykę, iż mięso każdego bydłęcia dzieli się na część przednią, przyrządzaną wedle przepisów rytualnych i przeznaczoną dla żydów, oraz na część tylną, która jest prze-

znaczona na konsumpcję ogólną. Wobec tego, że i załoga wojskowa używa przeważnie mięsa z części przednich jako tańszego, utrzymuje się w konsumpcyi zupełna równowaga.

Bez względu na to, czy odnośny rzeźnik jest chrześcijaninem czy żydem, bije się w Krakowie bydło wedle przepisów rytualnych, a mięsem następnie dzielą się rzeźnicy w powyżej opisany sposób. Produkcją, wyrębem i sprzedażą mięsa t. zw. koszernego trudnią się w Krakowie tak rzeźnicy chrześcijańscy, jak i rzeźnicy żydowscy, a na odwrót i rzeźnicy żydowscy produkują, wyrębiają i sprzedają w jatkach mięso, przeznaczone dla ludności bez różnicy wyznania.

Podział na rzeźników koszernech oraz na rzeźników niekoszernech, na którym to podziale opiera Magistrat miasta Krakowa swoją koncepcję, jest czysto urojonym i w rzeczywistości nie istnieje.

III. Skutkiem założenia stowarzyszenia rzeźników i masarzy koszernech, musiałyby być, że młodzież, która u członków tego stowarzyszenia kończy naukę albo odbywa praktykę, musiałaby być wyzwoloną na rzeźników koszernech, tak że uczeń, chrześcijanin czy żyd, zatrudniony u majstra należącego tylko do stowarzyszenia przemysłowego rzeźników i masarzy koszernech, otrzymałby świadectwo nauki na zupełnie fikcyjne, nieznanne ani praktyce, ani ustawie przemysłowej rzeźnictwo koszerne. Jako samodzielny majster, byłby również tylko ograniczonym na wykonywanie tego rzemiosła, co wobec przedstawionych powyżej stosunków gospodarczych przy rzezi bydła i wyrębie mięsa, byłoby wprost niemożliwe i naraziłoby interesowanych na najcięższe materyalne szkody.

Dowód uzdolnienia, a w konsekwencji karta przemysłowa na rzeźnictwo koszerne, które dotychczas w Austrii nie jest znane, i które jako innowację [chce wprowadzić Magistrat miasta Krakowa, uniemożliwiłoby także młodzieży rękodzielniczej, która ukończyła naukę i praktykę w tem stowarzyszeniu, a któraby na podstawie odbytej nauki i prak-

tyki rzeźnictwa koszerne, otrzymać mogła tylko kartę przemysłową na rzeźnictwo lub masarstwo koszerne, wolność ruchu i wolność przesiedlenia się do innej miejscowości.

Wszystkie te skutki ujemne trafiłyby oczywiście w pierwszej linii i wyłącznie tylko rzeźników i masarzy wyznania żydowskiego, gdyż majstrowie i współpracownicy wyznania chrześcijańskiego, którzy wedle projektu Magistratu należałoby do obydwóch stowarzyszeń t. j. do stowarzyszenia obecnego na Kotłowym, oraz do zawiązać się mającego stowarzyszenia rzeźników i masarzy koszernych, mogliby przez swą przynależność do cechu rzeźników, uniknąć wszystkich ujemnych skutków, które za sobą pociąga rozdział rękodzieła i stowarzyszenia rzeźnickiego na rzeźnictwo ogólne, reprezentowane w cechu rzeźników i rzeźnictwo koszerne, zorganizować się mające wedle projektu Magistratu.

IV. Izba w końcu ze stanowiska ogólnego musi w jak najbardziej stanowczej formie sprzeciwić się organizowaniu cechów na podstawie wyznaniowej i uważałaby precedens taki, nie tylko za rzecz wprost przeciwną ustawie, ale i ze względów społecznych za nader szkodliwą.

Izba wsparta na swej długoletniej znajomości stosunków lokalnych, nie chce się atoli ograniczać na wydaniu czysto negatywnej opinii i pozwala sobie przedstawić projekt inny, który, o ile się z pertraktacyi z interesowanymi przekonać mogła, zdołałby sprawę w sposób korzystny, zgodnie z ustawą, ku zupełnemu zadowoleniu wszystkich stron ostatecznie załatwić.

Gdyby się stało wyłącznie na ścisłym stanowisku ustawy, należałoby właściwie cech rzeźników w Krakowie zmusić za pomocą środków, w które obfituje praktyka administracyjna, do przyjęcia rzeźników i masarzy żydowskich wraz z ich współpracownikami do swego grona.

Izba uważałaby atoli tę drogę za niewłaściwą.

Faktem jest niezaprzeczonem, że rzeźnicy reprezentowani w obecnym cechu rzeźnickim, takiego złączenia nie chcą i że stworzenie takiego połączenia byłoby społecznie w każdym razie nader trudnem. Trzeba także wziąć pod

uwagę, że rzeźnicy i ich współpracownicy – odnosi się to do obojga wyznań – są ludźmi już z mocy swego zawodu dosyć gwałtownymi i rubasznymi. Niewątpliwie też wspólne stowarzyszenie, oktrojowane zapomocą grzywien, byłoby powodem ciągłych niesnasków i bójek, a co najważniejsza nie mogłoby z powodu wewnętrznych dysharmonii pełnić owych celów, które mu wytycza ustawa przemysłowa i które za wspólną podstawę, mają zgodę i kooperację. Być może, że w przyszłości połączenie takie da się uskuteczyć. Na razie uważałaby atoli Izba za wskazane stworzenie stowarzyszenia rzeźników i masarzy grupa II. w Krakowie.

To nowe stowarzyszenie powinnyby obejmować wszystkich rzeźników i masarzy w Krakowie oraz w powiecie krakowskim, którzy dotychczas nie należą do żadnego stowarzyszenia, albo w ciągu pewnego statutowo oznaczonego czasu taką przynależnością się nie wykażą.

W ten sposób majstrowie i czeladź, nie należąca do obecnego cechu rzeźników, zyskałaby własną organizację, odpowiadającą ustawie i pod względem prawnym zupełnie równorzędną z obecnym cechem rzeźników.

Rzeźnikom i masarzom, którzyby w przyszłości dopiero uzyskali kartę przemysłową, powinna być pozostawioną wolność wstąpienia do jednego z powyższych stowarzyszeń wedle swego wyboru.

Wobec przepisu § 107 ustawy przemysłowej zarządzenie takie niewątpliwie odniesie ten skutek, że każdy w Krakowie lub na powiecie nowo otwierający swój przemysł rzeźnik, wstąpiłby albo do dawnego stowarzyszenia rzeźników, albo też do stowarzyszenia grupa II. Na razie prawdopodobnie stosunki takby się ułożyły, iż rzeźnicy chrześcijańscy w m. Krakowie grupowaliby się jak i dotychczas w stowarzyszeniu rzeźników I, noszącem nazwę cechu rzeźnickiego, natomiast majstrowie żydowscy, zyskujący nowe karty przemysłowe, wstępowałiby do stowarzyszenia rzeźników grupa II.

V. Stowarzyszenie rzeźników koszernych proponowane przez Magistrat, jest wprowadzeniem w organizację przemysłową pewnych nie istniejących fikcyi, które niewątpliwie jak każda fikcyja, muszą wprowadzić zamęt w życie praktyczne.

Sprawy te muszą być uporządkowane na podstawie stosunków faktycznych bez stworzenia urojonych, nie istniejących przemysłów. Faktem jest, że rzeźnicy żydowscy i chrześcijańscy wykonywują w Krakowie oraz na prowincyi zupełnie to samo rzemiosło. Faktem dalej jest niezaprzeczonym, że rzeźnicy żydowscy, wbrew ustawie, z wielką dla siebie i swych współpracowników szkodą, żyją poza organizacją stowarzyszeniową, faktem jest w końcu, że wskazana przez ustawę inkorporacya rzeźników żydowskich do cechu rzeźników w Krakowie, jest ze względu na stosunki na razie prawie niemożliwą.

Takie zgodne z rzeczywistością oraz zgodne z prawdą załatwienie kwestyi odpowiada też w zupełności tendencyom tak ustawy przemysłowej jak i wydanej w roku bieżącym noweli, która bynajmniej nie wyklucza tego, aby w jednej miejscowości istniało kilka stowarzyszeń tego samego przemysłu, o ile tylko równocześnie istnieją normy, dające dokładne rozgraniczenie poszczególnych stowarzyszeń.

W obecnym wypadku grono osób należące do stowarzyszenia Cechu rzeźników grupa II, oznaczonem będzie, o ile chodzi o chwilę założenia — przez status quo, o ile zaś chodzi o przyszłość, przez deklaracyę stron.

31. Taryfa kominiarska w Krakowie.

Cech kominiarzy miasta Krakowa wniósł do Magistratu miasta obszernie umotywowane podanie o zmianę obowiązującej od roku 1870 taryfy wynagrodzeń za roboty kominiarskie. Taryfa ta niezmieniona od blisko 40-tu lat, wykazuje w istocie zbyt niskie stawki i nie liczy się z silnem podrożeniem cen robotnika, mieszkań, materyałów i t. d. Nadto nie mógł stary cennik przewidzieć wynagrodzenia

za roboty około nowych urządzeń piecowych, jak kaloryferów przy centralnem ogrzewaniu, kominów fabrycznych nowej konstrukcyi, pieców w domach kilkopiętrowych i t. d.

Cech przedłożył tedy Magistratowi projekt nowego cennika, który udzielony został Izbie do wydania opinii.

Na wniosek komisji połączonych sekcji, przedstawiony przez r. Kwiatkowskiego, uchwała Izba oświadczyć się w zasadzie za unormowaniem cennika robót kominiarskich w Krakowie, wedle propozycyi Cechu kominiarzy.

Zdaniem Izby należałoby jedynie przeprowadzić zmianę w tym kierunku, aby wynagrodzenie za wyczyszczenie pieca kaflowego wraz z zalepieniem zatyczek wynosiło 1 koronę, a nie jak Cech proponuje 1 koronę 50 halerzy.

Nadto należałoby w taryfie unormować w sposób obligatoryjny obowiązek kominiarzy do wynoszenia spadłej przy czyszczeniu sadzy, na miejsce przeznaczone do składania popiołu.

Za czynność tę winno być ustalone osobne wynagrodzenie w wysokości 10% ceny przypadającej za czyszczenie komina.

32. Sprzedaż wyrobów higienicznych i kosmetycznych przez fryzyerów.

Na zapytanie Namiestnictwa we Lwowie odpowiedziała Izba, że na podstawie zwyczaju powszechnie praktykowanego w okręgu tut. Izby, uprawnieni są fryzyerzy do sprzedaży wyrobów higienicznych i kosmetycznych, między innymi także past do zębów.

33. Wykonywanie robót stolarskich przez handlarzy mebli.

Na skutek doniesienia stowarzyszenia stolarzy w Krakowie, skazany został właściciel pewnego handlu mebli na grzywnę za to, iż nie posiadając karty przemysłowej na stolarstwo, wykonywał roboty stolarskie przy pomocy czeladników stolarskich. Skazany twierdzi w rekursie przesłanym Izbie do wydania opinii, iż jako uprawniony handlarz me-

bli używa pomocników stolarskich wyłącznie do mniejszej naprawy mebli utrzymywanych na składzie, a uszkodzonych podczas transportu.

Przez odpowiednie dochodzenia sprawdziła Izba, że rekurent zatrudnia w swem przedsiębiorstwie stale dwóch czeladników stolarskich. Ta okoliczność nasuwa przypuszczenie, iż nie ogranicza się on jedynie do wykonywania owych czynności, które mają na celu wyłącznie małe poprawki na meblach utrzymywanych przez niego na składzie, a uszkodzonych w czasie transportu, jak poprawienie politory, naklejenie forniru, przyprawienie nogi i t. p., ale również wykonuje roboty, wchodzące już w zakres rzemieślniczego przemysłu stolarskiego.

Jakkolwiek więc Izba stoi na stanowisku, iż handlarzowi mebli nie można odmówić prawa usuwania drobnych uszkodzeń powstałych na meblach w czasie ich transportu do składu, to jednak uważa utrzymywanie s t a ł y c h czeladników stolarskich przez osobę uprawnioną jedynie do sprzedaży mebli, jako naruszenie postanowień §§. 14—38. al. 3. ust. przem.

V.

34. Przyboczna rada weterynaryjna.

Rozporządzeniem ministerstwa rolnictwa z dnia 13. stycznia 1907 Dz. pp. 13. zaprowadzonym zostało przy ministerstwie rolnictwa nowe ciało doradcze, mianowicie przyboczna Rada weterynaryjna, składająca się z zastępców rolnictwa (21 członków), mianowanych przez ministra rolnictwa na propozycję korporacji rolniczych, dalej z 7-miu reprezentantów weterynarzy.

Dla sfer interesowanych w handlu bydłem statut nie przewiduje wogóle zastępstwa w Radzie.

Izba uważała za swój obowiązek dopomnieć się o prawa kół handlowych, zajmujących się obrotem bydła i wniosła w porozumieniu z Izbami handlowymi we Lwowie, Brodach i Czerniowcach, przedstawienie do ministerstwa rolnictwa, w którym podniesiono, że handel bydła interesowany jest na równi z producentami rolniczymi we

wszelkich sprawach dotyczących sanitarnego stanu bydła, jakoteż obrotu zwierzętami i produktami zwierzęcymi.

Izba zażądała tedy, aby ministerstwo rolnictwa przed powołaniem członków na pierwszy okres urzędowania Rady, zastrzegło Izbie handlowej i przemysłowej prawo wysyłania delegatów jako zastępców sfer handlowych. W pierwszym rzędzie rozchodziłoby się tutaj o trzy Izby galicyjskie i Izbę czerniowiecką, których okręgi biorą silny udział w eksporcie bydła.

Ministerstwo handlu, do którego się Izba o poparcie swych kroków zwróciła, zawiadomiło nas, że ministerstwo rolnictwa nie może uwzględnić prośby o zmianę statutu przybocznej Rady weterynaryjnej. Zawiązanie Rady tej nastąpiło zdaniem ministerstwa w tym celu, aby sferom, których interesa w pierwszym rzędzie dotykane bywają zarządzeniami władz weterynaryjnych, umożliwić współpracownictwo przy wydawaniu jakoteż wykonywaniu tych zarządzeń. Aby uchronić Radę od wszelkiej ociężałości, musiano skład stałych jej członków możliwie ograniczyć, nie pomijając oczywiście żadnej kategorii sfer interesowanych.

Z tego względu powołuje ministerstwo na stałych członków jedynie zastępców rolnictwa jako bezpośrednio interesowanych zarządzeniami, wchodzącymi w zakres działania Rady weterynaryjnej. Wszystkie inne mniej interesowane grupy zawodowe znajdą o tyle możność objawienia swego zdania i obrony swych interesów, że §. 9. statutu Rady przewiduje powoływanie ekspertów na posiedzenia, stosownie do przedmiotu obrad. Ministerstwo rolnictwa zamierza w szerokiej mierze korzystać z tego prawa i nie omieszką powoływać zastępców handlu bydłem do obrad nad sprawami, dotyczącymi w pierwszym rzędzie obrotu bydłem i płodami zwierzęcymi.

Odpowiedź ministerstwa handlu nie mogła oczywiście zadowolnić Izby. Wszak handlarze bydła należą właśnie do tych kół, których interesów dotyczą w pierwszym rzędzie zarządzenia władz weterynaryjnych. Argumenty ministerstwa rolnictwa potwierdzają właśnie zapatrywanie Izby, że koniecznem jest uzupełnienie składu Rady reprezentantami kół handlowych.

Jasną jest np. rzeczą, że zarządzenia o tępieniu zwierząt zarażonych lub podejrzanych o choroby zakaźne, albo wykonywanie przepisów o obrocie bydła między okregami, odgraniczonymi ze względów weterynaryjno - policyjnych, posiadać muszą bardzo wielkie znaczenie dla kół, trudniących się kupnem wzgl. sprzedażą bydła.

Izba dała wyraz temu zapatrywaniu, w piśmie zwróconem do c. k. ministerstwa handlu i wyraziła prośbę, aby w myśl jej wywodów zmieniony został skład przybocznej Rady weterynaryjnej.

VI.

35. Reforma sejmowej ordynacji wyborczej.

Wybrana przez Sejm specjalna komisya zajęła się opracowaniem projektu dla nowej ordynacji wyborczej do reprezentacji krajowej.

Izby handlowe i przemysłowe, upośledzone dotychczas w swem prawie zastępstwa, postanowiły skorzystać z tej sposobności, aby domagać się szerszego uwzględnienia interesów ludności oddającej się handlowi i przemysłowi, w nowej ordynacji sejmowej.

Po porozumieniu się z Izbami we Lwowie i Brodach wysłano tedy do wszystkich członków komisji wspólny memoriał następującej treści:

„Izby handlowe i przemysłowe we Lwowie, w Krakowie i w Brodach poczytują sobie za obowiązek, w chwili gdy rozpoczynają się obrady komisyjne nad nową ordynacją wyborczą dla Wysokiego Sejmu, zwrócić uwagę Świątnej Komisji na rażące a przez ludność oddającą się handlowi i przemysłowi boleśnie odczute pokrzywdzenie, jakiego ta właśnie warstwa społeczeństwa doznaje w sprawie krajowej reprezentacji sejmowej.

Zamiast powtarzania znanych argumentów i wywodów, pozwalamy sobie przedłożyć świątłej uwadze Wysokiej Komisji kilka cyfr, które wymowniej aniżeli słowa przedstawiają stan rzeczy.

C Z E C H Y:

Obwód Izby handl. i przemysłowej	Ludność	Ilość przed- siębiorstw przemysł. i handlowych	Ilość osób zatrudnio- nych w han- dlu i przem.	Ilość posłów wybranych z Izb
Praga	1.891,355	108.743	353.173	4
Liberzec	1.996,403	123.080	474.312	4
Cheb	849.191	48.702	166.659	3
Pilzno	831.341	35.638	103.902	2
Budziejowice	750.407	29.398	69.557	2
	<u>6.318,697</u>	<u>345.561</u>	<u>1.167.603</u>	<u>15</u>

Nadto wysyłają miasta czeskie do sejmu 72 posłów.

Razem tedy posiada handel i przemysł w Czechach reprezentację złożoną z 87 posłów.

M O R A W Y:

Berno	1.287,740	54.933	181.307	3
Ołomuniec	1.149.966	53.063	196.546	3
	<u>2.437,706</u>	<u>107.996</u>	<u>377.853</u>	<u>6</u>

Miasta morawskie wysyłają do sejmu posłów 40, tak że łączna reprezentacja handlu i przemysłu składa się w sejmie morawskim z 46 posłów.

Ś L Ą S K:

Opawa	680.422	26.968	139.641	2
-------	---------	--------	---------	---

Śląskie miasta wysyłają nadto do sejmu 10 posłów, tak że razem handel i przemysł rozporządzają 12 głosami, co stanowi blisko $\frac{1}{3}$ część ogólnej liczby głosów poselskich.

Jakże odmiennie i niekorzystnie przedstawiają się cyfry w naszym kraju:

G A L I C Y A:

Kraków	2.488,403	53.032	118.498	1
Lwów	3.353,615	93.165	209.264	1
Brody	1.473,921	33.875	56.827	1
	<u>7.315,939</u>	<u>180.072</u>	<u>384.589</u>	<u>3</u>

W sejmie krajowym, liczącym 161 posłów, zasiada jako reprezentacja interesów handlowych i przemysłowych — 3 posłów z Izby i 28 posłów miejskich.

W kraju jest razem na polu handlu i przemysłu czynnych 384.589 osób, to jest więcej aniżeli na Morawach. Samodzielnych przedsiębiorstw liczy kraj nasz 180.072, co przenosi cyfrę Moraw i Śląska razem wziętych.

A przecież każde samodzielne przedsiębiorstwo, chociażby najmniejsze, to jednostka gospodarcza, mająca swe postulaty i interesy, to jedna z cegiełek, które się razem składają na budowę krajowego handlu i przemysłu.

Utarte z dawnych lat hasło, że kraj nie posiada przemysłu, zyskało sobie u nas prawo obywatelstwa i z roku na rok bezkrytycznie się powtarza. Izby handlowe znając z urzędu, z obowiązku i ze studyów stan rzeczy, zawsze temu przeczyły i raz jeszcze muszą je napiętnować jako niezgodne z prawdą.

Kraj nasz posiada bardzo poważny rozmiarami oraz siłą handel i przemysł, którego stan atoli i którego potrzeby nie znajdowały dotychczas, właśnie na skutek nieproporcjonalnie słabej reprezentacji parlamentarnej, należytego oddźwięku w sejmie, tej najwyższej krajowej i społecznej władzy.

Że Wysoki Sejm, jako wyraz naszego społeczeństwa w całej pełni rozumie i docenia ważność przemysłu dla wewnętrznej mocy i potęgi narodu, tego dał dowody, stając energicznie i śmiało pod sztandarem dalszego uprzemysłowienia kraju i popierając hojnie z krajowych funduszków, wszelkie ku temu zmierzające usiłowania.

Ale na tem polu nie wystarczają ani dobra wola, ani subwencye.

Jeżeli duch publiczny ma znaleźć w sobie zrozumienie dla potrzeb przemysłu i handlu, jeżeli ustawodawstwo sejmowe ma rozpętać siły produkcyjne naszego kraju i pomódz im do zwycięskiego lotu, muszą te interesa na arenie sejmowej znaleźć liczebnie zawodową reprezentację, odpowiadającą nie tylko stanowi obecnej chwili ale i uzasadnionym potrzebom rozwoju. Właśnie teraz, w epoce powszechnego głosowania do Rady państwa, spoczywa na naszym Sejmie cały ciężar pieczy nad kulturalnymi i gospodarczymi interesami Galicyi.

Handel nasz i przemysł, którego interesa nie zawsze idą równoległe z interesami innych krajów koronnych, spoglądają też na nowy Sejm z nadzieją, że w wydatniejszej niż dotychczas mierze znajdą tam chętne zrozumienie swych potrzeb i czynną życzliwość w ich traktowaniu.

Gdy tedy Wysoki Sejm przystępuje do odnowienia i zmodernizowania zasad swej organizacyi, sądzą krajowe Izby, iż działają w myśl dobra publicznego, jeżeli te argumenty, przemawiające za wydatnem powiększeniem mandatów poselskich Izbom przyznać się mających, poddają pod światła rozwałę meżów, w których ręce Sejm złożył wypracowanie nowej ordynacyi wyborczej“.

**IZBA
HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.**

SPRAWOZDANIE
z publicznego posiedzenia
IZBY HANDLOWEJ i PRZEMYSŁOWEJ w KRAKOWIE
z dnia 18 czerwca 1907 roku.

TREŚĆ.

I.

**Sprawozdanie z czynności biura za czas
od ostatniego posiedzenia.**

1. **Sprawy bieżące.** Str. 153.
2. **Karty legitymacyjne.** Str. 153.
3. **Marki ochronne.** Str. 153.
4. **Wzory przemysłowe.** Str. 153.
5. **Poświadczenia stosowności cen.** Str. 153.
6. **Ulgi podatkowe i celne.** Str. 153.
7. **Adresy firm.** Str. 154.
8. **Ogłoszenia dostaw i sprzedaży.** Str. 154.

II.

Wybory.

9. **Rada komercyjna przy Muzeum handlowem.** Str. 155.

III.

Komunikacje.

10. **Sprawozdanie z ostatniej sesji państwowej Rady kolejowej.** Str. 155.
11. **Opłaty transportowe na niemieckich drogach wodnych.** Str. 157.
12. **Połączenie samochodowe Krakowa z Myślenicami** Str. 159.
13. **Połączenia pocztowe z Wiedniem.** Str. 160.
14. **Telefon w inspektoracie przemysłowym.** Str. 161.

IV.

Sprawy przemysłowe.

15. **Rada przyboczna dla drobnego przemysłu.** Str. 161.
16. **Spoczynek niedzielny w przemyśle rzeźniczym i miasarskim.** Str. 166.
17. **Rękodzieła wykonywane zwyczajnie przez kobiety.** Str. 168.
18. **Specjalizacja rękodzieł, wyliczonych w § 1. p. 53 noweli do ustawy przemysłowej.** Str. 169.
19. **Stowarzyszenie przemysłowe handlarzy ryb w Krakowie.** Str. 170.
20. **Charakter przemysłowy przykrawania skór.** Str. 170.
21. **Dowód uzdolnienia w przemysłach handlowych.** Str. 171.

V.

22. **Upoważnienie prezydium na czas feryi wakacyjnych.** Str. 172.

VI.

23. **Wniosek r. Mandla w sprawie konfiskaty mięsa galicyjskiego.** Str. 173.
-

Sprawozdanie z czynności biura za czas od ostatniego posiedzenia.

1. Sprawy bieżące.

W czasie od ostatniej sesji do dnia 18. czerwca 1907 r. załatwiono 1120 aktów, które pociągnęły za sobą potrzebę wysłania 1022 pism do władz i stron.

2. Karty legitymacyjne.

Kart legitymacyjnych dla agentów podróżujących wydano 9, a mianowicie: po dwie na towary bławatne, na towary norymberskie i papierowe, po jednej na cukierki, towary szklane i szczotki.

3. Marki ochronne.

Mark ochronnych zaprotokołowano 6, a mianowicie: 3 na soki i marmolady, 2 na cukierki, 1 na wódki.

4. Wzory przemysłowe.

Wzorów przemysłowych zgłoszono 5, z czego 2 na wozy do wywożenia popiołu, 1 na opakowanie cukierków, 1 na wyroby z blachy oraz 1 na środki lecznicze.

5. Poświadczenia stosowności cen.

Władzom wojskowym i cywilnym wydano 8 poświadczeń stosowności cen.

6. Ulgi podatkowe i celne.

Wydano 4 opinie w sprawie uwolnienia od podatku spożywczego benzyny, 2 opinie w sprawie uwolnienia spirytusu oraz 6 opinii w sprawie uwolnienia od cła odpadków kości do wyrobu mąki kościanej.

7. Adresy firm.

Władzom oraz stronom prywatnym podano adresy:

fabryk drewnianych chodaków,

„ oleju anyżkowego,

„ papieru,

„ worków,

„ klepek,

„ okuć ozdobnych,

„ białka suszonego,

„ konserw rybnych,

handli drzewa,

„ gipsu,

„ jelit,

„ piwa flaszkowego,

„ zabawek,

czasopism,

księgarń,

biur adresowych,

aptek,

drogueryi,

młynów,

rzeźników i masarzy,

zastępców dla sprzedaży automobilów,

kopalni olejów ziemnych,

eksporterów maku i soczewicy.

8. Ogłoszenia dostaw i sprzedaży.

Ogłoszono w dziennikach rozpisanie sprzedaży starych materiałów kolejowych, sprzedaży odpadków menaży wojskowej, wykonanie robót koło placu ćwiczeń wojskowych.

Posiedzeń komisyjnych odbyła Izba 7, a mianowicie: 2 posiedzenia komisji kolejowej, 2 komisji koncesyjnej oraz 3 komisji połączonych sekcji.

Przewodniczący konstatuje komplet w obecności komisarza rządowego i radcy dworu dr. Adama Fedorowicza i otwiera posiedzenie o godzinie 4 po południu.

II.

Wybory.

9. Rada komercyalna przy Muzeum handlowem.

Dyrekcya austriackiego Muzeum handlowego zaprosiła Izbę do wyboru zastępcy w przyboocznej Radzie komercyalnej przy c. k. austriackiem Muzeum handlowem we Wiedniu.

Dyrekcya Muzeum wyraziła przytem życzenie, aby w interesie należytego funkcjonowania Rady przyboocznej delegowaną została osobistość, obeznana ze stosunkami eksportu poza granicę monarchii.

Na wniosek komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych, wydelegowała Izba p. Leopolda Pilzera, współwłaściciela firmy „Rudolf Weill i S-ka“, Dyrektora Tow. Akc. zjednoczonych austriackich fabryk mebli giętych „Mundus“ we Wiedniu.

III.

Komunikacje.

10. Sprawozdanie z ostatniej sesji państwowej Rady kolejowej.

R. Bernard Wachtel w obszernem przemówieniu zdaje sprawę z obrad ogólnej sekcji państwowej Rady kolejowej.

Największą doniosłość posiada dla Krakowa bezwątpienia sprawa budowy nowego dworca kolejowego. Zgłoszony w tym przedmiocie wniosek delegatów Izby krakowskiej, spotkał się zarówno na komisji jak i na pełnej Radzie kolejowej z życzliwym przyjęciem.

Drugą ważną sprawą, nad którą się sekcya ogólna zastanawiała, była kwestya upaństwowienia kolei lokalnych, poruszona we formie wniosku nagłego przez jednego z członków.

Ze względu na brak przygotowanego poprzednio materiału i zasadniczą doniosłość tej kwestyi dla całego ruchu kolejowego Przedlitawii, zadecydowała Rada kolejowa, aby sprawę poddać gruntownym studjom i przedstawić rezultat następnemu posiedzeniu Rady kolejowej.

Na uwagę zasługuje w dalszym ciągu zakomunikowana przez ministerstwo kolei wiadomość, iż na rok 1907 i 1908 zamówiono dla kolei państwowych 6,000 wagonów towarowych.

Prezydent Izby p. Maurycy Dattner omawia jako drugi delegat Izby do państwowej Rady kolejowej, szereg kwestyi komercyalnych, poruszonych na ostatniej sesyi.

Z rozmaitych stron pojawiły się wnioski, domagające się przerachowania taryf kolei północnej także i poza Wiedeń. Postulat ten nie znajdzie jednak urzeczywistnienia przedewszystkiem ze względów fiskalnych. Przerachowanie taryf poza Wiedeń zawiera jednak groźne dla nas niebezpieczeństwo. Konkurenci nasi bowiem, a w pierwszym rzędzie Węgrzy, skorzystaliby z tych niskich taryf i ze znacznego ułatwienia w imporcie.

Zauważyć należy, że ministerstwo kolei żelaznych przychyła się do naszego zapatrywania, iż wszystkie sprawy ruchu osobowego i towarowego kolei północnej tworzą jeden kompleks, który musi być w całości załatwiony. W myśl przyrzeczenia czynników decydujących, mają być wszystkie te zmiany przeprowadzone do 1. stycznia 1908.

W sprawie dość znacznego podwyższenia taryf na drzewo, idące w ruchu eksportowym z Galicyi, zapadła była niekorzystna dla naszych interesów decyzja. Ministerstwo kolei zwołało bowiem ankietę, w skład której weszły przeważnie osoby nieinteresowane w eksporcie drzewa z Galicyi. Członkowie tej ankiety oświadczyli się też z wyjątkiem jednego głosu za podwyższeniem taryf.

Zachowanie się ministerstwa kolei zostaje w sprzeczności z uchwałą, powziętą przez Radę kolejową za czasów ministra Witteka. W myśl ówczesnej uchwały mają

być przy każdej zmianie taryf słuchani poszczególni członkowie Rady kolejowej, interesowani w tej sprawie.

Mówca zgłosił tedy wniosek nagły wraz z posłem Battaglią, a nadto zainterpelował ministerstwo kolei, które bez przyczyny odstąpiło od dotychczasowej praktyki.

Akcya ta odniosła pożądany skutek, gdyż zreasumowano uchwałę pierwotnej ankiety i zwołano na 20 b. m. nową ankietę, złożoną z osób interesowanych faktycznie w eksporcie drzewa.

Zgłoszono dalej wniosek, żądający zastosowania taryfy wyjątkowej VI, zapewniającej o 50% tańszy przewóz materiałów do budowy nowych fabryk także i na liniach kolei północnej i rozszerzenia tej niżki na przedsiębiorstwa górnicze.

Sprawa ta, podobnie jak i sprawa rewizyi i udogodnienia warunków, które obowiązują przy zakładaniu nowych torów kolejowych, mają widoki powodzenia.

Sprawozdanie delegata przyjmuje Izba jednogłośnie do wiadomości.

11. Opłaty transportowe na niemieckich drogach wodnych.

Od dłuższego szeregu lat stała się w Niemczech aktualną sprawą obłożenia opłatami transportowymi naturalnych dróg wodnych. Kwestya ta posiada pierwszorzędą doniosłość także i dla interesów austryackich, a w niemałym stopniu dotyczy Galicyi, dla której szczególnie Łaba stanowi najbliższą drogę do otwartego morza.

Przeciwno zamiarowi Prus ustanowienia opłat dla transportu wodnego, zwróciły się już w r. 1903 inne państwa związkowe Niemiec, a protesty te znalazły dobitne echo na zgromadzeniach interesentów austryackich.

Przeciwnicy opłat opierają się na art. I. układu z 22. czerwca 1870, zawartego pomiędzy związkiem północnoniemieckim i Austryą. Paragraf ten zastrzega państwu kontraktującemu prawo swobodnego korzystania z żeglugi śródlądowej, która nie może być obciążoną żadnymi opłatami.

Agitacja niemieckich kół agrarnych i chęć utrudnienia importu austriackiego w granice cesarstwa spowodowały, że rząd pruski podjął w bieżącym roku na nowo myśl wprowadzenia opłat transportowych na niemieckich rzekach.

W pierwszym rządzie zajęła się sprawą tą Izba liberzecka, która w obszernem i dokładnie umotywowanem podaniu zwróciła uwagę rządu austriackiego na zamiary Prus i domagała się od ministerstwa handlu, aby z całą energią stanęło na straży zagwarantowanej traktatem państwowym wolności transportowej.

Memoryał Izby liberzeckiej stwierdza, że ruch przedładowczy w austriackich portach nad Łabą przewyższa znacznie cyfry jedyne go portu morskiego Austrii, jakim jest Tryest. Pomiedzy towarami spławianymi w dół Łabą, zajmuje ważne miejsce drzewo w ilości rocznej blisko miliona cetnarów metrycznych i nafta, spławiana w ilości około $\frac{1}{2}$ miliona cetnarów metrycznych. Śmiało przyjąć można, że bardzo znaczna część tych transportów pochodzi z Galicyi względnie z Bukowiny.

Zamiary rządu pruskiego zawierają tedy groźne niebezpieczeństwo także i dla interesów gospodarczych okręgu Izby. Ustanowienie opłat transportowych na niemieckich rzekach spławnych, równałoby się zdaniem Izby liberzeckiej groźnemu opasaniu Monarchii i sztucznemu odcięciu jej od wielkich szlaków międzynarodowego ruchu wodnego. Już samo dopuszczenie zasady opodatkowania transportu rzeczno go, oddaje w ręce konkurencyi sąsiedniego państwa znakomitą broń zarówno w walce o zagraniczne miejsca zbytu, jak i przy zaspakajaniu potrzeb państwa niemieckiego.

Ze stanowiska interesów transportowych swego okręgu, uchwaliła tedy Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie na podstawie referatu p. r. Zygmunta Rescha, przyłączyć się w pełnej mierze do żądania Izby liberzeckiej i wystąpić w ministerstwie handlu z przedstawieniem podobnej treści. Izba podniosła przy tej sposobności, że

bardzo znaczna część eksportu zachodnio-galicyskiego w pierwszym rzędzie drzewo, nafta, zboże, owoce strączkowe i i., obiera drogę przez rzekę Łabę i może być utrzymaną jedynie w razie wolności przewozu na tej rzece.

W niemniejszym stopniu korzysta zachodnia Galicya z Łaby przy sprowadzaniu licznych półfabrykatów i płodów surowych tak, iż zmiana dzisiejszego stanu rzeczy naraziłaby na znaczne szkody interesy gospodarcze tutejszego okręgu.

Z chwilą wprowadzenia opłat transportowych na Łabie stworzonym zostaje nadto dla rządu niemieckiego prejudykat na przyszłość i zachodzi obawa, iż mimo prawno-państwowych wątpliwości, Prusy kroczyć będą dalej na raz obranej drodze. Podobny los mógłby wówczas spotkać żegluga, rozwijającą się w ostatnich czasach na Odrze i Wiśle, a zarządzenie takie musiałyby podciąć wywóz węgla, drzewa i wielu innych produktów surowych.

Stosownie do wniosku komisji dla spraw komunikacji kolejowych i wodnych, wystąpiła Izba w c. k. ministerstwie handlu z energicznym poparciem przedstawionych przez Izbę liberzecką postulatów i domagała się, aby rząd austriacki wszelkimi środkami starał się o zatrzymanie dzisiejszego stanu.

12. Połączenie samochodowe Krakowa z Myślenicami.

Czynniki lokalne z Myślenic wniosły były swego czasu do c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów dla Galicyi we Lwowie prośbę o wprowadzenie połączeń automobilowych na liniach: Kraków - Myślenice, Myślenice - Chabówka, Myślenice - Kalwarya oraz Myślenice - Bochnia i zwróciły się do Izby o poparcie tego kroku.

Izba po zbadaniu projektów poleciła uwadze Dyrekcyi przedewszystkiem linię Kraków - Myślenice, której wprowadzenie jest istotnie nieodzownem i odpowiada bardzo żywo odczutej potrzebie ruchu osobowego i pocztowo-

wego pomiędzy Krakowem a Myślenicami. Linie inne, acz niemniej potrzebne i pożyteczne, należałoby zdaniem Izby na razie odroczyć dopóki linia Kraków - Myślenice nie będzie w normalnym ruchu.

Myślenice są nietylko ogniskiem dość żywego handlu i przemysłu, że tylko wymienimy silnie rozwinięty tamtejszy drobny handel oraz wcale poważny przemysł kapeluszniczy, ale są także letniem miejscem pobytu, które coraz bardziej jest uczęszczane. Myślenice wobec tego istotnie odczuwają potrzebę dogodnego połączenia osobowego i pocztowego z Krakowem, którego obecnie brak.

Linia automobilowo-pocztowa Kraków-Myślenice miałyby także do obsługi miejscowość Sułkowice, w której znajduje się c. k. państwowa szkoła dla przemysłu żelaznego, oraz przemysł kowalski, zatrudniający przeszło 600 osób i utrzymujący bardzo rozgałęzione stosunki handlowe.

Za wprowadzeniem ruchu automobilowego przemawia oprócz istotnie piekającej potrzeby także jeszcze i ta okoliczność, że połączenie to da się wskutek bardzo dobrej drogi bez wszelkich trudności uskutecznić.

13. Połączenia pocztowe z Wiedniem.

Szereg najpoważniejszych przedsiębiorstw przemysłowych z okolicy Gorlic i Jasła zwrócił się do Izby z prośbą o poparcie zbiorowego podania, wniesionego do Dyrekcyi kolei państwowych w Krakowie pod dniem 15. kwietnia 1907 r. w sprawie ulepszenia połączeń pocztowych z Wiedniem.

Jedyne dogodne połączenie pocztowe dla tych okolic uskutecznione być może pociągiem osobowym, odchodzącym z Chyrowa o godzinie 12.45 w południe, który o godzinie 6.25 przyjeżdża do Stróż i w razie normalnego przyjazdu do Tarnowa o godzinie 7.48, łączy się z odchodzącym do Wiednia o godzinie 8.08 pociągiem pospiesznym (przyjazd do Wiednia o godzinie 6.15 rano).

W razie spóźnienia tego pociągu, może być poczta

przewiezioną dopiero następnym pociągiem, przybywającym do Wiednia popołudniu.

Galicyski przemysł naftowy pozostaje w najściślejszym związku gospodarczym z centralnymi organizacjami we Wiedniu, i tamtejszymi zakładami finansowymi tak, że warunkiem należytego rozwoju tej doniosłej gałęzi przemysłu, jest istnienie dogodnych połączeń pocztowych z Wiedniem.

Izba poleciła jaknajgoręcej tę prośbę interesowanych przemysłów i wyraziła życzenie, aby Dyrekcya kolei państwowych zwróciła szczególną uwagę na regularny przyjazd wspomnianego pociągu do Tarnowa, aby zawsze umożliwionem było przenoszenie poczty w Tarnowie do pociągu pospiesznego Nr. 4 i komunikacya z Wiedniem nie doznawała niepotrzebnej zwłoki.

14. Telefon w inspektoracie przemysłowym.

W lokalu urzędowym c. k. Inspektora przemysłowego w Krakowie brak jest dotąd połączenia telefonicznego. Okoliczność ta pociąga za sobą znaczne niewygody dla stron interesowanych. Właściciele wzgl. funkcjonaryusze przedsiębiorstw przemysłowych w Krakowie i najbliższej okolicy, zmuszeni są stykać się dość często z inspektorem przemysłowym. Wobec braku telefonu dadzą się wszelkie tego rodzaju sprawy załatwić albo w drodze pisemnej, albo przez udanie się do biura inspektora.

Interesenci narażeni są wskutek tego na znaczną stratę czasu i doznają opóźnień w załatwieniu bieżących interesów.

Na kilkakrotne zażalenia interesowanych przemysłowców, wystąpiła Izba w c. k. ministerstwie handlu z żądaniem, aby biuro inspektora przemysłowego w Krakowie zaopatrzone zostało w aparat telefoniczny.

VI.

Sprawy przemysłowe.

15. Rada przyboczna dla drobnego przemysłu.

Według doniesienia Namiestnictwa we Lwowie zamierza minister handlu wprowadzić w życie przyboczną

Radę dla drobnego przemysłu z siedzibą we Wiedniu, której organizacja opierać się ma na wzorze państwowej Rady przemysłowej.

Projekt statutu Rady nadesłało Namiestnictwo Izbie z wezwaniem do wydania opinii odnośnie do treści samego statutu, ilości mandatów, zastrzedz się mających dla Galicyi, wreszcie korporacyi przemysłowych, którymby należało nadać prawo wyboru zastępcy do Rady.

Statut przybocznej Rady przemysłowej dla drobnego przemysłu (Gewerberat) musi być rozpatrywanym ze stanowiska ogólnego, oraz ze stanowiska specjalnych żądań kraju.

Ze stanowiska ogólnego nie można przeoczyć w projekcie ministerstwa handlu pewnej pobieżności i niedokładności, sprawiającej, że poszczególne postanowienia statutu ze sobą się nie łączą i że zakres działania, tak podmiotowy co do składu rady, jak i przedmiotowy co do spraw jej przekazanych – nie jest ściśle określony i pod pewnym względem nawet pełen sprzeczności.

1) Wedle § 1 ma „Gewerberat“ być organem doradczym ministerstwa handlu we wszystkich sprawach dotyczących małego przemysłu i małego handlu, „Kleingewerbe“ i „Kleinhandel“.

Otóż przedewszystkiem pojęcia „Kleingewerbe“ i „Kleinhandel“ nie są dotychczas ustawowo określone. Rozporządzenie zaś, które jak obecne, opiera się na ustawie przemysłowej, nie powinno operować pojęciami prawnymi, ustawie tej nieznanymi. Istotnie nie wie się, co właściwie rozumie ministerstwo pod wyrażeniem „Kleingewerbe“. Czy wszelką małą produkcję, a więc drobną produkcję rękodzielniczą, drobną produkcję przemysłów wolnych oraz drobną produkcję przemysłu domowego, czy też tylko produkcję przemysłów rękodzielniczych, bez względu na jej rozmiary?

2) Dalszą kwestyą zasadniczego znaczenia byłoby ustalenie granicy, przy której to „Kleingewerbe“ się kończy.

O ile pojęcie przemysłu wielkiego, prowadzonego fabrycznie, jest ustawowo określone i przedstawia pod wzglę-

dem prawnym i administracyjnym twór zupełnie wyodrębniony, o tyle pojęcie „Kleingewerbe“ jest zgoła mgliste i nieuchwytnie. Wchodzą tu w grę i różnice terytorjalne. Niejeden zakład, wykonywujący przemysł rękodzielniczy przy użyciu maszyn, n. p. stolarstwo, może u nas podpadać pod pojęcie przemysłu większego, gdzieindziej zaś n. p. we Wiedniu, zawsze jeszcze będzie zaliczanym do rzemiosł.

3) Również zupełnie nieokreślone i niejasne jest pojęcie „Kleinhandel“. Tutaj zupełnie się nie wie, gdzie się mały handel rozpoczyna, a gdzie wielki kończy.

Ten brak ścisłego określenia przy pojęciach § 1. jest nie tylko wielką wadą ze stanowiska techniki legislacyjnej ale niewątpliwie doprowadzi także do ciągłych kolizyj kompetencyjnych pomiędzy nowym „Gewerberat“ a Radą przemysłową (Industrierat) i Izbami handlowymi i przemysłowymi.

4) Projekt w § 1. pod „Kleingewerbe“ rozumie widośnie w przeciwstawieniu do „Kleinhandel“ małe przemysły produkcyjne, gdy przeciwnie § 4. różnicy tej nie czyni. Nie wie się więc, czy mali kupcy mają prawo wybieralności do Rady.

Nadto w myśl projektu (§ 2), sekcya pierwsza powołaną jest do obrad nad legislacyjnymi, administracyjnymi i organizacyjnymi sprawami małego przemysłu. Skoro zaś sekcya druga obejmuje t. z. obecną „Gewerbeförderung“, a więc sprawę całkiem inną, zachodzi pytanie, gdzie właściwie pomieszczone zostaną sprawy małego handlu.

Współdziałanie reprezentantów małego przemysłu i małego handlu napotyka także na bardzo poważne utrudnienia z powodu rzeczowej sprzeczności interesów, podsycanej jeszcze społecznym i towarzyskim antagonizmem pomiędzy tymi zawodami.

Jeżeli „Rada“ nie ma trudnić się wyłącznie tylko sprawami rzemiosła, należałoby zdaniem Izby, wziąć pod rozwagę utworzenie osobnej sekcji lub oddziału, specjalnie sprawom małego handlu poświęconej.

5) Na postanowienia § 4. projektu ani ze stanowiska ogólnego, ani z punktu widzenia interesów krajowych zgo-

dzić się nie można. Wedle § 4. Rada dla małego przemysłu składać się ma z 34 członków wybranych przez stowarzyszenia i korporacje rękodzielnicze, oraz z 34 członków, zamianowanych przez rząd.

Izby handlowe i przemysłowe, które w myśl ustawy z r. 1868 są powołane do strzeżenia interesów handlu i przemysłu, są w zupełności od współdziałania w Radzie tej wykluczone. To nie tylko nie odpowiada postanowieniom ustawy organizacyjnej o Izbach handlowych, której żadne rozporządzenie ministeryalne zmienić nie jest w stanie, ale także istniejącym potrzebom i stosunkom faktycznym. Sprzeciwia się to też dotychczasowej ustawowej praktyce, wedle której Izbom we wszystkich ciałach doradczych, zajmujących się handlem lub przemysłem (Rada przemysłowa, Rada kolejowa, Rada cłowa i t. p.) przyznawaną bywa należna im reprezentacja.

W porozumieniu tedy z innymi Izbami austriackimi proponujemy uzupełnienie § 4. w ten sposób, iż Rada przemysłowa składać się ma ze 100 członków, z których 36 obierają Izby, 36 stowarzyszenia, a 28 mianuje rząd. Z Izb handlowych, wysyłają Izby we Wiedniu, Gracu, Bernie, Pradze, Libercu, Lwowie i Krakowie po 2-ch delegatów, wszystkie zaś inne Izby austriackie po jednym reprezentancie.

6) Wkońcu nasuwają się bardzo poważne wątpliwości z powodu ograniczenia obieralności, zawartego w § 4. (ustęp przedostatni) tylko na owe osoby, które faktycznie mały przemysł, względnie mały handel wykonywują.

Cały rozwój ruchu przemysłowego, czy to pod względem gospodarczym (ekonomiczna i kredytowa polityka stanu średniego, kooperatywa), czy też pod względem technicznym (techniczne zmodernizowanie małego przemysłu, nauka zawodowa, popieranie przemysłu) nie czerpie bowiem swego źródła ze sfer bezpośrednio interesowanych, od rękodzielników i małych kupców. Te idee i metody zostały dopiero przez warstwy gospodarczo i intelektualnie wyżej stojące wniesione do małego przemysłu, względnie do małego handlu, często nawet mimo oporu płynącego z nieznamomości rzeczy i tępej rutyny.

Wykluczenie wszystkich, którzy nie trudnią się osobiście małym przemysłem albo małym handlem, od prac nad organizacją i legislacją dotyczącą tych zawodów, odbija się niewątpliwie bardzo ujemnie na działalności projektowanej przez ministerstwo handlu instytucji i uczyni ją mało odporną wobec centralnej biurokracji.

Rzeczą jest jasną, że można być bardzo tegim rękodzielnikiem albo bardzo zapobiegliwym kramarzem, a nie ogarniać okiem całości gospodarczych i społecznych interesów małego handlu lub przemysłu. Takie partykularne doświadczenia mogą wprost przeciwnie być podstawą zupełnie mylnych zdań o ogólnych kwestyach, dotyczących prawno-gospodarczej i politycznej organizacji małego przemysłu.

Ani rząd w nominacjach, ani Izby handlowe w wyborze, nie powinny być krępowane żadnymi innymi względami, jak tylko rzeczową kwalifikacją swych delegatów.

Nie ulega np. kwestyi, że kierownicy t. zw. instytutów dla popierania przemysłu, następnie osoby trudniące się finansową organizacją małego przemysłu lub handlu, mogłyby z wielkim pożytkiem w takiej Radzie znaleźć miejsce, a przecież w myśl ministeryjalnego projektu w zupełności byłyby z niej wykluczone.

7) Wobec smutnych doświadczeń, jakie porobił kraj co do procentowego udziału swych reprezentantów w rozmaitych politycznych, około ministerstwa handlu grupujących się ciałach doradczych, z prawdziwem zadowoleniem i wdzięcznością powitać należy mocą Namiestnictwa, aby zastrzeżono z góry dla kraju pewną ilość członków w przyszłej Radzie.

Izba sądzi, że tak w klasie wychodzącej z wyboru korporacji przemysłowych, jak i w klasie członków mianowanych przez rząd, Galicyi, ze względu na jej obszar, ogólną liczbę ludności, jakoteż w końcu ze względu na to, że mały przemysł u nas wobec słabego rozwoju przemysłu fabrycznej daleko ważniejszą odgrywa rolę pod względem

gospodarczym, aniżeli to ma miejsce w innych krajach, — należy się $\frac{1}{5}$ członków z tych klas.

8) Co do udziału narodowości należy się liczyć z faktem, że ludność ruska w bardzo nieznacznej tylko mierze trudni się małym rękodziełem i małym handlem.

9) Odnośnie do innych zapytań, zawartych w piśmie Namiestnictwa, sądzimy, że odpowiedzi tak długo nie można będzie udzielić, jak długo nie będzie rozstrzygniętą zasadnicza kwestya co do ilości członków Rady, co do grup, z których członkowie mają pochodzić, oraz co do ich wybieralności.

Od uprzedniego rozstrzygnięcia tych kwestyi zależy odpowiedź na pytanie, które gałęzie drobnego przemysłu i drobnego handlu, które korporacye przemysłowe, jakoteż które osoby byłoby najodpowiedniej do przyszłej Rady powołać.

10) W końcu zauważyć należy, iż ze stanowiska interesów krajowych ustęp drugi §-u 2. nasuwa bardzo poważne wątpliwości.

Skład i sposób funkcyonowania t. zw. „Gewerbe-förderungsbeiratu“ w bardzo małym bowiem dotychczas stopniu uwzględnia potrzeby kraju, na co podpisana Izba już niejednokrotnie wprost zwracała uwagę c. k. ministerstwa handlu.

Byłoby rzeczą ze wszechmiar pożądaną, aby i statut tego „Gewerbe-förderungsbeiratu“ stanowiącego drugą sekcycę „Gewerberatu“ obecnie uległ radykalnej zmianie. W pierwszej linii co do zapewnienia Galicyi odpowiedniej ilości członków, z czemby także musiała iść w parze zmiana zasad w rozdziale funduszków państwowych na cele popierania małego przemysłu, z którychto funduszków kraj teraz korzystać może tylko w nieproporcjonalnie słabym stosunku.

16. Spoczynek niedzielny w przemyśle rzeźniczym i masarskim.

Pomocnicy i czeladnicy masarscy w Krakowie, wnieśli do namiestnictwa prośbę o zmianę dotychczas obowiąz-

zującego rozporządzenia o odpoczynku niedzielnym z dnia 26. października 1905, N. 114 Dz. ust. i rozp. krajowych, a w szczególności o wyłączenie rzeźników, masarzy i trudniących się wyrobem kielbas z kategorii przemysłów wymienionych w §. 1 punkt 3 i 4 powołanego rozporządzenia, co do których praca w niedzielę jest dozwolona, — (co do rzeźników przy wyrębie i sprzedaży do godz. 11 rano, — a co do masarzy i trudniących się wyrobem kielbas przy wyrobie do godz. 10 rano, a przy sprzedaży od godz. 7 do 11 przedpołudniem), i o zaprowadzenie zupełnego odpoczynku niedzielnego w tych kategoriach przemysłu.

Magistrat m. Krakowa zwrócił się do Izby o wydanie opinii, czy prośba ta ze względu na stosunki miejscowe, a w szczególności na potrzebę odpoczynku niedzielnego w przemyśle rzeźniczym i masarskim jakoteż ze względu na potrzeby ludności — jest uzasadniona.

Po przesłuchaniu cechu rzeźników i masarzy uchwalono odpowiedzieć, że Izba uznaje żądanie współpracowników rzeźniczych i masarskich w Krakowie o zaprowadzenie całodziennego odpoczynku niedzielnego jako zupełnie uzasadnione.

Przy uregulowaniu tej kwestyi należy jednak mieć wzgląd na interesy rzeźników i masarzy wyznania izraelskiego, jakoteż licznego zastępu ich pomocników i czeladników. Dla rękodzielników żydowskich tej gałęzi nie zachodzi zupełnie potrzeba wstrzymywania się od kilkugodzinnej pracy w niedzielę, wobec okoliczności, iż tak przemysłowcy sami, jakoteż ich personal oddają się spoczynkowi od piątku wieczorem do soboty wieczorem.

Z drugiej strony kolidowałyby takie unormowanie godzin odpoczynku niedzielnego także z interesami publiczności konsumującej, gdyż rzeźnicy, a zwłaszcza masarze żydowscy, wobec wstrzymywania się od pracy przez dzień sobotni, nie byłiby w stanie mieć wieczorem świeżego towaru na sprzedaż.

Izba sądzi tedy, iż należałoby w uwzględnieniu stosunków faktycznych, pozostawić dla rzeźników i masarzy, zamieszkałych w dzielnicach VII i VIII, dotychczasowe normy odpoczynku niedzielnego, podczas gdy rzeźnicy i masarze innych dzielnic mogliby korzystać z całonocnego odpoczynku niedzielnego, stosownie do żądania czeladzi rzeźniczej i masarskiej.

17. Rękodzieła wykonywane zwyczajnie przez kobiety.

W myśl § 14. d. ustawy z dnia 5. lutego 1907 Dz. p. p. L. 26. mogą kobiety przy zgłaszaniu przemysłów rękodzielniczych, wykonywanych zwyczajnie przez kobiety, dostarczyć dowodu uzdolnienia także i w inny sposób, niż to z reguły przepisuje ustawa przemysłowa. Uznanie takiego dowodu uzdolnienia pozostawione jest wolnej ocenie władzy przemysłowej.

Przemysły rękodzielnicze, podpadające pod powyższy przepis, oznaczyć ma ministerstwo handlu w drodze rozporządzenia, po przesłuchaniu Izby handlowej i przemysłowej.

W Galicyi zachodniej wykonywują kobiety pospolicie następujące zawody rękodzielnicze w charakterze samodzielnych przemysłowców:

- 1) Modniarstwo,
- 2) Wyrób kapeluszy damskich,
- 3) „ sztucznych kwiatów,
- 4) Hafciarstwo,
- 5) Koszykarstwo,
- 6) Pemakerstwo.

Po mniejszych miejscowościach uprawiają kobiety nadto:

- 1) Piekarnictwo,
- 2) Masarstwo,
- 3) Wyrób cukierków i pierników, (tu występują jednak rzadko w roli samodzielnych przedsiębiorczyń).

W końcu podnieść należy, że w okręgu tutejszej Izby zatrudnione są kobiety w znacznej ilości jako pomocnice przemysłowe w następujących rękodzielnach:

- 1) Introligatorstwo,
- 2) Szewstwo,
- 3) Cholewkarstwo,
- 4) Wyroby galanteryjne i skórzane,
- 5) Rękawicznictwo.

Samodzielne prowadzenie przez kobietę takiego przedsiębiorstwa spotykane jest stosunkowo bardzo rzadko.

18. Specjalizacja rękodzieł, wyliczonych w § 1. p. 53. noweli do ustawy przemysłowej.

Paragraf 1. ust. z dnia 5. lutego 1907 Dz. p. p. Nr. 26., obejmuje spis przemysłów rękodzielniczych, podzielonych na 54 grup. Ust. 4. tegoż paragrafu upoważnia Ministra handlu do przeprowadzania zmian w tych grupach.

Dla przemysłów podpadających pod jedną grupę wystarcza dowód uzdolnienia, uzyskany dla jednego z wyliczonych w niej rękodzieł. Rozdzielenie tedy pod jedną grupą umieszczonych przemysłów powoduje, że czynności te uważane są jako przemysły odrębne, a dowód uzdolnienia dostarczony być musi oddzielnie dla każdego z nich.

Punkt 53. § 1. obejmuje pod jedną grupą pokostników, lakierników, malarzy pokojowych i szyldowych, pozłotników i sztafirerów. W obrębie miasta Wiednia uważane są te przemysły jako wyliczone pod odrębnymi punktami i wymagany jest dla każdego z nich oddzielny dowód uzdolnienia.

Namiestnictwo we Lwowie, wezwało Izbę o wydanie opinii, czy i dla których miast zachodniej Galicyi należałoby przeprowadzić specjalizację odnośnych rękodzieł.

Zgodnie z opinią stowarzyszenia przemysłowego, oświadczyła się Izba za utrzymaniem dla Krakowa specjalizacji trzech grup rękodzielniczych, która znalazła także wyraz w istniejących w Krakowie trzech odrębnych stowarzyszeniach przemysłowych.

Są to mianowicie rękodzieła:

- a) pokostników i lakierników,
- b) malarzy pokojowych i szyldowych,
- c) pozłotników i sztafirerów.

W Tarnowie należą rękodzielniczy wymienionych wyżej zawodów do jednego wspólnego stowarzyszenia i nie zachodzi przyczyna rozłączania ich na przyszłość.

19. Stowarzyszenie przemysłowe handlarzy ryb w Krakowie.

Na zapytanie Magistratu miasta Krakowa oświadczyła się Izba przeciw utworzeniu osobnego stowarzyszenia, do którego należeliby tylko handlarze ryb w Krakowie.

Pomijając bowiem względy ogólnej natury, przemawiające za utworzeniem jednolitego stowarzyszenia kupieckiego w Krakowie, należy jeszcze podnieść, że handlem ryb trudni się w Krakowie wedle przedłożonego wykazu 31 wzgl. 36 osób, o przeważnie bardzo małej sile podatkowej. Z wyjątkiem bowiem 3-ch handlarzy ryb, opłacających większy podatek, reszta opłaca podatek od 2 – 10 K.

Stowarzyszenie o takim składzie może z natury rzeczy dysponować tylko bardzo małymi środkami finansowymi i z góry byłoby skazanem na bezczynność.

Intenccje, które handlarzami ryb kierowały przy wniesieniu prośby o statut, nie dają się urzeczywistnić w ramach obowiązującej ustawy. Handel ryb jest bowiem przemysłem wolnym i zawiązanie stowarzyszenia, pomijając już kwestyę zasadniczą, nie jest w stanie nikogo powstrzymać od otworzenia sobie podobnego przedsiębiorstwa.

20. Charakter przemysłowy przykrawania skór.

W opinii udzielonej namiestnictwu we Lwowie, wyraziła Izba zapatrywanie, że samo przykrawanie skór połączone ze stębnowaniem, jest przemysłem wolnym, którego samodzielne wykonywanie nie wymaga dowodu uzdolnienia.

Przykrajane i zeszyte skóry tworzą t. zw. cholewki, artykuł masowego handlu, który niema żadnego związku z rękodzielnem szewskim.

21. Dowód uzdolnienia w przemysłach handlowych.

Artykuł III. ustawy z dnia 5. lutego 1907 Dz. p. p. Nr. 26. o zmianie i uzupełnieniu ust. przem., która to ustawa wchodzi w życie z dniem 16. sierpnia 1907, zawiera w ust. 4. postanowienie, wedle którego minister handlu może oznaczyć w drodze rozporządzenia termin wejścia w życie w Galicyi i w Bukowinie, lub w pojedynczych miejscowościach tych prowincyi, przepisów §§ 13. a i 38. ust. 3—6., o dowodzie uzdolnienia w przemysłach handlowych.

Ten specjalny przepis przyjęty został swego czasu do ustawy z inicjatywy galicyjskich i bukowińskich posłów do Rady państwa, ze względu na odrębne stosunki i urządzenia tych prowincyi i w uwzględnieniu potrzeb ludności wiejskiej.

Z brzmienia odnośnego postanowienia wynika, że uregulowanie terminów wejścia w życie powyższych norm, nastąpić może w sposób odmienny, wedle potrzeb i stosunków panujących w poszczególnych miejscowościach obydwóch prowincyi.

Organizacye drobnego kupiectwa większych miast innych prowincyi Austrii, wyraziły swego czasu solidarne życzenie, aby jak najrychlej skodyfikowano przepisy o dowodzie uzdolnienia w przemysłach handlowych.

Ministerstwo handlu wyraziło przypuszczenie, że podobny postulat może być objawiony także i przez kupiectwo osiadłe w większych miastach Galicyi.

Na odnośne polecenie ministra handlu zwróciło się c. k. namiestnictwo we Lwowie z zapytaniem do Izby, czy nie byłoby pożądanem wcześniejsze wprowadzenie przepisów o dowodzie uzdolnienia w przemysłach handlowych dla większych miast okręgu Izby.

Po przeprowadzeniu dochodzeń uchwalono odpowiedzieć namiestnictwu, że Izba na razie nie widzi możliwości wprowadzenia w swoim okręgu w życie przepisów § 13 a. i 38. ust. 3–6 noweli przemysłowej z dnia 16. lutego 1907 L. 26. Dz. p. p.

Jeżeli dowód uzdolnienia w przemysłach handlowych niema być tylko czczą formalnością, musi być opartym na rzeczywiście uzyskanem teoretycznem i praktycznem wykształceniu kupieckiem. To bowiem wykształcenie kupieckie stanowi rdzeń dowodu uzdolnienia. Znaną jest atoli rzeczą że w okręgu Izby, nie wyłączając samego miasta Krakowa, nawet nauka uzupełniająca handlowa dotychczas nie jest jeszcze w sposób przymusowy przeprowadzoną, mimo że odnośna ustawa obowiązuje od lat dwudziestu kilku.

Uczniowie handlowi nie mają też w okręgu tutejszym faktycznej możliwości nabycia chociażby początków owego wykształcenia, które każdemu kupcowi niezbędnie jest potrzebne, a które jest również ustawą przepisane.

Dalej jest faktem, że wobec zupełnego braku organizacji kupieckich (stowarzyszeń kupieckich), niema w kraju zgola żadnej ewidencji co do kontraktów nauki, czasu nauki oraz czasu praktyki w zawodzie handlowym, co również stanowi niezbędną premisę do wprowadzenia w życie dowodu uzdolnienia w przemyśle handlowym.

Dopóki te braki nie będą usunięte, nie może być zdaniem Izby meritum obecnej sprawy wzięte pod rozważę.

V.

22. Upoważnienie prezydium na czas feryi wakacyjnych.

Ze względu na przewidziany brak kompletu w ciągu miesięcy wakacyjnych, upoważniła Izba prezydium do samodzielnego załatwienia w czasie feryi wszystkich spraw ważniejszych, zastrzeżonych pełnemu posiedzeniu.

VI.

23. Wniosek r. Mandla w sprawie konfiskaty mięsa galicyjskiego.

R. Mandel donosi o wypadku konfiskaty 9.000 kg. mięsa, wysłanego z Galicyi do Wiednia i zauważa, że w myśl informacji dzienników, przyczyną zepsucia towaru było niedostarczenie odpowiedniej ilości lodu przez Dyrekcyę kolei.

Mowca zgłasza wniosek nagły, aby prezydyum zastosowało odpowiedni memoriał do Wydziału krajowego i namiestnictwa, celem obrony interesów galicyjskiego eksportu mięsa do Wiednia.

Po przeprowadzeniu dłuższej dyskusyi, w której podniesiono potrzebę dokładniejszego poinformowania się o faktycznych okolicznościach całej sprawy, uchwała Izba nagłość i treść wniosku.

**IZBA
HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.**

SPRAWOZDANIE
z publicznego posiedzenia
IZBY HANDLOWEJ i PRZEMYSŁOWEJ w KRAKOWIE
z dnia 8 października 1907 roku.

TREŚĆ.

I.

**Sprawozdanie z czynności biura za czas
od ostatniego posiedzenia.**

1. **Sprawy bieżące.** Str. 178.
2. **Karty legitymacyjne.** Str. 178.
3. **Marki ochronne.** Str. 178.
4. **Wzory przemysłowe.** Str. 178.
5. **Poświadczenia stosowności cen.** Str. 179.
6. **Ulgi podatkowe.** Str. 179.
7. **Ulgi cłowe.** Str. 179.
8. **Świadectwa pochodzenia.** Str. 179.
9. **Ulgi paszportowe.** Str. 179.
10. **Adresy firm.** Str. 179.
11. **Ogłoszenia dostaw i sprzedaży.** Str. 180.

II.

Sprawy osobiste i wybory.

12. **Wspomnienie pośmiertne.** Str. 180.
13. **Sędziowie fachowi dla Jasła.** Str. 180.
14. **Rzeczoznawcy dla komisyjnych rozpraw wojskowych.** Str. 181.
15. **Wybór zastępcy członka krajowej komisji podatku zarobkowego.** Str. 181.

III.

Komunikacje.**Sprawy kolejowe.**

16. **Obniżenie należitości stacyjnej dla drzewa opałowego.** Str. 182.
17. **Reaktywowanie taryfy wyjątkowej na cukier.** Str. 182.
18. **Statystyka ruchu towarowego między Galicyą a Czechami.** Str. 183.

Sprawy telegrafu i telefonu.

19. **Zaprowadzenie kart telegraficznych.** Str. 183.
20. **Utworzenie nowych stacyi telegraficznych.** Str. 184.
21. **Całodzienna służba telefoniczna i telegraficzna w Okocimie.** Str. 184.
22. **Całonocna służba telegraficzna w Tarnowie.** Str. 184.
23. **Połączenie telefoniczne Krakowa z Warszawą.** Str. 185.

Sprawy żegluzne.

24. **Port w Nadbrzeziu.** Str. 185.

IV.

Sprawy przemysłowe.

25. **Ustawowe unormowanie stosunków pracy domowej w konfekcyi odzieży, bielizny i obuwia.** Str. 190.
26. **Nocna praca kobiet i młodocianych robotników.** Str. 196.
27. **Używanie białego wzgl. żółtego fosforu przy wyrobie zapalek.** Str. 199.
28. **Spoczynek niedzielny przy wyrobie i sprzedaży napojów gorących.** Str. 201.
29. **Spoczynek niedzielny w przemyśle rzeźniczym i masarskim w mieście Podgórzu.** Str. 201.

Zakres uprawnień przemysłowych.

30. **Charakter przemysłowy szlifierstwa, wykonywanego w sposób wędrowny.** Str. 202.
31. **Charakter przemysłowy sprzedaży nafty** Str. 202.
32. **Charakter przemysłowy wyrobu woreczków papierowych.** Str. 204.
33. **Rozciągłość uprawnień handlu galanteryjnego.** Str. 204.
34. **Zakres uprawnień instalatora wodociągów** Str. 204.
35. **Reklamowanie refakcyi młynarskich.** Str. 204.

V.

Sprawy handlowe.

36. **Gremium kupieckie w Krakowie.** Str. 204.
37. **Uregulowanie handlu piwem we flaszkach** Str. 233.
38. **Okręgi inspektorów piwnic winnych w Galicyi.**
Str. 234.
39. **Ograniczenia w sprzedaży olejków eterycznych
i esencji wódczanych.** Str. 234.
40. **Propozycje na sędziów fachowych.** Str. 235.

Opinie w sprawach handlowych.

41. **Znaczenie terminu „puszki pół formatu“.** Str. 237.
42. **Znaczenie nazwy „Bazar“.** Str. 238.
43. **Charakter prawny duplikatu listu przewozowego.**
Str. 238.

VI.

Wystawy.

44. **Wystawa przemysłowo-rolnicza w Wadowicach.**
Str. 239.
-

Sprawozdanie z czynności biura za czas od ostatniego posiedzenia.

1. Sprawy bieżące.

W czasie od ostatniej sesji do dnia 8. października 1907 r. załatwiono 2255 aktów, które pociągnęły za sobą potrzebę wysłania 3582 pism do władz i stron.

2. Karty legitymacyjne.

Kart legitymacyjnych dla agentów podróżujących wydano 22, a mianowicie: 7 na towary bławatne, 1 na cholewki, 2 na cukierki, 1 na forniture, 2 na towary galanteryjne, 2 na kapelusze, 1 na modele maszyn mleczarskich, 1 na towary norymberskie, 1 na obuwie, 1 na przybory podróżne, 1 na ubrania, 2 na zegarki.

3. Marki ochronne.

Marki ochronnych zaprotokołowano 28, a mianowicie: 8 na bibułki do papierosów, 4 na wyroby chemiczne, 1 na cukry, 1 na cykoryę, 1 na konserwy, 3 na kosmetyki, 1 na mydła, 1 na papier, 1 na rum, 4 na środki lecznicze, 1 na wyroby druczane, 2 na zapaliki.

4. Wzory przemysłowe.

Wzorów przemysłowych zgłoszono 4, z czego 1 na wagi sprężynowe, 1 na wyroby mosiężne, 1 na krawatki, 1 na opakowania.

5. Poświadczenia stosowności cen.

Władzom wojskowym i cywilnym wydano 20 poświadczeń stosowności cen.

6. Ulgi podatkowe.

Wydano 8 opinii w sprawie uwolnienia od podatku spożywczego benzyny.

7. Ulgi cłowe.

Wydano 7 poświadczeń dla ulg cłowych przy sprowadzaniu maszyn z zagranicy.

8. Świadcstwa pochodzenia.

Świadcstw pochodzenia wydano 3 na towary wysyłane do Ameryki, Japonii i Rosyi.

9. Ulgi paszportowe.

Wydano 5 certyfikatów dla podróżujących do Rosyi, celem możności korzystania z ulg paszportowych.

10. Adresy firm.

Władzom oraz stronom prywatnym podano adresy:
fabryk bibulek,

„ masy drzewnej i tekturowej,

„ sakiewek skórzanych,

„ wody sodowej,

eksporterów drzewa kopalnianego,

handlarzy drzewa bukowego,

„ „ sosnowego,

„ guzików rogowych,

„ jabłek,

„ nafty,

„ owoców strączkowych,

„ siana i słomy,

introligatorów,

kamieniołomów,

masarzy i rzeźników,
mleczarni,
pralni,
rafineryi spiritusu.

11. Ogłoszenia dostaw i sprzedaży.

Ogłoszono w dziennikach rozpisanie dostaw słomy, siana, owsa, chleba, kamieni, sukna, oleju rzepakowego, smarów, mąki na suchary, wełny drzewnej, wyrobów skórzanych dla armii, czapek dla służby pocztowej, żywności dla szpitala wojskowego.

Podano do wiadomości stron interesowanych sprzedaż starych materyałów kolejowych.

Posiedzeń komisyjnych odbyła Izba 9, mianowicie: 2 posiedzenia komisji połączonych sekcji, 4 komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych, 1 komisji zarządu gmachu, 2 komisji dla komunikacji kolejowych i wodnych.

II.

Sprawy osobiste i wybory.

Gdy doszła do prezydyum wiadomość o zgonie ś. p. hr. Adamowej Potockiej, matki J. E. p. Namiestnika, wysłano telegram kondolencyjny do Jego Ekscelencyi, na który nadesłał p. Namiestnik podziękowanie. Nadto wzięła Izba przez osobną deputację udział w uroczystościach pogrzebowych.

12. Wspomnienie pośmiertne.

Prezes Izby p. Dattner poświęca wspomnienie pośmiertne bł. p. J. S. Perlbergerowi, który jako właściciel znanej w kraju rafinerii spirytusu i fabryki wódek w Kłaśnie i gorliwy członek Izby, cieszył się powszechnem zaufaniem wszystkich współobywateli.

Członkowie Izby przez powstanie z miejsc dali wyraz czci dla pamięci zmarłego i upoważnili prezydyum do zamieszczenia tej manifestacji żałobnej w protokole obrad.

13. Sędziowie fachowi dla Jasła.

Prezydyum c. k. Sądu obwodowego w Jasle uchwalono przedstawić jako kandydatów na urząd sędziego fachowego, opróżniony wskutek rezygnacji p. Henryka Machera, pp.:

Stefana Przyłęckiego, właściciela apteki w Jasle,
 Michała Rapaporta, prokurzystę Towarzystwa kredytowego dla handlu i przemysłu w Jasle i

Alfreda R. Weissa, właściciela apteki w Jasle.

14. Rzecznawcy dla komisyjnych rozpraw wojskowych.

C. i k. Magazynowi żywności dla wojska uchwalono zaproponować jako rzeczoznawców dla zakupna artykułów spożywczych, pp.: Norberta Wasserberga, współwł. młyna parowego w Bieńczycach, Feliksa Nowotnego, naczelnika straży pożarnej w Krakowie, Jana Kwiatkowskiego mł., współwł. firmy „Jan Kwiatkowski“, skład węgla i drzewa opałowego w Krakowie, r. Adolfa Faltera, współwłaśc. firmy „Falter & Dattner“ tartaki parowe w Krakowie, Marka Fussmanna, współwł. firmy „Kenner i Fussmann“ handel drzewem i węglem w Krakowie, Jakóba Machelesa, kierownika młyna parowego w Bieńczycach i Leona Rosenzweiga, wł. handlu mąki w Krakowie.

15. Wybór zastępcy członka krajowej komisji podatku zarobkowego.

C. k. Namiestnictwo wezwało Izbę o przeprowadzenie wyboru zastępcy członka krajowej komisji podatku zarobkowego. Urząd ten piastował dotąd wybrany w r. 1904 zastępca członka, radca cesarski Jan Kwiatkowski.

Izba uchwaliła przedstawić dotychczasowego delegata Izby p. r. Kwiatkowskiego, jako zastępcę członka na następane 3-letnie.

III.

Komunikacje.**Sprawy kolejowe.****16. Obniżenie należności stacyjnej dla drzewa opałowego.**

Centralny Związek galicyjskiego przemysłu fabrycznego wniósł do Izby prośbę o poparcie podania w sprawie obniżenia należności stacyjnej dla drzewa opałowego na północno-wschodnich szlakach kolei państwowych.

Zarządzenie takie okazuje się koniecznym zwłaszcza ze względu na potrzeby wschodnio-galicyjskiego przemysłu, który wobec braku węgla i jego wysokich cen, skazany jest dotąd na pobór drzewa opałowego. Zastosowanie ropy do opafu nie zdołało się zaś dotąd zaprowadzić w dostatecznej mierze.

Podobne obniżenie dla opłaty manipulacyjnej nastąpiło przed niedawnym czasem na zachodnich szlakach.

Izba poparła starania Związku w piśmie wystosowaniem do ministerstwa kolejowego.

17. Reaktywowanie taryfy wyjątkowej na cukier.

Izba poparła w c. k. ministerstwie kolejowem prośbę Galicyjsko-Bukowińskiego akcyjnego Towarzystwa przemysłu cukrowniczego w Przeworsku, o reaktywowanie dawnej taryfy wyjątkowej VII b. na cukier, która zniesioną została wskutek przerachowania taryf kolei Północnej.

Jakkolwiek naocznymi są korzyści, które wynikły dla gospodarstwa krajowego z upaństwowienia dawnej kolei Ces. Ferdynanda, sądziła Izba jednak, że należy odstąpić od ogólnej zasady taryfowej w tych wypadkach, gdzie następstwem przerachowania jest groźne niebezpieczeństwo dla bardzo znacznych zakładów przemysłowych.

18. Statystyka ruchu towarowego między Galicyą a Czechami.

Izba handlowa i przemysłowa we Lwowie zwróciła się do ministerstwa kolejowego z prośbą o sporządzenie statystyki przewozu towarów całowozowych z Czech do Galicyi za rok 1906.

Daty te umożliwić mają studia w kwestyi dalszego przerachowania taryf kolejowych pomiędzy koleją północną i galicyjskimi kolejami państwowymi z jednej strony, a zachodnią siecią kolei państwowych, jakoteż siecią kolei prywatnych, mających być wkrótce upaństwowionymi.

Uchwalono zgodzić się na propozycję Izby lwowskiej i przyczynić się kwotą 300 koron do kosztów sporządzenia statystyki przewozu towarów całowozowych z Czech do Galicyi.

Sprawy telegrafu i telefonu.

19. Zaprowadzenie kart telegraficznych.

Ministerstwo handlu zamierza zaprowadzić karty telegraficzne w cenie po 50 h., przeznaczone dla przesyłania krótkich, a mniej ważnych wiadomości.

Roznoszenie nadanych w ten sposób depesz miałyby następować przez organy poczty listowej, względnie poczty pneumatycznej.

Izba wezwana o wydanie opinii w tej sprawie, przyszła do przekonania, że zaprowadzenie kart telegraficznych nie rokuje wobec stosunków pocztowych tutejszego okręgu, znaczniejszych korzyści dla interesowanych.

Doręczanie poczty listowej odbywa się w całym prawie okręgu Izby, zwłaszcza zaś w mieście Krakowie w sposób tak wadliwy i powolny, że wartość karty telegraficznej stałaby się zupełnie iluzoryczną. Wrzucanie kart do skrzynek listowych, opróżnianych w znacznych stosunkowo odstępach czasu i następujące później sortowanie listów, pociągałoby za sobą opóźnienie całej manipulacji i również nie przemawia na korzyść kart telegraficznych.

Karty takie mają rację bytu jedynie w miastach, bogato wyposażonych w pneumatyczny ruch pocztowy, jak wogóle tam, gdzie doręczanie przesyłek listowych odbywa się w sposób szybki i dokładny.

20. Utworzenie nowych stacyi telegraficznych.

Na zapytanie c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów dla Galicyi we Lwowie, oświadczyła się Izba za urządzeniem stacyi telegraficznej:

- a*) w Kamesznicy (pow. żywiecki)
- b*) w Wielopolu skrzyńskim (pow. ropczycki)
- c*) w Gawłuszowicach (pow. mielecki)
- d*) w Czerminie (pow. mielecki)
- e*) w Nawojowej (pow. nowo-sądecki).

21. Całodzienna służba telefoniczna i telegraficzna w Okocimie.

Na zapytanie c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów dla Galicyi we Lwowie, oświadczyła się Izba za zaprowadzeniem całodzienniej służby w oddziale telegraficznym i telefonicznym c. k. Urzędu pocztowego i telegraficznego w Okocimie.

Okocim jest siedzibą znanego przedsiębiorstwa browarniczego, które należy do największych zakładów przemysłowych w kraju i jako takie ma niewątpliwie prawo korzystać w całej rozciągłości z istniejących udogodnień komunikacyjnych.

22. Całonocna służba telegraficzna w Tarnowie.

Na zapytanie c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów dla Galicyi we Lwowie, oświadczyła się Izba za zaprowadzeniem całonocnej służby telegraficznej przy c. k. urzędzie pocztowym i telegraficznym w Tarnowie 1.

Miasto Tarnów liczące przeszło 32.000 mieszkańców, jest środowiskiem znacznego ruchu handlowego i przemy-

słowego i jako takie utrzymuje żywe stosunki handlowe z zagranicą. Wobec tego jest projektowane rozszerzenie zakresu działania tamtejszego urzędu telegraficznego nader pożądane.

23. Połączenie telefoniczne Krakowa z Warszawą.

Dyrekcya poczt i telegrafów we Lwowie ma zamiar przedłożyć ministerstwu handlu wniosek na wybudowanie międzymiastowej linii telefonicznej z Krakowa do Warszawy, chcąc w ten sposób wciągnąć Lwów oraz wszystkie w zachodniej Galicyi położone sieci telefoniczne do międzymiastowego ruchu telefonicznego na razie z Warszawą, a później z Królestwem polskiem, gdzie atoli dotychczas sieć telefoniczna jeszcze bardzo słabo jest rozwinięta.

Dyrekcya zwróciła się do Izby z prośbą o objawienie zdania, czy i z jakich względów taka komunikacja telefoniczna byłaby istotnie pożądaną dla interesowanych kół.

Izba uchwaliła oświadczyć się za jak najspieszniejszym przeprowadzeniem komunikacji telefonicznej pomiędzy Krakowem a Warszawą, względnie za włączeniem galicyjskich stacyi do sieci Kraków-Warszawa.

Pomiędzy Krakowem a Warszawą istnieją notorycznie nader ożywione stosunki handlowe oraz nader ożywiona korespondencya prywatna, tak, że linia telefoniczna pomiędzy Krakowem a Warszawą uczyni zadość potrzebom bardzo żywo i oddawna odczuwanym i niewątpliwie zaraz w pierwszych dniach swojego istnienia używaną będzie bardzo silnie przez publiczność ze sfer handlowych i przemysłowych oraz przez strony prywatne.

Sprawy żegluzne.

24. Port w Nadbrzeziu.

W celu ustalenia warunków ruchu w nowowybudowanym porcie zimowym i handlowym nad Wisłą w Nad-

brzeziu, wyznaczyło Namiestnictwo na 3. września i dnie następne konferencję i zaprosiło Izbę do wysłania zastępcy.

Delegat Izby krakowskiej r. inż. Uderski, który wspólnie z zastępcami Izby lwowskiej, sekretarzem Drem Stęśłowiczem i radcą bud. Zacharyasiewiczem, przedstawił przy konferencji postulaty sfer gospodarczych odnośnie do urządzeń w nowym porcie wiślanym, złożył Izbie następujące sprawozdanie:

„Nowy port, którego budowę rozpoczęto w roku 1903 a skończono w 1906., leży w odległości $1\frac{1}{2}$ kilometra od stacyi kolejowej Nadbrzezie i jest z nią torem normalnym połączony. Główny basen 2.50 m. głębokości pod normalnym poziomem średniej wody na Wiśle, ma około 400 m długości i 75 m przeciętnej szerokości, o jednym brzegu muirowanym, a innych odzianych brukiem kamiennym na cemencie.

Na kraju muirowanego brzegu poprowadzono tor, na którym kursują dwa krany, jeden poruszany siłą pary, drugi ręczny. Te krany służą do wyładowywania ciężarów z łodzi i do ładowania ich na wagony i przeciwnie. Sama powierzchnia portu podzielona jest tak, że długą jego stronę północną zajmuje budynek warsztatowy i magazyny dla użytku władz portowych wyłącznie, długą stronę południową i krótką stronę zachodnią oddano na cele ruchu handlowego. Ta część podzielona jest na dwie platformy różnej wysokości: dolną podlegającą zalewowi podczas wielkiej powodzi, drugą wyżej wzniesioną, nie podlegającą zalewom. Na każdej z tych platform zbudowano po dwa wielkie magazyny i otwarte ładownie według typów kolei państwowej i przeprowadzono tory dające do tych magazynów i do tych ładowni obustronny dostęp bezpośredni. Na tej samej platformie zbudowany jest magazyn na węgle dla rządowych statków i warsztatów i budynek mieszkalny na biuro portowe i mieszkanie dla zarządcy portu. Ten budynek wzniesiony jest ponad poziom maksymalnego zalewu. Z tej samej strony zarezerwowane są place wolne dla portu w tak małej powierzchni, że zaledwo na skład węgla

wystarczyć mogą. Strona wschodnia portu jest właściwie wjazdem do portu, gdyż zaczyna się tu kanał wjazdowy, łączący port z rzeką Wisłą, około 350 m długości, o takiej szerokości, że dwa statki mogą się minąć. Powierzchnia portu okrażona ogrodzeniem drucianem, a dojazd do portu zapewniony oprócz toru kolejowego, dwiema szutrowaniami, ponad najwyższy zalew wzniesionymi drogami. Od budynku warsztatowego urządzono również pochylą aż do dna basenu, a na niej ułożono szyny, urządzone mechaniczne i wyciągi do spuszczenia i wciągania galarów i statków.

Oprócz wyżej opisanych, żadnych innych urządzeń i budynków niema, tak że w stanie obecnym mowy być nie może o oddaniu portu do publicznego użytku.

Wobec tego stanu portu w obecnej chwili poruszyliśmy w żądaniach naszych do komisijnego protokołu następujące życzenia:

a) ażeby dla manipulacji przesyłek drobnych szczególnie miejscowych, nie zmuszano partyi do wyładowania zapomocą kranów i do ponoszenia nieodpowiednio wielkich kosztów. Natomiast należy umożliwić partyom wyładowanie i załadowanie własnymi siłami za pomocą ręcznie wysuwalnych kładek i pomostów. Powinno się na ten cel oddać część szkarpy na zachodnim brzegu basenu, tak aby także i fury miały możliwy dojazd.

b) Dla transportu jaj, które stanowią jeden z głównych artykułów wywozu z Rosyi powinien być urządzony osobny magazyn; ochroniony od mrozów.

c) Dla transportu gęsi, których wielka ilość w miesiącach jesiennych z Rosyi przychodzi, powinien być urządzony odpowiedni sposób wygodnego lądowania i ogrodzenia o kilku oddziałach, z betonową podłogą.

d) Ponieważ zboże przychodzi z Rosyi nieczyszczone i niesortowane, a czynności te dopiero w porcie uskuteczniane bywają przez tutejszych kupców, powinny się znajdować w magazynach odpowiednie do tego celu maszyny i narzędzia.

e) Dla obsługi portu przygotowano dwa krany, jeden parowy i jeden ręczny. Ponieważ zachodzi obawa, że w sezonie burakowym i zbożowym, które prawie równocześnie wypadają, krany te nie wystarczą, należy pomyśleć zawczasu o ustawieniu drugiego kranu parowego.

f) Dla szybkiego i wygodnego załatwiania manipulacji cłowych, powinien być otworzony w porcie urząd poboczny cłowy I. klasy i dla tego urzędu powinny być w samym porcie odpowiednie pomieszczenia tak dla biur, jakoteż i na mieszkania dla urzędników i służby.

g) Ponieważ stojąca woda w kanale dojazdowym i w basenie portowym, zamarza o kilka tygodni wcześniej niż bieżąca woda na Wiśle i ponieważ w tym właśnie czasie idą największe transporty zboża, należałoby mieć do dyspozycji przyrządy do łamania lodu, tak aby port mógł funkcjonować, dopóki galary idą po Wiśle. W przeciwnym razie mogłyby wielkie transporty zbożowe ominąć Galicyę i pójść rosyjskimi kolejami.

h) W wysokości opłat portowych, składowych, kranowych, holowniczych i t. d., które określone będą regulaminem portowym, powinny być uwzględnione stosunki miejscowe, a mianowicie, aby te opłaty były niższe, niż w innych portach austriackich, a to przez wzgląd na to, że w interesie nowego portu jest rozbudzenie ruchu handlowego między państwem i skierowanie o ile możności transportów przez Sandomierz i Nadbrzezie.

i) Przy opłatach składowych powinien być pozostawiony partyom pewien czas wolny od opłat, dłuższy lub krótszy, stosownie do gatunku towaru i do miejsca składowego, co szczególnie wskazanem jest ze względu na ciągłe trwający brak wagonów.

k) Ponieważ istniejący obecnie sposób przewożenia podróźnych ze Sandomierza do stacji kolejowej w Nadbrzeziu, wobec utrudnień ze strony urzędów granicznych rosyjskich, wobec prymitywnego i wprost niebezpiecznego stanu łodzi przewozowych, a nakoniec wobec okropnego stanu drogi od rzeki do stacji, urąga wszelkim warunkom

komunikacji, należy koniecznie dążyć do skierowania ruchu osobowego do nowego portu. W tym celu należy urządzić stałą komunikację zapomocą łodzi motorowej, a jednocześnie wyrobić u rządu rosyjskiego, aby formalności graniczne uproszczono i ułatwiono i aby statki, przychodzące codziennie do Sandomierza, mogły wpływać do portu w Nadbrzeziu, tak aby podróżni mogli przesiadać wprost do pociągów mających połączenie w kierunku Lwowa i Krakowa. Ten ruch osobowy powinien być utrzymany tak długo, dopóki kursują statki na Wiśle.

l) Tak dla Urzędu ruchu jak i dla urzędników i służ kolejowych powinny być zbudowane odpowiednie pomieszczenia.

m) Dla przeładowania węgla z wagonów na galary, użycie kranów byłoby za kosztowne. Należy urządzić również pochyłe (Rutschen), tak aby całą zawartość wagonu można było odrazu wrzucić do galaru. Ponieważ handlarze węgla będą węgiel utrzymywać na składach w porcie, należy urządzić place wykładane brusami i progami, aby węgle nie mieszały się z błotem lub z piaskiem.

n) Jak wyżej już wspomniano, placów wolnych dla wynajęcia partyom jest za mało. Jeśli ruch handlowy rozwinie się pomyślnie, to już w najbliższych latach zajdzie potrzeba rozszerzenia portu, co jest możebnem w kierunku zachodnim. Wtedy jednak grunta będą znacznie drożej kosztować. Zajdzie również potrzeba założenia nowych torów, aby partyom wynajmującym place można było dosuwać wagony.

o) Dla użytku handlarzy powinna być zaprowadzona w porcie mownica telefoniczna, włączona w państwową sieć międzymiastową przez jedną ze stacji, do sieci tej już włączonych, n. p. przez Tarnów. Również powinien być przeniesiony w obręb portu Urząd pocztowy i telegraficzny.

p) Warsztaty zbudowane przez c. k. Rząd dla własnego użytku powinny służyć również do użytku prywatnych, aby ich statki i galary mogły być naprawiane za mierną a przynajmniej niewygórowaną zapłatą. Również na zimowe leże

powinny być przyjmowane statki i galary za opłatami zawartymi w taryfie portowej.

g) Obecnie port nie jest zupełnie oświetlony. Należałoby zaprowadzić oświetlenie elektryczne, co przyjdzie z łatwością wobec tego, że tensam motor, który porusza warsztaty, może wytwarzać światło“.

Zabieraliśmy następnie głos przy regulaminie portowym a szczególnie przy ustanawianiu opłat, które staraliśmy się zniżyć tak, aby nie były uciążliwe dla handlarzy. Większa część opłat ustanowioną została analogicznie do opłat magazynowych, obowiązujących na kolejach i do opłat, które obowiązywały dotychczas w przeładowni nad Wisłą, która to przeładownia po otwarciu ruchu towarowego w porcie i po rozwiązaniu kontraktu pomiędzy Dyрекcyą kolejową a firmą Goldlust i Ska, zostanie zwinięta.

Wiele z powyższych życzeń naszych zostało również postawionych przez zastępców c. k. kolei państwowej, przez zastępców c. k. Dyrekcyi skarbowej i przez c. k. kapitana sztabu generalnego.

Wyraziliśmy wkońcu życzenie, aby nie czekając na otwarcie ruchu osobowego, dla którego mogą być postawione nowe budynki, co dłuższego czasu wymagać będzie, otwarto jak najprędzej port dla ruchu towarowego“.

Izba przyjmuje sprawozdanie r. inż. Uderskiego jednogłośnie do wiadomości.

IV.

Sprawy przemysłowe.

25. Ustawowe unormowanie stosunków pracy domowej w konfekcyi odzieży, bielizny i obuwia.

C. k. Namiestnictwo przesłało Izbie do wydania opinii wypracowany w ministerstwie handlu projekt ustawy, dotyczącej uregulowania stosunków pracy domowej przy wyrobie odzieży, bielizny i obuwia.

Wedle wyjaśnień ministerstwa handlu ma projekt ten stanowić pierwszy krok na drodze ustawowego unormowa-

nia stosunków chałupnictwa. Projekt ogranicza się tylko do wymienionych trzech działów pracy chałupniczej, obejmując jedynie postanowienia, które ze względów socjalno-politycznych okazują się potrzebnymi.

I. Przy wypracowaniu opinii nad powyższym projektem starała się Izba przedewszystkiem zdać sobie sprawę z wielkości gospodarczych i społecznych interesów, których dotyka będący w mowie projekt ustawy.

Wedle spisu przemysłów, dokonanego w roku 1902, pracuje w przemyśle wyrobu odzieży i strojów, który co prawda obejmuje szerszy zakres działania, aniżeli wyrób odzieży, bielizny i obuwia, w obwodzie Izby krakowskiej razem osób 22.733. Z tego pracuje w charakterze majstrów względnie czeladników i pomocników zatrudnionych u majstrów, tudzież w charakterze robotników fabrycznych, razem osób 10.430 (kategoria A), podczas gdy 12.303 osób pracuje w charakterze domowników (kategoria B). Grupa 10.430 osób kategorii A, jest zajęta ogółem w 4.264 warsztatach tak, iż na jeden warsztat w potocznem tego słowa znaczeniu, przypada $2\frac{1}{2}$ pracownika. Jeżeli się zważy, że w każdym warsztacie z reguły pracuje sam właściciel, a bardzo często także rolę pomocnika, zwłaszcza po wsiach i po małych miasteczkach, spełnia członek rodziny, dochodzi się do przekonania, że z tych 4.264 warsztatów, przeważająca większość należy do kategorii przedsiębiorstw najdrobniejszych. Jestto kategoria, która najłatwiej zatracą samodzielność gospodarczą i prędzej czy później wchodzi w klasę tak zwanych „Stückmeister“, to znaczy osób, które posiadają wprawdzie pod względem prawnym wszelkie wyznaczniki samodzielnych przedsiębiorców (karta przemysłowa, własny warsztat i t. d.), którzy atoli pod względem gospodarczym są domownikami, zależnymi w zupełności od owego majstra, który im dostarcza roboty.

Z 10.430 osób, które spis wykazał jako należące do kategorii A (samodzielnych), podpadłaby w każdym razie bardzo poważna część pod przepisy nowej ustawy (§ 2).

Przy właściwej pracy domowej, którą spis przemysłowy

liczy jako katogoryę B, są stosunki zgoła inne. Tutaj 12.303 osób pracuje w 10.414 miejscach (Betriebe). Z tego 9.223 domowników nie posiada żadnej pomocy, tworząc tak zwane jednoosobowe warsztaty domowe. Reszta zaś, to jest blisko 3.000 osób pracuje w charakterze pomocników u owych domowników w ściślejszem tego słowa znaczeniu.

Z powyższych zestawień, opartych na oficjalnych cyfrach pokazuje się, że więcej niż połowa zatrudnionych w przemyśle konfekcyi osób, pracuje w charakterze domowników, nie podlegających przepisom ustawy przemysłowej, mniejsza zaś w warsztatach w rozumieniu ustawy przemysłowej.

Urzędowe te cyfry nie oddają jednakowoż stanu rzeczy, zgodnie ze stosunkami faktycznymi, a to z powodu pewnych premis statystycznych, przyjętych przy liczeniu.

Wedle instrukcyi, wydanych swego czasu komisarzom spisowym, liczono do kategorii A, obejmującej 10.430 głów, wszystkich posiadaczy kart przemysłowych oraz wszystkich u nich zajętych pomocników. Natomiast grupa B, złożona z 12.303 głów obejmuje domowników, nie posiadających karty przemysłowej oraz ich pomocników.

Doświadczenie codzienne uczy atoli, że bardzo wielu majstrów posiadających kartę przemysłową (specyalnie w krawiectwie) pracuje dla innych majstrów. Są to właśnie owi wzmiankowani w projekcie Stückmeister, których projekt traktuje na równi z nieposiadającymi karty przemysłowej właściwymi domownikami (Heimarbeiter).

Chcąc więc uzyskać cyfrę domowników w znaczeniu projektu, należy od cyfry kategorii A, to jest od cyfry 10.430, odjąć wszystkich majstrów zaopatrzonych w karty przemysłowe oraz ich pomocników, o ile ciż majstrowie należą do gospodarczej kategorii „Stückmeister“. Wedle szacunku można przyjąć, że przynajmniej $\frac{1}{3}$ samodzielnych majstrów w rzeczywistości samodzielną nie jest, tak że wskutek tego powinna być doliczoną do kategorii domowników. Należy więc conajmniej 3.000 osób zaliczyć do tej kategorii domowników, a 7.000 do grupy gospodarczo-

samodzielnym. Ale i ta cyfra wymaga jeszcze dalszej korektury. Istnieje bardzo uzasadnione przypuszczenie, że znaczna ilość kobiet, pracujących u siebie w domu w sposób domowniczy (Heimarbeit) przy wyrobie bielizny, nie została objęta spisem przemysłowym.

Wobec znacznej nieufności i niechęci, z jaką się u poszczególnych osób spotykano przy zbieraniu informacji, zdaje się być pewnym, że nieokreślone i nieznanie bliżej cyfry rzeczywistej pracy domowej, są w każdym razie wyższe aniżeli wykazane oficjalną statystyką.

II. Równie gospodarczo i społecznie doniosłym jest interes, dotyczący pracodawców jako nakładców pracy domowej.

W ostatnich latach powstał w całym szeregu miast zachodniej Galicyi, przedewszystkiem w Krakowie, Tarnowie oraz mniejszych miastach, bardzo silnie rozwinięty przemysł konfekcyjny, który opiera się niemal wyłącznie na pracy domowej.

Przedsiębiorstwa konfekcji, prowadzone sposobem rękodzielniczym tylko we własnym warsztacie i tylko własnym personelem, są u nas rzadkością. Konfekcyja wytwarzana w zakładach fabrycznych zupełnie u nas nie istnieje. Owa tedy bardzo poważna ilość bielizny, odzieży, gotowego obuwia i cholewek, która się pokazuje na targach galicyjskich i która jest nawet przedmiotem wywozu poza Galicyą, stanowi wytwór pracy domowej. Także wielu konfekcyonaryuszy pozagalicyjskich oddaje robotę galicyjskim domownikom, specjalnie w dziale męskiego krawiectwa (Tarnów).

Stosunki te komplikują się jeszcze o tyle, że w niektórych działach n. p. przy wyrobie bielizny, nakładcy są równocześnie manipulantom albo wielkimi sprzedawcami tkanin bawełnianych, tak że równocześnie sprzedają en gros towary bawełniane, jak niemniej bieliznę z tego samego rodzaju tkanin (molinosy, szyrtyngi i t. p.), wyrabianą w własnym nakładzie sposobem domowniczym.

III. Projekt wypracowany przez ministerstwo handlu dotyczy więc w okręgu Izby krakowskiej bardzo poważnej grupy interesów zarobkowych i to tak po stronie pracodawców, jak też i po stronie pracobierców.

Dla tysięcy jednostek jest w okręgu Izby krakowskiej praca domowa w swych najrozmaitszych formach jedynym środkiem utrzymania, a tasama praca domowa jest zarazem fundamentem gospodarczego bytu bardzo wielkiej grupy nakładców, która w ten sposób przyczynia się w nieposłedniej mierze do tego, że konsumpcya galicyjska zaspakajana jest w dziale konfekcyi, przedmiotami wyrabianymi w kraju acz z materyałów pozakrajowych.

Sprawa nowego uregulowania ustawowego, tak zawitych a pozostających dotychczas zupełnie poza obrębem ustawodawstwa przemysłowego stosunków, wymaga w każdym razie bardzo wielkiej przezorności i zupełnie dokładnego poznania stosunków. Izba sądziła też, że najlepiej odpowie swojemu zadaniu, jeżeli przed przystąpieniem do wydania opinii umożliwi wszystkim czynnikom, tak ze strony pracodawców jak i ze strony pracobierców, wypowiedzenie swego zdania. W tym celu zwołała Izba na dzień 21. listopada 1907 ankietę, na którą zaproszone zostały wszystkie interesowane strony i organizacje. Do zaproszenia dołączyła Izba krótkie streszczenie ustawy.

Sprawa uregulowania pracy domowej nie spotkała się atoli z tem zainteresowaniem, jakiego się należało spodziewać wobec zasadniczych zmian, które projekt wprowadza. Grupa pracodawców, przybyła na ankietę przedstawiała się bardzo nielicznie, a z organizacyi pracobierców stanęli na ankiecie jedynie przedstawiciele zorganizowanych robotników szewskich. Mimo to jednak przebieg ankiety nazwać można ze wszech miar pomyślnym, gdyż wiele sprzeczności, polegających na nierozumieniu stanu rzeczy, udało się w końcu drogą wyjaśnienia usunąć, tak że w przebiegu ankiety, opinie z początku bardzo rozbieżne, znacznie się do siebie zbliżyły.

IV. Tendencya będącego w mowie projektu ustawy

jest dwojaka. W pierwszej linii chodzi o zapewnienie obecnym domownikom pewnych dobrodziejstw i pewnej opieki ustawowej, której dotychczas byli pozbawieni, a którą się cieszą robotnicy fabryczni, a po części i drobnoprzemysłowi.

Dotyczące postanowienia projektu, noszą tedy na sobie charakter humanitarny. Reszta postanowień projektu, dąży początkowo do ograniczenia, a w dalszym toku, do zupełnego uchylecia względnie do zakazu pracy domowej. W ten sposób chce projekt ustawy uczynić zadość żądanom agitacji, skierowanej przeciw pracy domowej. Agitacja ta wychodzi częścią ze sfer robotniczych, widzących w niezorganizowanych domownikach ludzi, których działalność uniemożliwia robotnikowi skuteczną walkę z fabrykantem o podwyższenie zarobków, w tych gałęziach produkcji, gdzie fabryka i domownictwo jak n. p. w konfekcyi odzieży i obuwia, wykonuje tensam końcowy produkt.

Z drugiej strony występują przeciw pracy domowej sfery rękodzielnicze (majstrowie i czeladnicy), widząc w tańszej i nie obciążonej wielkimi kosztami produkcji domowej swego najgorszego wroga, jeszcze groźniejszego aniżeli fabryka, która bądź co bądź ma pewne i to dość wysokie regie.

V. Wobec usiłowań projektu zmierzających do zupełnego usunięcia pracy domowej, zachować musi Izba stanowisko bardzo sceptyczne. Sprawy tego rodzaju nie dają się uregulować w drodze ustawodawstwa terytoryalnego. Tak długo, póki istnieje praca domowa w Niemczech, w Anglii, we Francyi oraz Ameryce północnej, tak długo Austria pod względem organizacyi pracy domowej nie może stanowić izolowanej oazy, w której praca domowa ma być zakazaną, podczas gdy będzie nadal istnieć w innych krajach, konkurujących z naszym przemyśle.

26. Nocna praca kobiet i młodocianych robotników.

W wykonaniu uchwał konwencji berneńskiej z dnia 26. września 1906, wypracowało c. k. Ministerstwo handlu projekt ustawy, zmieniający i uzupełniający ordynację przemysłową w przedmiocie nocnej pracy kobiet, zajętych w przemyśle, i udzieliło go Izbie do wydania opinii.

Projekt ministeryalny rozesała Izba w streszczeniu wszystkim większym przedsiębiorcom przemysłowym zachodniej Galicyi, jakoteż wszystkim organizacyom i związkom robotników i robotnic, których interesów dotyka projektowane unormowanie spoczynku nocnego kobiet.

Jakkolwiek tylko część zapytanych, mianowicie 29 stowarzyszeń i przedsiębiorstw przemysłowych udzieliło Izbie odpowiedzi, okazuje się z zebranych materiałów, że projektowane przez rząd uregulowanie spoczynku nocnego kobiet i młodocianych pomocników, podyktowane zresztą słusznymi względami higieny społecznej, naraziłoby na szkodę bardzo liczne gałęzie przemysłu i handlu, przynosząc w rezultacie także i dla samych kobiet, znaczne utrudnienie egzystencji i zmniejszenie szans zarobkowych.

Projektowana zmiana ustawy przemysłowej jest, jak wiadomo, rezultatem przystąpienia monarchii do międzynarodowej konwencji berneńskiej z roku 1906. Postanowienia niniejszego projektu wychodzą jednak daleko poza ramy uchwał Konwencji berneńskiej.

Artykuł I. konwencji dotyczy bowiem jedynie pracy nocnej kobiet, podczas gdy przesłany Izbie do zaopiniowania projekt ministeryalny rozciąga się także na młodocianych pomocników przemysłowych.

Kwestya spoczynku nocnego młodocianych pomocników przemysłowych wymaga jednolitego unormowania, niezależnie od uregulowania nocnej pracy kobiet. Zamierzone zaś projektem ograniczenia, jako odnoszące się jedynie do przedsiębiorstw, które zatrudniają więcej niż 10-ciu robotników, nie znajdują zastosowania do przemysłów rękodzielniczych. Zdaniem Izby nie należy ochrony ustawowej młodocianych pomocników czynić zależnej od charakteru

przemysłowego danego osobnika a więc od okoliczności, czy ktoś pracuje jako uczeń w rękodziele, czy też jako pomocnik przemysłowy w fabryce. Stan taki doprowadziłby do zupełnie niesprawiedliwych i przez ustawodawcę z pewnością nie zamierzonych konsekwencji, a uległby dalszej komplikacji w wypadkach zatrudnienia młodocianych pomocników w rękodziele, i co się jeszcze częściej zdarza, uczniów rękodzielniczych w przemyśle fabrycznym.

Rząd austriacki w innym jeszcze względzie wychodzi poza ramy uchwał konwencji.

Wedle ustępu drugiego art. I. międzynarodowej konwencji berneńskiej ustalić ma każde z państw przystępujących do umowy, zakres pojęcia przedsiębiorstw przemysłowych, podpadających pod uchwały międzynarodowej konwencji. Oryginalny tekst uchwał konwencji używa przytem wyrażenia „le travail de nuit des femmes employées dans l'industrie“, czemu odpowiada także brzmienie autentycznego tłumaczenia niemieckiego „Hinsichtlich der Nacharbeit der in der Industrie beschäftigten Frauen“.

W wykonaniu tego uprawnienia zamierza rząd wcielić postanowienia projektu do VI. rozdziału ustawy przemysłowej. Podczas gdy tedy uchwały konwencji dotyczące ograniczenia nocnej pracy kobiet, rozciągać się mają jedynie na robotnice, zajęte w przemyśle fabrycznym, gdyż tylko w tem znaczeniu pojmować należy wyrażenie „Industrie“, obejmować mają odnośne postanowienia w Austrii wszystkie przemysły podpadające pod ustawę przemysłową.

W pierwszym rządzie ucierpiałby pod tem handel. Bardzo liczne kategorie sprzedaży towarów w okręgu Izby stosują u siebie pracę do godziny 9-tej wieczorem. Zakaz pracy kobiet po godzinie 8-mej wieczorem naraziłby tedy te gałęzie handlu, w których się powszechnie przyjęła praca kobieca, na znaczne utrudnienia i niedogodności. Szkodliwe skutki tej do naszych stosunków społecznych niezastosowanej ustawy spadłyby w pierwszym rządzie na same pracownice żeńskie.

Podobnie ma się rzecz z przemysłem gospodnio-szynkarskim. Trudno wyobrazić sobie położenie hoteli, zajazdów, restauracji i kawiarni, którymby odebrano możliwość posługiwania się pracą kobiecą w godzinach wieczornych i nocnych.

Wedle informacji tutejszego Stowarzyszenia gospodnio-szynkarskiego, używane są u nas w przemyśle gospodnio-szynkarskim kobiety w bardzo wielkiej ilości już to jako kasyerki lub bufetowe, względnie pokojówki w hotelach, już też jako posługaczki i kucharki w kuchniach restauracyjnych.

W przemysłach tych czas pracy kobiet reguluje się częścią wedle czasu odjazdu i przyjazdu pociągów, częścią w miarę wzmagania się ruchu w godzinach wieczornych.

Wprowadzenie w życie zamierzonych obostrzeń spoczynku nocnego pogorszyłoby znacznie potożenie finansowe tych przemysłów, któreby musiały na ten wypadek posługiwać się znacznie droższą pracą męską.

Poważne zarzuty przeciwko projektowi ustawy podnoszą także reprezentanci krawiectwa i konfekcji damskiej. Wiadomą jest rzeczą, iż w pewnych porach roku (karnawał, sezon kąpielowy i t. d., nadto w wypadkach nagłych n. p. żałoby etc.), otrzymują magazyny konfekcyjne zamówienia, które muszą być bezwarunkowo w najkrótszym czasie wykonane. W tych wypadkach zatrudnia się pracownice także i w późnych godzinach wieczornych a nawet i nocnych za wynagrodzeniem, które dochodzi nieraz czterokrotnej wysokości ich zwyczajnego zarobku. W dniu następnym zwolnione są robotnice zwyczajne od pracy, pobierając mimo to wynagrodzenie w normalnym wymiarze.

O ileby tedy przemysł konfekcji damskiej nie został w myśl naszych wywodów w zupełności uwolniony z pod przepisów projektowanej ustawy, należałoby w drodze rozporządzenia uwzględnić życzenia wyrażone przez przedstawicieli tego zawodu.

W wykonaniu uchwały sesji plenarnej z dnia 8. października b. r. wyraża tedy Izba handlowa i przemy-

słowa w Krakowie zapatrywanie, iż w kwestyi ograniczenia pracy nocnej kobiet, należałoby z odrzuceniem wszystkich dalej idących postanowień, wprowadzić w życie tylko uchwały konwencji berneńskiej, z zastosowaniem projektowanych obostrzeń jedynie do kobiet, zajętych w przemyśle fabrycznym.

27. Używanie białego wzgl. żółtego fosforu przy wyrobie zapalek.

Międzynarodowa konferencya, odbyta w Bernie 26. września 1906., uchwaliła polecić zastąpionym na niej państwom wprowadzenie zakazu używania białego wzgl. żółtego fosforu przy wyrobie zapalek.

Rząd austriacki nie przystąpił do uchwał tej konferencyi, powodując się względami na interesa eksportowe fabryk zapalek. Pragnąc jednakowoż zbliżyć się do treści tych uchwał, zamierza ministerstwo handlu częścią w drodze ustawodawczej, częścią w drodze administracyjnej zapewnić zajęтым przy wyrobie zapalek dalej idącą ochronę przed niebezpieczeństwami nekrozy fosforowej.

Projekt odnośnej ustawy przesłało Namiestnictwo Izbie z prośbą o wydanie opinii. Projekt ten zalicza w pierwszym rzędzie fabrykację zapalek przy użyciu białego (żółtego) fosforu, do przemysłów koncesyonowanych. Koncesya może być także odwołaną. Ustawa zastrzega ministrowi handlu w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych prawo szczegółowego unormowania wszystkich przepisów i warunków, co do urządzenia fabryk względnie i warsztatów, jak i co do samego trybu pracy, które okażą się potrzebnemi w celu wydatnej ochrony robotników i robotnic, zajętych przy wyrobie zapalek.

Projekt ustawy zabrania dalej używania białego (żółtego) fosforu w przemyśle domowym i w chałupnictwie.

Po zasięgnięciu opinii istniejących w okręgu Izby dwóch fabryk zapalek i przeprowadzeniu dłuższych dochodzeń, uchwalono odpowiedzieć c. k. Namiestnictwu, że przedłożony przez rząd projekt może być przez Izbę

tylko sympatycznie powitany. Izbie wydaje się atoli, że środki, którymi projekt ustawy zdąża do zapewnienia robotnikom, zajęтым przy fabrykacy zapalek, należącej się im opieki, nie są w zupełności odpowiednie ani też skuteczne. Słusznem jest mianowicie, aby w fabrykach używających białego fosforu, zaprowadzone były wszelkie potrzebne urządzenia higieniczne, zabezpieczające robotników przed szkodliwymi wpływami fosforu. Wedle doświadczeń poczynionych za granicą, zarządzenia takie są możebne i przy utrzymaniu odpowiedniej czystości i wentylacyi, można prowadzić fabrykację zapalek fosforowych bez żadnej szkody dla zdrowia robotników.

Izba nie sądzi natomiast, ażeby system wydawania koncesyi w czemkolwiek bądź mógł stosunki obecne polepszyć. Wobec tego sądzi Izba, że pierwszy ustęp § 1. projektu powinien być w zupełności skreślony, a początek § 3. powinien opiewać: „Der Baukonsens bezw. die Betriebsbewilligung ist nur dann zu erteilen, wenn die Betriebsanlage durch ihre Beschaffenheit Gewähr bietet, dass der Betrieb etc.“ Również powinien odpaść ostatni ustęp § 3.

Izba zauważyła przytem, że ograniczenia w użyciu białego względnie żółtego fosforu przy fabrykacy zapalek są w ogóle tak długo niemożebne i z punktu widzenia gospodarczego niewskazane, jak długo import zapalek fosforowych z innych krajów, specyalnie z Węgier, jest dozwolony. Koncesyonowanie i ograniczenie wyrobu zapalek fosforowych t. zw. siarkowych, pociągnęłoby u nas za sobą tylko ten skutek, żeby się zwiększył dowóz tego artykułu, produkowanego w wielkich ilościach na Węgrzech. O ile więc c. k. Rząd nie chce zająć stanowiska zupełnego zakazu używania białego i żółtego fosforu do fabrykacy zapalek, z czemby się łączyć musiał zakaz dowozu takich zapalek skądkolwiek bądź, należy pozostawić wyrobowi tego artykułu i w Austryi wolne pole, zapewniając równocześnie robotnikom wszelką możliwą ochronę przed niebezpieczeństwami, płynącemi dla zdrowia ludzkiego przy tym rodzaju zajęcia.

28. Spoczynek niedzielny przy wyrobie i sprzedaży napojów gorących.

Izbie handlowej i przemysłowej we Lwowie obja-wiono zdanie, że wedle praktyki tutejszego okręgu, przy równoczesnem wykonywaniu koncesyi na wyrób napojów gorących z dodatkową koncesyą na wyszynk i drobną sprzedaż tych napojów, stosowanie przepisów o spoczynku niedzielnym zależy od okoliczności, czy obydwie te czynności wykonywane są w jednym wspólnym, czy też w dwóch odrębnych lokalach.

W pierwszym razie mają do wyszynku napojów gorących zastosowanie surowsze przepisy o spoczynku niedzielnym, obowiązujące dla przemysłu wyrobu napojów spirytusowych.

O ile zaś przemysły te wykonuje się w dwóch różnych lokalach, stosowane bywają do każdego z nich odrębne przepisy o spoczynku niedzielnym.

29. Spoczynek niedzielny w przemyśle rzeźniczym i masarskim w mieście Podgórzu.

C. k. Starostwo w Podgórzu wezwało Izbę o oświadczenie się, czy w mieście tem mógłby być zaprowadzony zupełny spoczynek niedzielny w przemyśle rzeźniczym i masarskim i czy zarządzenie takie mogłoby wejść w życie bez szkody dla powyższych rękodzieł, tudzież bez uszczerbku dla interesów aprowizacyi Podgórza.

Zdaniem Izby, nie wykazują stosunki lokalne Podgórza tego rodzaju odrębnych cech, któreby stanowić mogły przeszkodę dla analogicznego zastosowania w tem mieście, projektowanych dla Krakowa, za zgodą Stowarzyszenia Cechu rzeźników i masarzy, przepisów o zupełnym spoczynku niedzielnym w przemyśle rzeźniczym i masarskim.

Owszem zaznaczyć wypada, iż warunki produkcji mięsa znajdują w Podgórzu doskonałego sprzymierzeńca w istniejącej tamże chłodni, którato okoliczność, wobec braku podobnego urządzenia w mieście Krakowie, tembar-

dziej przemawiać winna za uwzględnieniem uzasadnionych w danym wypadku żądań współpracowników rzeźniczych i masarskich.

Izba zaznaczyła jednak, iż przy uregulowaniu powyższej kwestyi należy mieć wzgląd na interesy rzeźników i masarzy wyznania izraelickiego, jakoteż licznego zastępu ich pomocników i czeladników. Dla rękodzielników żydowskich tej gałęzi nie zachodzi zupełnie potrzeba wstrzymywania się od kilkugodzinnej pracy w niedzielę, wobec okoliczności, iż tak przemysłowcy sami, jakoteż ich personal oddają się spoczynkowi od piątku wieczorem do soboty wieczora.

Z drugiej strony kolidowałyby takie unormowanie godzin odpoczynku niedzielnego także z interesami publiczności konsumującej, gdyż rzeźnicy, a zwłaszcza masarze żydowscy, wobec wstrzymywania się od pracy przez dzień sobotni, nie byłiby w stanie mieć wieczorem świeżego towaru na sprzedaż.

Zakres uprawnień przemysłowych.

30. Charakter przemysłowy szlifierstwa, wykonywanego w sposób wędrowny.

Na zapytanie c. k. Starostwa w Rzeszowie odpowiedziała Izba, iż szlifierstwo wykonywane w sposób wędrowny, należy w myśl ust. V. punkt 2. patentu cesarskiego z dnia 20. grudnia 1859. Dz. p. p. Nr. 227. do rzędu owych czynności przemysłowych, do których nie ma zastosowania ustawa przemysłowa.

31. Charakter przemysłowy sprzedaży nafty.

Na zapytanie c. k. Starostwa w Rzeszowie odpowiedziała Izba, że sprzedaż nafty jest obecnie przemysłem wolnym, tak iż do wykonywania sprzedaży nafty, potrzebne jest tylko zwykłe zgłoszenie tego przemysłu, jak to ma miejsce przy wszystkich wolnych przemysłach handlowych.

Drobna sprzedaż nafty należy też do zakresu uprawnień handlu towarów mieszanych. Ponieważ zaś między handlem wiktuałów a handlem mieszanym, nie ma w mniejszych miejscowościach pod względem uprawnień przemysłowych, żadnej faktycznej różnicy, wykonują istotnie handlarze wiktuałów detaliczną sprzedaż nafty.

32. Charakter przemysłowy wyrobu woreczków papierowych.

Na zapytanie c. k. Starostwa w Rzeszowie odpowiedziała Izba, iż przemysł wyrobu woreczków papierowych, zaliczyć należy do rzędu przemysłów wolnych.

33. Rozciągłość uprawnień handlu galanteryjnego.

Z okazji pewnego konkretnego zapytania doniosła Izba c. k. Starostwu w Rzeszowie, że zgłoszenie przez pewnego przemysłowca sprzedaży papieru, przyborów do pisanania, linoleum, cerat, bielizny męskiej i wieńców grobowych, wchodzi w przeważnej części w zwykły zakres handlu towarów galanteryjnych.

Wątpliwość mogłaby zachodzić jedynie co do sprzedaży papieru, chociaż i w tym względzie należy zauważyć, że handel papieru wyodrębnił się jako samodzielna gałąź przemysłu handlowego tylko w większych miastach, podczas gdy w miastach mniejszych handel papierem jest łączony zwyczajowo z handlem towarów galanteryjnych, jakoteż z innymi gałęziami handlu.

34. Zakres uprawnień instalatora wodociągów.

Z okazji pewnego konkretnego wypadku objawiła Izba handlowa i przemysłowa wobec c. k. Namiestnictwa opinię, że instalator wodociągów, który podjął się przez pomocnika murarskiego wykonania drobnych robót murarskich, jak wybicie rowków i otworów na rury, osadzenie muszli i t. p. — nie dopuścił się przekroczenia zakresu swego uprawnienia przemysłowego.

Roboty powyższe jako ściśle związane z instalacją wodociągów i nie naruszające konstrukcyjnych części budynku, wchodzą niewątpliwie w zakres uprawnień koncesjonowanych instalatorów wodociągowych.

Izba powołała się w tej mierze na reskrypt c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 17. lipca 1901., L. 74608.

35. Reklamowanie refakcji młynarskich.

C. k. Namiestnictwu we Lwowie objawiono opinię, że posiadacz karty przemysłowej na prowadzenie interesów pieniężnych nie przekracza swego uprawnienia przemysłowego przez to, iż trudni się reklamowaniem refakcji młynarskich.

W danym wypadku udzielał odnośny przemysłowiec kupcom zbożowym zaliczek na przesyłki zbożowe, którym w myśl postanowień taryfowych przysługiwała refakcja młynarska.

Zwrot zaliczek otrzymywał częścią w gotówce, częścią w drodze cesyi do refakcji, które realizował następnie na podstawie nabytych listów frachtowych we własnym imieniu i na własny rachunek.

W rezultacie przedstawia się więc opisana wyżej procedura jako zwykły eskont papieru wartościowego, którym równie dobrze może być fracht kolejowy, przedstawiający wartość pieniężną, jak weksel, przekaz kupiecki etc. Czynność ta należy zaś niewątpliwie do zakresu uprawnienia odnośnego przemysłowca.

V.

Sprawy handlowe.

36. Gremium kupieckie w Krakowie.

Sprawa utworzenia Gremium kupieckiego w Krakowie toczy się już od roku 1903.

Na skutek wezwania c. k. Namiestnictwa zwrócił się magistrat miasta Krakowa do Izby o wydanie opinii, czy

nie należałoby w myśl § 106. ustawy przemysłowej przystąpić do zawiązania Stowarzyszenia kupieckiego w Krakowie, obejmującego wszystkie osoby, które w naszym mieście wykonują przemysł handlowy. Dotąd bowiem istnieją w Krakowie dla członków tego stanu jedynie na dobrowolnej podstawie oparte organizacje prywatne, które nie są w stanie spełnić zadań przekazanych stowarzyszeniom przemysłowym przez nowelę z roku 1883 i dalsze ustawy, uzupełniające i zmieniające ordynację przemysłową.

Izba handlowa świadomą była od pierwszej chwili doniosłości społecznej i gospodarczej tej sprawy i starała się w rokowaniach, toczonych przez kilka lat, doprowadzić do porozumienia pomiędzy kupiectwem krakowskim, w celu zawiązania jednolitego, opartego na ustawie Gremium kupców.

Dla przeprowadzenia tej sprawy zawiązał się w Izbie specjalny komitet, złożony z pp. prezydenta Dattnera i radców Bazesa, Blumenfelda, Epsteina Tadeusza, Federowicza, Kwiatkowskiego, Schwarza, Dra Szarskiego i Wachtla.

Na podstawie przedłożonego przez biuro Izby materiału statystycznego toczyły się na kilku posiedzeniach komitetu szczegółowe obrady zarówno nad kwestyą ilości członków przyszłego Gremium, jak i nad stosunkiem Gremium do istniejących już prywatnych organizacyi kupieckich.

Celem wysłuchania zdania interesowanych sfer kupiectwa krakowskiego zaprosiło prezydyum Izby, w drodze listownej 686 kupców na zebranie, które się odbyło w lokalu Hali zbożowej w dniu 26. czerwca 1907., przy bardzo licznym udziale kupców i w obecności przedstawicieli władz przemysłowych.

Zgromadzenie to uchwaliło rezolucyę następującej treści:

„Zgromadzeni na dniu 26. czerwca 1907 w Hali zbożowej pod przewodnictwem Prezydyum Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie kupcy, uchwalają:

I. Zawiązać oparte na ustawie przemysłowej stowarzyszenie kupieckie pod nazwą „Gremium kupieckie“

w Krakowie. Gremium to ma obejmować wszystkich kupców, płacących powszechny podatek zarobkowy w zwyż od pewnej stopy podatkowej, przez komitet proponentów oznaczyć się mającej.

II. Wybiera się komitet proponentów, złożony z 50-ciu członków, z prawem kooptacyi i poleca się temuż komitetowi, aby w możliwie najkrótszym czasie wypracował na zasadzie statutu wzorowego, przy uwzględnieniu stosunków lokalnych, statut dla Gremium, podał go do zatwierdzenia władzy, i aby następnie zwołał konstytuujące zgromadzenie Gremium“.

Z grona komitetu ściślejszego wybrany został specjalny komitet redakcyjny dla ułożenia statutu Gremium. W skład tego komitetu weszli oprócz prezydenta Izby względnie jego zastępcy, pp. Bazes Gustaw, Bincer Dawid, Epstein Tadeusz, Rittermann Aleksander, Schiller Leon, Schwarz Henryk i Dr. Szarski Henryk.

Uchwalony przez komitet redakcyjny i przyjęty następnie przez pełny komitet proponentów statut Stowarzyszenia „Gremium kupców“ w Krakowie, ma następujące brzmienie:

§ 1.

Cel Stowarzyszenia.

Gremium kupców w Krakowie jest stowarzyszeniem opartem na ustawie przemysłowej z dnia 15. marca 1883., Dzpp. L. 39. i z dnia 23. lutego 1897., Dzpp. L. 63.

Celem Gremium jest po myśli § 114. ustawy przemysłowej pielęgnowanie ducha łączności, utrzymanie i podniesienie godności stanu pomiędzy członkami i uczestnikami Gremium, piecza nad zawodem i ogólnem wychowaniem młodzieży handlowej, w końcu popieranie wspólnych interesów członków i uczestników na polu zawodowego wykształcenia, na polu humanitarnem oraz na polu gospodarczem, przez zakładanie sposobnych ku temu celowi i dozwolonych ustawą przemysłową instytucyi.

W szczególności będzie tedy zadaniem Gremium:

a) utrzymywanie uregulowanych stosunków pomiędzy kupcami a ich pomocnikami, zwłaszcza ze względu na stosunki pracy, służby i zapłaty, jak niemniej odpowiednie współdziałanie względnie prowadzenie pośrednictwa w pracy;

b) uporządkowanie stosunków odnośnie do uczniów (praktykantów). Dotyczy to w szczególności zawodowego i religijno-moralnego wykształcenia uczniów, czasu nauki, obowiązku uczęszczania do szkół zawodowych, względnie handlowych uzupełniających, potwierdzania świadectw ukończenia praktyki, warunków przyjmowania i trzymania uczniów, stosunku liczby uczniów do liczby pomocników handlowych itp., oraz nadzoru nad przestrzeganiem dotyczących przepisów;

c) utworzenie sądu polubownego do załatwiania sporów, powstałych między członkami Gremium a ich uczniami i pomocnikami ze stosunku nauki, pracy i wynagrodzenia, następnie popieranie instytucji sądu polubownego do załatwiania sporów pomiędzy członkami Gremium, w którymto celu Gremium może się łączyć z innymi stowarzyszeniami, zorganizowanymi na podstawie ustawy przemysłowej;

d) zakładanie, względnie popieranie fachowych zakładów naukowych oraz nadzór nad nimi;

e) piecza nad chorymi pomocnikami przez założenie własnej kasy chorych, albo przez przystąpienie do istniejących już w tym celu instytucji;

f) piecza nad chorymi uczniami, wykonywana w podobny sposób;

g) działalność humanitarna wobec członków i uczestników Gremium, która będzie uregulowaną osobnymi przepisami, w miarę jak Gremium na ten cel rozporządzać będzie potrzebnymi środkami.

Jeszcze przed wydaniem takich przepisów może Gremium w miarę środków udzielać stosownych wsparć biednym i niezdolnym do zarobkowania byłym członkom albo uczestnikom Gremium, tudzież pozostałym po nich rodzinom;

h) coroczne zdawanie sprawy o wszystkich tych zdarzeniach w Gremium, które mają istotne znaczenie dla ułożenia statystyki handlowej i przemysłowej.

Oprócz zwykłych sprawozdań przepisanych pod *h)*, ma Gremium na każde żądanie udzielać władzom oraz Izbie handlowej i przemysłowej w Krakowie wiadomości i opinii o stosunkach, dotyczących się celu Gremium i może w tym względzie także z własnej inicjatywy udawać się do tych publicznych organów, celem poparcia swych dążeń.

W szczególności winno jest Gremium udzielać władzom przemysłowym względnie Izbie swej opinii, jeżeli przed wydaniem karty przemysłowej albo koncesyi, taka opinia będzie żądaną.

Celem popierania swych ogólnych lub szczegółowych celów, może Gremium łączyć się z innemi, na podstawie ustawy przemysłowej założonemi stowarzyszeniami kupieckimi, istniejącymi w Krakowie lub w innych miastach okręgu Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie.

§ 2.

Zakres i siedziba stowarzyszenia.

Członkami Gremium są wszystkie osoby fizyczne i moralne, które samoistnie albo jako dzierżawcy, wykonują w mieście Krakowie jakikolwiek przemysł handlowy, (handel towarami w ścisłym tego słowa znaczeniu, spedytorstwo, bankierstwo, pośrednictwo, interesa komisowe, agencyjne i t. p.) i które od tego przemysłu mają wymierzony powszechny podatek zarobkowy wedle stopy od 20 K. włącznie wzwyż, względnie które opłacają podatek zarobkowy wedle rozdziału II. ustawy o podatkach osobisto-dochodowych w wysokości conajmniej 20 K.

W charakterze uczestników należą do Gremium pomocnicy i uczniowie, zatrudnieni u członków Gremium. Gremium kupieckie ma swą siedzibę w Krakowie.

§ 3.

Członkowie Stowarzyszenia.

Każda osoba fizyczna albo moralna, która w mieście Krakowie wykonuje jako samoistny przedsiębiorca albo jako dzierżawca jeden albo kilka przemysłów wymienionych w § 2., staje się członkiem Gremium przez samo rozpoczęcie przemysłu i ma wypełniać połączone z tem obowiązki.

Do Gremium należeć mają również spółki jawne, spółki komandytowe, spółki komandytowe na akcye, spółki akcyjne, spółki z ograniczoną poręką, oraz stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze, które na podstawie karty przemysłowej lub koncesyi wykonywują jeden z przemysłów, oznaczonych w § 2.

Kto na podstawie więcej niż jednej karty przemysłowej lub koncesyi, wykonuje albo samodzielnie albo jako dzierżawca kilka przemysłów, niepołączonych w jedno stowarzyszenie, ma należeć jako członek do wszystkich stowarzyszeń, jakie istnieją dla tych przemysłów.

Właściwa władza przemysłowa będzie podawać do wiadomości Gremium stan przemysłów, należących do Gremium, tudzież każdą zmianę.

Tytuł „członków honorowych“ Gremium może być przez walne zgromadzenie przyznany w dowód czci i wdzięczności osobom szczególnie zasłużonym około handlu krajowego, jakoteż osobom posiadającym szczególne zasługi wobec Gremium.

Tytuł ten jednak nie przelewa na odznaczone nim osoby żadnych praw, ani nie nakłada na nie żadnych obowiązków członków Gremium.

Na podstawie urzędowych zawiadomień względnie zgłoszeń samych członków, prowadzić będzie Gremium ewidencję swoich członków i uczestników.

Osoby, które prowadzą obok innego przemysłu także i handel, wtenczas tylko należeć mają do Gremium, jeżeli wymierzony im został z handlu podatek zarobkowy wedle stopy od 20 K. wwyż.

Członkami honorowymi Gremium mogą być także osoby nie wykonujące zawodu kupieckiego.

§ 4.

Potrzeby Stowarzyszenia.

Środki pieniężne, służące na pokrycie potrzeb Gremium, z wyjątkiem opłat do kasy chorych tudzież kas zapomogowych, o ile te środki nie będą pokryte z dochodów własnego majątku, będą rozłożone na członków Gremium i mają być ściągane w drodze administracyjnej.

O wysokości opłat ma być corocznie powziętą uchwała na rok następny na tem zgromadzeniu Gremium, na którym będzie przyjęty roczny budżet.

Aż do czasu ustalenia opłat rocznych jest Gremium uprawnione do pobierania wkładki zeszlorocznej.

Za podstawę wymiaru może być także wziętą stopa podatkowa, wedle której członkowie Gremium opłacają podatek zarobkowy od swego przemysłu.

Na razie ustanawia się następujące wkładki:

Dla członków, płacących podatek wedle stopy

od 20 K. do 48 K. włącznie –	rocznie	6 K.
„ 56 „ „ 90 „ „	„	10 „
„ 100 „ „ 180 „ „	„	20 „
„ 200 „ „ 360 „ „	„	40 „
„ 440 „	„	100 „

W razie wydatków nieprzewidzianych a przez walne zgromadzenie uchwalonych, ma Gremium prawo, niepokrytą resztę rozłożyć dodatkowo pomiędzy członków w takim stosunku, jak członkowie opłacają wkładki.

Członkowie wstępujący do Gremium przy ukonstytuowaniu się tegoż, opłacają należność wpisową w wysokości półrocznej wkładki, wstępujący później członkowie opłacają wpisowe w wysokości całorocznej wkładki pierwszego roku.

Wpisowe ma być złożone przed wniesieniem podania o kartę przemysłową lub koncesyę, z czego należy się

wykazać przed władzą przemysłową. Jeżeli dotycząca osoba nie uzyska uprawnienia przemysłowego, Gremium zwraca zapłacone należyci.

Wysokość należyci wpisowej podlega zatwierdzeniu krajowej władzy politycznej.

Instytucje należące do Gremium, a opłacające podatki zarobkowy wedle rozdziału II. ustawy o pod. osob.-dochod. (zobowiązane do składania publicznych rachunków) — uiszczają mają, o ile zysk bilansowy zgłoszony do opodatkowania, wynosi:

do 100 K.	opłatę roczną w kwocie	10 K.
„ 100—400 K.	„ „ „	40 K.
„ 400—1.000 K.. . . .	„ „ „	100 K.
„ 1.000—5.000 K. . . .	„ „ „	200 K.
„ 5.000—25.000 K. . . .	„ „ „	300 K.
„ 25.000—50.000 K. . . .	„ „ „	500 K.
nad 50.000 K.. . . .	„ „ „	1.000 K.

Z rocznego wpływu należyci wpisowych może być połowa użytą na bieżące potrzeby Stowarzyszenia, reszta zaś powinna być złożona na procent jako fundusz żelazny.

Na fundusz żelazny przekazaną ma być również połowa należyci z opłat na wpis i wypis uczniów. Druga połowa tych należyci może być obracana tylko na cele, które popierają zawodowe wykształcenie uczniów albo inne ich interesa.

Na fundusz żelazny wpływają także wszystkie kary i grzywny, ściągane od członków i od uczestników stowarzyszenia.

Wkładki ściągają się w ratach półrocznych z góry.

Wpisowe członków, wpisowe uczniów oraz taksa za wypisanie uczniów ma być płacona gotówką odrazu.

Gremium przedkłada końcowe rachunki swych dochodów i wydatków, przez przełożonego oraz dwóch członków zarządu podpisane, corocznie władzy przemysłowej najdalej w miesiącu kwietniu.

Równocześnie ze sprawozdaniem kasowem przedkłada się władzy przemysłowej sprawozdanie ze zgromadzenia rocznego i z dokonanego prawidłowo wyboru przełożenia Gremium.

§ 5.

Prawa członków.

Członkom przysługują wszystkie prawa, zastrzeżone im ustawą przemysłową oraz niniejszym statutem, w szczególności prawo wyboru i wybieralności oraz udział w gremialnych ogólnopozytecznych instytucjach.

§ 6.

Prawo wyboru i wybieralność.

Wszyscy członkowie Gremium są upoważnieni do głosowania i są wybieralni.

Od praw tych są wyłączeni:

- 1) członkowie, wykluczeni od wybieralności w reprezentacji gminnej na skutek wyroku karno-sądowego, przez cały czas tego wykluczenia;
- 2) członkowie, do których majątku rozpisano konkurs, podczas trwania postępowania konkursowego;
- 3) członkowie, którym władza odjęła uprawnienie przemysłowe a to na czas, na który władza uprawnienie przemysłowe odebrała;
- 4) członkowie, którzy pozostają pod kuratelą z powodu choroby umysłowej lub marnotrawstwa.

Do wyboru na urząd sędziego polubownego wymagany jest ukończony 24 rok życia.

Jeżeli przemysł handlowy prowadzony jest po zmarłym członku Gremium na rachunek wdowy lub małoletnich spadkobierców, na podstawie karty przemysłowej, przez ukwalifikowanego zastępcę albo dzierżawcę, który zgłoszony został do władzy przemysłowej, albo jeżeli przemysł handlowy z innych powodów jest czasowo wydzierżawiony albo prowadzony przez zastępcę — przysługuje temuż

zastępcy, względnie dzierżawcy, prawo głosowania i wybieralności.

Za zaprotokołowaną sędownie jawną spółką handlową głosuje i jest wybieralny jeden ze spółników, uprawnionych do zastępstwa spółki i przez spółkę do tego upoważniony. Za instytucje i osoby moralne głosuje i jest wybieralny członek zarządu, przez zarząd ku temu oznaczony.

Członkowie głosować mogą tylko osobiście.

§ 7.

Obowiązki członków.

Każdy członek Gremium w ogólności jest obowiązany współdziałać dla osiągnięcia celów Gremium według postanowień tego statutu, ma zastosować się do prawidłowo powziętych uchwał walnego zgromadzenia i przełożenia Gremium i być posłusznym jego zarządzeniom.

W szczególności każdy członek ma obowiązek, rozpoczęcie albo zaniechanie swego przemysłu, miejsce prowadzenia przemysłu (lokal) i każdą jego zmianę, dalej przyjęcie i uwolnienie uczniów i pomocników przemysłowych, bez różnicy, czy daje im robotę w swoim lokalu handlowym lub poza lokalem, niezawodnie zgłosić do Gremium w ciągu dni 8-miu po zajściu jednej z tych okoliczności, przyczem winien podać nazwisko, wiek i gminę przynależności odnośnej osoby.

Jeżeli przemysł handlowy członka Gremium zostanie wydzierżawiony albo jeżeli będzie prowadzony przez zastępcę lub razem z jawnymi spółnikami, to w ciągu tego samego czasu należy donieść o tem przełożeniu Gremium i wymienić zarazem dzierżawcę, zastępcę lub jawnego spółnika.

Zaniedbanie obowiązku zgłoszenia podlega w każdym poszczególnym wypadku karze porządkowej (nagany lub grzywny do 20 K.).

§ 8.

Zgaśnięcie praw członka.

Prawa członka gasną z chwilą zwinięcia przedsiębiorstwa handlowego, na mocy którego dotycząca osoba stała się członkiem Gremium.

Tosamo dzieje się w wypadkach, gdy członek Gremium staci uprawnienie przemysłowe na skutek zarządzenia władzy.

§ 9.

Uczestnicy stowarzyszenia.

Pomocnicy, (§ 73. lit. a–d. ust. przem.) pracujący u członków Gremium, podlegają odnoszącym się do nich przepisom tego statutu.

§ 10.

Przyjmowanie uczniów.

Umowa o naukę powinna być zawartą na piśmie. Umowę pisemną należy natychmiast po zawarciu przesłać zarządowi Gremium, który ją zapisuje w założonej w tym celu księdze protokołowej.

Umowa jest wolną od stempli i należytości. Formularzy na kontrakty nauki dostarcza Gremium bezpłatnie swym członkom. Umowa powinna zawierać:

1. nazwisko i wiek pryncypała, przemysł handlowy, który wykonywuje, miejsce zamieszkania;
2. imię, nazwisko, wiek i miejsce pochodzenia ucznia;
3. nazwisko, zatrudnienie i miejsce zamieszkania rodziców ucznia, opiekuna, albo prawnego zastępcy;
4. datę umowy i czas trwania stosunku umownego;
5. postanowienie, że nie naruszając innych zobowiązań, ciężących na obydwóch stronach, pryncypał zobowiązuje się ucznia kształcić w swoim zawodzie lub kazać go kształcić przez uzdolnionego zastępcę i że uczeń ma obowiązek pilnie przykładać się do nauki;
6. warunki przyjęcia co do zapłaty za naukę lub ewentualnego wynagrodzenia, żywności, ubrania, mieszkania,

czasu nauki, tudzież postanowienie, kto ma ponosić koszta zapisu ucznia, koszta poświadczenia odbytej praktyki i koszta nauki w szkole zawodowej.

Członkowie, którzy przy przyjmowaniu uczniów nie trzymają się tych postanowień, stają się winnymi przekroczenia ustawy przemysłowej.

§ 11.

Trzymanie uczniów.

Przyjąć do nauki można tylko takiego ucznia, który ukończył lat 14 i uczynił zadosyć ustawowemu obowiązkowi szkolnemu.

Przed ukończonym 14-tym rokiem życia może młodociany, najmniej jednak lat 12 liczący pomocnik (§ 94 u. p.) wyjątkowo w takim tylko razie być przyjęty do nauki, jeżeli poprzednio uczynił zadosyć ustawowemu obowiązkowi szkolnemu i jeżeli wykaże się świadectwem lekarskiem, że regularne zajęcie w przemyśle handlowym, nie będzie szkodliwym dla jego zdrowia i fizycznego rozwoju.

Nie wolno przyjmować do nauki ucznia, który rozpoczął naukę u innego pryncypała i nie uzyskał od niego uwolnienia.

Świadome przyjęcie do nauki ucznia, zbiegłego od innego pryncypała, tworzy przekroczenie § 86 ust. przem. i podlega ukaraniu przez władzę przemysłową, niezależnie od unieważnienia nowozawartego kontraktu nauki i obowiązku wynagrodzenia zrządzonej ewentualnie szkody.

Taksamo nie może być przyjęty do nauki bez przyzwolenia swego poprzedniego pryncypała, nawet w razie uzyskania od niego uwolnienia, taki uczeń, który odszedł od pryncypała tego samego zawodu na podstawie § 102 ust. przem. za 14-dniowym wypowiedzeniem, po złożeniu oświadczenia, że zmienia swój zawód, jeżeli od tego czasu jeszcze jeden rok nie upłynął.

Na dokończenie nauki tylko taki uczeń może być przyjęty, który się wykaże świadectwem nauki poprzedniego

pryncypała, posiadającego kartę przemysłową i wystawionem przez tegoż uwolnieniem z nauki.

O ile pryncypał ten jest z poza okręgu Gremium, ma być świadectwo nauki potwierdzone przez przełożenstwo odnośnego stowarzyszenia ew. zwierzchność gminną.

§ 12.

Praktyka i nauka uczniów.

Czas trwania nauki w przemyśle handlowym wynosi stosownie do ogólnego i zawodowego wykształcenia, jakiego uczeń poprzednio nabył, maksymalnie lat 4, minimalnie lat 2.

Poniżej tej granicy można zejść za upoważnieniem zarządu wobec absolwentów wyższych szkół zawodowych, oraz w ogólności wobec słuchaczy lub absolwentów wyższych zakładów naukowych, jednakże nie poniżej jednego roku.

Należytość wpisowa wynosi 4 K.

Należytość za wyzwolenie wraz ze stemplem wynosi 8 K.

Przy przyjmowaniu uczniów może być wymówiony czas próby, podczas którego każda ze stron może według upodobania umowę o naukę rozwiązać.

Czas próby nie może przenosić trzech miesięcy i ma być wliczonym do praktyki.

Jeżeli czas próby nie był umówiony, może być stosunek nauki w przeciągu pierwszych czterech tygodni przez każdą ze stron rozwiązany, za uprzednim 8-dniowym uwiadomieniem pryncypała, względnie ucznia.

Uczeń zobowiązany jest wobec pryncypała do posłuszeństwa, wierności, do miłkliwości w sprawach dotyczących osoby i handlu pryncypała, tudzież do obyczajnego zachowania się.

Uczeń winien pracować w przedsiębiorstwie wedle wskazówek pryncypała.

Małoletni uczniowie oddani są pod karną władzę ojcowską pryncypała i stoją pod jego ochroną i nadzorem.

§ 13.

Obowiązki pryncypała.

Pryncypał ma dbać o zawodowe wykształcenie ucznia i nie odbierać mu potrzebnego do tego czasu i sposobności przez używanie do innych posług.

Obowiązkiem pryncypała, względnie jego zastępcy, jest czuwać nad obyczajami, oraz zachowaniem się małoletniego ucznia w domu i poza domem. Pryncypał ma nakłaniać ucznia do pracowitości, do dobrych obyczajów i do wypełniania obowiązków religijnych. Ma zaniechać wszelkiego znęcania się nad uczniem, chronić go przeciwko znęcaniu się nad nim przez towarzyszy pracy i domowników i przestrzegać, aby uczniowi przydzielano wykonywanie robót fizycznych tylko o tyle i przez taki przeciąg czasu, o ile te roboty jego siłom odpowiadają.

Pryncypał ma obowiązek owym uczniom, którzy nie ukończyli szkoły przemysłowej uzupełniającej, albo dwuklasowej szkoły handlowej, albo innej równorzędnej, z dobrym postępem i którzy nie przekroczyli 18-go roku życia, pozostawić czas potrzebny do uczęszczania do szkoły, i dbać o regularną frekwencję szkoły.

Jeżeli małoletni uczeń zachoruje, zbiegnie, lub jeżeli się coś ważnego zdarzy, winien pryncypał natychmiast zawiadomić rodziców, opiekunów albo krewnych ucznia i donieść o tem Gremium.

Pryncypał, który z własnej winy w przeciągu 14 dni nie wpisuje, lub nie wypisuje ucznia, popełnia przez to przekroczenie z § 100 ustawy przemysłowej.

Po upływie umówionego czasu praktyki, lub w razie wcześniejszego rozwiązania stosunku nauki, ma pryncypał wydać uczniowi świadectwo z odbytego czasu nauki, zachowania się i osiągniętego w zawodzie wykształcenia (świadectwo wyzwolin).

O każdym rozwiązaniu umowy winien pracodawca do 8 dni donieść zarządowi Gremium, celem utrzymania ewidencji uczniów. Zaniedbanie tego obowiązku pociąga za sobą naganą, albo grzywnę do 20 K.

Świadczenie nauki musi być potwierdzone przez prełożonego Gremium, przez zaopatrzenie świadectwa jego podpisem oraz podpisami dwu członków wydziału i przez przyłożenie pieczęci Gremium.

Uczniom, którzy z własnej winy zaniedbują naukę szkolną, może władza przemysłowa, na podstawie doniesienia właściwego nadzoru szkolnego, przedłużyć czas nauki na przeciąg najwyżej 6-ciu miesięcy.

Również może nastąpić przedłużenie czasu nauki przez władzę przemysłową na podstawie doniesienia Gremium, jeżeli uczeń nie wykazuje w swoim zawodzie należytych postępów. Przedłużenie czasu nauki w obydwu tych wypadkach nie może atoli przenosić jednego roku.

Gdy umowa o naukę ucznia, bez winy tegoż zostanie przed upływem czasu nauki rozwiązana, jest zadaniem Gremium, wedle możliwości umieścić tego ucznia u innego członka Gremium.

Pryncypałowie, którzy nie zatrudniają żadnych pomocników, mogą utrzymywać najwyżej dwóch uczniów. Stosunek uczniów do pomocników ma być maksymalnie jak 1:1.

W wypadkach §§. 101, 102 a i 103 ustawy przemysłowej jest Gremium obowiązane, jeżeli dotyczące oświadczenie prawnego zastępcy małoletniego ucznia na czas użyżaniem być nie może, zastąpić to oświadczenie.

§ 14.

Odebranie prawa trzymania uczniów.

Pryncypałom, którzy stali się winnymi grubego naruszenia obowiązków wobec powierzonych sobie uczniów lub co do których istnieją fakta, które ze względów moralnych czynią ich niezdolnymi do trzymania uczniów – ma być niezależnie od innej kary, mającej się wymierzyć wedle ustawy przemysłowej lub obowiązujących ustaw, odebrane prawo trzymania uczniów na pewien czas oznaczony lub na zawsze.

W szczególności ma być odebrane prawo trzymania uczniów takim pryncypałom, którzy pomimo kilkakrotnych

weszań nie czynią zadość obowiązkom ustawowym i statutowym, dotyczącym nauki uzupełniającej handlowej uczniów.

Odebranie prawa trzymania uczniów następuje za pierwszym razem na pewien oznaczony czas, w razie powtórzenia zaś na zawsze.

O odebraniu prawa trzymania uczniów orzeka władza przemysłowa po wysłuchaniu Gremium.

§ 15.

Wypowiedzenie stosunku nauki:

Stosunek nauki może być rozwiązany przez ucznia za 14-dniowym wypowiedzeniem, jeżeli uczeń, względnie jego prawny zastępca udowodni, że uczeń zmienia swój zawód, że przechodzi do zupełnie odmiennego przemysłu, lub jeżeli zmiana stosunków u jego rodziców sprawia, że rodzice chcą go zatrudnić w swoim własnym gospodarstwie albo we własnym przemyśle.

Nadto nastąpić może rozwiązanie stosunku pracy za 14-dniowym wypowiedzeniem, jeżeli uczeń, względnie jego zastępca udowodni przed właściwą władzą, że pryncypał stale traktuje ucznia w sposób zbyt surowy lub niesprawiedliwy, aczkolwiek takie traktowanie ucznia nie stanowiłoby tego rodzaju czynnej zniewagi, która wedle § 101 p. 2 lit. b. ust. przem., uprawnia ucznia do natychmiastowego rozwiązania stosunku pracy.

§ 16.

Stosunek pomocników do pryncypałów.

Sposób zajęcia pomocników handlowych i sił pomocniczych handlowych, wysokość płacy, czas trwania służby, czas próby i wypowiedzenie — są przedmiotem wolnej umowy pomiędzy stronami. W razie braku takiej umowy, stosunek pomocników handlowych do pryncypałów reguluje się na podstawie obowiązujących ustaw (kodeksu handlowego, ustawy przemysłowej).

W braku innej umowy obowiązuje wobec wyższego personelu pomocniczego, jak buchalterów, agentów podróżujących, pracowników kantorowych itp. 6-tygodniowe, od 1-go i 15-go każdego miesiąca biegnące wypowiedzenie.

Każdy pomocnik handlowy ma być zaopatrzony w świadectwo swego poprzedniego słuźbodawcy, względnie ksiązkę roboczą.

Dokumenta te przechowuje pryncypał przez cały czas trwania stosunku umownego.

Pryncypałowie, którzy przyjmują pracowników pomocniczych bez dokumentów, stają się winnymi przekroczenia ustawy przemysłowej.

Przy należytem rozwiązaniu stosunku pracy ma pryncypał wystawić pomocnikowi świadectwo, dotyczące wiadomości i czasu pracy.

W świadectwie może być także na żądanie pomocnika poświadczona wartość jego pracy i jego zachowanie się pod względem moralnym.

Świadectwo pracy musi być podpisane przez przełożonego Gremium i dwu członków wydziału i zaopatrzone pieczęcią Gremium.

§ 17.

Pośrednictwo w pracy.

Gremium może dla użytku pryncypałów, pomocników i uczniów utrzymywać biuro pośrednictwa w pracy, co będzie unormowane osobnym, zatwierdzeniu władzy podlegającym statutem.

Gremium może pośrednictwo w pracy powierzyć instytucjom publicznym, trudniącym się zawodowo takim pośrednictwem.

§ 18.

Przewodzenie spraw.

Sprawy Gremium załatwiają:

- a) Walne zgromadzenie Gremium;

b) Przełożenstwo (zarząd) stowarzyszenia, które się składa z wydziału stowarzyszenia, pod przewodnictwem przełożonego (prezesa);

c) Organa powołane według §§ 121 c do 121 h ustawy z 15. marca 1883. Dzpp. L. 39., do załatwiania spraw dotyczących kasy chorych dla pomocników, o ile taka kasa chorych przez Gremium założoną zostanie;

d) Sąd polubowny.

§ 19.

Walne zgromadzenie Gremium.

Walne zgromadzenie Gremium składa się ze wszystkich członków uprawnionych do głosowania.

Na każde walne zgromadzenie Gremium należy za-
wezwać zastępców zgromadzenia pomocników w liczbie 6-ciu, którzy mają głos doradczy dla wypowiedzenia swych
życzeń albo zażaleń.

Prezes zaprasza na walne zgromadzenie wszystkich członków przez osobiste zawiadomienie z podaniem porządku dziennego.

Walne zgromadzenie odbywa się conajmniej raz do roku. Należy je także wtenczas zwołać, jeżeli to uzna za potrzebne prezes Gremium lub wydział, albo jeżeli tego zażąda czwarta część członków Gremium.

Zaproszenie winno zawierać miejsce i czas zgromadzenia.

O zwołaniu walnego zgromadzenia należy zawiadomić ustanowionego dla Gremium komisarza, który ma czuwać nad postępowaniem, odpowiadającym ustawie.

Przewodnictwo i kierownictwo na walnym zgromadzeniu przysługuje prezesowi Gremium, albo w razie zachodzącej przeszkody jego zastępcy.

Do powzięcia ważnej uchwały przez walne zgromadzenie, potrzebną jest obecność $\frac{1}{3}$ uprawnionych do głosowania członków.

Jeżeli walne zgromadzenie, któreby mogło powziąć ważne uchwały, nie dojdzie do skutku, należy zwołać nowe

zgromadzenie, które może powziąć ważne uchwały bez względu na liczbę obecnych członków.

Jeżeli walne zgromadzenie, które nie doszło do skutku, zwołanem było z inicjatywy zarządu, zwołanie ponownego zebrania nie jest koniecznem.

Uchwały zapadają absolutną większością głosów.

Na zgromadzenie walne ma prawo wstępu tylko osoba uprawniona do głosowania, albo przez zarząd Gremium z głosem doradczym na zgromadzenie zaproszona.

Zarząd Gremium układa listę osób uprawnionych przed każdym walnem zgromadzeniem.

Wniesione reklamacje i zarzuty rozstrzyga zarząd Gremium i wedle wyniku rozstrzygnięcia prostuje odnośną listę.

Zarząd Gremium wydaje stosowne zarządzenia, aby w zgromadzeniu nie brały udziału osoby do tego nieuprawnione.

Walne zgromadzenia z reguły nie są publiczne. Dopuszczanie publiczności w charakterze słuchaczy, zależy od dyskrecyjnalnej władzy przewodniczącego.

§ 20.

Zakres działania walnego zgromadzenia.

Do zakresu działania walnego zgromadzenia stowarzyszenia należy:

a) zajmowanie się i obradowanie nad interesami członków należących do Gremium, o ile popieranie tych interesów należy do celów Gremium. Obrady nad tymi przedmiotami kończą się powzięciem uchwały albo rezolucji; celem obrad nad interesami, obchodzącymi tylko pewną gałąź handlu, mogą być tworzone osobne sekcje, składające się z członków Gremium, uprawiających odnośną gałąź handlu.

b) Poszczególne sprawy, z wyjątkiem spraw wyborów, budżetu i zamknięć rachunkowych mogą być powierzone specjalnym lub stałym, albo ad hoc przez zgromadzenie walne wybrać się mającym komisjom.

c) Wybór przełożeństwa Gremium i członków sądu polubownego ze stanu pryncypałów, następnie wybór członków ze stanu pryncypałów do zarządu i do wydziału nadzorczego kasy chorych dla pomocników, względnie uczniów; wybór pełnomocników ze stanu pryncypałów na ogólne zgromadzenie kasy chorych dla pomocników, względnie uczniów, o ile takie kasy chorych będą istniały.

d) Układanie, badanie i zatwierdzanie zamknięć rachunkowych i rocznych preliminarzy, dotyczących się gospodarki Gremium, tudzież oznaczanie kwoty, jaka ma być zebraną przez opłaty.

Badanie zamknięć rachunkowych może być powierzone osobnym rewizorom, których w liczbie 5-ciu wybiera walne zgromadzenie.

e) Systemizowanie płatnego personelu pomocniczego.

f) Uchwały o ewentualnych organicznych zmianach w zakładach naukowych, utrzymywanych przez Gremium oraz tworzenie zakładów dla nauki zawodowej.

g) Uchwały, dotyczące czasu nauki.

h) Zasadnicze uchwały o zakładaniu, względnie przekształcaniu instytucji, założonych przez Gremium a służących do celów gospodarczych lub naukowych.

i) Uchwalanie statutów Gremium oraz ich zmiana.

k) Uchwalanie zmian, dotyczących należytości wpisowej dla członków, tudzież należytości za wpis i wypis uczniów.

l) Dysponowanie majątkiem oraz dochodami Gremium, któreto fundusze atoli mogą być obracane tylko na cele ogólnokupieckie.

m) Przyznawanie na podstawie propozycji wydziału, jednakowoż bez dyskusji, osobom zasłużonym około Gremium tytułu członka honorowego Gremium (§ 3, ust. 5).

n) Uchwały, dotyczące ewentualnego tworzenia w Gremium osobnych funduszów, przeznaczonych na szczególne albo ogólne cele kupieckie oraz zatwierdzanie regulaminów dla dotyczących funduszów.

Wnioski i interpelacje, zgłaszane na rocznych zwy-
czajnych walnych zgromadzeniach, muszą być podpisane
przez conajmniej 20-tu członków i wniesione conajmniej
2 dni przedtem w drodze pisemnej na ręce zarządu.

Wnioski, co do których ma zapaść uchwała na tem
zgromadzeniu walnem, mają być oznaczone jako wnioski
nagle.

Nagłość uchwała walne zgromadzenie większością
głosów. W razie jeżeli nagłość uchwaloną nie zostanie,
przekazuje się wniosek do regulaminowego traktowania.

Przewodniczący oznacza porządek, w jakim wnioski
nagle w szeregu przedmiotów obrad mają być traktowane.

Zarząd Gremium ma wnosić na zgromadzenia po-
trzebne przedłożenia w sprawach pod *a—n* wymienionych.

§ 21.

Zarząd Gremium.

Zarząd Gremium składa się z prezesa, wiceprezesa
i wydziału, w skład którego wchodzi 30 członków i 12 za-
stępców. Wydział wybierają członkowie ze swego grona na
walnem zgromadzeniu. Wybór odbywa się kartkami.

Pierwszy zarząd wybiera się na lat trzy, poczem co-
rocznie występuje trzecia część członków Wydziału i za-
stępców i będzie zastąpiona przez nowy wybór.

Pierwszy wybór prezesa i wiceprezesa odbywa się na
lat 3; następne wybory prezesa i wiceprezesa odbywają się
corocznie.

Członkowie występujący w pierwszym i drugim roku
będą oznaczani w drodze losowania.

W razie ustąpienia którego z członków zarządu przed
upływem okresu wyborczego, wstępuje w jego miejsce ten
zastępca, który przy wyborze otrzymał największą ilość
głosów.

Zastępcy są powoływani w kolei roku, w którym zo-
stali wybrani.

W razie niemożności skompletowania wydziału w dro-
dze powołania zastępców, ma nastąpić wybór uzupełniający.

Zastępcy mają prawo brać udział w posiedzeniach wydziału z głosem doradczym.

Z aktu wyboru należy spisać protokół, który ma być podpisany przez przewodniczącego oraz przez członków komisji skrutacyjnej i zaopatrzone widymatą komisarza rządowego.

O wyborze prezesa i wiceprezesa ma być zawiadomioną władza przemysłowa.

Wszystkie urzędy, jakoto urząd prezesa, wiceprezesa, członków zarządu i zastępców, są honorowe i bezpłatne.

§ 22.

Zakres działania zarządu Gremium.

Do zakresu działania zarządu należą wszystkie owe sprawy, które nie są zastrzeżone walnemu zgromadzeniu, względnie które nie są zastrzeżone sądowi polubownemu albo zarządom kas chorych. Zarząd wybiera ze swego grona komitet prezydyalny, złożony z 5 członków, który spełnia funkcje organu doradczego dla prezesa.

Zarząd ma obowiązek zawiadywać pod kierownictwem prezesa wszystkimi sprawami sobie przekazanymi oraz majątkiem Gremium w myśl uchwał walnego zgromadzenia.

Zarząd ma prawo delegować do zgromadzenia pomocników, względnie do zgromadzenia personalu pomocniczego, czterech członków Gremium, którzy w tych zebrań biorą udział z głosem doradczym.

Zarząd ma prawo nakładać na członków i uczestników Gremium w wypadku naruszenia niniejszego statutu, kary porządkowe, któremi są nagany oraz grzywny do 20 K.

W szczególności może nastąpić ukaranie:

1) Jeżeli członek albo uczestnik Gremium dopuści się grubego naruszenia honoru i powagi Gremium lub zarządu Gremium;

2) Jeżeli członek albo uczestnik Gremium nie stosuje się do statutowych przepisów, albo stawia opór statutowym uchwałom walnego zgromadzenia, zarządu albo prezesa,

zwłaszcza zaś, jeżeli członek Gremium nie czyni zadość obowiązkowi zgłaszania, objętemu § 7, lub nie stosuje się do przepisów wydanych w sprawie traktowania uczniów.

Nagany udziela się ustnie lub pisemnie.

Zarząd utrzymuje zapiski dotyczące nagan i kar porządkowych.

Grzywny ściąga się w razie potrzeby w drodze administracyjnej.

Do kompletu posiedzeń zarządu potrzebną jest obecność 10-ciu członków.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Zarząd może sobie ustanowić regulamin dla unormowania wewnętrznego porządku pracy.

§ 23.

Zakres działania prezesa.

Prezes, względnie wiceprezes, a w razie przeszkody w osobie prezesa i wiceprezesa, najstarszy członek zarządu, zastępuje Gremium na zewnątrz, kieruje i nadzoruje przy pomocy komitetu prezydialnego całą gospodarkę i podpisuje wraz ze sekretarzem wszelkie pisma.

Pisma obejmujące zobowiązania prawne, podpisuje wraz z prezesem i sekretarzem, także i wiceprezes, a w razie przeszkody w osobie wiceprezesa, dwóch członków zarządu.

Prezes załatwia bieżące sprawy Gremium; przyjmuje wszystkie wydane do Gremium albo do zarządu rozporządzenia władzy i inne podania, załatwia wszystkie sprawy, które nie wymagają powzięcia uchwały całego zarządu albo są tak nagłe, iż bez zwłoki muszą być załatwione; zwołuje na obrady walne zgromadzenie i zarząd, kieruje niemi i przewodniczy na nich, załatwia wygotowanie i przeprowadzenie uchwał powziętych przez walne zgromadzenie albo przez zarząd.

Jeżeli prezes uważa, że nie może wziąć na siebie odpowiedzialności za pewną uchwałę walnego zgromadzenia lub zarządu, może ją zawiesić i przedłożyć natychmiast względnie po wysłuchaniu zarządu, do rozstrzygnięcia władzy.

Prezes jest upoważniony w wypadkach nagłych pokrywać wydatki nadzwyczajne, nieprzewidziane preliminarem, do wysokości 100 K., pod warunkiem uzyskania dodatkowego przyzwolenia wydziału.

Prezes może do poszczególnych czynności delegować członków Wydziału.

§ 24.

Majątek Gremium.

Dla całego ruchomego i nieruchomego majątku Gremium ma być założony inwentarz, który winien być przez zarząd ciągle w porządku utrzymywany. Przy zarządzie majątkiem i dochodami Gremium, ma się zarząd trzymać zatwierdzonego przez walne zgromadzenie preliminarza rocznego. Co do każdego przekroczenia preliminarza, co do nabycia, wynajęcia i obdłużenia nieruchomości, co do złożenia i odstąpienia kapitałów, co do zaciągnięcia pożyczki i obejmowania innych zobowiązań i świadczeń, za które Gremium odpowiada, co do zrzeczenia się już nabytych praw albo takich, które mają być dopiero nabyte, co do wytaczania sporów i zawierania umów, — jest potrzebne zezwolenie walnego zgromadzenia Gremium, które zarząd ma wyjednać przy najbliższem zebraniu się tegoż zgromadzenia.

§ 25.

Gospodarka pieniężna Gremium.

Do kasy gremialnej wpływają:

- a) przychody majątku Gremium;
- b) należności wpisowe członków;
- c) wszystkie grzywny, nałożone jako kary porządkowe;
- d) opłaty roczne;
- e) należności wpisowe i wypisowe, pobierane od uczniów;
- f) darowizny, legaty, spadki etc.

Dochody wymienione pod *b)*—*e)* mogą być ściągane w drodze administracyjnej.

Rachunki Gremium mają być zamykane za każdy rok kalendarzowy.

§ 26.

Sąd polubowny dla członków Gremium.

Sąd polubowny dla członków Gremium ma za cel godzenie sporów pomiędzy członkami Gremium, powstałych ze stosunków, unormowanych niniejszym statutem.

Sąd polubowny konstituuje się w ten sposób, że każda strona wybiera z grona członków zarządu dwóch sędziów polubownych, którzy razem znowu z grona członków zarządu wybierają superarbitra. Gdyby się sędziowie polubowni nie mogli porozumieć co do wyboru superarbitra, oznacza go prezes Gremium.

Sąd polubowny, złożony z 4-ch członków, rozstrzyga wedle swobodnego uznania, nie trzymając się żadnego z góry oznaczonego sposobu postępowania, zwykłą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga superarbitr.

Od orzeczenia sądu polubownego niema dalszych środków prawnych.

§ 27.

Nadzór.

Gremium stoi pod nadzorem władzy przemysłowej, która jest uprawnioną rozstrzygać zażalenia przeciw uchwałom zgromadzenia lub zarządu, po uprzednim przesłuchaniu obydwu stron.

Władza przemysłowa ustanawia dla nadzoru nad postępowaniem zgodnym z ustawą, własnego komisarza przy Gremium.

Spory co do wewnętrznych spraw Gremium należą wyłącznie do drogi administracyjnej.

Uchwały, powzięte prawidłowo przez walne zgromadzenie a dotyczące takich spraw, do których przeprowadzenia Gremium jest wedle ustawy obowiązane, mają być na prośbę zarządu wykonane przez władzę przemysłową w drodze administracyjnej.

§ 28.

Rozwiązanie Gremium.

Na wypadek rozwiązania się Gremium, przechodzi, o ile Gremium nie przeobrazi się w inną korporację, cały majątek na rzecz gminy m. Krakowa pod warunkiem, że dochody z tego majątku będą za zezwoleniem politycznej władzy krajowej, używane na cele ogólnokupieckie, a w szczególności na utrzymywanie i popieranie instytucji, założonych przez Gremium.

W pierwszej linii mają być nietknięte na wypadek rozwiązania się Gremium, prawa osób trzecich. Przewszyskiem należy zapłacić ewentualne długi Gremium i inne zobowiązania, dalej należy baczyć, żeby fundacye i fundusze, zarządzane przez Gremium, miały zapewnione swoje przeznaczenie.

Taksamo pozostają w mocy ciężary, spoczywające na majątku korporacyi z tytułów prawno-prywatnych lub z tytułu fundacyi, tudzież roszczenia dawniejszych członków i uczestników korporacyi co do tych korzyści, do których mieliby prawo z majątku korporacyi, w razie dalszego jej istnienia.

§ 29.

Statut sądu polubownego (§§ 122–124 ust. z 15. marca 1883, Dzpp. L. 39), dalej statut zgromadzenia pomocników (§§ 120 i 120a ust. z 15. marca 1883), wreszcie statut kasy chorych (§§ 121–121h ust. z 15. marca 1883) tworzą integralną część statutu Gremium.

Statuty te zostaną przez Gremium w sposób przepisany ustawą zaprojektowane i przedłożone władzy politycznej do zatwierdzenia, co nastąpi natychmiast po zatwierdzeniu obecnego statutu przez władzę polityczną“.

Powyższy projekt statutów przedłożony został przez delegatów komitetu proponentów, władzy przemysłowej do zatwierdzenia.

W podaniu do c. k. Namiestnictwa podnieśli propo-
nenci następujące momenty:

Zawiązanie opartego na ustawie przemysłowej stowa-
rzyszenia kupieckiego w Krakowie było oddawna po-
wszechnie odczută potrzebą tutejszego handlu.

Brak Gremium dawał się od długich lat zawsze bar-
dzo dotkliwie we znaki, o ile chodziło o strzeżenie wspól-
nych całemu kupiectwu interesów, o utrzymanie powagi
i godności stanu, o wychowanie zawodowe młodzieży han-
dlowej, o pieczę nad personelem, o uregulowanie pewnych
wspólnych całemu miejscowemu handlowi warunków pracy
i o cały szereg innych spraw.

Sprawa założenia Gremium kupieckiego w Krakowie
nie jest bynajmniej nową.

Jak świadczy bowiem pismo Magistratu stoł. król.
miasta Krakowa z dnia 17. października 1903 L. 62217/03,
zwróciła się wówczas władza przemysłowa pierwszej in-
stancyi na skutek pisma p. c. k. delegata Namiestnika
w Krakowie, do Izby handlowej i przemysłowej w Kra-
kowie z prośbą o wydanie, po przesłuchaniu osób intere-
sowanych, opinii, czy ze względu na potrzeby miejscowe,
oraz na życzenia tutejszych kupców, tudzież ze względu na
istotne potrzeby handlowe, należy w Krakowie zawiązać
oparte na ustawie przemysłowej Gremium kupieckie.

Sprawa ta była następnie przez Magistrat kilkakrotnie
urgowaną a równocześnie toczyły się przez cały przeciąg
tego czasu w Izbie handlowej i przemysłowej narady, zdą-
żające ku temu, aby Gremium, które będzie mieć do speł-
nienia bardzo rozliczne i doniosłe zadania, zorganizowało
się przy uwzględnieniu wszystkich uprawnionych miejsco-
wych życzeń i potrzeb stron, oraz aby było zgodnym wy-
razem całego krakowskiego kupiectwa.

Nowa ustawa przemysłowa, która za kilka tygodni
wchodzi w życie i która w daleko silniejszej, niż dotychczas

mierze, pociąga do współdziałania w samorządzie przemysłowym, zawiązane na ustawie przemysłowej stowarzyszenia, nie pozwalała już dłużej zwlekać z załatwieniem tej sprawy i uczyniła koniecznem bezwzględnie szybkie jej załatwienie.

Ostatecznie Prezydium Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie postępując po myśli zacytowanego § 106. ust. przem. oraz wydanych swego czasu przez c. k. Ministerstwo handlu wskazówek dla zakładania stowarzyszeń przemysłowych, podjęło się w tej sprawie wdzięcznego zadania inicjatywy i zwołało na podstawie zaproszenia z dnia 20 czerwca 1907 do L. 3524, na dzień 26. czerwca zebranie, celem zawiązania Gremium kupieckiego w Krakowie.

Na zebranie to zostali zaproszeni wszyscy kupcy w liczbie 686, wykonywujący w Krakowie jakikolwiek przemysł handlowy, a opłacający powszechny podatek zarobkowy wedle stopy od 20 K. wwyż.

Na to zgromadzenie zaproszony został nadto Magistrat miasta Krakowa jako władza przemysłowa I. instancyi, oraz c. k. Instruktor dla stowarzyszeń przemysłowych w Krakowie.

Gmina m. Krakowa liczy w swej obecnej rozciągłości 2.294 kupców, z czego 1.608 opłaca podatek wedle stopy 16 K. w dół, a 686 podatek wedle stopy od 20 K. wwyż.

Granica pomiędzy stopą 16 K. a stopą 20 K., którą prezydium Izby przyjęło jako cenzus zaproszenia, bynajmniej nie jest dowolną ani przypadkową. Nie ulega bowiem najmniejszej wątpliwości, że zwołanie wszystkich 2.294 kupców na zgromadzenie, mające obradować nad założeniem, organizacją i statutem Gremium, już z góry byłoby niemożliwem z powodu za wielkiej ilości uczestników. Taksamo już z góry widzi się niemożliwość założenia Gremium, obejmującego wszystkich kupców krakowskich, a to z powodu znacznej rozbieżności gospodarczych i społecznych interesów pomiędzy drobnem a większem kupiectwem.

Stowarzyszenie liczące blisko dwa i pół tysiąca członków, byłoby też w naszych stosunkach ciałem zbyt ciężkiem i do żadnej pracy niesposobnem.

Za takim postępowaniem przemawiał także przykład miast innych, w których organizacja kupiecka przeprowadzona jest w ten sposób, iż jedną grupę tworzą kupcy opodatkowani wyżej, podczas gdy kupcy poniżej pewnego cenzusu, złączeni są wedle stosunków miejscowych w jedną albo więcej liczebnie słabszych grup.

I w Krakowie należało znaleźć taką granicę, żeby z jednej strony zapewnić utworzenie silnego moralnie i materialnie stowarzyszenia, które będzie w stanie wypełniać wszystkie obowiązki, przekazane mu ustawą przemysłową, a z drugiej strony pociągnąć dolną granicę bez kastowej małościowości i powołać do wspólnej pracy jak najliczniejsze szeregi większego i średniego kupiectwa.

Wobec tego, że jak już wspomniano, utworzenie jednego stowarzyszenia kupców na cały Kraków bez względu na siłę podatkową członków, okazałoby się z góry niepraktycznem a bodaj wprost niemożliwym, należało poszukać pewnego rzeczowego kryterium rozdziału.

Cenzus leżący pomiędzy 16 a 20 K. jest właśnie owym, który statystycznie rozdziela drobne kupiectwo od łącznej grupy średniego oraz wielkiego handlu.

Przy cenzusie 20 K., spada bowiem liczba kontrybuentów, która się przy cenzusie od 4—16 K., porusza w wysokości pomiędzy 105—151 osób, nagle do cyfry 68, utrzymując się już także i w wyższych stopach podatkowych na równym w przybliżeniu poziomie.

Przebieg prac około założenia Gremium, dostarczył też dowodu, że cenzus ten (stopa od 20 K. wzwyż) okazał się ze wszech miar szczęśliwie i praktycznie dobranym.

Subkomitet redakcyjny ułożył przy pomocy biura Izby handlowej statut stowarzyszenia „Gremium kupców w Krakowie“, opierając się przy tem głównie na wydanym swego czasu przez c. k. Namiestnictwo statucie wzorowym przy uwzględnieniu późniejszych, nowelą do ustawy przemy-

słowej z dnia 5. lutego 1907 L. 26. Dz. p. p. wprowadzonych zmian.

Statut wzorowy został jak wiadomo, ułożony dla stowarzyszeń rękodzielniczych. Gdy zaś stowarzyszenie kupieckie wskutek odrębności wymagań zawodu handlowego, pod wielu względami ma inne potrzeby i gdy statut wzorowy należało nagiąć do rzeczywistych stosunków życia, przeprowadzono zmiany we wzorowym statucie, posiłkując się zatwierdzonym przez c. k. Namiestnictwo dolno-austriackie statutem dla Gremium wiedeńskiego.

Po zatwierdzeniu statutu komitet proponentów zwoła pierwsze walne zebranie Gremium celem ukonstytuowania statutowego zarządu“.

Upoważnione przez komitet proponentów osoby, podpisujące projekt statutu, podniosły ze szczególnym naciskiem, że statut Gremium, owoc długich i bardzo szczegółowych narad, doszedł do skutku na podstawie jednomyślnej uchwały całego szeregu zgromadzeń, w których brali udział reprezentanci rozmaitych kierunków i rozmaitych organizacyi kupieckich.

Ta właśnie jednomyślność jest zdaniem proponentów najpewniejszą rękojmią, że Gremium podała należycie wszystkim swym ustawowym zadaniom. Oparta na ustawie przemysłowej nowa organizacya, skupiająca w jedno ognisko rozprószone dotychczas siły, odda też niewątpliwie krakowskiemu kupcom i ich współpracownikom pod względem gospodarczym i społecznym te wszystkie usługi, jakich kupiectwo się po niej słusznie ma prawo spodziewać i będzie pożytecznym i skutecznym czynnikiem na drodze dalszego rozwoju.

37. Uregulowanie handlu piwem we flaszkach.

C. k. Namiestnictwo we Lwowie przesłało Izbie do wydania opinii projekt rozporządzenia, mającego uznać handel piwem we flaszkach zamkniętych za przemysł koncesyonowany.

Kwestya ta stanowiła przedmiot obrad wspólnej konferencyi krajowych Izb handlowych. Zdaniem konferencyi powinien i nadal handel detajliczny fiaszkami z piwem, które od r. 1899 napełniane być mogą tylko przez koncesyonowanych przemysłowców, pozostać przedmiotem wolnego obrotu.

Po przesłuchaniu kongregacyi kupieckiej tudzież Stowarzyszenia przemysłowego gospodnio-szynkarskiego w Krakowie, uchwalono odpowiedzieć c. k. Namiestnictwu, że dla okręgu Izby nie posiada cała ta sprawa większej doniosłości.

Projekt rozporządzenia pozostawia bowiem w mocy dotychczasowe przepisy, dotyczące prawa propinacyi. Mogłoby tedy w okręgu Izby rozchodzić się tylko o miasto Kraków, gdzie piwo we flaszkach jest przedmiotem wolnego obrotu.

W tym względzie zaś nie widzi Izba potrzeby zmiany stanu obecnego.

38. Okręgi inspektorów piwnic winnych w Galicyi.

C. k. Namiestnictwo we Lwowie wezwało Izbę handlową i przemysłową w Krakowie, aby w porozumieniu z Izbą lwowską przedłożyła propozycję co do podziału Galicyi na dwa okręgi dla inspektorów piwnic winnych.

Zgodnie z wnioskiem obu Izb rozgraniczyło ministerstwo rolnictwa okręg urzędowania inspektorów w ten sposób, że inspektorowi piwnic dla Galicyi zachodniej przekazano okręg Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie wraz z politycznymi powiatami Krosno, Sanok i Brzozów. Inspektorowi dla Galicyi wschodniej przydzielono pozostałą część okręgu Izby lwowskiej oraz cały okręg Izby handlowej w Brodach.

39. Ograniczenia w sprzedaży olejków eterycznych i esencji wódczanych.

Radca Dr. Szarski przedstawia poruszoną przez opawski związek fabrykantów likierów i wódek, sprawę

ograniczenia wolnego handlu esencjami wódczanemi i olejkami eterycznymi, służącymi do wyrobu napojów gorących na zimnej drodze.

Fabrykanci likierów i wódek ponosić mają szkody wskutek tego, że przez sprzedaż olejków i esencji w małych ilościach, rozpowszechnia się domowy wyrób napojów gorących. Ponieważ także względy higieny i czystości wyrobu przemawiają przeciwko takiej metodzie wytwarzania napojów alkoholycznych, fabrykanci żądają, aby handel tymi artykułami podlegał obowiązkowi koncesyi i aby nie wolno było sprzedawać esencji w ilościach niżej 1 l., względnie olejków w ilościach niżej 1 klg.

Izba uchwała poprzeć te starania wytwórców likierów i wódek.

40. Propozycje na sędziów fachowych.

Wedle § 20. ustawy o organizacyi sądów następuje nominacya sędziów fachowych zawodu kupieckiego przy senatach handlowych i sądach handlowych na propozycyę Izby handlowej i przemysłowej (über gutächtlichen Vorschlag der Handels- und Gewerbekammer).

Paragrafy 3—9 rozporządzenia ministra sprawiedliwości i ministra handlu z dnia 1. czerwca 1897 r. przepisują szczegółowo, w jaki sposób ma być propozycya Izby uskutecznią, względnie ilu kandydatów przedstawić ma Izba na każde opróżnione miejsce sędziego fachowego.

Z brzmienia ustawy, jak niemniej z postanowień tego rozporządzenia wynika jasno, że nominacya sędziów fachowych winna się poruszać w ramach propozycyi Izb. Ministerstwo sprawiedliwości może oczywiście odrzucić także całą propozycyę Izby i wezwać ją do uskutecznienia nowej propozycyi.

Dotychczasowa praktyka nie odstępowała od tego zapatrywania. Nominacye następowały zawsze w ramach propozycyi Izb. W innych wypadkach wzywano Izby o uzupełnienie propozycyi.

W pewnym wypadku konkretnym odstąpiło ministerstwo sprawiedliwości od powyższego sposobu postępowania. Mimo przedstawień wniesionych przez Izbę zarówno do ministra sprawiedliwości, jak i do ministra handlu, zamianowano przy jednym z sądów okręgu Izby asesorami kilka osób, które nie były objęte propozycją Izby.

Równocześnie otrzymała Izba reskrypt, w którym c. k. ministerstwo sprawiedliwości w porozumieniu z c. k. ministerstwem handlu wyraża zapatrywanie, że wotum Izby uważane być może jedynie jako wniosek (gutächtlicher Vorschlag), a nie jako wiążąca prezentacja. Reskrypt podnosi w dalszym ciągu, że „interesowane ministerstwa zgodziły się już przed wydaniem rozporządzenia z dnia 1. czerwca 1897 Dzpp. L. 128. i 129. na tego rodzaju interpretację ustawy i postępowały dotychczas zawsze w powyższym duchu. Ministerstwa powołane do mianowania sędziów fachowych zawodu kupieckiego nie mogą tedy uznać podniesionych przez Izbę ograniczeń w ustawowym prawie nominacji“.

Wskutek mianowania asesorami osób, które przez nią nie zostały proponowane, uważała się Izba krakowska w swych prawach ukróconą.

Przyjęta przez ministerstwo interpretacja ustawy stanowi wyłom w zagwarantowanych ustawą prawach Izby i pozbawia propozycję Izb wszelkiej wartości materyjalnej. Prawo Izb do uskutecznienia propozycji byłoby w takim razie znacznie utrudnione, jeżeli nie zupełnie iluzoryczne.

Izbie handlowej i przemysłowej w Krakowie przysługuje wprawdzie droga udania się do Trybunału państwa. Zachodzi jednak obawa, że wobec brzmienia § 3. ustawy o Izbach handlowych („Izby podlegają bezpośrednio ministrowi handlu“) uzna się Trybunał państwa niewłaściwym do rozstrzygnięcia tej kwestyi.

Prezydium Izby uważało za stosowniejsze, poddać sprawę tę pod obrady centrali handlowo-politycznej Izb austriackich i spowodować ewentualne wspólne wystąpienie

wszystkich Izb w tej zasadniczej kwestyi, dotyczącej uprawnień wszystkich Izb.

Przedstawiciele innych Izb oświadczyli w toku dyskusyi, że nie jest im znany przypadek, w którymby ministerstwo sprawiedliwości mianowało asesorami osoby, przez Izby nie proponowane. Natomiast zdarzały się często wypadki, w których Sądy w krótkiej drodze oświadczyły Izdom, że nie byłyby w stanie pewnych przez Izbę proponowanych osób przedstawić ministerstwu do nominacyi.

W dyskusyi podnoszono dalej, że tekst rozporządzenia z roku 1897 nie wyklucza wyraźnie prawa ministerstwa sprawiedliwości do mianowania asesorami osób, propozycją izbową nie objętych. Zbyt silne akcentowanie prawa Izb, mogłoby właśnie wobec tej nie zupełnie jasnej sytuacji prawnej, wywołać skutek wprost przeciwny, i dać ministerstwu handlu i sprawiedliwości asumpt, aby w drodze ponownego rozporządzenia w zupełności skrócić ingerencyę Izb w sprawie nominowania asesorów.

Na wniosek Dra Carusa, sekretarza Izby w Libercu, uchwalono na zebraniu Centrali następującą rezolucyę:

„Die Zentralstelle richtet im Namen der vereinigten Handels- und Gewerbekammern, an das k. k. Handels- und Justizministerium das Ersuchen, es möge den Gerichten empfohlen werden, in diesen Fällen, in welchen sie nicht in der Lage wären, im Rahmen der Kammervorschläge ihr Votum, betreffend die Ernennung von Laienrichtern zu erstatten, sich noch einmal an die Kammer im kurzen Wege um Erstattung eines neuerlichen Vorschlages zu wenden“. Wniosek ten jednogłośnie uchwalono i poleciono „Zentralstelle“ wypracowanie odnośnego memoriału do ministerstwa handlu i sprawiedliwości.

Opinie w sprawach handlowych.

41. Znaczenie terminu „puszki pół formatu“.

W pewnym sporze sądowym Izba zapytaną została o wyjaśnienie, co oznacza zamówienie s a r d y n e k

w „puszkach pół formatu“, w szczególności czy wyrażenie to oznacza puszki o wadze $\frac{1}{2}$ kg.

Na podstawie opinii wybitnego znawcy handlu sardynkami, objawiła Izba zdanie, iż mimo używania przez liczne fabryki sardynek, puszek o jednolitym formacie, nie można skonstatować istnienia ustalonego w obrocie sardynkami zwyczaju handlowego, wedle którego wyrażenie „puszki pół formatu“ oznaczaćby miało puszki o wadze pół kilograma.

O ile rozchodziłoby się o sardynki w oliwie, przyjąćby można istnienie takiego zwyczaju tylko w wypadku, gdyby fabryki odnośnie używały także puszek o wadze jednego kilograma, co wedle udzielonej Izbie opinii fachowej, niema miejsca.

Inaczej się rzecz ma z t. zw. ruskimi sardynkami (moskale, Pickelhäringe), gdzie używane są puszki większego formatu, jakoteż baryłki.

42. Znaczenie nazwy „Bazar“.

Izba handlowa i przemysłowa w Opawie zwróciła się do Izby krakowskiej z prośbą o doniesienie, czy i dla jakich interesów używaną jest w tut. okręgu nazwa „Bazar“.

W zachodniej Galicyi nie łączy się z nazwą „Bazar“ żadne ściśle i stałe pojęcie.

Oznaczenia tego używają interesy, które zajmują się sprzedażą rozmaitych, albo pewnych tylko kategorii towarów na większą skalę. Tu należą bazyry towarów mieszanych, galanteryjnych i modnych, wiktuałów i korzeni, artykułów codziennego użytku, kwiatów naturalnych i t. d.

Wedle miejscowej praktyki, zaspokajają swe potrzeby w bazarach średnie i uboższe sfery ludności, które konsumują towar tańszy, pośledniejszej jakości.

43. Charakter prawny duplikatu listu przewozowego.

Na odnośne zapytanie jednego z sądów obwodowych zachodniej Galicyi, odpowiedziała Izba, iż charakter prawny duplikatu listu przewozowego określony jest § 54. ust. 5.

regulaminu ruchu oraz uwagą II. do tegoż ustępu piątego, umieszczoną w urzędowym wydaniu regulaminu ruchu, obowiązującego od 1. kwietnia względnie od 15. maja 1906 (reskrypt c. k. ministerstwa kolejowego L. 53.746/16 ex 1905).

Dodatek ten opiewa: „Das vom Absender vorgelegte Frachtbriefduplikat muss mit dem Originalfrachtbrief vollkommen gleichlauten und auch alle Vermerke und Erklärungen wortgetreu enthalten“.

W praktyce kupieckiej uważanym jest duplikat za dowód nadania towaru i kupcy zwykli też na podstawie duplikatu przewozowego sprzedawać towary i płacić, czyto bezpośrednio czy też za pomocą t. zw. winkulacyi, polegających na tem, że sprzedawca przesyła zaufanej osobie trzeciej (bankierowi) duplikat listu przewozowego, który potem bankier wydaje kupującemu za zapłatą ceny kupna względnie należności, na którą duplikat był winkulowany.

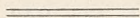
VI.

Wystawy.

44. Wystawa przemysłowo-rolnicza w Wadowicach.

Komitet wykonawczy wystawy przemysłowo-rolniczej w Wadowicach wniósł do Izby prośbę o udzielenie subwencji na pokrycie kosztów, połączonych z urządzeniem wystawy.

Na wniosek prezydenta Dattnera, który imieniem Izby brał udział w uroczystem otwarciu wystawy, uchwalono udzielić komitetowi wystawy subwencji w kwocie 300 koron.

**IZBA
HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.**

SPRAWOZDANIE
z publicznego posiedzenia
IZBY HANDLOWEJ i PRZEMYSŁOWEJ w KRAKOWIE
z dnia 19 listopada 1907 roku.

TREŚĆ.

I.

**Sprawozdanie z czynności biura za czas
od ostatniego posiedzenia.**

1. **Sprawy bieżące.** Str. 243.
2. **Karty legitymacyjne.** Str. 243.
3. **Marki ochronne.** Str. 243.
4. **Poświadczenia stosowności cen.** Str. 243.
5. **Ulgi cłowe.** Str. 244.
6. **Ulgi podatkowe.** Str. 244.
7. **Ulgi paszportowe.** Str. 244.
8. **Świadectwa pochodzenia.** Str. 244.
9. **Adresy firm.** Str. 244.
10. **Ogłoszenia dostaw.** Str. 244.

II.

Sprawy osobiste i wybory.

11. **Zatwierdzenie wyboru członków Rady cłowej.**
Str. 245.
12. **Asesorzy handlowi dla Jasła.** Str. 245.
13. **Cenzorzy wekslowi dla filii Banku austro-węgierskiego w Krakowie, Tarnowie, Rzeszowie i Jaśle.**
Str. 245.
14. **Projekt listy znawców sądowych.** Str. 246.

III.

15. **Uгода z Węgrami.** Str. 247.

IV.

Komunikacje.

16. **Sprawozdanie z ostatniej sesji państwowej Rady kolejowej.** Str. 249.
17. **Wnioski na najbliższą sesję Państwowej Rady kolejowej.** Str. 252.
18. **Obliczenie rentowności kanału Dunaj-Odra-Wisła.**
Str. 257.
19. **Stacya telegraficzna w Łabowej.** Str. 276.
20. **Stacya telegraficzna w Lipnicy murowanej.** Str. 277.
21. **Telegraf i telefon w gminach Uszew i Łoniowa.**
Str. 277.

V.

Sprawy przemysłowe.

22. **Stowarzyszenie modniarek i wyrabiających sztuczne kwiaty.** Str. 278.

23. **Stowarzyszenie techników-dentystów w Krakowie.**
Str. 278.
24. **Rozszerzenie krakowskiego stowarzyszenia szklarzy
na powiaty krakowski i podgórski.** Str. 278.

VI.

Charakter czynności przemysłowych.

25. **Skupowanie surowych skór i odpadków sukien-
nych.** Str. 279.
26. **Wykonywanie robót kuśnierskich przez czapników.**
Str. 279.
27. **Wyrób skrzyń do pakowania jaj.** Str. 279.

VII.

28. **Denaturowanie naftą soli fabrycznej, przeznaczonej
do konserwacji skór.** Str. 280.

VIII.

29. **Zwyczaje handlowe.** Str. 280.
-

Prezydent Maurycy Dattner konstatuje w obecności komisarza rządowego, radcy dworu Dra Adama Fedorowicza, komplet i otwiera posiedzenie o godzinie 4-tej popołudniu.

Sprawozdanie z czynności biura za czas od ostatniego posiedzenia.

1. Sprawy bieżące.

W czasie od ostatniej sesji do dnia 19. listopada 1907 r. załatwiono 910 aktów, które pociągnęły za sobą potrzebę wysłania 1284 pism do władz i stron.

2. Karty legitymacyjne.

Dla agentów podróżujących wydano 11 kart legitymacyjnych a mianowicie 1 na cukry, 3 na towary galanteryjne, 1 na towary modne, 4 na towary norymberskie, 1 na obuwiu, oraz 1 na wyroby papierowe.

3. Marki ochronne.

Zaprotokołowano 14 marek ochronnych, z czego 1 na bibułki do papierosów, 10 na towary bawełniane, 1 na naftę, 1 na kosmetyki oraz 1 na płótna.

4. Poświadczenia stosowności cen.

Władzom wojskowym i cywilnym wydano 7 poświadczeń stosowności cen.

5. Ulgi cłowe.

Wydano 2 poświadczenia dla ulg cłowych przy prowadzeniu maszyn z zagranicy.

6. Ulgi podatkowe.

Wydano 5 opinii w sprawie uwolnienia benzyny, 1 w sprawie uwolnienia cukru oraz 3 w sprawie uwolnienia spirytusu od podatku spożywczego.

7. Ulgi paszportowe.

Dla podróżujących do Rosji wydano 2 certyfikaty, celem możliwości korzystania z ulg paszportowych.

8. Świadectwa pochodzenia.

Na towary wysyłane do Ameryki i Francji, wydano 2 świadectwa pochodzenia.

9. Adresy firm.

Władzom oraz stronom prywatnym podano adresy :

- fabryk bibulek cygaretowych,
- „ pudełek,
- handlarzy drzewa,
- „ mąki,
- „ owoców strączkowych,
- „ siana,
- „ słomy.

10. Ogłoszenia dostaw.

W dziennikach ogłoszono dostawy obuwia i uzbrojenia dla armii, materiałów budowlanych dla kolei państwowych oraz maszyn dla regulacji rzek.

Posiedzeń komisyjnych odbyła Izba 10, a mianowicie: 3 posiedzenia komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych, 2 zarządu gmachu, 2 skontrum kasy i rachunków Izby, 1 komunikacji kolejowych i wodnych, 1 połączonych sekcji oraz 1 prezydialnej.

II.

Sprawy osobiste i wybory.**11. Zatwierdzenie wyboru członków Rady cłowej.**

Prezydent komunikuje członkom Izby, że J. E. p. minister handlu zamianował p. Dra Henryka Szarskiego członkiem, a p. Zygmunta Rosenzweiga w Wieliczce, zastępcą członka przybocznej Rady cłowej.

12. Asesorzy handlowi dla Jasła.

Na urząd fachowego sędziego obywatelskiego ze stanu kupieckiego dla Sądu obwodowego w Jasle, zaproponowała Izba p. Wincentego Wojtynkiewicza, dyrektora Banku w Jasle, który przez ubiegłe trzechlecie spełniał obowiązki ławnika handlowego.

13. Cenzorzy wekslowi dla filii Banku austro-węgierskiego w Krakowie, Tarnowie, Rzeszowie i Jasle.

Na wniosek komisji dla spraw koncesyjnych i osobistych uchwalono zaproponować Dyrekcyi Banku austro-węgierskiego następujące osoby jako kandydatów na urząd cenzorów wekslowych dla filii bankowych w Krakowie, Tarnowie i w Jasle:

W Krakowie pp.: Bobera Jakóba,
Ehrenpreisa Maksymiliana,
Fritscha Hermana,
Mendelsburga Zygmunta,
Sulikowskiego Aleksandra,
Szarskiego Dra Henryka,
Żeleńskiego Ludwika.

W Jasle pp.: Adamskiego Dra Romana,
Goldschläga Wolfa,
Goldsteina Meilecha,
Kosterkiewicza Aleksandra,
Metzgera Alojzego,

Przyłęckiego Józefa,
Weissa Alfreda Romana.

W Tarnowie pp.: Paszczę Wincentego,
Sokalskiego Józefa,
Zinsa Dawida.

Oдноśnie do propozycji cenzorów wekslowych dla Rzeszowa, toczą się jeszcze pertraktacje między Izłą a Dyrekcyą Banku austro-węgierskiego.

14. Projekt listy znawców sądowych.

Celem usunięcia trudności, połączonych dzisiaj z wyszukiwaniem znawców sądowych dla każdego wypadku spornego, uchwalono w porozumieniu z prezydium c. k. Sądu krajowego w Krakowie, ułożyć stałą listę znawców, wedle najważniejszych działów handlu i wytwórczości w zachodniej Galicyi.

Zestawiona przez Izbę lista obejmuje następujące działy:

1) Aptekarstwo, droguerye,	17) Drobiazgowe towary,
2) Asekuracye,	18) Drukarnie,
3) Banki,	19) Drzewem handel,
4) Bednarstwo,	20) Elektrotechnika,
5) Bielizna, pościel,	21) Farby,
6) Blacharstwo,	22) Fryzyerstwo, perfumerya, perukarstwo,
7) Bławatne towary,	23) Galanteryjne towary,
8) Brązownictwo,	24) Gaz,
9) Browarnictwo,	25) Gospodnio - szynkarski przemysł, hotele, kawiarnie,
10) Buchalterya (także w języku hebrajskim),	26) Gorzelnictwo,
11) Budownictwo,	27) Instrumenty chirurgiczne, towary nożownicze,
12) Bydło rogate (handel i rzeź),	28) Instrumenty fizykalne,
13) Cegły, dachówki,	29) Instrumenty muzyczne,
14) Cementowe wyroby,	30) Introligatorstwo,
15) Ciesielstwo,	
16) Cukiernictwo i piernikarstwo,	

31) Jaj handel,	57) Ogrodnictwo i sadownictwo,
32) Jubilerzy i zegarmistrze,	58) Owoce południowe,
33) Kamieniarstwo,	59) Papier, przybory do pisania i rysowania,
34) Kapelusznictwo, czapnictwo,	60) Piekarnictwo,
35) Keramiczne wyroby,	61) Płody rolnicze i produkty surowe,
36) Konowalstwo,	62) Powozy,
37) Końmi handel,	63) Rękawicznictwo,
38) Korzenne i kolonialne towary,	64) Rowery,
39) Kościelne naczynia,	65) Rusznikarstwo,
40) Kowalstwo,	66) Rymarstwo,
41) Krawiectwo,	67) Skór handel,
42) Księgarstwo,	68) Skórzane wyroby,
43) Kuchenne sprzęty,	69) Ślusarstwo,
44) Lampy,	70) Spedytorzy, sprawy cłowe,
45) Malarstwo pokojowe,	71) Spirytus,
46) Marki ochronne i wzory przemysłowe,	72) Stolarstwo budowlane,
47) Maszyny,	73) Stolarstwo meblowe,
48) Maszyny rolnicze,	74) Sukno,
49) Młynarstwo,	75) Szewstwo,
50) Modniarstwo,	76) Szkło, porcelana, fajanse,
51) Mydlarstwo, tłuszcze,	77) Tapicerstwo,
52) Nafta,	78) Tkackie towary,
53) Napoje spirytusowe, likier, rum,	79) Wapno,
54) Nawozy sztuczne,	80) Węgiel,
55) Nierogacizna,	81) Wino.
56) Norymberskie towary,	

III.

15. Ugoda z Węgrami.

Prezydent Dattner poświęca następujące uwagi przedłożeniu ugodowemu:

„Najdonioślejszym zjawiskiem gospodarczym i politycznym ostatnich miesięcy jest ugoda austro-węgierska, której projekt przedłożony został parlamentom obydwóch połów Monarchii.

Treść ugody znaną jest dostatecznie z publikacji i dzienników, tak, że do postanowień tych powracać nie potrzebuje. Wystarczy jeżeli z tego miejsca podniosę kilka punktów ważności zasadniczej. Jakikolwiekby się sąd posiadało o treści ugody, przecież to jedno zdaje się być pewnym, iż jest najlepszą, jaką w danych warunkach rząd austriacki mógł zawrzeć. Korzystnym jest przedewszystkiem sam fakt, że na lat 10 ustalonym został stosunek gospodarczy pomiędzy Austryą a Węgrami w duchu jedności i wspólności. Daje to na lat 10 austriackiemu gospodarstwu, związanemu tysiącami węzłów z Węgrami, możliwość spokojnego rozwoju. Ugoda kładzie też koniec okresowi zaniepokojenia, jakie ogarnęło sfery handlowe i przemysłowe w ostatnich latach i pozwala im bez troski oddać się realnej zawodowej pracy.

Sprawa Banku została wprowadzie odroczoną, ale, zwłaszcza przy obecnej sytuacji na targu pieniężnym i doświadczeniach przytem poczynionych, można się spodziewać, że Węgry we własnym interesie utrzymają wspólność bankową i po za rok 1910. Ze wspólności Banku korzystają głównie Węgrzy, jako finansowo słabsi. Austrya w żadnym razie nie ma powodu do ponoszenia w tej mierze jakichkolwiek ofiar. Temu zapatrywaniu dała także wyraz państwowa rada przemysłowa.

Przy ugodach między-państwowych spoczywa w silniejszej jeszcze mierze niż przy układach między osobami prywatnymi, główna waga w lojalności i dobrej woli w wypełnianiu poszczególnych zobowiązań. A właśnie pewien brak dobrej woli a nawet lojalności w sprawach kolejowych i sprawach podatku spożywczego, był głównym powodem do żalu przy dotychczasowych stosunkach z Węgrami.

Postanowienia nowej ugody mają na seryo położyć

kres tej wzajemnej nieufności i dowolnej interpretacji postanowień, która zwłaszcza Austrii dawała się we znaki.

Postanowienia o podatkach spożywczych, o wzajemności na polu taryf kolejowych, o równym traktowaniu przemysłów austriackich w Węgrzech, ustanowienie sądu polubownego i i., wszystko to daje się wskazywać na rzeczową szczerą i dobrą wolę, istniejącą tak po stronie Węgier jak i po stronie Austrii, aby długoletnie spory zakończyć rzetelnym i lojalnym pokojem.

Z tego punktu widzenia przedstawia się ugoda, jako nabytek niewątpliwie dodatni. I z punktu widzenia interesów galicyjskiego przemysłu i handlu nic nie można ugodzie zarzucić. Postanowień, któreby były krajowi wprost szkodliwe w ugodzie nie ma. W przemyśle młynarskim, został zakaz obrotu mlewa (Mahlverkehr) utrzymany w mocy, zgodnie ze stanowiskiem Koła polskiego, acz co do tej sprawy Izba nasza reprezentowała inne zapatrywania. Najważniejsze zaś przemysły galicyjskie, jak n. p. przemysł drzewny, przemysł naftowy, spirytusowy i i., niewątpliwie odniosą korzyść, jeżeli — czego spodziewać się należy, postanowienia ugody, dotyczące ruchu kolejowego oraz podatków spożywczych, lojalnie będą dotrzymane.

Wszyscy żywią też niepłonną nadzieję, że ugoda z Węgrami jako dzieło roztropnego kompromisu, stanowi polityczną podstawę dla owocnej i skutecznej pracy gospodarczej“.

IV.

Komunikacye.

16. Sprawozdanie z ostatniej sesji Państwowej Rady kolejowej.

Prezydent p. D a t t n e r zawiadamia Izbę o wyniku niektórych spraw, poruszonych przez niego na ostatniej sesji państwowej Rady kolejowej i zdaje sprawę z ważniejszych zdarzeń na polu polityki taryfowej i kwestyi administracji kolejowej.

Odpowiedź ministerstwa na wniosek w sprawie spieszniejszego załatwiania reklamacji kolejowych zawiera wprawdzie zapowiedź pewnej poprawy, nie jest jednak w stanie odpowiedzieć w zupełności życzeniom sfer, interesowanych w ruchu kolejowym. Wniosek dotyczył wprawdzie tylko stosunków w Dyrekcji lwowskiej, rozciągniętym został jednak na wszystkie Dyrekcyjne koleje państwowych. Ministerstwo przyrzeka mianowicie, że część robót, które mają być dokonane przy kontroli dochodów, przekaże do załatwienia w drodze akordu, wskutek czego pewna ilość funkcjonaryuszów, zajętych dotąd przy tej kontroli, będzie mogła poświęcić się specjalnie obliczaniu nadpłaconych należności frachtowych.

Drugą z rzędu byłaby sprawa, obchodząca ściśle miasto Kraków, mianowicie sprawa budowy nowego dworca kolejowego. Od czasu zgłoszenia na ostatniej sesji odnośnego wniosku przez mowcę i p. r. Wachtla, poczynione zostały z rozmaitych stron zabiegi o posunięcie jej naprzód i korzystne rozwiązanie. Starania te podejmowała zarówno Izba, jak i gmina miasta Krakowa. W sferach decydujących uznano wprawdzie konieczną potrzebę przeniesienia całego ruchu towarowego na Krowodrze, gdzie musiałby stanąć nowy dworzec towarowy, szybkiemu jednak jej załatwieniu staje na przeszkodzie pewna biurokratyczność ministerstwa. Oświadczyło ono mianowicie, że jak długo cały plan dworca nie będzie we wszystkich szczegółach wypracowany i nie uzyska aprobaty wszystkich powołanych czynników, tak długo nie można przystąpić do zakupu gruntów. Wiadomą jest zaś rzeczą, że każdy dzień zwłoki pociąga za sobą bardzo znaczne straty, które dałyby się uzyskać, gdyby się grunta w obecnej chwili już zakupiło, a to nawet na wypadek, gdyby zakupiono większy obszar, niż się okaże potrzebny dla budowy dworca. Według odpowiedzi udzielonej na odnośny wniosek, zamierza ministerstwo na razie przystąpić do rozszerzenia obecnego dworca na Krowodrzy (t. z. Vorbahnhof), przez co spodziewa się znacznego ułatwienia ruchu na głównym dworcu krakowskim. Minister-

stwo podnosi dalej, że wypracowanym też został plan wielkiego magazynu towarowego, którego budowa wnet się ma rozpocząć.

Mowca dodaje, że sprawa dworca krakowskiego omawianą jeszcze będzie na grudniowej sesji Rady i zapewnia, że delegaci Izby z całą stanowczością domagać się będą jak najrychlejszego zakupu gruntów i rozpoczęcia budowy.

R. Kwiatkowski konstatuje, że przytoczona przez p. prezydenta odpowiedź ministerstwa, żadną miarą Krakowa zadowolnić nie może. Tego rodzaju półśrodki, jak rozszerzenie Vorbahnhofu, nie mogą usunąć obecnych stagnacji. Mimo dodania kilku torów, nie będzie można rozwinąć większego ruchu, jak długo utrzymany zostanie wąski przejazd pod wiaduktem.

R. Judkiewicz podnosi niebezpieczeństwo, grożące miastu stąd, że fundusz inwestycyjny kolei północnej użyty zostanie dla innych celów, podczas gdy konieczne dla Krakowa roboty znowu zostaną odłożone. Mowca apeluje do zastępców Izby w państwowej Radzie kolejowej, aby się z całą energią domagali rychłego uwzględnienia postulatów Izby i miasta w sprawie budowy nowego dworca.

Dr. Szarski zwraca uwagę na konieczną potrzebę stworzenia odpowiednio obszernych i dogodnie sytuowanych magazynów cłowych i ubikacji dla przechowywania podlegających podatkowi spożywczemu towarów.

Po zamknięciu dyskusji uchwała Izba jednogłośnie wniosek p. r. Judkiewicza następującej treści:

„Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie uprasza zastępców swoich w państwowej Radzie kolejowej, aby z całą energią domagali się wybudowania nowego dworca kolejowego i udali się o poparcie w tej sprawie do Koła Polskiego i Ministerstwa dla Galicyi“.

Prezydent Dattner wspomina w końcu o szeregu zarządzeń, projektowanych przez Ministerstwo kolei w sprawie ruchu towarowego i osobowego. Sprawozdanie p. prezydenta przyjmuje Izba do wiadomości.

17. Wnioski na najbliższą sesję państwowej Rady kolejowej.

Celem przygotowania materiału na najbliższą sesję państwowej Rady kolejowej, zwróciła się Izba z okólnikiem do wszystkich większych przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych swego okręgu o przedstawienie życzeń i postulatów w sprawach ruchu towarowego i osobowego.

Po opracowaniu zebranego w ten sposób materiału przez komisję dla komunikacji kolejowych i wodnych, uchwaliła Izba zgłosić przez swych zastępców następujące wnioski na Radę kolejową:

I. Zaprowadzenie bezpośredniego wozu od Krakowa dla ruchu osobowego z Królestwa Polskiego i Galicyi aż do Tryestu jakoteż do Szwajcaryi.

Galicya, jakoteż wschodnia część Rosyi, zwłaszcza zaś Królestwo Polskie, nie posiadają dotąd bezpośrednich połączeń z morzem adryatyckim i licznymi miejscowościami kąpielowemi i klimatycznemi nad austryacką Rivierą. Podobnie kieruje się ruch turystyczny z tych okolic do Szwajcaryi przeważnie na linie niemieckie.

Dla utworzenia tych połączeń nadaje się znakomicie Kraków, jako punkt wyjścia całego na wschód zwróconego ruchu podróżnych, niemniej jako ważny punkt atrakcyjny dla podróżnych z Warszawy i Królestwa Polskiego.

II. Połączenia pospieszne między Berlinem, Wrocławiem i Krakowem.

Stworzenie połączeń między niemieckim pociągiem pospiesznym Nr. 5, i pociągiem pospiesznym Nr. 7, jakoteż w kierunku odwrotnym między pociągiem pospiesznym Kraków-Wiedeń, i niemieckim pociągiem pospiesznym Nr. 6 Bogumin-Berlin.

Różnice w czasach przyjazdu względnie wyjazdu nie są stosunkowo znaczne (40 min. w jednym, 2 min. w dru-

gim wypadku), tak, iż przy dobrej woli austryackich i niemieckich zarządów kolejowych możliwym jest zaproponowane przez Izbę a nadzwyczajnie korzystne połączenie pospieszne między Berlinem, Wrocławiem, Krakowem i Wiedniem, jak niemniej w odwrotnym kierunku.

III. Udogodnienie połączeń osobowych między Krakowem a Wiedniem.

Podczas gdy połączenia pospieszne między Krakowem a Wiedniem wystarczają potrzebom ruchu na tej linii, odczuwają dotychczas szersze sfery ludności Krakowa potrzebę taniego i dogodnego połączenia ze stolicą państwa. W tym celu zgłoszony został wniosek, aby pociąg osobowy Nr. 34, opuszczający Kraków o godzinie 6.40 wieczorem, a przyjeżdżający do Bogumina o godzinie 10.43 w nocy, przedłużony został aż do Wiednia, dokądby przybywał około godziny 8-ej rano.

W ten sposób zyskałaby mniej zamożna publiczność Galicyi tanie i dogodne połączenie nocne między Krakowem a Wiedniem.

Podróźni ze wschodniej Galicyi, korzystający z pociągu osobowego Nr. 16. (Podwołoczyska – Lwów – Kraków), a przybywający do Krakowa o godzinie 6:20 wieczorem, zyskaliby również możność dogodnej komunikacji z Wiedniem.

IV. Połączenia pospieszne Kraków – Zakopane. Prowadzenie pociągu pospiesznego Kraków – Zakopane Nr. 6102 i Zakopane – Kraków Nr. 6101 przez cały rok, przynajmniej podczas pełnego sezonu letniego od 15. maja do 15. października.

W ubiegłym sezonie letnim zwinęto pociąg pospieszny z Krakowa do Zakopanego, mimo bardzo silnej frekwencji, już po 20-tu dniach. Wskutek tego pozbawionem jest Zakopane, najznacniejsza miejscowość klimatyczna i wycieczkowa kraju, stałego i przez cały sezon letni trwającego połączenia pospiesznego z Krakowa i całym jego

terenem atrakcyjnym (Galicya, Królestwo Polskie, Górny Śląsk, i t. d.).

Jak koniecznym jest zaproponowane przez Izbę połączenie, wynika chociażby z wzrastającej rokrocznie cyfry gości zakopiańskich, która dojdzie wkrótce do 20.000, przyczem uwzględnić należy, że publiczność jadąca do Zakopanego rekrutuje się przeważnie z warstw zamożniejszych, odczuwających potrzebę wygodnej i szybkiej komunikacji.

V. Stworzenie połączenia między pociągiem osobowym Nr. 617 i 618 na przestrzeni Tarnów—Stróże—Nowy Sącz i pospiesznym pociągiem Nr. 7 i 8 Wiedeń—Lwów, względnie Lwów—Wiedeń.

Interesenci południowo-zachodniej części Galicyi szczególnie zaś położone za Stróżami okolice naftowe, nie mają dotąd dogodnego połączenia z nowymi pociągami pospieszными, między Lwowem a Wiedniem.

Pociąg osobowy Nr. 617 przybywa do Tarnowa dopiero o godzinie 12.14 w nocy, a więc w 85 min. po odejściu pociągu pospiesznego Nr. 8. Pociąg osobowy Nr. 618, opuszcza znowu Tarnów o godzinie 2.30 w nocy, tak iż jadący nim pasażerowie nie mogą korzystać z pociągu Nr. 7., który przybywa do Tarnowa o godzinie 4.16 rano.

VI. Zaprowadzenie ruchu motorowego między Krakowem a Wieliczką.

Miasto Wieliczka, którego ludność związaną jest najściślej z węzłami natury gospodarczej i towarzyskiej z Krakowem, domaga się oddawna zaprowadzenia szybkich i dogodnych połączeń motorowych, celem uzupełnienia niedostatecznej komunikacji pociągami osobowymi z Krakowem.

Izba wyraziła życzenie, aby prowadzone nad tym przedmiotem od dłuższego czasu studia, wreszcie ukończone zostały i wydały korzystny dla stron rezultat.

Aż do czasu wprowadzenia w życie zaproponowanego połączenia motorowego, zażądała Izba wstawienia no-

wego pociągu osobowego do Krakowa, któryby opuszczał Wieliczkę o godzinie 3-ciej popołudniu i miał połączenie z idącym do Tarnowa pociągiem osobowym Nr. 25.

VII. Zaprowadzenie osobnych wagonów sypialnych na linii Kraków – Wiedeń, Kraków – Berlin i w kierunku odwrotnym.

Podróźni krakowscy w rzadkich tylko wypadkach korzystać mogą z wagonu sypialnego pociągu pospiesznego Nr. 4 Podwołoczyska – Wiedeń. Kuryer ten stanowi bowiem najkrótsze połączenie między Kijowem, względnie Odessą i Europą zachodnią, tak iż wagon sypialny, zwłaszcza w II-iej klasie zajęty jest z reguły przez rosyjską agencję Towarzystwa wagonów sypialnych już na kilka dni naprzód. Nadto pobiera się zbyt wysoką opłatę za użycie wagonów sypialnych od Krakowa do Wiednia, mianowicie K. 20, a więc tyle ile wynosi opłata za całą przestrzeń Podwołoczyska – Wiedeń. Izba zażądała odpowiedniego zmniejszenia tej opłaty w stosunku do czasu jazdy, wynoszącego 8 godzin.

Na przestrzeni Kraków – Berlin i Berlin – Kraków, niema dotąd osobnych wagonów sypialnych mimo tego, że zwłaszcza w sezonie kąpielowym ruch na tej przestrzeni jest bardzo znaczny. Znacznego kontyngentu pasażerów w kierunku z Berlina do Krakowa dostarcza także galicyjski przemysł naftowy, w którym jest przeszło 35 milionów marek inwestowanego kapitału niemieckiego.

VIII. Rozszerzenie stacji Krosno.

Mimo ciągłego i szybkiego rozwoju przemysłu naftowego w Krośnie i jego najbliższej okolicy, nie została dotąd rozszerzoną zbudowana przed 20-tu laty stacja w Krośnie.

Eksport nafty z Krosna, jako też wzrastający nieustannie ogólny ruch towarowy, cierpią dotkliwie wskutek niedostatecznej ilości wozów i szczupłości wszystkich zabudowań stacyjnych.

IX. Rozszerzenie stacji w Białej.

Interesenci miasta Białej i okolicy, narażeni są wskutek niedogodności i szczupłości tamtejszego dworca, na ciężkie szkody materialne.

Osiadły w Białej przemysł, zmuszony jest dzisiaj do nadawania i wyładowania towarów na dworcu w Bielsku. Stacja w Bielsku wykazuje zaś zupełnie podobne braki i nie może podolać bardzo znacznemu ruchowi towarowemu w kierunku z Bielska i do Bielska.

Wniosek delegata Izby do państwowej Rady kolejowej, wzywa tedy Ministerstwo kolei żelaznych, aby przystąpiło w jak najkrótszym czasie do rozszerzenia stacji Białej, do ustawienia na dworcu wagi pomostowej i połączenia tego dworca z miejscową centralą telefoniczną.

X. Zaprowadzenie jednności taryfowej między stacjami Białą i Bielsko.

Zrównanie taryfowe Białej i Bielska przyczynić się może do usunięcia trudności ekspedycyjnych jakie panują na dworcu w Bielsku i ułatwi wydatniejsze używanie stacji w Białej.

XI. Ulepszenie połączeń między Żywcem a Suchą.

Celem udogodnienia połączeń osobowych między górnym Śląskiem a Zakopanem i okolicami tatrzańskimi zażądała Izba połączenia do Zakopanego dla pociągu Nr. 1201 ze Żywca do Suchej, jakoteż dla pociągu Nr. 1222 ze Suchej do Żywca. Ruch turystyczny z Górnego Śląska do Zakopanego nie może się dotąd należycie rozwinąć z powodu zbyt niewygodnych połączeń z Krakowem.

Proponowane przez Izbę zmiany, ulepszają także połączenia bezpośrednie do Nowego Sącza i wschodniej Galicyi, jakoteż w kierunku odwrotnym do Górnego Śląska i reszty państwa niemieckiego.

18. Obliczenie rentowności kanału Dunaj-Odra-Wiśła.

W sierpniu b. r. wpłynął do Izby z Ministerstwa handlu reskrypt następującej treści:

„C. k. Ministerstwo handlu opracowuje obecnie szczegółowe studjum nad gospodarczem i komunikacyjnym znaczeniem kanału Dunaj—Odra, którego budowa zapewnioną została ustawą o drogach wodnych z dnia 11 czerwca 1901 Dzpp. 66.

Ministerstwo zamierza wzorem stosowanym powszechnie przy projektowaniu nowych kanałów lub dróg żelaznych, obliczyć w pierwszej linii rentowność ruchu towarowego na tej linii kolejowej, która biegnie prawie równolegle z trasą kanału Dunaj-Odra, t. j. na części upaństwowionej kolei północnej Cesarza Ferdynanda.

Wedle wszelkiego prawdopodobieństwa bowiem, zwróci się ruch z tej kolei na tańszą drogę wodną, stanowiącą przedmiot obecnych studjów.

Ukształtowanie i rozmiar transportów kolei północnej zbada Ministerstwo na podstawie stojących mu do dyspozycji dokładnych materiałów statystycznych.

Doświadczenia wszystkich krajów, które przez stworzenie sztucznych dróg wodnych uzupełniły swoją sieć komunikacyjną, dostarczają jednak dowodu, że gospodarczej korzyści sztucznej drogi wodnej, nie można mierzyć jedynie wedle rozmiarów ruchu, przecinających te same relacje linii kolejowych. Siła atrakcyjna dobrze zaprojektowanej i odpowiednio rozgałęzionej sieci dróg wodnych nie da się z góry wprost obliczyć. Drogą teoretycznej kombinacji trudno przewidzieć owe zasadnicze zmiany, jakie wywołuje w całym życiu gospodarczem budowa nowej drogi wodnej. Tego rodzaju nowa komunikacja powoduje do życia ukryte dotychczas i nieczynne siły gospodarcze, umożliwia transport nie wyzyskanych przedtem produktów masowych i wywołuje częstokroć całkowity przewrót w stosunkach przywozu i wywozu przeciętych nią okolic.

Ten nowy samorzutny ruch przewozowy nie uwidacznia się w cyfrach statystyki przewozowej. Wobec nie-

stałości wchodzących tutaj w grę momentów gospodarczych, nie da się jego rozmiar, choćby w przybliżeniu przewidzieć.

Przy zestawianiu przypuszczalnych korzyści gospodarczych, mających wyniknąć z budowy kanału Dunaj-Odra, zachodzą wszystkie wyżej wspomniane trudności.

Ministerstwo handlu pragnęłoby jednak uwzględnić przynajmniej w przybliżeniu spodziewany wzrost ruchu transportowego i sądzi, że do celu tego możnaby najlepiej dotrzeć przez dochodzenia w owych kołach, które są dokładnie poinformowane o stosunkach ekonomicznych okolic, przeciętych trasą przyszłego kanału.

Ministerstwo handlu zaprasza tedy Izbę handlową i przemysłową w Krakowie, aby wdrożyła dochodzenia u położonych w okręgu atrakcyjnym kanału, większych przedsiębiorstw przemysłowych, które wywożą względnie przywożą towary masowe, nadające się do transportu drogą wodną. W szczególności chodziłoby o takie transporty, któreby zostały dopiero wywołane przez istnienie tańszej drogi wodnej. W drugim rzędzie należałoby stwierdzić, które transporty przeniosą się przypuszczalnie z drogi kolejowej na drogę kanałową.

Wkońcu pragnie ministerstwo zyskać podstawy dla obliczenia, jakiego rodzaju przesunięcie stosunków zbytu względnie rozszerzenie obecnych miejsc zbytu nastąpić może wskutek projektowanej budowy kanału.

Izba miałaby nadto zażądać od zapytanych firm wytlomaczenia rachunkowych podstaw takiej kalkulacji. Interesowane przedsiębiorstwa winny obliczyć osobno cyfry obecnych swych transportów, przewożonych koleją żelazną tak, iżby możliwem było zestawienie ich z mającymi dopiero powstać nowymi ruchami towarowymi“.

Ministerstwo prosi w końcu o przesłanie zebranego w ten sposób materiału z jak największem pośpiechem, najdalej do 31 sierpnia 1907 r.

Biuro Izby wdrożyło częścią w drodze ustnej, częścią w drodze pisemnej bardzo obszerne dochodzenia u całego

szeregu przedsiębiorstw działu przemysłowego, górniczego i hutniczego tutejszego okręgu.

Po opracowaniu tego materiału, uchwaliła Izba przesłać ministerstwu handlu następujący memoriał:

„Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie wyrazić musi przede wszystkim zdziwienie, że c. k. ministerstwo handlu po upływie pełnych pięciu lat od chwili wejścia w życie postanowień ustawy o budowie dróg wodnych z 17. czerwca 1901, przystępuje do opracowania materiałów nad gospodarczem i komunikacyjnem znaczeniem kanału Dunaj-Odra.

Wedle jasnego i niedwuznacznego tekstu ustawy o drogach wodnych, jakoteż w myśl kilkakrotnych, w autorytatywnej formie przez rząd składanych oświadczeń, miała się rozpocząć budowa kanału Dunaj-Odra wraz ze splawnem połączeniem do dorzecza Wisły, najpóźniej w roku 1904. Roboty te jako należące do pierwszego okresu budowlanego, znaleźć miały ukończenie w roku 1912. Prace około kanału, idącego z Krakowa do Wiednia, powinny się tedy w obecnej chwili znajdować w pełnym toku wykonania.

Tymczasem jesteście w jesieni 1907 roku świadkami, iż dopiero do preliminarza na rok 1909 wstawiono pierwszą ratę na budowę wodne koło Krakowa, podczas gdy dla części kanału Dunaj-Odra przygotowuje ministerstwo pewnego rodzaju obliczenie przyszłej rentowności. Rząd zabiera się więc obecnie do pracy przedwstępnej, przeprowadzanej zwyczajnie dla zyskania najbardziej ogólnej orientacji w pierwszym stadium przygotowawczem każdego projektu budowlanego. O ustawowem przedłużeniu kanału Dunaj-Odra aż do Wisły, nie wspomina reskrypt ministerstwa ani słowem.

Jako ustawowa przedstawicielka gospodarczych interesów swojego okręgu, musi Izba przedstawić pełny obraz warunków gospodarczych i politycznych, którym zawdzięcza swe powstanie ustawa o drogach wodnych.

Ustawa ta jest organiczną częścią owej wielkiej polityki inwestycyjnej, zainaugurowanej w latach 1900 i 1901

przez parlament, prowadzącej w obecnej chwili samodzielny i bogaty w owocne rezultaty żywot.

Budowa dróg wodnych uchwaloną została wspólnie z innymi wielkimi inwestycjami (koleje alpejskie, budowę portowe w Tryeście) i łączy się z temi robotami w jedną, acz nie formalną, lecz polityczną i gospodarczą całość, której organiczna wspólność koncepcyi wymaga także wspólnego wykonania.

Widzimy obecnie, że koleje alpejskie oddane już zostały do publicznego użytku z przekroczeniem kosztów, dochodzącem do $\frac{1}{4}$ miliarda koron. Budowie portowe w Tryeście, których przyspieszenia domagano się tak energicznie bez względu na koszty i preliminarze, zbliżają się również ku swemu ukończeniu.

Te wielkie inwestycje, przeprowadzone środkami ogółu, wzmocniły bezpośrednio siły produkcyjne zachodniej i południowej części monarchii i wskazały nowe drogi zbytu dla zachodnich i północno-zachodnich prowincyi.

Cały przemysł krajów sudeckich i środkowej części Austrii, w szczególności przemysł fabryczny Dolnej Austrii, Czech, Moraw i Śląska, brał wybitny udział w tych robotach publicznych, jakoteż w wytworzeniu i dostarczeniu materiałów budowlanych i odczuł też żywotne tchnienie zakrojonej na wielką skalę polityki gospodarczej państwa.

Kraj nasz już z powodu swojego położenia geograficznego, nie mógł odnieść żadnej korzyści z tych inwestycji, ani też nie mógł korzystać z nowo utworzonych miejsc zbytu.

Galicja spodziewała się silnego impulsu dla rozwoju swych interesów gospodarczych z budowy kanałów i dróg wodnych. W ten sposób korzyść zapewniona innym częściom monarchii ze środków państwowych, miała się także stać udziałem naszego kraju koronnego, przez całkowite wykonanie owego wspólnego programu inwestycyjnego.

Godzi się także zauważyć, że nie wszystkie budowle pierwszego okresu cieszą się jednakowo szybkim wykonaniem i energicznym poparciem.

I tak prowadzi się w bardzo przyspieszonym i energicznym tempie budowę regulacyjną na Łabie od Jaromierza aż po Melnik, jakoteż prace około uszlusowania Mołdawy koło Pragi, podczas gdy połączenie Wisły, Odry i Dunaju ogranicza się z wyjątkiem robót około Krakowa, do przedwstępnych studyów nad rentownością części kanału Dunaj-Odra.

II. Ministerstwo handlu wykazało już samo w bardzo przekonujący sposób, jak iluzoryczną wartość mają w ogóle obliczenia rentowności wszelkich nowych dróg transportowych.

Wszak nawet bardzo mozolne obliczenia rentowności kolei żelaznych, oparte przecież na bogatych doświadczeniach połowy wieku, w najrzadszych tylko wypadkach znajdują w praktyce potwierdzenie. Wobec nader bujnej i nadzwyczajnie skomplikowanej natury stosunków życia ekonomicznego, jest rzeczą wprost niemożliwą, przewidzieć szczegółowo rozwinięcie ruchu towarowego na nowej drodze transportowej.

Trudność ta objawia się w jeszcze silniejszym stopniu, kiedy chodzi o sztuczną drogę wodną w Austrii, która nie dysponuje żadną empiryczną podstawą dla obliczenia wpływu kanału na rozwój ruchu towarowego. Wszelkie obliczenia spadają wobec tego do rzędu przypuszczeń i zwykłych hipotez.

Przy nowych i na wielką skalę zakrojonych środkach komunikacyjnych nie można zupełnie przewidzieć, jak się ukształtuje przyszły ruch, względnie jaką będzie jego rentowność. Nie wspominając już o klasycznym przykładzie kanału Sueskiego, możemy się powołać na bliższe nam stosunki w państwie niemieckim (Ren-Łaba-Odra), jakoteż na starsze i nowsze koleje alpejskie.

Tego rodzaju wielkie idee komunikacyjne dojrzewały często dopiero po upływie długiego szeregu lat, kiedy objawiła się cała genialność ich koncepcji. Wyprzedzają one faktyczny rozwój transportowy, wskazują mu nowe drogi, wywierają pewnego rodzaju rozbudzający i wycho-

wawczy wpływ, i stają się po długim czasie przedsiębiorstwem o wysokiej rentowności.

Jak to c. k. ministerstwo handlu z całą słuszością zauważa, polega korzyść takich inwestycji w rozbudzeniu uśpionych sił produkcyjnych, we wzmocnieniu i konsolidacji gospodarczej struktury całych prowincyi, w rozszerzaniu ducha przedsiębiorczości, tworzeniu nowych przemysłów przez tanie frachty dla surowców i produktów przemysłowych, otwarciu dogodnych dróg dla obrotu artykułami masowymi, — jednym słowem w kreowaniu nowego, samorzutnego ruchu i nowych źródeł obrotu.

Przy traktowaniu tego rodzaju problematów stosować można tedy jedynie całkiem ogólne kryteria gospodarcze.

III. Kanał Dunaj-Odra, do którego odnosi się bezpośrednio zapytanie ministerstwa handlu, musiałby pod każdym względem pozostać fragmentem gospodarczym, gdyby nie został połączony splawną drogą z Wisłą.

W zestawieniu programu pierwszego okresu budowlanego, jakoteż w obszernych motywach operatu reambulacyjnego kanału Wiedeń-Kraków, dało ministerstwo jasny i dobitny wyraz przekonaniu, iż kanał Kraków-Wiedeń uważać należy jako całość gospodarczą. Kanał ten, który pośredniczyć ma w obrocie między Dolną Austryą, Morawami, Śląskiem i Galicyą i który przecina terytorjum o wysoko rozwiniętej komercyjnej i przemysłowej kulturze, stanowiącej jądro austriackiego organizmu gospodarczego, tworzy jednolitą gospodarczą i komunikacyjną całość.

Z tego względu bierze Izba za podstawę swoich wywodów nie część kanałową Dunaj-Odra, lecz kanał Dunaj-Odra-Wisła.

W myśl powyższych uwag ogranicza się Izba do wykazania drogą przykładów i ilustracji, że dla rentowności kanału Kraków-Wiedeń istnieją na części galicyjskiej warunki znakomite i że okolice Krakowa obfitują w bogactwa naturalne, które dopiero odkryte zostaną wsku-

tek budowy kanału, a które z drugiej strony zapewniają kanałowi wielki obrót towarami masowymi.

Przykład państwa niemieckiego i ogólne doświadczenia gospodarcze dają dostateczną pewność, że kanał ten, przecinający dwa bogate złoża węglowe (Zagłębie krakowsko-chrzanowskie i ostrawsko-morawskie), zakończony miastem o ludności 2-milionowej i tak wielkim handlu i przemyśle jak Wiedeń, otoczony z obydwóch stron okolicami o silnem zaludnieniu i stale wzrastającym przemyśle węglowym, żelaznym, metalowym, naftowym i chemicznym, przedstawia się pod każdym względem zarówno ze stanowiska ogólnogospodarczego, jak i ze stanowiska finansów państwowych, jako bardzo rentowna inwestycja.

Odnosnie do galicyjskiej części kanałowej należałoby jeszcze zauważyć, że znaczny stosunkowo spław węglowy na galicyjsko-śląskiej Przemszy jakoteż przeładownia na Odrze w Koźlu i na Wiśle w Nadbrzeziu, nauczyły tu-tejszych interesentów ocenić należycie korzyści transportu wodnego.

IV. Bezpośredni teren atrakcyjny galicyjskiej części kanałowej obejmuje, jak o tem przekonuje rzut oka na mapę, polityczne powiaty: Kraków, Podgórze, Chrzanów, Białą i Żywiec, przecięte bezpośrednio trasą kanałową. Ku drodze kanałowej ciąży nadto pod względem gospodarczym część położonych na wschód od Krakowa okręgów politycznych t. j. Wieliczka, Bochnia i Brzesko.

W bezpośredniej bliskości Krakowa i na zachód od Krakowa aż do granicy śląskiej leżą właśnie centra galicyjskiej produkcji węglowej, galicyjskiego przemysłu fabrycznego i galicyjskiego górnictwa.

Rozwój przemysłowy Zagłębia osiągnął już obecnie bardzo wysoki poziom i podnosi się coraz szybciej wskutek korzystnych warunków naturalnych. Objawia się to najdotkliwiej w stałym corocznym przyroście wielkich przedsiębiorstw przemysłowych i górniczych.

Systematyczne zestawienie produkcji i obrotu Zagłębia krakowskiego nie jest oczywiście w tak krótkim czasie

możliwe. Ograniczymy się tedy do przytoczenia kilku faktów i dat, z których wynika, iż niezależnie od ruchu handlowego i tranzytowego, przepływającego przez Kraków między wschodem a zachodem, wzbogaci obficie drogę kanałową sam przemysł okręgu krakowskiego, któremu kanał ten zapewnia znowu dalszy korzystny rozwój.

Przemysł okręgu Izby polega przedewszystkiem na przerabianiu naturalnych bogactw ziemi. Ten charakter rozwoju, który Galicya zawdzięcza swemu położeniu geograficznemu, zapewnia mu trwały dalszy postęp w przyszłości. W pierwszym rzędzie należy tedy oświetlić stosunki produkcji górniczej okręgu krakowskiego w odniesieniu do przyszłej drogi kanałowej.

1. Aby wykazać wpływ kanału Kraków-Wiedeń na stosunki obrotu węglowego, poświęcić należy kilka uwag nader skomplikowanym stosunkom konsumpcji węgla w Galicyi.

Zapotrzebowanie węgla w Galicyi wynosi rocznie około 200.000 wagonów. Węgiel ten spala się częścią w przemyśle, częścią w opale domowym.

Na wschodzie opał drzewem znajduje jeszcze dość szerokie zastosowanie. Nadto konkuruje tutaj z węglem ropa względnie benzyna, używana do popędu motorów i opału kotłów.

Na zaspokojenie tej konsumpcji składa się około 130.000 wagonów węgla, wydobywanych w Zagłębiu krakowskim i blisko 70.000 wagonów węgla, sprowadzonego z Górnego Śląska.

Węgiel niemiecki stosowany bywa przeważnie w grupujących się około Krakowa przemysłach, które z technicznych względów posługiwać się muszą wysokokalorycznym węglem (cement, żelazo, metale, wapno, gliny i t. d.). Część węgla górno-śląskiego idzie na wschód jako materiał opałowy dla kotłów. Wobec wysokich kosztów przewozu i znacznej odległości kilometrycznej, opłaca się tam jedynie przywóz wysoko-kalorycznego węgla.

Węgiel austriacki z zagłębia ostrawsko-morawskiego nie wchodzi do Galicyi z wyjątkiem specjalnych gatunków,

jak węgiel gazowy, węgiel kowalski i t. d. Wskutek położenia frachtowego i większej odległości geograficznej, jest węgiel ten w niekorzystnym położeniu wobec węgla górno-śląskiego; nadto używa część kopalni niemieckich taniej drogi wodnej na Przemszy, skąd węgiel dostaje się koło Oświęcimia na spławną Wisłę i dochodzi tą drogą do Krakowa.

W kwestyi węgla należy tedy kilka momentów od siebie odróżnić.

Wskutek stworzenia spławnego połączenia między Krakowem a zagłębem ostrawsko-morawskim, dałoby się przedewszystkiem ułatwić import węgla austriackiego do Galicyi i wyprzeć węgiel niemiecki z konsumcyi krajowej.

Tani fracht wodny pozwoliłby także kopalniom Zagłębia krakowskiego wziąć udział w zaopatrzeniu Śląska i Moraw w tańszy domowy węgiel opałowy.

Tam właśnie spostrzedz się daje już obecnie zjawisko, że wydobyty na miejscu wysoko-kaloryczny węgiel przerabia się odrazu w bardzo zyskowny sposób na koks i inne produkta uboczne (benzol), podczas gdy konsumcyja domowego węgla opałowego, a częściowo także węgla przemysłowego, zwraca się do tańszych sort, jak się już obecnie używa we Wiedniu znacznych stosunkowo ilości węgla galicyjskiego.

Położone w Zagłębiu krakowskim kopalnie węgla rokuja bardzo piękne nadzieje. Dawne zakłady (Jaworzno, Siersza, Bory), ulegają powiększeniu, otwiera się nowe szyby, wyposażone w najnowsze urządzenia kopalniane. W zachodnim kącie Zagłębia, w Brzeszczach, oddano do użytku kopalnię o dwóch szybach, w Libiążu otwiera się szyb na terenie nowym, gdzie wiercenia wykazały znaczne bogactwo węgla.

Na podstawie przedsięwziętych robót odkrywczych przeprowadzono wiercenia w Ryczowie, Kwaczale, Gieraltowicach, Harmężu i i., które to miejscowości leżą częścią nad samą trasą kanału, częścią w jego najbliższej okolicy. Rezultaty wierceń doprowadziły obecnie do skonstatowania, że na zachód i południe od Kra-

kowa znajdują się godne odbudowy pokłady węgla kamiennego, przedstawiające się jako przedłużenie zagłębia górno-śląskiego. Te znakomite rezultaty wierceń dostarczyły zachęty do dalszych poszukiwań. I tak zwiększyła się ilość wyłączości zgłoszonych w tutejszym urzędzie górnicyzm w ciągu ostatnich trzech lat z 8.000 na 20.000.

Jakie znaczenie zaś posiada droga wodna dla kopalnictwa węglowego i przemysłów dokoła produkcji węglowej się gromadzących, nie trzeba chyba bliżej podnosić.

2. Położony w powiatach chrzanowskim i bialskim przemysł cynkowy znajduje się także w najbliższej okolicy trasy kanałowej.

Produkcja krakowskiego zagłębia cynkowego wynosiła w r. 1906: 75.256 q. o wartości 4.600.000 K. W porównaniu z rokiem 1905 wynosi zwiększenie produkcji 15%. Biorąc pod uwagę cyfry produkcji z r. 1904, zwiększyła się ilość wydobywanego cynku o 30%, a liczyć się można i w roku bieżącym z znaczniejszem wzmożeniem produkcji.

Wobec kilkakrotnej zwyżki cen cynku jest progresyja wartości wydobywanego metalu jeszcze widoczniejsza.

Cynkownie okręgu krakowskiego zużyły w roku 1906 378.612 q. rudy rozmaitych proveniencji (Austria, Niemcy, Hiszpania i Australia). Węgla spalono 903.214 q, w której to ilości partycypują węgle galicyjskie i górno-śląskie mniej więcej w równych częściach.

Położona w tym samym okręgu fabryka bieli cynkowej w Niedzieliskach wykazuje w roku 1906 produkcję 28.000 q. bieli cynkowej, wartości 1.750.000 K. Zużycie cynku wynosi 28.000 q, węgla 34.000 q, z czego 75% węgla górno-śląskiego. Jeżeli się doliczy jeszcze transporty walcowni cynku w Oświęcimiu w ilości około 150.000 q, jakoteż bardzo znaczne ilości produktów pomocniczych i płodów ubocznych (ogniotrwała glina dla mufl, kamień, cement, drzewo, żelazo, maszyny, artykuły techniczne, chemikalia itd.), dochodzi się do rezultatu, że prze-

mysł cynkowy w okręgu krakowskim bierze udział w ogólnym ruchu transportowym ilością 17.000 do 18.000 ładunków całowagonowych *).

Cynk, biel cynkowa i blacha cynkowa przeznaczona jest tylko w małych ilościach do konsumpcji w Galicyi. Przeważna część produktów bywa wywożoną do Austrii, Dolnej, Moraw, Czech, Węgier, Anglii, Niemiec, Francji, Skandynawii i Ameryki, gdzie spotyka się z konkurencją cynku belgijskiego, westfalskiego i angielskiego. Zrozumiałą jest rzeczą, iż przemysł znajdujący się w tych warunkach dozna tylko daleko idącego poparcia przez tańszy transport rudy i węgla. Również i siła konkurencyjna cynku galicyjskiego zyska znacznie na targu światowym przez zmniejszenie kosztów transportowych. Galicyjska produkcja cynku wynosi już obecnie 71% całej produkcji austriackiej i wzrasta z roku na rok w bardzo szybkim tempie, a korzystne jej warunki każą się spodziewać jeszcze lepszego rozwoju na przyszłość. Każdy rok zaznacza się też w rozwoju naszego przemysłu cynkowego nowymi znacznymi inwestycjami względnie powstawaniem nowych przedsiębiorstw. I tak buduje huta cynkowa w Trzebini wielką fabrykę kwasu siarkowego, która puszczoną zostanie w ruch w roku 1908, a obliczona jest na roczną produkcję około 10.000 wagonów kwasu.

Postępy przemysłu cynkowego spowodowały z natury rzeczy także znaczne podniesienie kopalnictwa cynkowego.

W Trzebionce rozpoczęto budowę kopalni galmanu. Bardzo korzystne rezultaty wierceń, które odkryły wielkie i bogate pokłady rudy, pociągną za sobą niezawodnie podjęcie dalszych robót odkrywczych.

3. Zagłębie krakowskie obfituje także w rudę ołowianą. Produkcja roku 1906 wynosiła 67.550 q, wartości

---

*) Cyfry roku 1907 okazały się za nisko wzięte. Rozwój kopalnictwa i przemysłu cynkowego w Zagłębiu krakowskim doprowadził w przeciągu dwóch lat do podwojenia ogólnej ilości transportowej.

przeszło miliona koron. Cyfry produkcyjne rudy ołowianej wykazują w ostatnich dwóch latach mniej wydatnąwyżkę, gdyż cała kopalnia w Kątach znajduje się obecnie w stadijum przebudowy a równocześnie buduje się nowy szyb.

Przyrost produkcji jako rezultat tych inwestycji pojawi się dopiero po upływie 2 do 3 lat.

Rudy ołowianej nie przetapia się w kraju, lecz wywozi się ją do Śląska pruskiego. Tani transport wodny umożliwiłby austriackim hutom ołowianym przerabianie galicyjskiej rudy, względnie pozwoliłby wobec potaniaenia transportu węgla i koksu, na przetapianie jej w Galicyi.

4. W ostatnich czasach rozpoczęto także na szerszą skalę eksploatację rudy żelaznej, znachodzącej się w zagłębiu krakowskiem. Próby przeprowadzone w tym kierunku przez hutę Fryderyka zakończone zostały nabyciem obszernych terenów, których energiczna odbudowa już rozpoczętą została. W razie stworzenia drogi wodnej, mogłyby rudy galicyjskie być przerabiane także w Trzyńcu lub Witkowicach, w najbliższej położonych wysokich piecach. Części rudy używa się w Krzeszowicach na wyrób farb ziemnych (około 300 wagonów). Produkt ten wywozi się do Austrii Dolnej, Czech i Niemiec.

5. Z właściwem górnictwem łączy się organicznie przemysł wydobywania i przerabiania niezastrzeżonych płodów górniczych; istnienie i rozwój tych przemysłów zależnym jest w pierwszym rzędzie od tanich frachtów. Aby uniknąć powtarzania ograniczy się Izba zarówno przy produkcji surowym jak i produkcie końcowym do podania kierunku wywozu względnie przywozu, skąd widoczny będzie związek tych dat z przyszłym kanałem Kraków-Wiedeń.

Glinka ogniotrwała. Wydobywana sposobem górniczym w okolicach Grojca i Mirowa. Produkcya roczna około 600 wagonów, wywóz na zachód. Z powodu drogich frachtów węglowych, nie opłaca się wypalanie na miejscu.

Gips surowy i palony. Podgórze. Roczna produkcya około 600 wagonów. Wywóz na zachód.

Porfir. W pobliżu Miękini znajdują się obfite złomy porfiru. Dla eksploatacyi założony został obecnie kamieniołom urządzony na wielką skalę, kosztem 2.000.000 koron. Roczna produkcya tego nowego kamieniołomu obliczoną jest na blisko 10.000 wozów. Wraz z dzisiejszą produkcją oznaczyć można sumę transportową porfiru na 15.000 do 16.000 wagonów. Znaczna część tego artykułu przeznaczoną jest do wywozu na zachód, jako szuter, kamienie brukowe, płyty itd.

Kamień wapienny z okolicy Podgórze, Mydlnik, Chrzanowa, dla celów budowlanych i robót kamieniarskich. Roczna produkcya około 6.000 wagonów.

Szuter z Wisły i Soły. Roczna produkcya 10—12.000 wagonów. Wywozi się prawie wyłącznie na zachód.

Wszystkie wymienione materyały surowe znachodzą się w okręgu krakowskim w potężnych niewyczerpanych złożach. Jedynie wysokie koszta przewozu, uniemożliwiające transport tego rodzaju tanich artykułów masowych, na większe odległości, stoją na przeszkodzie intensywniejszej przeróbce przemysłowej tych płodów surowych.

Cement i dolomit. Produkowane w Szczakowej i Podgórze Bonarce. Roczna produkcya 8—9.000 wagonów cementu, 2—2.500 wagonów dolomitu (Szczakowa). Zapotrzebowanie węgla (Górny Śląsk), około 60%.

Dolomit idzie w największej części do Górnego Śląska, pewien procent do Witkowic, Trzyńca, jakoteż do reszty austriackich hut żelaza i stali, gdzie spotyka się z konkurencją innych materyałów ogniotrwałych. Cement konsumuje przeważnie Galicya, w części także Węgry i Śląsk.

Wapno. Roczna produkcya około 8.000 wagonów. Konsumcya węgla (górnio-śląskiego), 25—30%.

Wapno idzie w bardzo wielkich ilościach na zachód aż do Wiednia.

Dachówki, rury drenowe, cegła. Roczna pro-

dukcya około 50 milionów sztuk. Konsumcya węgla (górnosląskiego), około 5.000 wagonów.

Dachówki i rury drenowe idą wyłącznie na wschód Galicyi, gdzie na wielkich przestrzeniach nie znachodzi się glina.

Wobec bogactwa niziny wiślanej w dolomit surowy, kamień wapienny, margiel, zwyczajną i ogniotrwałą glinę etc., zależnym jest dalszy rozwój opisanych przemysłów ceramicznych, wyłącznie od tanich frachtów węglowych.

6. Wielki przemysł chemiczny okręgu krakowskiego zasadza się również na płodach surowych, których sam kraj dostarcza.

Fabryki sody w Szczakowej i Borku fałęckim wytwarzają rocznie około 2.500 wagonów sody amoniakalnej z soli, dostarczonej przez kopalnie wielickie. Fabryka w Borku fałęckim znajduje się obecnie w stadium powiększenia, tak iż produkcyja jej wzrosnąć ma do 2.000 wagonów. Soda idzie przeważnie na zachód.

Przyszły rozwój także i tej gałęzi przemysłu zależy wobec znanego bogactwa salin wielickich i bocheńskich, wyłącznie od stworzenia tanich i dogodnych połączeń dla transportów masowych.

Fabryka chemiczna „Union“ koło Żywca sprowadza rocznie 420 wagonów niemieckiego węgla i wytwarza około 100 wagonów acetonu, nadto około 250 wagonów węgla drzewnego. Cała produkcyja idzie na zachód.

Fabryka asfaltu w Oświęcimie. Otrzymuje rocznie z zachodu 350 wagonów produktów surowych i węgla a wytwarzają około 600 wagonów cementu, płyt izolacyjnych i papy dachowej. Około 50% tych towarów idzie również na zachód.

Położona w Oświęcimie fabryka superfosfatów, sprowadza z zachodu około 1000 wagonów amerykańskich fosfatów i kwasu siarkowego. W razie istnienia tańszych frachtów, dałaby się produkcyja odpowiednio podnieść.

7. Przemysł żelazny położony w okręgu atrakcyjnym

galicyjskiej części trasy, jest również nader żywo interesowany w zmniejszeniu się kosztów przewozowych.

Tu należą arcyksiążęce zakłady w Obszarze i Węgierskiej Górze, (Żywiec). Produkcja: 800 wagonów żelaza laneo, 1000 wagonów blachy. Materiałów surowych (żelazo surowe, żelaziwo i t. d.) sprowadza się rocznie 1900 wagonów, węgla 1500 wagonów; innych materiałów jak cyny, grafitu, kwasów 200 wagonów. Transporty te przychodzą wyłącznie z zachodu, dokąd sprzedaje się także około 15% gotowego produktu.

Stalownia i walcownia żelaza, która wyrabia żelazo w piecu „Martina“, sprowadza rocznie z zachodu około 2000 wagonów starych materiałów, rur, ogniotrwałych materiałów, węgla i t. d. Również z zachodu sprowadzają fabryki maszyn w Krakowie i Trzebini, fabryka śrub i nitów w Oświęcimie, fabryki drutu i gwoździ w Podgórzu, Grzegórkach i Mogile, fabryka wyrobów żelaznych i blachy cynkowanej w Podgórzu, fabryki wyrobów blaszanych w Krakowie, Podgórzu i Dębnikach, fabryki wyrobów metalowych w Krakowie i Podgórzu, – rocznie conajmniej 2500 – 3000 wagonów.

8. Z innych wielkich przemysłów w okręgu atrakcyjnym kanału, należy wymienić: fabrykę papieru w Żywcu (1.500 wagonów węgla, 300 wagonów papieru na zachód), dalej wyrób mebli z drzewa giętego około Białej (Łodygowice, Buczkowice), przemysł tkacki i maszynowy w Białej i inne przedsiębiorstwa przemysłowe (młyny, browary, cegielnie, tartaki parowe, wyrób celulozy, garbarnie, fabryki olejów i tłuszczów roślinnych, impregnacja drzewa i i.), które leżą w najbliższej okolicy trasy kanałowej i posiadają w każdym razie bardzo znaczny ruch transportowy (węgle, materiały surowe i produkty fabryczne etc.) w kierunku na zachód. (Cyfrowo nie dało się uchwycić wymiarów tego ruchu w krótkim czasie, stojącym Izbie do dyspozycji).

W najbardziej na zachód wysuniętym zakątku okręgu

krakowskiego jest produkcja przemysłowa rozwinięta naj- silniej z całego kraju koronnego. Każdy nowy rok zaznacza się powstaniem świeżych wielkich przedsiębiorstw przemy- słowych. I tak zbudowano świeżo w Czańcu koło Białej wielką fabrykę papieru, w Białej tkalnię wełny czesankowej, w Andrychowie mechaniczną tkalnię bawełnianą, w Wado- wicach fabrykę papieru i t. p.

9. Bardzo ważną rolę odegra kanał dla transportu pewnych galicyjskich produktów masowych, w szczegól- ności spirytusu, nafty i drzewa. Dla zilustrowania stosun- ków transportowych tych artykułów, przytoczyć wypadnie kilka cyfr.

Galicyjska produkcja spirytusu wynosi obecnie (r. 1907) około 550.000 hl. Konsumcya, do której wlicza się także przeróbkę na napoje gorące, wynosi około 350.000 hl. Nad- wyżka około 200.000 hl. albo 2.000 wagonów, idzie do rafinerii położonych w Morawach, Austrii dolnej i Cze- chach. Cyfry eksportowe galicyjskiego rafinatu w kierunku na zachód, czy to we formie alkoholu konsumcyjnego czy denaturatu, przeznaczonego do użytku w Austrii, czy też wywożonego do Egiptu i na Wschód via Tryest, czy też do Szwajcaryi via Buchs, nie dadzą się ująć statystycznie, obejmują jednak w każdym razie znaczne ilości.

Znacznie wyższemi są cyfry, tyżące się przemysłu naftowego.

Galicyjska produkcja ropy wynosiła w roku 1906 — 76.000 wagonów. Do ilości tej przybywa jeszcze 51.500 wagonów zapasów z roku 1905 tak, iż dla kampanii 1906 przyjąć należało ogólną ilość 120.750 wagonów.

Z tego sprowadziły galicyjskie rafinerie 21.500 wo- zów, 500 wozów użyto dla celów opałowych, austriackie rafinerie przerobiły około 40.000, węgierskie około 22.000 wagonów ropy. Reszta pozostała jako zapas na rok 1907.

Przeznaczona dla austriackich rafinerii ropa w ilości 40.000 wagonów stanowi tedy minimum transportów, idą-

cych przez Kraków na zachód. Nadto wywozi się z Galicyi na zachód bardzo poważne, nie dające się jednak dokładnie obliczyć ilości takich produktów rafinacyi, których konsumpcya jest w Galicyi notorycznie niską, a które muszą być produkowane w procesie rafinacyjnym. Odnosi się to w szczególności do benzyny i ciężkich olejów mineralnych, używanych jako smary.

Galicyjska produkcya ropy wzrasta w szybkim tempie. Droga wodna umożliwiłaby nietylko tani przewóz ropy z Galicyi do rafinerii pozagalicyjskich, ale i podjęcie regularnego eksportu nafty do Niemiec oraz użycie ropy jako środka opałowego w miejsce węgla. Wobec wielkich odległości okręgów naftowych od miejsc konsumpcyi, jest należyty rozwój galicyjskiego przemysłu naftowego silnie utrudniony.

Największe znaczenie posiada kanał Wiedeń-Kraków dla transportów drzewnych tak w granicach Monarchii—przedewszystkiem do Wiednia—jak i dla eksportu do Niemiec i poza Niemcy.

Wedle opinii wybitnych znawców przemysłu drzewnego, kieruje się $\frac{1}{3}$ galicyjskiej produkcji drzewnej ku zachodowi, $\frac{2}{3}$ ku wschodowi, mianowicie do rosyjskich i rumuńskich portów nad Czarnem morzem.

Z 40.000 wagonów idących na zachód, część przeznaczoną jest dla konsumpcyi w Austrii, a część dostaje się drogą na Bogumin i Koźle względnie na Uście — Tetschen, na niemiecką sieć dróg wodnych.

Kanał Kraków - Wiedeń stałby się przedewszystkiem dla galicyjskiego przemysłu drzewnego znakomitą bronią w walce konkurencyjnej z protegowaną pod względem taryfowym konkurencyją węgierską względnie siedmiogrodzką na targu wiedeńskim.

Tańszy fracht wstępny na kanale, podniósłby także zdolność konkurencyjną naszego materiału drzewnego w Niemczech i pozwoliłby tym transportom na dalsze po-

suwanie się w głąb państwa niemieckiego. W razie utworzenia drogi wodnej, skierowaneby zostały przez Austryę także transporty drzewne z tych stacyi galicyjskich, które grawitują obecnie pod względem taryfowym ku Rumunii i Rosyi.

Linia demarkacyjna, od której rozchodzą się drogi transportów drzewnych na wschód, czy też na zachód, przechodząca obecnie mniej więcej przez Stanisławów, przesunęłaby się w tym wypadku kosztem zagranicznych dróg komunikacyjnych na korzyść kanału i austryackich kolei żelaznych.

10. W końcu wziąć należy pod rozwagę obrót tranzytowy i handlowy przez Kraków, jako dalsze źródła, alimentujące drogę kanałową.

Ruch tranzytowy z wschodniej i południowo-zachodniej Europy porusza się w obydwu kierunkach na austryackich i niemieckich kolejach żelaznych, jakoteż na sztucznych i naturalnych drogach wodnych państwa niemieckiego. Droga wodna ze wschodu na zachód, przytykająca obok Krakowa bezpośrednio do granicy rosyjskiej, połączona nadto przez Wisłę bezpośrednią drogą splawną z najsilniej pod względem przemysłowym rozwiniętą częścią Cesarstwa rosyjskiego, mianowicie Królestwem Polskiem, posiada bezwarunkowo wszelkie dane, aby rozwinąć się do rzędu wielkiej europejskiej drogi komunikacyjnej (zboże, produkty rolnicze, owoce strączkowe, konopie, otręby, rzepak, drzewo, skóry, rudy, cukier tranzytowy i inne artykuły eksportowe z wschodniej i południowo-wschodniej Europy).

Ten pobieżny przegląd statystyczny wystarczy zdaniem Izby, aby wykazać dowodnie, że kanał z Wiednia do Krakowa liczyć może w swojej części galicyjskiej na potężny, wytwarzający się samorzutnie obrót towarowy. Zarówno własny ruch na galicyjskiej części kanału, jak stworzone przezeń połączenie Dunaj - Odra - Wisła - Rosya, stwarzają wszystkie warunki, aby zapewnić gospodarczą i finansową rentowność kanału.

IV. W reskrypcie c. k. Ministerstwa handlu wyrażone jest zapatrywanie, iż ruch wodny niema się odbywać kosztem istniejącego obrotu kolejowego. Izba przychyliła się w zupełności do tego zapatrywania, pozwala sobie jednak znowu wskazać na znany przykład Renu i Łaby, gdzie współdziałanie równoległe do siebie biegnących linii kolejowych i dróg wodnych, wydało znakomite rezultaty. Podobny stosunek wytworzy się zapewne także między kanałem Kraków-Wiedeń — a c. k. koleją północną.

Tu należy wziąć pod rozwagę dwa momenty zasadniczej wagi.

Znanym i notorycznym jest fakt, że dzisiejsze urządzenia c. k. kolei północnej wykazują wielkie braki tak, iż kolej nie jest w stanie załatwić normalnych nawet transportów w sposób przepisany. Z oświadczenia pana Ministra kolei żelaznych wynika, iż trzeba będzie wydatków milionowych na uzupełnienie urządzeń stacyjnych, magazynowych, ilości torów i t. p. aby umożliwić regularny ruch na głównej linii kolei północnej.

Zarząd kolei państwowych zdaje sobie także i z tego dokładnie sprawę, iż kolej północna wyrzec się musi bardzo poważnej części idących na zachód wielkich transportów z Rosyi i południowo-wschodniej Europy, które zwracają się ku kolejom niemieckim, gdyż kolej północna wprost ze względów technicznych, nie może podjąć tak wielkich transportów masowych.

Zamierzone przez rząd inwestycje tego stanu rzeczy zmienić nie mogą. Inwestycje te umożliwią tylko normalną ekspedycję dzisiejszych transportów na kolei północnej, tej głównej linii komunikacyjnej między Wiedniem, Morawami, Śląskiem i Galicyą, która obecnie nieustannie narażoną jest na przerwy i przeszkody ruchu i kilka razy do roku, przy napływie sezonowych transportów, ulega zupełnemu zamknięciu.

Nowych wielkich transportów nie da się mimo tych

inwestycji ściągnąć do Austrii, a również nie są niemi przewidziane przyszłe potrzeby transportowe, przeciętych koleją północną a rozwijających się nieustannie prowincyi austryackich.

Jedna istnieje tylko droga, aby w radykalny sposób zaradzić opisanym niedogodnościom.

Jest nią ulżenie kolei północnej przez kanał.

Na drogę wodną zwrócić się muszą tanie a ciężkie, albo bardzo wielkie towary masowe jak węgiel, rudy, żelazo, drzewo, ropa, metale, płody naturalne i kopalniane, kamienie, wyroby gliniane, produkty rolnicze, tak wychodzące z kraju, jak i przechodzące w ruchu transportowym. Do transportu drogą żelazną nadają się zaś podobnie jak w państwie niemieckiem, owe wyżejwartościowe artykuły, których nie można przewozić drogą wodną, a które znoszą wyższe koszta transportu kolejowego.

Ta idea zasadnicza, z której wyrósł plan kanału Kraków-Wiedeń, jest dzisiaj równie żywotną i równie trafną, jak w chwili, kiedy Parlament na wniosek c. k. Rządu uchwalił jednomyślnie zapowiedzianą także w mowie tronnej ustawę o drogach wodnych“.

Uwagi swoje kończy Izba gorącym życzeniem, aby c. k. Rząd z całą energią podjął budowę tej drogi wodnej i doprowadził ją jak najrychlej do ukończenia.

19. Stacja telegraficzna w Łabowej.

Izba oświadczyła się za urządzeniem stacyi telegraficznej przy c. k. urzędzie pocztowym w Łabowej.

Gmina Łabowa licząca około 1.000 mieszkańców, jest siedzibą znacznego stosunkowo przemysłu drzewnego, który powołał tamże do życia cały szereg większych i mniejszych przemysłów handlowych i rękodzielniczych. Telegraf odda więc tamtejszemu ruchowi handlowemu niewątpliwie wiel-

kie usługi, zwłaszcza, iż najbliższa stacya telegraficzna oddaloną jest od Łabowej o 10 km.

20. Stacya telegraficzna w Lipnicy murowanej.

Izba oświadczyła się za urządzeniem stacyi telegraficznej przy urzędzie pocztowym w Lipnicy murowanej. Odległość miejscowości tej od najbliższego urzędu telegraficznego wynosi 10 km. Okoliczność ta daje się dotkliwie odczuwać tamtejszej ludności, zwłaszcza jeżeli weźmie się pod uwagę znaczny stosunkowo rozwój Lipnicy murowanej pod względem handlowym i przemysłowym.

21. Telegraf i telefon w gminach Uszew i Łoniowa.

Na zapytanie c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów we Lwowie uchwaliła Izba po przeprowadzeniu stosownych dochodzeń, oświadczyć się za urządzeniem stacyi telegraficznej i publicznej mownicy telefonicznej przy c. k. urzędzie pocztowym w Uszwi.

Gmina Uszew, licząca blisko 2.000 mieszkańców, należy bowiem do najruchliwszych miejscowości powiatu brzeskiego, tak, że proponowane urządzenia komunikacyjne oddadzą reprezentowanym w niej licznym przedsiębiorstwom przemysłowym i handlowym znaczne usługi, zwłaszcza że najbliższy urząd telegraficzny oddalonym jest od gminy Uszew o przeszło 6 klm. Wskutek tego połączonem jest nadawanie i odbieranie telegramów w tej miejscowości z wielką stratą czasu i kosztami.

Podobnie i gmina Łoniowa należy do miejscowości bardzo ruchliwych pod względem handlowym i przemysłowym. Urządzenie więc publicznej mownicy telefonicznej w tamtejszym młynie walcowym okazuje się ze wszech miar pożądanem i leży nietylko w interesie gminy Łoniowa, ale także w interesie gmin okolicznych, wyposażonych bardzo skąpo w urządzenia pocztowe i telegraficzne, a pozbawionych w zupełności komunikacyi kolejowych.

Sprawy przemysłowe.

22. Stowarzyszenie modniarek i wyrabiających sztuczne kwiaty.

Na zapytanie Magistratu stoł. król. miasta Krakowa oświadczone, iż ze stanowiska Izby nie zachodzą przeszkody przeciw zorganizowaniu w Krakowie stowarzyszenia przemysłowego modniarek oraz osób trudniących się wyrobem i sprzedażą sztucznych kwiatów, tudzież prowadzących przemysł zdobienia piórami.

Czynności te uznane zostały za przemysły rękodzielnicze, rozporządzeniem c. k. Ministerstwa handlu z dnia 24. września 1905 Dz. p. p. L. 152.

Osoby, trudniące się w Krakowie tego rodzaju przemysłem, nie należą dotychczas do żadnego stowarzyszenia przemysłowego, a liczba ich (34), wystarcza zdaniem Izby do utworzenia własnej organizacji i skutecznego popierania interesów zawodowych stowarzyszonych osób.

23. Stowarzyszenie techników-dentystów w Krakowie.

Magistrat miasta Krakowa podniósł myśl stworzenia w Krakowie stowarzyszenia przemysłowego techników-dentystów.

Zapytana o wydanie opinii, przesłuchała Izba w tym celu wszystkich interesentów, z których żaden nie sprzeciwił się zamierzonej organizacji. Wobec tego oświadczyła się Izba za utworzeniem stowarzyszenia przemysłowego techników-dentystów w Krakowie.

24. Rozszerzenie krakowskiego stowarzyszenia szklarzy na powiaty krakowski i podgórski.

Zgodnie z wnioskiem Instruktora dla stowarzyszeń przemysłowych, oświadczyła się Izba wobec c. k. Namieśtnictwa we Lwowie za rozszerzeniem zakresu działania

krakowskiego stowarzyszenia szklarzy na powiaty krakowski i podgórski.

Przez przystąpienie do czysto zawodowej organizacyi znaleźć mogą szklarze powiatu krakowskiego i podgórskiego lepsze zastępstwo swych interesów zawodowych, aniżeli w organizacyi, grupującej w sobie rękodzielników najrozmaitszych zawodów.

VI.

Charakter czynności przemysłowych.

25. Skupowanie surowych skór i odpadków sukiennech.

W opinii udzielonej c. k. Starostwu w Krakowie oświadczone, iż zdaniem Izby przedstawia się zakupywanie sposobem wędrownym surowych skór i odpadków sukiennech jako przemysł wolny, wymagający jedynie zgłoszenia u władzy przemysłowej.

26. Wykonywanie robót kuśnierskich przez czapników.

Na zapytanie c. k. Starostwa w Tarnowie odpowiedziała Izba, iż rękodzielnikom, posiadającym jedynie karty przemysłowe na czapnictwo, nie przysługuje prawo wykonywania robót kuśnierskich, jak zarękawków futrzanych, boa i t. p.

Ponieważ jednak czapnictwo i kuśnierstwo wyliczone są w § 1. noweli do ustawy przemysłowej z dnia 5. lutego 1907 Dz. p. p. L. 26. w jednej wspólnej grupie jako przemysły pokrewne, otrzymać mogą czapnicy kartę przemysłową na kuśnierstwo bez przedkładania nowego dowodu uzdolnienia. Postanowienie to mieści się w § 12. ustęp 3. zacytowanej ustawy.

27. Wyrób skrzyń do pakowania jaj.

C. k. Starostwu w Rzeszowie wydano opinię, iż zdaniem Izby zaliczyć należy przemysł wyrobu skrzyń do pakowania jaj, do kategorii przemysłów wolnych.

VII.

28. Denaturowanie naftą soli fabrycznej, przeznaczonej do konserwacji skór.

Izba handlowa i przemysłowa w Libercu wniosła do Ministerstwa skarbu prośbę, aby używano wyłącznie nafty do denaturowania soli fabrycznej, przeznaczonej do konserwowania skór surowych.

Wedle doświadczeń interesentów liberzeckich, nadaje się nafta najlepiej do tego celu. Fabryki przerabiające skórę twierdzą, że użycie sody, alunu lub innych środków chemicznych, powodować ma nader szkodliwe skutki przy garbowaniu skór. Środki te rozkładają tkankę skóry i pogarszają jakość towaru. Na skórkach w ten sposób konserwowanych występują po garbowaniu plamy, pogarszające jakość produktu.

Podanie to udzieliła Izbie do wydania opinii Kraj Dyrekcyja skarbu we Lwowie.

Na podstawie przeprowadzonych dochodzeń, przychylnono się do wniosku Izby handlowej w Libercu w sprawie dopuszczenia nafty jako wyłącznego środka do denaturowania soli fabrycznej, przeznaczonej do konserwacji surowych skór.

Z dotychczasowych środków denaturacyjnych okazuje się nafta materiałem najodpowiedniejszym do denaturowania soli fabrycznej.

Nafta bowiem nie tylko nie zmienia własności soli jako środka konserwującego skórę, lecz działa nadto zupełnie nieszkodliwie na samą skórę surową. Inne środki denaturacyjne jak soda lub alun, własności tej nie posiadają i dodane w większej ilości, powodują często już to gnicie (soda), już to zbytnią kontrakcyę skóry (alun).

VIII.

29. Zwyczaje handlowe.

Na zapytanie Sądu powiatowego w Rzeszowie wydała Izba w pewnym konkretnym wypadku następującą opinię :

Przy sprzedaży drzewa okrągłego, przeznaczonego na drzewo kopalniane jest zwyczajem, że manipulacja t. zn. przycinanie drzewa wedle długości stosownie do zamówień, które nabywca drzewa otrzymuje, odbywa się na placu składowym, i to wedle umowy, albo na placu sprzedawcy, albo też na placu nabywcy.

O ile kupujący odbiera drzewo na placu sprzedawcy, jest rzeczą umowy, czy sprzedawca plac ten odstępuje bezpłatnie, czy też żąda za niego wynagrodzenia. W tej mierze nie jest znanym Izbie zwyczaj handlowy.

Nabywca drzewa ma w każdym razie obowiązek manipulację swoją prowadzić w ten sposób, ażeby sprzedawca nie doznawał przez to utrudnień w kontraktowym dowozie drzewa. Obowiązkiem nabywcy jest tedy każdą odebraną partję drzewa wymanipulować i wysłać tak, aby sprzedawca mógł następną partję w myśl kontraktu bez przeszkody na placu złożyć.

**IZBA
HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.**

SPRAWOZDANIE
z publicznego posiedzenia
IZBY HANDLOWEJ i PRZEMYSŁOWEJ w KRAKOWIE
z dnia 10 grudnia 1907 roku.

T R E Ś Ć.

I.

**Sprawozdanie z czynności biura za czas
od ostatniego posiedzenia.**

1. **Sprawy bieżące.** Str. 284.
2. **Marki ochronne.** Str. 284.
3. **Poświadczenia stosowności cen.** Str. 284.
4. **Ulgi cłowe.** Str. 284.
5. **Ulgi podatkowe.** Str. 284.
6. **Ulgi paszportowe.** Str. 285.
7. **Adresy firm.** Str. 285.
8. **Ogłoszenia dostaw.** Str. 285.

II.

9. **Jubileusz cesarski.** Str. 285.
10. **Sprawozdanie prezydyalne.** Str. 286.

III.

11. **Asesorzy handlowi dla Wadowic.** Str. 287.

IV.

12. **Sprawozdanie z ostatniej sesji Państwowej Rady kolejowej.** Str. 288.

V.

Rachunki Izby.

13. **Wnioski do budżetu na rok 1907.** Str. 289.
14. **Projekt budżetu na rok 1908.** Str. 290.

VI.

Sprawy przemysłowe.

15. **Dostawy obuwia dla wojska.** Str. 301.
-

Prezydent Maurycy Dattner konstatuje w obecności komisarza rządowego, Rady Dworu Dra Adama Fedorowicza komplet i otwiera posiedzenie o godzinie 4-tej popołudniu.

I.

Sprawozdanie z czynności biura za czas od ostatniego posiedzenia.

1. Sprawy bieżące.

W czasie od ostatniej sesji do dnia 10. grudnia 1907 r. załatwiono 575 aktów, które pociągnęły za sobą potrzebę wysłania 956 pism do władz i stron.

2. Marki ochronne.

Zaprotokołowano 10 marek ochronnych, z czego 2 na chemiczne wyroby, 1 na mydło, 1 na norymberskie towary, 1 na papiery, 2 na płótna i 3 na tutki.

3. Poświadczenia stosowności cen.

Władzom wojskowym wydano 1 poświadczenie stosowności cen.

4. Ulgi cłowe.

Wydano 1 poświadczenie dla ulg cłowych przy prowadzeniu maszyn z zagranicy.

5. Ulgi podatkowe.

Wydano 3 opinie w sprawie uwolnienia benzyny, a 2 w sprawie uwolnienia soli od podatku spożywczego.

6. Ulgi paszportowe.

Dla podróżujących do Rosyi wydano 1 certyfikat, celem możności korzystania z ulg paszportowych.

7. Adresy firm.

Władzom oraz stronom prywatnym podano adresy:

- fabryk mąki kościanej,
- „ wyrobów chemicznych,
- „ tutek,
- handlarzy beczek,
- „ mąki,
- „ owoców,
- „ papieru,
- „ siana,
- „ słomy,
- „ wina.

8. Ogłoszenia dostaw.

W dziennikach ogłoszono dostawy faszyn dla regulacji rzek, oraz siana, słomy, chleba i drzewa dla wojska.

Posiedzeń komisyjnych odbyła Izba 3, a mianowicie: 1 posiedzenie komisji budżetowej, 1 dla komunikacji kolejowych i wodnych oraz 1 dla skontrum kasy i rachunków Izby.

II.

9. Jubileusz cesarski.

Prezydent Dattner zagają posiedzenie następującą przemową, której członkowie wysłuchali powstawszy z miejsc:

Świetna Izbo!

„Kilka dni temu upłynęło lat 60 od uroczystej i pamiętnej w dziejach chwili, w której miłościwie nam panujący Monarcha ujął w Swe ręce ster nawy tego państwa.

Sprawiedliwe, mądre i głęboką życzliwością dla każdej uczciwej pracy przejęte rządy Cesarza, który sam przechodził zmienne i bolesne koleje ludzkich losów, były dla Austrii okresem wszechstronnego pokojowego rozkwitu i rozwoju. Były niem w pierwszym rzędzie dla handlu, dla rękodzieł i dla przemysłu, które dawniej upośledzone, doszły teraz w społeczeństwie do tej powagi i znaczenia, jakie im się słusznie, wedle miary zasług, należą. Radośnie też witają ludy Austrii jubileusz, pragnąc w wdzięczności, miłości i przywiązaniu skupić się około osoby sędziwego Monarchy.

Dla naszego kraju ma jubileusz panowania Cesarzkiego szczególne jeszcze i osobliwe znaczenie. Pod łagodnym berłem Cesarza znaleźliśmy po długiej burzy dziejowej, spokojną i pewną przystań, w której nam wolno pracować i żyć w równości i swobodzie na równych, ludzkich prawach.

Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie, jako ustawowa przedstawicielka handlu i przemysłu swego okręgu, pragnie też dać wyraz swej głęboko odczutej wdzięczności i wierności dla Cesarza i pragnie w myśl intencji Cesarzskich, uczcić dzień Jego Jubileuszu trwałem dziełem publicznego pożytku.

Sprawa taka wymaga atoli dojrzałego przygotowania, dlatego też wnoszę w porozumieniu z wszystkimi członkami Izby, aby jej szczegółowe obmyślenie przekazać komisji prezydyalnej, która potem pełnej Izbie przedłoży szczegółowe wnioski“.

Wniosek prezydium uchwalono jednomyślnie.

10. Sprawozdanie prezydyalne.

Prezydent Izby zdaje sprawę z ważniejszych zarządzeń prezydium, wydanych w czasie od ostatniego posiedzenia.

W dniu 21. listopada b. r. odbyła się w Izbie ankieta w sprawie uregulowania pracy domowej w konfekcyi odzieży, obuwia i bielizny.

W sprawie reformy ustawodawstwa górniczego odbyły się dwie ankiety oraz szereg posiedzeń subkomitetu.

W dniu 3. grudnia odbyła się w Ministerstwie handlu konferencja w sprawie rozdziału dostaw wojskowych między rękodzielników.

W dniu 2. grudnia 1907 otrzymała Izba zaproszenia na ankietę drożynianą, zwołaną przez Ministerstwo rolnictwa na dzień 4. grudnia 1907. Izby krajowe zaproszone zostały do wysłania jednego wspólnego delegata, którym był sekretarz Izby lwowskiej Dr. Stesłowicz.

W sprawie dworca kolejowego w Krakowie interweniowało Prezydium bezpośrednio u bawiącego w Krakowie radcy dworu i zastępcy dyrektora kolei północnej, Karola Rothera.

Prezydium interweniowało również pomiędzy grupą tutejszych przemysłowców ceramicznych a Ministerstwem kolei, reprezentowanym przez radcę rządu Bardasa, w sprawie zmiany taryf lokalnych na wapno, cement i inne wyroby ceramiczne.

Sprawozdanie przyjęte zostało do wiadomości.

III.

11. Asesorzy handlowi dla Wadowic.

Wskutek śmierci ś. p. Kornela Żaroffego opróżnioną została przy c. k. Sądzie obwodowym w Wadowicach posada sędziego fachowego obywatelskiego z grona kupców niesamodzielných.

Prezydium Sądu obwodowego w Wadowicach wezwało Izbę do przedstawienia trzech kandydatów celem obsady tego miejsca.

Na wniosek komisji dla spraw osobistych i koncecyjnych uchwalono zaproponować Prezydium Sądu obwodowego następujące osoby:

Kazimierza Hommego, właściciela drogueryi,
Tadeusza Mazarakię, właściciela apteki i
Tomasza Wądołnego, właściciela składu węgla,
wszystkich w Wadowicach.

IV.

12. Sprawozdanie z ostatniej sesji Państwowej Rady kolejowej.

Delegaci Izby zdają sprawę z obrad i ważniejszych uchwał ostatniej sesji państwowej Rady kolejowej.

Radca Juliusz Epstein donosi, iż ministerstwo przyrzekło udzielić kredytu w wysokości jednego miliona koron na budowę mieszkań dla urzędników kolejowych w Krakowie.

Komunikację telefoniczną otrzymać mają wszystkie owe stacje, które wykazują więcej niż 1000 awizacji rocznie. Wobec wymaganej przeciętnej liczby trzech awizów dziennie, wszystkie prawie znaczniejsze stacje będą mogły korzystać z połączenia telefonicznego.

Na Radzie podnoszono z wielu stron braki oświetlenia wagonów. Zarząd kolei zamierza tedy ulepszyć i ujednostajnić oświetlenie przez zaprowadzenie światła gazowego.

Sprawa reorganizacji Rady kolejowej przez utworzenie okręgowych rad kolejowych znajduje się w toku. Radom okręgowym przypadłyby wszystkie sprawy lokalne, podczas gdy centralna Rada kolejowa miałaby się zastanawiać tylko nad kwestyami, dotyczącymi całego państwa.

W sprawie braku wagonów i wozów cysternowych zapowiedziało ministerstwo pomnożenie parku wagonów przyczem jednak w równej mierze powinno się uwzględnić brak lokomotyw i konieczność rozszerzenia wielu stacji.

Na rozszerzenie obecnego dworca kolejowego w Krakowie wyasygnowało ministerstwo kolejowe 400.000 koron. Oprócz tego wstawiono kwotę 300.000 koron na zakupno gruntów pod budowę nowego dworca na Krowodrzy.

Prezydent Dattner podaje do wiadomości Izby, że w sprawach rozkładu jazdy zarządziło ministerstwo wstawienie nowego pociągu na przestrzeni Rozwadów—Dębica—Przeworsk.

Pociąg pospieszny Kraków—Zakopane będzie zatrzymany przez cały sezon letni. Równocześnie zostanie ule-

pszone połączenie Śląska z Zakopanem na przestrzeni Sucha — Żywiec — Bielsko.

Połączenie motorowe Krakowa z Wieliczką będzie wzięte pod rozwagę, skoro skończone zostaną próby z wozami motorowymi, które przedsięwzięje ministerstwo kolejowe.

Do pociągów pospiesznych Nr. 1 i 2, Wiedeń—Kraków, wstawione zostaną wagony restauracyjne, nadto powiększoną zostanie ilość wagonów III. klasy, krążących na tej przestrzeni.

Przedmiotem obrad ostatniej sesji Rady była następnie nader doniosła sprawa rewizji taryf lokalnych. Z powodu podniesienia się cen węgla i polepszenia poborów personalu kolejowego, istnieje tendencja ku podwyższeniu taryf lokalnych w pewnych relacjach w obrocie wewnętrznym t. z. „*interner Verkehr*“. Dla omówienia tej sprawy wybrano specjalny subkomitet, w którego skład wszedł także mowca.

Ceny rocznych kart kolejowych ulegną obecnie daleko idącym zmianom. Wciągnięcie kolei północnej w system kart abonamentowych nie tylko że nie spowodowało podrożenia tych cen, ale umożliwiła nader tanie i dogodne kombinacje z dyrekcyami galicyjskimi.

Natomiast uległy znacznemu, bo 40% podrożeniu, ceny kart rocznych dla poszczególnych okręgów dyrekcyjnych w Galicyi. Mimo udogodnienia jazdy na liniach kolei północnej, trafić musi interesentów galicyjskich to podwyższenie bardzo dotkliwie.

Po przemówieniu r. Mandla, który domaga się zniżenia ceny kart rocznych w Galicyi i po przeprowadzeniu dyskusyi, w której głos zabierają pp. Epstein Juliusz i Ehrenpreis, przyjęto do wiadomości sprawozdanie z Rady kolejowej.

V.

Rachunki Izby.

13. Wnioski do budżetu na rok 1907.

P. r. Blumenfeld prosi o przyjęcie do wiadomości zarządzenia komisji budżetowej, która z kredytów ramowych

budżetu, uchwalonego na rok 1907 poz. 47. (kursa zawodowe K. 1.300) i poz. 48. (wystawy rękodzielnicze K. 300), uchwaliła na posiedzeniu z dnia 30. listopada 1907 r. udzielić:

1. Komitetowi wystawy w Wadowicach . . .	K. 300.—
2. „ kursu stolarskiego w Krakowie. „	300.—
3. „ „ buchalteryjnego dla kraw- ców w Tarnowie	„ 50.—
Razem	K. 650.—

Izba przyjmuje powyższe zarządzenia komisji budżetowej do wiadomości.

Komisja budżetowa uchwaliła w dalszym ciągu przedstawić Izbie do uchwalenia następujące wnioski w sprawie rozdziału subwencji na rok 1907:

1. Dla Izby rękodzielniczej w Krakowie na pokrycie kosztów założenia i urządzenia . .	K. 400.—
2. Dla Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie na pokrycie $\frac{1}{3}$ części kosztów badań w sprawie przerachowania taryf kolei państwowych w Galicyi oraz kolei północnej, — z liniami zachodnimi . . .	„ 300.—
3. Na pokrycie wydatków urządzenia pokoiów prezydyalnych oraz sprzętów do biur . .	„ 8.000.—
4. Dodatkowy kredyt w tym samym celu . . .	„ 1.000.—
Razem	K. 9.700.—

Izba uchwała jednomyślnie wnioski komisji budżetowej.

14. Projekt budżetu na rok 1908.

Przed przystąpieniem do obrad nad projektem budżetu na rok 1908 zarządza przewodniczący otwarcie ogólnej dyskusji budżetowej.

Głos zabiera p. r. Judkiewicz i przedstawia w obszernym wywodzie szereg doniosłych spraw z zakresu polityki komunikacyjnej, które stanowiły w ostatnich czasach przedmiot zabiegów Izby. W pierwszym rzędzie podnosi mowca

przedsiębrane dotychczas usiłowania w sprawie przeprowadzenia budowy kanałów i dróg wodnych, które pozostały bez rezultatu. Izba ze zdwojoną energią powinna się nieustannie domagać wykonania ustawowo zagwarantowanych inwestycji.

Niemniej ważną jest sprawa wykształcenia naszych komunikacji kolejowych, przede wszystkim zagęszczenie sieci lokalnych w kraju.

W sprawie budowy nowego dworca kolejowego zaznacza mówca z naciskiem, że mimo starań Izby i miasta nie zbliżyliśmy się dotąd do urzeczywistnienia naszych postulatów. Dotąd zostało wszystko na przyrzeczeniach, a stosunki na dworcu pogarszają się nieustannie.

Mowca oświetla w dalszym ciągu, niewytrzymujące żadnej krytyki stosunki pocztowe okręgu Izby i zwraca uwagę na coraz gorszy stan komunikacji telefonicznej.

Fachowemu omówieniu należałoby dalej poddać dwa wielkie problemy gospodarcze ostatniej doby: drożyznę środków żywności i sprawę napływu emigrantów z Ameryki, którzy znaleźć winni zarobek w kraju.

Mowca porusza w końcu sprawę reformy ordynacji wyborczej, co do której Izba pozostaje dotąd w niepewności.

Prezydent Izby udziela szczegółowych wyjaśnień we wszystkich kwestiach, poruszonych przez przedmowcę.

W kwestyi budowy dróg wodnych otrzymał prezydent, na zwołanej specjalnie w tym celu konferencji ministeryjalnej informację, że konsens na wykonanie budowli, zabezpieczających Kraków przed powodzią, wstawionych do preliminarza z kwotą 14-tu milionów koron, został już wydany, a odnośne roboty mają być z wiosną rozpoczęte.

Wykonanie jednak uchwalonych w ustawie z r. 1901 dróg wodnych, jest rzeczywiście silnie zagrożone, tak, iż budzą się wątpliwości, czy Rząd ustawę tę wykona.

W sprawie niedogodności pocztowych i telefonicznych otrzymała Izba na skutek swych zabiegów zarówno z ministerstwa handlu, jak i z Dyrekcyi poczt i telegrafów zapo-

wiedzi, że przeważna część omówionych przez p. r. Judkiewicza braków, wkrótce usuniętą zostanie.

Zaprowadzenie nowej automatycznej centrali telefonicznej, która ma być oddaną do użytku już w lecie 1908, położy kres dzisiejszej dezorganizacji telefonów.

Z teoretycznego omówienia kwestyi drożyzny nie obiecuje sobie prezydyum praktycznych rezultatów. Drożyznę uważać należy jako wynik stosunków politycznych i gospodarczych, na które Izba żadnego wpływu nie może wywrzeć.

Napływ emigrantów amerykańskich nie daje powodu do zaniepokojenia, gdyż w kraju naszym odczuwamy dotkliwie brak rąk do pracy. Wzmagający się z każdym rokiem odpływ robotników sezonowych do Niemiec jest oddawna przedmiotem obaw naszego rolnictwa. Chętni do pracy w każdym razie będą mogli znaleźć zajęcie w kraju.

Prezydent wskazuje wkońcu na zabiegi przedsięwzięte wspólnie z innymi Izbami galicyjskimi w sprawie pomnożenia mandatów sejmowych z Izb. W dzisiejszym stanie rzeczy trudno jest przewidzieć, w jaki sposób zastąpiony będzie handel i przemysł w reprezentacji krajowej.

Po przemówieniach p. r. Uderskiego, który żąda otwarcia granic dla importu bydła, jakoteż p. r. Mandla, który podnosi potrzebę wykształcenia biura taryfowego przy Izbie, uchwaliła Izba na wniosek p. r. Sulikowskiego, wyrazić uznanie prezydentowi Izby za jego dotychczasową działalność.

Projekt budżetu na rok 1908.

Referent komisji budżetowej dyrektor Blumenfeld przedkłada następujący projekt budżetu na rok 1908:

	1907.	1908.
I. Pensye i dyurna.		Koron.
1. Sekretarz, pensya	6.000	6.000
Pięciolecie	600	600
Dodatek akt. (kwat. in nat.)	2.000	2.000
2. Zastępca Sekretarza, pensya	—	3.600
Do przeniesienia K.	8.600	12.200

	Z przeniesienia K.	8.600	12.200
Dodatek aktywalny	—	—	1.104
3. Koncypista I., pensya	2.000	2.000	2.000
Pięciolecie	—	—	200
Dodatek aktywalny	400	400	400
Dodatek osobisty	—	—	768
4. Koncypista II. prow., pensya	2.400	2.400	2.400
Dodatek osobisty	—	—	768
5. Oficyał I., pensya	2.400	2.400	2.400
Pięciolecie	240	240	240
Dodatek aktywalny	400	400	400
10 ⁰ / ₀ dodatek drożyzniany	280	—	—
Dodatek osobisty	—	—	528
6. Oficyał II., pensya	2.000	2.000	2.000
Pięciolecie	200	200	200
Dodatek aktywalny	400	400	400
10 ⁰ / ₀ dodatek drożyzniany	240	—	—
Dodatek osobisty	—	—	368
7. 10 ⁰ / ₀ dodatek drożyzniany dla urzędników manip. K. 520	—	—	—
8. Woźny, zasługa	960	960	960
Mieszkanie służbowe	300	300	300
Mundur w naturze	100	100	100
10 ⁰ / ₀ dodatek drożyzniany	96	96	96
9. Dyurna (kredyt)	6.100	8.000	8.000
10. 10 ⁰ / ₀ dodatek drożyzniany dla dyurnistów (noworoczne)	610	800	800
11. Pomocnik woźnego	—	900	900
Mundur w naturze	—	100	100
12. Podatki od płac	494·16	529·76	529·76
	Razem K.	28.220·16	38.161·76
II. Wydatki kancelaryjne. Koron			
13. Kataster	300	300	300
14. Potrzeby biurowe	1.800	1.800	1.800
15. Podróże	600	600	600
	Do przeniesienia K.	2.700	2.700

	Z przeniesienia K.	2.700	2.700
16. Druki		1.600	1.600
17. Porta, telegramy i telefon . .		1.000	800
18. Biblioteka, oprawy, gazety . .		1.000	1.000
19. Opał i światło w lokalu Izby .		1.500	1.500
20. Wydatki prezydyalne		3.600	4.000
	Razem K.	11.400	11.600

III. Subwencye.		Koron	
21. Akademia handlowa w Krakowie		4.000	4.000
22. Akademia handlowa, annuitet na budowę gmachu		3.000	3.000
23. Szkoła przemysł. uzupeł. Biała .		400	400
24. „ handlowa „ „ .		400	400
25. „ uzupeł. im. Tadeusza Kościuszki T. S. L. Biała . .		200	200
26. „ przem. uzup. Brzesko .		200	200
27. „ „ „ Chrzanów .		200	200
28. „ „ „ Dębica . .		200	200
29. „ „ „ Gorlice . .		300	300
30. „ „ „ Jasło . . .		200	200
31. „ „ „ Leżajsk . .		200	200
32. „ „ „ Kęty . . .		—	200
33. „ „ „ Podgórze .		300	300
34. „ „ „ Rzeszów .		200	200
35. „ „ „ Nowy-Sącz .		200	200
36. „ „ „ Stary-Sącz .		200	200
37. „ „ „ Tarnobrzeg .		200	200
38. „ „ „ Tarnów . .		300	300
39. Kredyt na naukę uzupełniającą i zawodową w ciągu roku . .		1.100	1.100
40. Kursa niedzielne Kongregacyi kupieckiej w Krakowie		300	300
41. Szkoła zawodowa przemysłu gospodnio-szynkarskiego Kraków .		400	400
	Do przeniesienia K.	12.500	12.700

Z przeniesienia K. 12.500 12.700

42. Szkoła zawodowa cukiernicza Kraków	200	200
43. Szkoła zawodowa stolarska Kal- warya	400	400
44. Szkoła zawodowa ceramiczna Pod- górze	600	600
45. Szkoła zawodowa kowalska Suł- kowice	400	400
46. Szkoła zawodowa ślusarska Świą- tniki	500	500
47. Jednor. zapomoga na urządzenie szkoły koszykarskiej w Brzostku .	200	—
48. Fundusz na popieranie zawodo- wego wykształcenia osób pracu- jących w handlu i przemyśle .	5.000	5.000
49. Muzeum techniczno - przemysł. Kraków (kredyt)	—	1.500
50. Kredyt na kursa majsterskie .	1.300	—
51. Wystawy (kredyt)	300	300
52. Wystawa budowlana w Krakowie	300	300
53. Centralny Związek galic. przem. fabrycznego we Lwowie	260	600
54. Liga pomocy przemysłowej we Lwowie	—	200
55. Stow. przemysłowe Bielsko-Biała	400	400
56. Izba rękodzielnicza w Krakowie	—	600
57. Stowarzyszenie kupców i mło- dzieży handlowej w Krakowie .	300	300
58. Stowarzyszenie młodzieży han- dlowej izraelskiej w Krakowie .	300	300
59. Stowarzyszenie dla opieki termi- natorów katolickich X. Siemiaszki w Krakowie	—	300
60. Stow. dla opieki terminatorów izraelskich w Krakowie	400	400

Do przeniesienia K. 23.360 25.000

Z przeniesienia K. 23.360 25.000

61. Stowarzyszenie opieki nad uwolnionymi więźniami w Krakowie	50	50
62. Krajowy Związek turystyczny Kraków	100	300
63. Towarzystwo Tatrzańskie Kraków	100	200
64. Izba handl. austr. w Paryżu	50	50
65. „ „ „ w Aleksandryi	50	50
66. Izba handl. austr. w Konstantynopolu	50	50

Razem K. 23.760 25.700

IV. Wydatki nadzwyczajne. Koron

67. Kredyt na wydatki nieprzewidziane	1.000	1.000
68. Kredyt na przeprowadzenie wyborów w roku 1906	—	3.000
69. Datek z łaski na uzupełnienie emerytury b. woźnego Łączkowskiego	150	150
70. Węgiel dla ubogich	914·06	—

Razem K. 2.064·06 4.150·—

V. Fundusz pensyjny. Koron

71. 5% od kwoty budżetu	3.170·30	3.975·59
72. Dodatek na wydatki niepokryte dochodami procentowymi funduszu pensyjnego	1.068·—	333·—

Razem K. 4.238·30 4.308·59

VI. Gmach Izby. Koron

73. Rata amortyzacyjna na kapitał	2.426·38	2.713·35
74. Niedobór administracji (koszt lokalu Izby)	5.000·—	7.369·92

Razem K. 7.426·38 10·083·27

Zestawienie wydatków:

I. Pensye i dyurna	K. 38.161·76
II. Kancelarya	„ 11.600—
III. Subwencye	„ 25.700—
IV. Wydatki nadzwyczajne	„ 4.150—
V. Fundusz pensyjny	„ 4.308·59
IV. Gmach Izby	„ 10.083·27
	<hr/>
Wydatki Razem	K. 94.003·62

Pokrycie:

Remanent z roku 1907, pozostający do roz- porządzenia Izby	K. 13.424·71
5% składka	„ 80.000—
Marki i wzory	„ 1.000—
	<hr/>
Dochody Razem	K. 94.424·71

Zestawienie ogólne:

Dochody	K. 94.424·71
Wydatki	„ 94.003·62
	<hr/>
Nadwyżka	K. 421·09

Uwaga:

Obliczenie remanentu:

Przypuszczalna pozostałość kasowa z koń- cem 1907	K. 25.604·33
Niedobór funduszu budowy	K. 2.479·62
Kredyty dodatkowe na rok 1907 (meble, sprzęty)	„ 9.700— „ 12.179·62
	<hr/>
Pozostaje	K. 13.424·71

Do projektu budżetu dodaje referent następujące uwagi:
Ad poz. 2. Komisya proponuje usystemizowanie posady zastępcy sekretarza z poborami, wyrażonymi w projekcie. Posada ta chwilowo nie jest obsadzona, a sprawę ewentualnych interkalaryów weźmie komisya w swoim czasie pod rozwagę.

- Ad poz. 3. W roku 1908 przypada dla I. koncypisty pięciolecie w kwocie 200 koron.
- Ad poz. 7. Wskutek projektowanego podwyższenia poborów, odpada 10⁰/₀ dodatek drożyzniany dla urzędników manipulacyjnych w kwocie 520 K.
- Ad poz. 9. Kredyt na dyurna proponuje komisya wstawić w wysokości 8.000 koron, motywując podwyższenie w porównaniu z rokiem 1907 ogólną drożyzną i koniecznością uzupełnienia personalu biurowego lepiej ukwalifikowanymi siłami pi-sarskimi.
- Ad poz. 10. Dodatek drożyzniany dla dyurnistów ulegnie podwyższeniu o K. 190, jako stała pozycja w wymiarze 10⁰/₀ wydatków na dyurna.
- Ad poz. 11. Z powodu nawału pracy, której stały woźny Izby nie może sam podolać, przyjęty został dla niego pomocnik, który ma pobierać uwidocznione w projekcie wynagrodzenie w wysokości 900 K. i mundur w naturze, na który cel wstawiono do budżetu koron 100.
- Ad poz. 12. Wydatek na podatki od płac zwiększa się o 35 K. 60 halerzy, z powodu proponowanego podwyższenia poborów personalu.
- Ad poz. 17. Stosownie do uchwały komisji skonstruującej, aby przy używaniu telegrafu zaprowadzić większą oszczędność, proponuje komisya na 1908 kwotę niższą o 200 K.
- Ad poz. 20. Wydatki prezydyalne uledz mają na r. 1908 podwyższeniu o 400 koron, wedle wyniku roku bieżącego.
- Ad poz. 32. Dla nowo założonej szkoły przemysłowej uzupełniającej w Kętach proponuje komisya wstawienie subwencji w wysokości zasiłków, udzielanych innym szkołom zawodowym.
- Ad poz. 47. Zapomoga na urządzenie szkoły koszykarskiej w Brzostku w kwocie 200 K. odpada w roku 1908, jako jednorazowy zasiłek.

Ad poz. 49. Ponieważ krakowskie Muzeum techniczno-przemysłowe w związku z organizującym się oddziałem dla popierania przemysłu, centralizuje u siebie sprawy kursów majsterskich, sądzi komisya budżetowa, że należy w sposób wydatniejszy udotować Muzeum i proponuje w tym celu wstawienie kredytu w wysokości 1.500 koron. Użycie tego kredytu będzie zależnem od spełnienia przez Muzeum warunków, pod którymi Izba udzieli subwencji.

Ad poz. 50. Kredyt na kursa majsterskie w kwocie 1.300 K., odpadłby tedy w związku z poprzednio umówioną pozycją Nr. 49.

Ad poz. 53. Komisya budżetowa proponuje na rok 1908 dla Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego subwencyę w kwocie 600 koron.

Ad poz. 54. Dla Ligi pomocy przemysłowej we Lwowie proponuje komisya wstawienie zasiłku w kwocie 200 koron.

Ad poz. 56. Dla Związku stowarzyszeń rękodzielniczych w Krakowie pod nazwą „Izba rękodzielnicza“ proponuje komisya subwencyę w wysokości 600 koron. Prośba Izby rękodzielniczej opiewa na 2.000 koron.

Nad poz. 56. wywiązuje się dłuższa dyskusya, w ciągu której r. Sulikowski wskazuje na doniosłe zadanie związku stowarzyszeń, który uważa za swój cel zjednoczenie wszystkich rękodzielników krakowskich i udzielenie im pomocy we wspólnej pracy około podniesienia poziomu ekonomicznego i kulturalnego.

Po przemówieniach r. Uderskiego, J. Epsteina, Judkiewicza i Sulikowskiego, przyjmuje Izba propozycyę prezydenta Dattnera, aby poruczyć prezydium sprawę ewentualnego podwyższenia w ciągu roku 1908 subwencji dla Związku stowarzyszeń.

Ad poz. 59. Stowarzyszenie dla opieki terminatorów katolickich w Krakowie, które za życia ks. Siemiaszki

pobierało od Izby subwencyę, zostało obecnie na nowo zorganizowane. Komisya proponuje, aby udzielić stowarzyszeniu subwencyi w kwocie 300 koron.

Ad poz. 62 Subwencyę dla krajowego Związku turystycznego proponuje komisya na rok 1908 w wysokości o 200 Koron wyższej, niż w roku bieżącym.

Ad poz. 63. Dla Towarzystwa Tatrzańkiego w Krakowie proponuje komisya podwyższenie subwencyi o koron 100.

Ad poz. 68. Na koszta przypadających w roku 1908 wyborów uzupełniających proponuje komisya wstawienie kwoty 3 000 K., stosownie do wysokości wydatków przy ostatnich wyborach.

Z powodu zaszłej w dniu 6. grudnia 1907 śmierci b. woźnego Izby Jacentego Łączkowskiego miałyby odpaść pozycya ta na rok 1908. Ze względu jednak na koszta pogrzebu, które Izba pokrywa, uchwalono na wniosek r. Kwiatkowskiego pozostawić kwotę 150 koron w wydatkach nieprzewidzianych na rok 1908.

Ad poz. 70. Uchwalony w zeszłym roku wydatek na rozdawnictwo węgla dla ubogich, odpada na rok 1908.

Ad poz. 71. Wobec podniesienia się ogólnej sumy budżetowej, wynosić będzie 5% od kwoty budżetu o koron 805 h. 29 więcej, niż w roku bieżącym.

Ad poz. 72. Z powodu śmierci śp. Łączkowskiego, odpadnie na rok 1908 jego pensya, przybędzie natomiast pensya dla wdowy po nim, w wysokości, którą komisya budżetowa przyjęła na 360 koron, nadto 73 koron jako dodatek na wychowanie córki.

Ad poz. 73. Rata amortyzacyjna na kapitał wykazuje na rok 1908 podwyższenie w kwocie K. 286 h. 97. z powodu naturalnego wzrostu rat amortyzacyjnych

z każdym dalszym rokiem i ponieważ w kwocie tej mieści się już rata amortyzacyjna ostatniej pożyczki w kwocie 65.000 koron.

Ad poz. 74. Podwyższenie kosztów lokalu Izby o kwotę K. 2.369 h. 92, znajduje wytlómaczenie w budżecie gmachu Izby na rok 1908.

Na pokrycie wydatków ma służyć remanent z r. 1907 w wysokości K. 13.424 h. 71 i opłaty za rejestrowanie marek i wzorów, preliminowane na 1.000 koron, nadto 5% składka, której wynik komisya budżetowa przyjęła na 80.000 koron, acz Izba ma wszelkie powody do przypuszczenia, że składka w rzeczywistości wyda lepszy rezultat.

Izba przyjmuje jednogłośnie przedłożony projekt budżetu na rok 1908 i uchwała zatrzymać na rok 1908 składkę na Izbę w dotychczasowej wysokości 5% od powszechnego podatku zarobkowego, jakoteż od podatku opłaconego od przedsiębiorstw, obowiązanych do publicznego składania rachunków.

VI.

Sprawy przemysłowe.

15. Dostawy obuwia dla wojska.

Stowarzyszenia przemysłowe rękodzielników zachodniej Galicyi, wyrabiających obuwie dla wojska, zwróciły się do Izby z zażaleniem w sprawie pokrzywdzenia galicyjskich szewców przy rozdziale dostawy obuwia dla armii. Petenci wyrazili zarazem prośbę, aby Izba wzięła udział przez swego reprezentanta w obradach komisji dla rozdziału dostaw obuwia wojskowego, zwołanej przez ministerstwo handlu.

Imieniem Izby wziął udział w obradach tej komisji delegat Izby p. Tadeusz Epstein.

Na podstawie sprawozdania delegata Izby udzielono stowarzyszeniom szewskim odpowiedzi w tym kierunku, iż na rok 1908 przypada na zachodnią Galicyę 5044 par obuwia, któremi obdzielono 28 stowarzyszeń szewskich.

Wedle oświadczenia ministerstwa wojny powiększonym zostanie na rok 1909 kontyngent dla małego przemysłu o 10⁰/₀. Ogólna cyfra obuwia, która przypadnie do rozdziału na rok 1909 wynosić będzie około 84.000 par. Wedle dotychczasowego klucza otrzyma z tego Galicya jedną trzecią, t. z. 28.000 par, podczas gdy w roku obecnym udział Galicyi wynosi 16.350 par.

Kontyngent galicyjski rozdziela się pomiędzy okręgi Izb handlowych i przemysłowych w Krakowie, Lwowie i Brodach wedle starego klucza. Tak n. p. w r. 1908 otrzymają z ilości 16.350 par, stowarzyszenia w okręgu Izby lwowskiej 7.400 par, stowarzyszenia w okręgu Izby handlowej i przemysłowej krakowskiej 5.044 par, stowarzyszenia w okręgu Izby brodzkiej 3.906 par.

Zmiany zaszele w roku 1907 w stanie protokolacyi firm, polożonych w okregu lzby.

A) W rejestrze firm pojedynczych:

Rodzaj przedsiębiorstwa	Zapro- tokolo- wano	Wykre- siono
Ajencye handlowe	1	1
Apteki	5	2
Bawełny tkalnie	1	—
Bielizną handel	1	—
Bławatnych towarów handel	2	2
Browary	1	1
Browarów dzierzawa	1	—
Budownictwo	1	—
Cegielnie	4	—
Chemicznych produktów sprzedaż	1	—
Deszczulek i żaluzyi fabryki	1	—
Dom dla handlu i przemysłu	1	—
Dowóz materyałów do budowy kolei	—	1
Droguerye	1	—
Drukarnie	1	—
Drzewem handel	8	1
Farbiarnie	1	—
Galanteryjnych towarów handel	3	—
Garbarnie . . . . . ;	—	2
Gipsu kopalnie	1	—
Górnice zakłady	1	—
Gorzelnie	—	1
Hotele	1	3
Jaj handel	1	—
Kamieniarskich wyrobów handel	—	1
Kamieniołomy	—	1
Kantory wymiany	2	1
Kapeluszy handel	1	—
Kawiarnie	—	1
Do przeniesienia	41	18

Rodzaj przedsiębiorstwa	Zapro- tokolo- wano	Wykre- ślono
Z przeniesienia	41	18
Koców wyrób	1	—
Końmi handel	1	1
Korzennych towarów handel	4	1
Krawiectwo	—	1
Księgarnie	1	—
Lasów wyręb i handel drzewem	11	5
Mąką handel	3	—
Mąką kościaną handel	1	—
Masarstwo	2	—
Maszyn fabryki	—	1
Maszyn składy	—	1
Mebli wyrób	1	2
Mieszanych towarów handel	5	1
Mlecznych przetworów sprzedaż	1	—
Młyny parowe	3	—
Młyny i piekarnie	1	—
Modnych towarów handel	1	—
Mydła i świec wyrób	1	—
Naftą handel	1	1
Nafty fabryki	—	1
Norymberskich towarów handel	2	—
Obrazów skład	1	—
Obuwem handel	1	1
Pieniężne interesa	—	1
Pierza odczyszczanie i fabrykacja	—	1
Piśmiennych artykułów handel	1	—
Piwa składy	1	—
Płócien składy	1	—
Podatku spożywczego od mięsa dzierzawa	—	1
Propinacyi dzierzawy	5	4
Propinacyjne wyszynki	2	—
Przedsiębiorstwa budowl i regulacyjnych	—	1
Do przeniesienia	93	42

Rodzaj przedsiębiorstwa	Zapro- tokoło- wano	Wykre- siono
Z przeniesienia	93	42
Przedsiębiorstwa pogrzebowe	1	1
Przedsiębiorstwa wydawnicze	1	—
Restauracje	1	3
Rzeźnictwo	2	—
Siana i słomy dla wojska dostawy	1	—
Skórami handel	—	1
Spirytusu rafinerye	1	—
Sukiennych towarów handel	2	—
Sukna fabryki	1	—
Surogatów kawy wyrób	—	1
Szutru i piasku wydobywanie	1	—
Tartaki parowe	1	—
Tartaki wodne	1	—
Wapienniki i kamieniołomy	1	1
Węgla handel	2	—
Włny tkalnie	—	1
Wikliny wyrąb	1	—
Wina handel	—	1
Wina wyszynk	1	—
Zbożem handel	1	2
Żelaznymi artykułami handle	3	—
Razem	115	53

B) W rejestrze firm spółkowych.

Rodzaj przedsiębiorstwa	Zapro- tokolo- wano	Wykre- ślono
Spółki budowy tanich domów	6	—
„ cholewarskie	—	1
„ dla wyrobów druciarskich	1	—
„ handlowe	4	—
„ introligatorskie	1	—
„ kowalskie	—	1
„ krawieckie	1	—
„ kredytowe	21	4
„ mleczarskie	1	—
„ oszczędności i pożyczek	52	—
„ rolnicze	15	—
„ sanatorium	1	1
„ spożywcze	4	—
„ szewskie	1	—
„ węglarskie	—	1
„ wydawnicze	2	—
„ wytwórczo-sukiennicze	1	—
Razem	111	8

